ROMANIA

] DE LA ADRIANOPOL LA BALTA-LIMAN (1829 - 1849)

DOMNIA

LUI

BIBESCU

CORESPONDINŢĂ ŞI DOCUMENTE

1843—1856

DE PRINŢUL

GHEORGHE BIBESCU

CORESPONDINTE AL INSTITUTULUI FRANŢII

TRADUS DE B. FLORESCU

TOMUL ÎNTÎIU

BUCUREŞCI

TYP. CURŢII REGALE, **F. GÖBL FII,** PASSAGIUL ROMÂN, 12

1893

DREPTURILE REZERVATE

www.dacoromanica.ro

DOMNIA LUI BIBESCU

www.dacoromanica.ro

Autorul și editorii declară că-și păstrează drepturile de reproducție și de traducere în țară și în străinătate.

Acest volum a fost depus la ministerul de interne din Franța (secțiunea librăriei) în Februarie 1893.

DE ACELAȘ AUTOR :

BELFORT, REIMS, SEDAN, *Campania din 1870.* Al 7-ea corp al armatei de la Rin. A 5-a ediție, 1 vol. in 8° cu trei hărți, 1872 (fran.) 8 lei.

CORPUL LUI LORENCEZ ÎNAINTEA CETĂȚII PUEBLA (5 Mai 1862), a 3-a ediție 1872 (fran.) *(epuizat).*

ISTORIA UNEI FRONTIERĬ, *Romînia pe țărmul drept al Dunărei,* 1 vol. in 8° cu hărți 1883, ediție franceză și ediție romînă.

ÎN MEXIC ÎN 1862. LUPTELE ȘI RETRAGEREA CELOR ȘASE MII, 1 vol. în 8°, cu 23 desemnuri de JAZET și 4 hărți, 1887 (fran.) 20 lei.
(Curonat de Academia franceză, Premiul Bordin)

CULEGERE, *Politică, Religiune, Duel,* 1 vol. 8° în 1888, ediț. franț. și romînă.

AVANT — PENDANT — APRÈS. Exposition universelle de 1889, Roumanie. Un vol. in 8°, illustré de nombreux dessins de GUILLAUME, Prix 10 fr.

www.dacoromanica.ro

Istoria unei epoci arare ori se înfățișează desbărată sau de greșeli de fapte ori de date, sau de apreciări neexacte, ori îmboldite de patimă, înainte cel puțin de a fi dobîndit maturitatea pe care anii, — une-ori veacurile numai, — o dau faptelor, respîndind asupră-le lumina.

Mai puțin fericită de cît acele monumente pe care mușcătura vremei le preschimbă cu încetul, dîndu-le tonul vechimii, îndulcind părțile lor defectuoase, întipărind în întregimea operii o armonie în care sfîrșesc prin a se șterge slăbiciunile sau rătăcirile maestrului, — Istoria are neîncetat nevoe de interesul, de străduințele, de condeiul acelor care sunt în stare a-i sluji; ea nu simte vr'o dată oboseală de a tot adăoga comori noi la cele de înainte grămădite, de a-și tot ține cartea în veci deschisă razelor pe care adevărul poate să le lase să cadă într'însa. Memoriile însă, hîrtiile diplomatice, scrisorile intime fiind colaboratorii dătători de rod ai adevărului, îmi dau cu socotință că toți acei ce au în păstrare asemenea documente, fac operă folositoare de le scot la lumina zilei.

Iată de ce public azi corespondența diplomatica, documentele politici și administrative de sub domnia lui Gheorghie D. Bibescu-Vodă. Aducîndu-mi ast-fel tributul meu istorii, aduc, tot de o dată, un omagiu memoriei Tatălui meu.

In afară de scrisorile [1] politice preschimbate între Domnul

[1]) Multe n'au putut fi regăsite.

www.dacoromanica.ro

Țării-Romînești și Cabinetele din Viena, Sîn-Petersburg, Constantinopol, Paris și Berlin, — de la 1843 la 1848, — în afară de principalele documente atingătoare de actele guvernului Său, această culegere coprinde unele scrisorĭ intime, care și'au aci locul lor însemnat, precum au asemenea și valoarea lor, căcĭ ne lasă să citim, pînă în fund, gîndul aceluia ce le-a scris.

Documentele întrunite în această carte vor pune pe scriitorii ce ar dori să istorisească faptele celor cincĭ-zecĭ din urmă anĭ ai vieții Romîniei, în stare să cunoască de ce patriotism era însuflețit Vodă Bibescu, și ce îngrijire a avut pentru desvoltarea morală, politică, intelectuală și economică a Țării-Romînești. Ele le vor spune de a știut Vodă să cîștige Țării Sale simpatiile și considerațiunea Statelor celor marĭ; de I-a fost politica bine cumpănită, și tot atîta de respectuoasă cît și de oțelită în lealitatea sa către Puterile protectoare, ale căror dorințĭ sau interese nu-i fu în tot-d'a-una lesne de a le împăca; ele vor fi des marture de grija ce avea pentru noi Rusia, căreia Principatele Dunărene datoresc de a fi reintrat, — după atîtea veacurĭ de lupte și de suferințĭ, — în traiul popoarelor libere, și de a se fi desvoltat, pînă la prosperitate, subt înțeleapta și părinteasca administrațiune a generalului de Kisseleff; ele le vor spune, în sfîrșit, cum și-a iubit Patria, și cum a slujit-o primul ales al Națiunei, ales pe viață, — Domnul care, suindu-se pe Tron, a liberat pe robĭ [1], și a pregătit soluțiunea a doo cestiunĭ de căpetenie, unirea principatelor [2] și emaniciparea țăranilor [3].

[1] Legea din 13 Februarie 1847, n° 138, *Bul. of.* din 17 Februarie, n° 13.

[2] Uniunea vamală dintre Țara-Romînească și Moldova, primul pas către unirea definitivă a celor doo țărĭ romînești, *Bul. of* din 18 Martie 1847, n° 35.

[3] Proiect de lege din 5 Aprilie 1843, n° 303,—ca răspuns la proiectul Camerei.— A mai vedea și instrucțiunile către prefecțĭ, în favoarea țăranilor, din 23 Mai 1847, *Bul. of.* n° 37, și din 6 Sept. 1847, *Bul. of.* n° 62.

www.dacoromanica.ro

O scurtă pagină de istorie slujește de întroducere lucrărei de căpetenie din această operă.

De am făcut să fie corespondența și documentele relative la domnia lui Vodă Bibescu, precedate de clauzele principale ale tractatelor de la Kucĭuk-Kainargi (1774), de la Iași (1792), de la Bucureștĭ (1812), de la Ackermann (1826), care ne fac cunoscută treptata desvoltare a înrîurirei ruseștĭ pe Dunăre, arată popasurile Țării-Romînești [1] și Moldovei pe calea cuceririlor vechilor lor privilegiurĭ, și a căror par'că încoronare este tractatul de la Adrianopol, căcĭ asigură în sfîrșit a lor executare; de am reamintit, în cîte-va vorbe, faptele militare care aduc între Rusia și Inalta Poartă tractatul de la 24 Septembre 1829,—dată la care pentru Principate sună un ceas de liberare și de nădejde; — de am aruncat o ochire asupra istoria Țării Romînești de la 1829 pînă în zioa de 2 Ianuarie 1843, zi în care, stăpînă de a se sluji, — pentru cea d'întâia oară, după un veac și jumătate [2], — de dreptul săŭ de suveranitate, Țara alese un Domn național, pe Gheorghie D. Bibescu, e că am crezut că va găsi cititorul un interes să asiste la munca de regenerare a poporului Țării Romînești, și că redeșteptarea acestor amintirĭ i va înlesni studiul documentelor ce sunt obiectul acestei publicațiunĭ.

[1]) *Țara Romînească* este numele de vecĭ a Statului numit în străinătate *Valahie*. A se vedea tractatele între Domnii Țării Romînești și Turcia. Azĭ ea face parte din Romînia, fiind situată dincoace de Milcov, și e mai cunoscută sub numele de *Muntenia*, nume dat de Moldovenĭ. Numele de *Valahia*, necunoscut în Romînia, ne vine de la Slavĭ, și însemnează Țară latinească. Welchii (latinĭi) erau în Francia opușĭ Germanilor (Deutsch).

[2]) Domnii aleșĭ înainte de epoca Fanarioților erau aleșĭ numai de înaltul cler și de boerĭ. Se poate dar zice că Vodă Bibescu fu cel d'intĭiŭ Domn romîn ales de țară, de vreme ce la alegerea lui au luat parte delegații breslelor și ai județelor.

www.dacoromanica.ro

CÎTEVA CUVINTE

DESPRE TRACTATELE

ÎNCHEIATE DE LA 1774 PÎNĂ LA 1829.

Campania din 1769 avusese drept consecinţă instalarea Rușilor și a administrațiunei lor în Moldova și Țara Romînească.

După ce numeroase proecte fusese preschimbate între curţile din Berlin, Viena și Sîn-Petersburg, după ce alergară la numeroase viclenii, cele doo d'întîi pentru a opri orĭ-ce înțelegere directă între Rusia și Poarta care se vedea perdută, cea de-a treia pentru a se feri de jignitoarea intervenire a Austriei și a Prusiei, și a ajunge a impune Sultanului condițiunile sale [1]);

După o luptă diplomatică din cele mai muncite, la care iau parte: — 1° în numele Prusiei, Frederic al II-lea, care-și uimea protivnicii prin pătrunderea judecăţii sale, prin logica nesguduită a politicii sale, prin dibăcia sa de a se folosi de slăbi-

[1]) Adică: punerea în libertate a lui Obreskof, posesiunea Azofului și a celor doo Kabarda recunoscută Rusiei care le mai posedase și pe care Caterina a II-a le declara «necesare siguranţii hotarului său». — Noul hotar turcesc dus de la Nipru la Dunăre; proclamațiunea, *în numele umanităţii,* a neatîrnării Tătarilor din Crim, ca și a Moldovei și a Țării Romînești. (V. *La Question d'Orient au XVIII-e siècle,* de *Albert Sorel,* membru al Institutului.)

www.dacoromanica.ro

cĭunile lor; gata să aibă *complezențe* pentru aliații săi, dar afirmînd că *orĭ-ce lucru își are hotarul său* [1]; 2⁰ în numele Austriei, Kaunitz, care nu se gîndește decît a o desdauna pe socoteala Țării-Romînești și a Porții prin anexiunea Olteniei [2], și care n'are scrupulurile de conștiință ale suveranei sale, Maria-Tereza, neavînd a ei firească dreptate, nicĭ ale ei delicatețe, cu toate că adesea această Prințesă și le jertfește gemînd [3], cerințelor politicii sale ; 3⁰ în numele Rusiei, țarina Caterina a II-a, ale cărei gînduri în privința Turciei sunt oglindite în această frază: «Nicĭ o dată nu voi obține o pace folositoare de nu mă 'năspresc în contra mîndriei Turcilor, și a părtinirei care-i sprijinește [4]» ; în numele Franții, Choiseul, care. — cu toate că această putere are un rol mai șters, — totuși rămîne, pentru Prusia și Rusia, de nu o amenințare, cel puțin o jicnire ;

După ciudata serie de curse ce suveranii Prusiei, Austriei și Rusiei își întind unii altora în ce privește împărțirea Poloniei, faptă hotărîtă în Ianuarie 1771, sub-semnată în Februarie și Martie 1772, desăvîrșită în Iulie al aceluiaș an, cu un sînge rece și o lipsă de scrupuluri care vor pricinui vecĭnic uimirea Istoriei ;

După neuitata fățărnicie a politicii lui Kaunitz în ce privește pe cei doi aliați ai săi, Franța și Turcia, *pe care i adoarme* sau *i precupețește* ;

După neroditoarele conferințĭ din Focșanĭ în Aprilie și cele din Bucureștĭ în Ianuarie și Martie 1773, între Ruși și Turcĭ ;

După reînceperea operațiunilor războinice în Iunie, trecerea

[1]) Frederic al II-lea către Prințul Enric, 19 Decembre 1770 (p. 138).

[2]) Parte a Țării Romînești înapoiată de Austria la pacea din Belgrad (1739), și așezată între Banat, Transilvania, Oltul și Dunărea.

[3]) «Ea plîngea, dar tot lua», zicea Frederic-cel-mare, vorbind de Maria-Tereza (pag. 280). (Vezĭ *La Question d'Orient au XVIII-e siècle* de *Albert Sorel,* membru al Institutului).

[4]) Scrisoarea d-ei de Bielke, 11 Decembre 1770. (V. *Albert Sorel,* p. 151).

www.dacoromanica.ro

Dunărei de Rușĭ, neisbînda și retragerea lor, apoi noa lor pășire înainte, și noile lor neisbînzĭ ;

În sfîrșit, după intervenirea interesată a Austriei care rîvnește posesiunea Bucovinei [1], «leagănul Moldovei» [2], și după strivirea Porții la Bajardick, — în Iunie 1774, — de către generalul rus Romantzof, ajungem la însemnatul tractat de la Kucĭuk-Kainargi, încheiat în Septembre din acelaș an, și ratificat patru lunĭ mai tîrziu, în 24 Ianuarie 1775 [3].

Acest tractat, ca și cel următor, ca multe altele încă, ne aduc a recunoaște acea fatalitate istorică ce vrea ca popoarele să-șĭ ispășească în vecĭ greșelile lor politice.

Ludovic al XIV-lea, părăsind tradițională politică a Franții, n'a contribuit oare la înfrîngerea Turcilor de către Austria, la Saint-Gothard, în Ungaria, la leatul 1664, și această politică nu șĭ-a dat ea oare roadele sale, în veacul al XVIII-lea, găsindu-se armiile franceze lipsite de folositoarea alianță a Înaltei Porți, atuncĭ cînd Franța îșĭ reîncepu duelul istoric în contra Austriei ?

Sobieski nu s'a slujit oare de tăria Poloniei, ca să scape Viena din mîinile Turcilor, fără să prevadă că, ajutînd la

[1] In 1776, Austria se va înțelege cu Poarta despre hotarele Bucovinei, și șĭ-o va anexa în 1777, după aceleașĭ principii de morală care dictaseră împărțirea Poloniei. Energica protestare a lui Grigore Ghica va costa viața acestui Domn, care va fi asasinat în capitala sa Iașĭ, de trimișii Porții (1777). (V. poema lui Enaki *Cogălniceanu.)*

[2] După însă-șĭ expresiunea lui Grigore-Vodă Ghica.

[3] La conferințele de la Focșanĭ 1772, Rusia propuse ca Principatele să fie declarate ca neatîrnate, subt garanția mai multor puterĭ. Aceste conferințĭ nu avură rezultate.

La acelaș congres, Spătarul Ioan Cantacuzino, — mort în Rusia în 1809, — trimise, relativ la cestiunea cetăților pe care Turcia le ocupa fără drept în Țara Romînească, o protestare a Divanului acestei Țărĭ. Această protestare era falșă. Ea era opera lui Cantacuzino care o dădu ca operă a acelor al căror mandatar era el. Patriotismul îl împinsese să făptuească această mincĭună, fapt vrednic orĭ-cum de tot respectul.

www.dacoromanica.ro

slăbirea lor, i punea în neputință de a scăpa într'o zi aceeași Polonie din ghiara acvilei imperiale ?

Și în veacul al XVIII-lea încă, pe cînd unele țări, rămase mult timp tari și neatîrnate, lăsau, cu încetul, fășii din libertățile și din autonomia lor să le fie smulse de mărăcinii neîmblînzitei politici, pe cînd doo state noi, Prusia și Rusia, se măreau în dauna lor ; pe cînd viitorul se arăta amenințător pentru Turcia, fii lui Mahomet, uitători și dînșii de interesul lor, nu și-au luat oare sarcina de a dărîma cu chiar mîinile lor, fireștile lor meterezе. meterezele dunărene, Principatele romîne ?

Nu, într'adevăr, violînd tractatele, așezînd pe Greci, în locul lui Cantemir, pe tronul Moldovei, după înfrîngerea lui Petru cel-Mare la Sculeni și tractatul de la Prut (1711),—nu făcînd să fie ridicați din București, din însu-și palatul lor,— spre rușinea boerilor și a Capitalei care nu îndrăsniră să-și apere Domnul, — Brîncoveanu, și familia sa cu comoarele lui; nu făcînd să fie tăiați acest suveran, împreună cu fii și cu ginerile său Văcărescu, la Constantinopol, în 1714, nu făcînd să fie executat asemenea urmașul acestui-a, Ștefan Cantacuzino, în 1716, și înlocuindu-i pe amîndoi prin Domni din Fanar, — a căror menire fu de a distruge instituțiunile Țării, și mai ales de a desorganiza armata și de a ucide spiritul ostășesc,— putea Inalta Poartă să-și facă din Romîni niște credincioși prieteni, și un zid de apărare pe viitor.

Oare Austria, rămasă stăpînă pe Ungaria în urma păcii de la Carlovici (1699), și care se făcuse vecină cu Principatele, anexîndu-și,—în acelaș an, după abdicarea lui Mihail Abaffi al II-lea, — *Regnum Transilvaniæ* (termen consfințit de împăratul Leopold I-ŭ în Diplomele sale), n'ar fi fost mai fericit inspirată dacă, rugată, cum a fost, de către Romîni, doritori de a găsi în ea o contra-greutate a influenței Țarilor, — ar fi răspuns la invitarea lor printr'o politică sinceră, deșartă

www.dacoromanica.ro

d'orĭ ce poftă? Dacă n'ar fi părăsit ea pe Romînĭ la tractatul de la Pasarovicĭ (1718), dacă n'ar fi trunchiat Ţara Romînească, făcînd pe Poartă să-i cedeze, în dispreţul capitulaţiunilor, care nu-i recunoşteau acest drept, Oltenia, — pe care dealtmintrelĭ fu silită să o dea înapoi la tractatul de la Belgrad (1739), — apoi Bucovina în 1777, pe care n'a înnapoiat'o vr'o dată), — dacă din contra s'ar fi silit să păstreze încrederea ce Principatele crezuse că pot să aibă 'ntr'însa?....

In stîrşit, dacă Austria, care în 1849, avusese prilejul să încerce credinţa şi voinicia Romînilor trăitorĭ sub coroana Habsburgilor, ar fi avut pentru dînşii un gînd de mumă şi le-ar fi arătat recunoştinţa de care ei se făcuseră vrednicĭ; dacă ar fi vrut Austria să-şĭ reamintească revendicaţiunile lor formulate în *Memoriul din Olmütz*, — înfăţişat împăratului în 25 Februarie 1849, — şi prin care această leală populaţiune nu cerea de cît recunoaşterea individualităţii sale naţionale subt sceptrul Austriei, Europa nu s'ar găsi azĭ în faţa a patru milioane de Romînĭ prigoniţĭ de şovinismul maghiar. Pentru a ajunge la desnaţionalizarea a celor-l'alte popoare, acest şovinism nu se dă îndărăt de la nicĭ o prigonire: fie ea îndreptată în contra libertăţiĭ individuale, în contra libertăţii de învĕţămînt sau libertăţiĭ religioase! Puterile cele marĭ, puse în faţa prigonirei maghiare, n'ar da lumei privelişteа unei cuminţii, bănuitoare pînă într'atît în cît să facă nerodnice orĭ-ce simţiminte de umanitate şi de cavalerism, şi ele n'ar avea a se teme de vr'un mare necunoscut ce s'ar ivi de odată dincolo de Carpaţĭ, ca să pue în primejdie pacea Europei!

www.dacoromanica.ro

RESUMAT AL TRACTATELOR

(1774—1826)

TRACTATUL DE LA KUCĬUC-KAINARGI

(Septembre 1774.)

Art. XI al tractatului de la Kucĭuc-Kainargi recunoștea reciprocitatea liberei navigațiunĭ pentru navele și vasele comerciante ale ambelor Puterĭ contractante pe toate mările ce udă Statele lor, ca și pe Dunăre, absolut în aceleașĭ condițiunĭ ca pentru cele-l'alte puterĭ amice.

Prin articolul al XVI-lea, Rusia înnapoea Porții Basarabia întreagă cu orașele Ackermann, Kilia, Ismail și cetatea Bender, precum și Moldova și Țara Romînească.

Poarta lua, în privința Principatelor mai multe îndatoririĭ din care iată cele mai de căpetenie: amnistie generală, reintegrarea celor amnistiațĭ în gradele, slujbele și posesiunile lor; exercițiul liber al religiunii creștine; reînnapoearea către mănăstirĭ a bunurilor lor; suprimarea orĭ-cărui impozit pe timpul războiului; drept hărăzit Principatelor de a avea pe lîngă Poartă însărcinațĭ de afaceriĭ; drept recunoscut miniștrilor Curții impărătești a Rusiei de a vorbi în favoarea acestoĭ Principate.

www.dacoromanica.ro

In urma acestui tractat, Poarta încredință guvernul Țării Romînești lui Alexandru Ipsilanti, a cărui administrație a lăsat foarte bune reamintiri [1].

CONVENȚIUNE EXPLICATIVĂ A TRACTATULUI DE LA KUCÏUC-KAINARGI DINTRE ÎMPĂRĂȚIA RUSEASCĂ ȘI POARTA OTOMANĂ, ÎNCHEIATĂ LA CONSTANTINOPOL (AMALI-KOVAK)

(la 10 Martie 1779.)

In 1779, fu subsemnată o convențiune explicativă, al cărei art. al VII-lea, care conține 6 paragrafe, «*reînnoia îndatoririle Turciei către cele doo Principate, în privința liberului exercițiu al religiunei creștine, a reînnapoierii, atît mănăstirilor cît și particularilor, a moșiilor și posesiunelor ce le aparțineau înainte de războiŭ; a respectului datorit clerului creștin; a moderațiunei țifrei tributului de reclamat Principatelor* [2]*; a dreptului de intercesiune a curței Rusiei, etc., etc* [3]».

Tractatul de la Kucïuk-Kainargi e punctul de plecare al amestecului bine pronunțat al Rusiei în afacerile Principatelor. Contractul, ce a făcut să fie iscălit de Poartă, este pregătirea censurei, de care se va sluji, în curînd, asupra actelor Porții în ce privește Țara Romînească și Moldova, și apoi a ocrotirei ce va 'ntinde asupră-le.

[1] Vezï textul complect al tractatului din Kucïuk-Kainargi la Piesele justificative.

[2] Vedï textul complect al Convențiunei la Piesele justificative.

A vedea opera d-lui *Wilkinson,* fost consul general al Angliei la București: *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie.*

[3] Rusia se sluji, cînd crezu necesar, de acest drept de intercesiune.

www.dacoromanica.ro

TRACTATUL DIN IAȘI

(29 Decembre 1791 și 9 Ianuarie 1792.)

In 1787, războiul isbucni din nou între Rusia și Turcia. Turcia suferi mai multe învingeri; Austriacii, aliații Rușilor, ocupară Țara-Romînească, cu toată opunerea Voivodului Nicolae Mavrogheni, pe cînd Rușii intrau în Moldova. Intervențiunea Angliei și a Prusiei puse capăt războiului. Austria încheiă pacea la Șistov, și Rusia iscăli tractatul din Iași.

Austria înnapoiă Țara-Romînească, și Moldova fu redată Porții, fără ca să fi stipulat Rusia, în favoru-i, vr'o altă condițiune particulară, de cît cele puse de mai 'nainte în tractatul de la Kainargi. E zis în acest tractat *că Nistrul va fi de vecie hotarul între cele doo Impărății* [1]).

Rusia se arată moderată, dar făcînd să fie întărit tractatul de la Kainargi, își întemeiază mai bine starea ce și'a creat în 1774.

TRACTATUL DIN BUCUREȘTI

(28 Mai 1812.)

In 1806, Sultanul Selim, îmbărbătat de Napoleon, declară războiŭ Rusiei. Rușii ocupară pe loc Moldova și Țara-Romînească. Victoriile lor siliră pe Turcia să ceară pacea; ea fu încheiată la București, în 28 Mai 1812.

Acest tractat duse de la Nistru la Prut posesiunile Rusiei. *Albia rîului însemnă hotarul celor doo Impărății. Tractatele și convențiunile relative la privilegiurile Moldovei și Țării-Românești, fură întărite după principiile art. V ale preliminarelor; convențiunile particulare și dispositiunile art. XI ale tractatului din Iași rămaseră asemenea în vigoare.*

[1]) Vezĭ textul tractatului din Iași la Piesele justificative.

www.dacoromanica.ro

Rusia înnapoia Porții partea Moldovei situată pe țărmul drept al Prutului, precum și Țara-Romînească cu Oltenia; Moldova perdea Basarabia.

RUSIA ÎN ZECE ANĬ, ÎNAINTASE DECI DE LA NISTRU LA PRUT ȘI LA GURILE DUNĂRII.

TRACTATUL DE LA ACKERMANN

(Octombre 1826.)

In urma mișcărei Eteriei (societate a amicilor neatîrnării elenice), condusă de Ipsilante, și a mișcărei lui Tudor Vladimirescu în Țara-Romînească (1821), Poarta ocupase Principatele. Chiar din 1823, Rusia ceru ca aceste provincii să fie deșertate de trupe. Turcia, care pusese mult timp ca să se hotărască, în sfîrșit se-învoi să încheie convențiunea din Ackermann (1826).

Acest tractat asigură pe deplina executare a tractatului din Bucureștĭ (1812). Tractatele și actele anterioare sunt reînnoite și întărite; învoiala stipulată în conferința de la Constantinopol din 21 August 1817, în privința celor doo insule ale Dunărei situate în fața orașelor Ismail și Kilia. este menținută. Poarta se îndatorește solemn a observa, «**cu cea mai scrupuloasă fidelitate**», *tractatele și actele relative la privilegiurile recunoscute Țărei-Romînești și Moldovei, și confirmate printr'o clauză expresă a art. 5 al tractatului din Bucureștĭ.*

Cele-alte articole întăresc tractatele din Bucureștĭ, din Iași, din Kucĭuk-Kainargi, în ceea ce privește stipulațiunile relative la hotarele asiatice, la afacerile și reclamațiunile supușilor ruși și turcĭ, la tractatele de comerț și la libera navigare a vaselor comerciante ale ambelor State pe mările respective ale celor doo Impărățiĭ [1].

[1] Vedĭ textul tractatului la Piesele justificative

www.dacoromanica.ro

ACT SEPARAT RELATIV LA PRINCIPATELE ȚĂRII-ROMÎNEȘTĬ ȘI MOLDOVEI

Acest act regulează cestiunile relative la cele doo Principate, și în particular cestiunea Hospodoratului. E zis într'însul că divanele vor trebui să prezinte confirmării Porții pe candidații ce vor fi ales; că durata domniei Hospodarului e fixată la 7 anĭ; că în caz de destituire, de abdicare sau de moarte a unui Hospodar, interimul va fi împlinit de Caimacamĭ (guvernorĭ provizorii) numițĭ de Divanul Principatului; **că Caimacamii nu vor putea fi destituițĭ de cît cu învoirea Rusiei.** *Acest act mai recunoaște Hospodarilor dreptul de a hotărî, împreună cu boerii, impozitele, și readuce numărul Beșliilor (garnizoană turcească de ocupație) la cel stabilit în 1821, înainte de turburărĭ; — pe proprietarii deposedațĭ de bunurile lor, în urma acestor turburărĭ, i restabilește în posesiunile lor, și declară că, timp de doi anĭ, Principatele vor fi scutite de tribut și de îndatoririĭ băneștĭ către Poartă.*

Tractatul de la Ackermann,—care este cel mai de căpetenie din toate cele de mai sus, — arată drumul străbătut de politica rusească în cestiunile dunărene, și progresele înrîurirei ei. Punîndu-se cu tărie între Poartă și Principate, și dobîndind pentru dînsele schimbările de căpetenie conținute în actul diplomatic de la 1826, impunînd Porții clauza prin care Caimacamii nu mai puteau fi destituițĭ fără consimțimîntul cabinetului din Sîn-Petersburg, Rusia a făcut să-i fie recunoscut un drept de control, care este o grea lovire în drepturile ca și în înrîurirea rivalei sale.

www.dacoromanica.ro

PARTEA ÎNTÎIA

EXPUNERE SUMARĂ

A FAPTELOR CE AU PRECEDAT ȘI URMAT TRACTATUL DE LA ADRIANOPOL, DE LA ÎNCEPEREA RĂSBOIULUI DINTRE ÎNALTA POARTĂ ȘI RUSIA (23 APRILIE 1828), PÎNĂ LA SUIREA PE TRONUL ȚĂRII-ROMÎNEȘTÎ A LUI BIBESCU (GHEORGHIE DEMETRU), ÎN 2 IANUARIE 1843.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL I-ŭ

OCHIRE ASUPRA CAMPANIILOR MILITARE DIN 1828 ŞI 1829

Firmanul din 20 Decembre 1827. — Rusia răspunde printr'o declaraţiune de răsboiŭ. — In 23 Aprilie 1828, trupele rușeștĭ trec Prutul, iau Brăila și Varna, nu isbutesc în contra Silistriei. — In 1829, asediu nou al Silistriei. După capitularea cetăţii, mareșalul Diebitch păşeşte în contra Constantinopolului, e învingător la Slivno, ia Adrianopol, și impune pacea Sultanului. Tractatul de la Adrianopol (14 Septembre 1829).

Firmanul din 20 Decembre 1827, adresat la toţĭ agenţii săi diplomaticĭ de Poarta otomană, cu drept mîniată de prăpădirea flotei sale la Navarin, — faptă săvîrșită la 20 Octombre de flotele engleză, franceză și rusească, — fu ca lovitura de tun ce anunţa Europei răsboiul ce era să isbucnească între Turcia și Rusia, spre a nu lua capăt de cît doi ani mai tîrziŭ, la 24 Septembre 1829, prin pacea de la Adrianopol.

In Hati-șeriful său, Poarta arăta pe Rusia ca autoarea tutulor nenorocirilor sale ; ea declara că scopul necredincĭoșilor era de a nimici Islamismul, și chiema pe toţi Musulmanii la un răsboiŭ naţional și religios.

Cu toate că această piesă nu era «de cît un act de adminis-«traţiune interioară, un fel de hîrtie confidenţială a Inaltei Porţĭ «către agenţii săi», — căcĭ sub această formă o 'nfăţișă Reiss-Effendi-ul, — nu e mai puţin adevărat că ea era de o mare însemnătate prin conţinutul său, că fu divulgată, și că Ţarul răspunse printr'o declaraţiune de răsboiŭ.

Poarta, care știa pe Rusia încurcată, poate pentru mult timp, într'o campanie în contra Persiei, crezuse de sigur momentul

www.dacoromanica.ro

priinc'os ca să se certe cu dînsa. Felul ei de vorbire nu îngăduea îndoelĭ despre cugetul ei ; declarase că nu suferise insulte, că nu-şĭ ascunsese simţimintele de cît cu scopul de a cîştiga timp; că priimea mai bine să piară de cît să recunoască neatîrnarea Grecilor din Morea şi din insule, «căcĭ ar fi a înbăr-«băta pe cele-l-alte raiale la răscoală, şi a aduce islamismul «subt stăpînirea necredinc'oşilor.»

Dar Poarta nu prevăzuse nicĭ repezic'unea cu care generalul Paschiewitch duse campania în contra Persiei, nicĭ strălucitele isbînzĭ ale acestui General, nici năzuinţa ce puse Rusia ca să se afle în stare de a răspunde sfidării Sultanului.

Abea fu subscmnat cu Persia tractatul de la Tournant-c'ai (22 Februarie 1828), şi, liber în mişcările sale, Ţarul se 'n-toarse în contra Turciei, dete, în 23 Aprilie 1828, un manifest învinuind această putere de a aţîţa spre răscoală triburile din Caucaz, şi de a închide, în mod arbitrar, Bosforul vaselor Europeene şi mai ales comerciului provinciilor meridionale ale Rusiei.

In zioa chiar în care apărea acest manifest, trupele ruseştĭ treceau Prutul, subt comanda feld-mareşalului conte de Wittgenstein, şi ostilităţile începeau.

Prima fază a acestei campanii fu însemnată prin luarea asupra Turcilor a Brăilei,— oraş din Ţara Romînească, ce se afla în mîinile Turcilor, — prin cucerirea Dobrogei, prin capitularea Varnei, prin victoria generalului Kisseleff subt zidurile Şumlei (20 Iulie), şi prin asediul Silistriei, ale cărui operaţiunĭ fură, pe rînd, conduse, fără isbîndă, de generalii Roth şi Langeron.

Colonelul Schilders, capul corpului de geniu al armatei ruseştĭ, însărcinat de a înconjura Silistria, luase poziţiune la Arab-Tabia ca punctul cel mai bun de ocupat pentru a conduce de acolo atacurile în contra cetăţii.

In afară că această poziţiune era aproape de flotila concen-

www.dacoromanica.ro

trată la Călăraşi, ea ofera încă folosinţa de a 'ngădui trupelor ruseşti să ocrotească în mod simţitor puntea de vase începută pe rîu, în jos de Silistria. Rezultatul însă al acestei operaţiuni fu dăunător : asediul Silistriei, început în 11 Iulie 1828, căta să fie ridicat patru luni mai tîrziu, la 10 Noembrie.

In anul următor, armata rusească, comandată de generalul Diebitch, asediă din nou Silistria, şi primele operaţiuni fură încredinţate generalilor Schilders şi Rudiger.

Ca şi în anul ce trecuse, cetatea se apără cu vîrtoşie; timp de 18 zile, Ruşii bombardară Silistria fără rezultat, şi începeau a fi neliniştiţi de opintcala Turcilor, cînd colonelul Berg, ce ajunse mai tîrziu feldmareşal, respingînd o eşire a asediaţilor pînă pe poziţiunea de la Medjidie-Tabia, stăpînitoare pe înconjurime, recunoscu ce foloase oferea acest plaiu. Se întări într'însul, şi făcu să fie suite acolo baterii. Sub dibăcĭa lui conducere, de la acest punct plecă atacul, şi, noo zile mai tîrziu, cetatea, pe care o apăra Hadji-Ahmet paşa, i cădea în mîinĭ. Acest fapt însemnat se 'ntîmplă în zioa de 30 Iunie, 20 de zile după fugărirea, la Kulewcĭa, a armatei turceşti ce căta să păşească în ajutorul Silistriei [1]).

[1]) E bun de a reaminti, în treacăt, că în 1878 congresul de la Berlin, după ce a cedat Rusiei partea Basarabiei ce aparţinea Romîniei, recunoscuse aceştia ca desdaunare, posesiunea Dobrogei, afară de Silistria şi de poziţiunile ei, adică afară de cheia Dobrogei; că puntea al cărui loc fusese hotărît la 500 de metre înainte de Silistria, ca să slujească la comunicaţiunile între cele doo maluri ale Dunărei, nu se putea executa, fiind că s'ar fi găsit sub tunurile din Silistria şi din Medjidie-Tabia; că Arab-Tabia, dată Romîniei ca o poziţiune de prima ordină, nu era cetate şi se găsea mai jos de Medjidie-Tabia; în sfîrşit că Medjidie-Tabia, care se 'nalţă la apusul Arab-Tabiei, între drumurile spre Şumla şi spre Rasgrad, este o adevărată cetate, în bună stare. Această cetate întrece Arab-Tabia cu 16 metre; e la o distanţă de 2250 metre de această poziţiune, de 2680 metre de capătul puntei proectate (de pe malul drept) şi de 3800 metre de capătul ei de pe malul stîng. Intre Medjidie-Tabia şi puntea nici o piedică pentru artilerie! In scurt, Medjidie-Tabia este cheia tutulor poziţiunilor. Cu toate aceste, lucru surprinzător, numele ei n'a fost vr'o dată pronunţat în desbaterile congresului de la

www.dacoromanica.ro

Silistria cucerită, armata subt ordinele generalului Diebitch, trece Balcanii, ia drumul Constantinopolului, cîştigă bătălia de la Slivno, în 11 August, şi intră în Adrianopol la 20 ale aceleiaşĭ lunĭ. Ast-fel luă capăt răsboiul. Capitala împărăţii turceştĭ aflîndu-se descoperită, Sultanul ceru pacea care-i fu hărăzită.

In acest timp, generalul Kisseleff, numit comandant al trupelor ruseştĭ menite să rămîe în Ţara Romînească, pentru a acoperi spatele principalului corp de armată, care-şĭ avea acţiunea în Bulgaria, priimeşte un ajutor de 20,000 de oamenĭ, şi ordinul de a ţine în respect Giurgiul şi Rusc̆ucul, cetăţĭ aşezate amîndoo pe Dunăre, una pe teritoriul romîn, cea-l-altă aproape 'n faţă, pe malul bulgar. Generalul îşĭ îndeplineşte în mod fericit menirea, dar abea a făcut să cază planurile de atac în contra Bucureştilor, a paşei din Vidin, şi află că Mustafa-paşa, auzind de căderea Silistriei, şi'a luat avîntul pe drumul Adrianopolului urmat de 25,000 de oamenĭ. Kisseleff îi ia pe urme, ajunge, la Vratra, post-garda lui compusă de Albanezĭ, şi e în momentul de a da bătălia, cînd priimeşte încunoştiinţarea oficială că s'aŭ sub-semnat preliminările păcii, şi ordinul de a se opri. Este însă scurtă această oprire ; paşa din Scutari aflîndu-se, cu un corp de armată turcesc, la 40 leghe de Adrianopol, acest fapt hotărăşte pe Kisseleff să intre în Sofia şi Gabrova, şi să stee gata să treacă Balcanii la cel d'întîiŭ semn ce i s'ar face.

Pacea de la Adrianopol sub-semnată la 14 Septembre 1829, pune capăt ostilităţilor.

Berlin, nu se întîlneşte în nicĭ unul din articolele tractatului din 1878. S'ar zice că, cu tot dinadinsul, nu vor să cunoască, nu vor să vadă Medjidie-Tabia. (Vezi p. 100 şi următoare din *Istoria unei Frontiere, sau Romînia pe malul drept al Dunărei,* de Gheorghe Bibescu. — *Plon*, editor.)

www.dacoromanica.ro

CLAUZELE PRINCIPALE ALE TRACTATULUI DIN ADRIANOPOL

(2/14 Septembre 1829.)

După termenii articolelor II şi III ale acestui tractat, «Împăratul şi Padişah al tutulor Rusiilor» înapoează Inaltei Porţi Moldova şi Ţara Romînească; Prutul cată să urmeze a forma hotarul celor doo Impărăţii; insulele formate de diferitele braţe ale Dunărei, vor aparţine Rusiei, şi malul drept al rîului Porţii, sub condiţiunea ca acest mal să rămîe nelocuit, de la punctul în care braţul Sf. Gheorghe se desparte de al Sulinei, şi pe o distanţă de doo ceasurĭ de la rîu. Nu sunt volnice vasele de răsboiŭ ruseştĭ de a mai sui Dunărea mai sus de punctul în care acest rîu se împreună cu Prutul.

După terminii articolului V, Inalta Poartă declară că «*fiind că Principatele Moldovei şi Ţării Romîneştĭ, printr'o capitulaţiune, s'au pus înşe-şĭ sub suzeranitatea Porţiĭ, şi că Rusia chiezăşueşte prosperitatea lor, este înţeles că ele îşĭ vor păstra toate privilegiurile şi scutirile ce le-au fost acordate de capitulaţiunĭ, sau de tractatele încheiate între cele doo curţĭ împărăteştĭ, sau de Hattişeriturile promulgate.*»

Prin art. VII, Poarta recunoaşte şi declară trecerea prin Canalul de la Constantinopol şi prin al Dardanelelor, deschisă vaselor ruseştĭ de comerciŭ, ca şi vaselor de comerciŭ ale celor-l-alte Puterĭ ce sunt în pace cu Inalta Poartă ; ea mai recunoaşte Curţii Rusiei dreptul de a obţine o garanţie a desăvîrşitei libertăţĭ de comerciŭ şi de navigare în Marea Neagră [1]).

[1]) A se vedea textul tractatului la Piesele justificative,.

www.dacoromanica.ro

NOTĂ

Nota ce urmează tractatul din Adrianopol, regulează cestiunea pierderilor suferite de supuşii ruseşti, a indemnităţii celor 1.500.000 de galbenĭ olandezĭ de plătit de către Poartă şi stipulează termenii scadenţelor. Fixează indemnitatea de războiŭ de dat Rusiei la 10 milioane de galbenĭ olandezĭ, şi diferitele epocĭ la care va căta să deşerte Rusii teritoriurile ce aparţin Turciei, «*exceptîndu-se Principatele pe care Rusia «le păstrează ca depozit, pînă la desăvîrşita achitare a «indemnităţii de războiŭ datorită de Poartă.*»—Poarta ia aşişderea îndatorirea de a executa art. V al Actului separat al tractatului din Ackermann, cu privinţă la Serbia, şi de a-i înapoea pe loc cele şase judeţe deslipite de dînsa [1]).

URMARE LA TRACTATUL DE LA ADRIANOPOL. TRACTAT SEPARAT ÎNTRE RUSIA ŞI POARTA CU PRIVINŢĂ LA PRINCIPATELE MOLDOVEI ŞI ŢĂRII-ROMÎNEŞTĬ.

In afară de vechile privilegiurĭ reînnapoiate Principatelor prin tractatul de la Adrianopol, acest tractat separat *le recunoaşte* DREPTUL SUVERAN DE A-ŞĬ ALEGE DOMNII ŞI DE A-ŞI-I ALEGE PE VIAŢĂ; — *le asigură o administraţiune neatîrnată, libertatea comerţului, retragerea garnizoanelor turceştĭ ce ocupau cetăţile de pe malul stîng al Dunărei, şi dărîmarea acestora. Opreşte pe supuşii musulmanĭ de a se stabili pe malul stîng al Dunărei; hotărăşte că albia acestui rîu, de la intrarea sea în Statele otomane pînă la confluentul cu Prutul, va fi pe viitor hotarul dintre Turcia şi Principate; că toate insulele*

[1]) A se vedea textul Notei la Piesele justificative.

www.dacoromanica.ro

aflătoare pe malul stîng al rîului vor fi ale Principatelor; ordonă înfiinţarea de cordoane sanitare dealungul Dunării, şi recunoaşte vaselor moldo-romîne dreptul de a naviga în libertate în apele şi porturile Turciei, avînd paspoarte de la guvernele lor.

Aceste sunt principalele stipulaţiuni ce privesc Principatele.

Prin acest tractat, care nu mai lăsa să fiinţeze între Turcia şi Principatele Ţării-Romîneşti şi Moldovei decît doo legături, un tribut şi învestirea Prinţilor de către Sultan, Rusia impunea Porţii protecţiunea ce voia să acorde Moldo-Valahiei. Sdrobind legăturile ce ferecau aceste Provinţii de Înalta Poartă, Rusia îşi crea drepturi noi la recunoştinţa lor.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL al II-ea

KISSELEFF GUVERNATOR GENERAL AL PRINCIPATELOR DUNĂRENE

Principatele înainte de 1829. — Kisseleff numit guvernator general al Moldo-Romîniei. — Reformele lui. — Lucrărî relative la regulamentul organic. — În zioa de 1-ŭ Mai 1831 regulamentul Țării-Romînești și cel destinat Moldovei sunt votate de Adunarea generală extraordinară, convocată *ad-hoc*. Principalele dispoziţiunĭ ale acestei opere. — Holera. — Energia și devotamentul lui Kisseleff. — Reînceperea și terminarea lucrărilor de reorganizare.

Tractatul de la Adrianopol deschidea Principatelor dunărene o eră noo : nădejdea renăștea împreună cu scăparea.

Înainte de 1829, nu era cu putinţă pentru dînsele nicĭ siguranţă, nicĭ neatîrnare, nicĭ stabilitate, nicĭ comerciu. A fi guvernate de Prinţĭ numiţĭ de Poartă; a se găsi neîncetat ameninţate de regimul Prinţilor Fanarioţĭ, care, mai toţĭ, le exploata în interesul Puterei suzerane; a se vedea ţinta năvălirilor jăfuitoare ale Turcilor ce erau în garnizonă în cetăţile de pe malul stîng al Dunării ; a-și vedea bucatele pămîntului luate de Poartă, care, în folosul său, oprise exportarea lor ; a geme subt dărĭ încovoitoare ; a vedea, neputincĭoase, prăpădirea veniturilor, și hoţiile cele mai îndrăsneţe ale guvernatorilor de judeţe și ale împiegaţilor însărcinaţĭ cu perceperea impozitelor [1]), în sfîrșit, cea ce punea vîrf suferinţelor,

[1]) Vezĭ *Memoriile* lui *Carra,* Girondinul, care fusese doctor la Bucureștĭ subt Fanarioţĭ, și opera istorică (în romînește) despre Domnia lui Mavrogheni a D-lui *Urechia,* profesor de istorie, membru al Academiei romîne.

www.dacoromanica.ro

a trece prin grozăviile războiului, ciumei, foametei și epizotiei care răpi plugului aproape un milion de vite, eată care era, în Septembre 1829, soarta Țării-Romînești și Moldovei, și aceasta mai sîngera încă de tăerea a doo din membrele sale: Bucovina care în 1777 trecuse în mîinile Austriei, și Basarabia cedată Rusiei în 1812.

Tractatul de la Adrianopol [1]), liberînd Țara-Romînească și Moldova, le lăsa să întrevază realizațiunea marei reforme cerute de la curțile din Constantinopol și Petersburg, printr'o clauză a tractatului de la Ackermann, așteptată cu nerăbdare de interesați, și care, prin suflarea sea, era să doboare edificiul putrezit al vechiului regim.

Era dat Rusiei, care avea interes să făptuească făgăduințele ce dedese, așteptările atît de des înșelate ale Principatelor, — surorile sale prin credință, — de a face ca neatîrnarea, ce le era recunoscută de tractatul din 1829, să intre în domeniul faptelor desăvîrșite.

Această neatîrnare, e adevărat, va căta, mult timp încă, să se miște în umbra suzeranității Înaltei Porți, dar temelia pe care e așezată coprinde germeni de prosperitate, al căror binefăcător seceriș populațiunile dunărene îl vor culege cu un simțimînt de veselie și de recunoștință cu atît mai vioiu, cu cît existența lor trecută n'ar fi putut deștepta în ele decît reamintiri de mizerie și de chinuiri.

Cu tóte aceste, reluîndu-și posesiunea de sine înse-și, aceste popoare se întreabă cu o grijă dureroasă care va fi capul care le va conduce, care le va ajuta în evoluțiunea lor către un viitor ce le va regenera. Acest om va fi un om al binelui, menit a-și lua locul printre fețele cele mai strălucite ale țărei sale, va fi generalul de Kisseleff, comandant-cap al armatei de ocupațiune a Moldo-Romîniei.

[1]) Vezi p. 5, 6 și 7, principalele clauze ale tractatului.

www.dacoromanica.ro

Intrat la 18 ani în corpul guarzilor călăreți, Paul Dimitriadicĭ Kisseleff se distinsese în bătăliile de la Eylau și de la Friedland, luptase în 1812 la Moscova în calitate de căpitan, adjutant al generalului Milvradovicĭ. Atrăgîndu-și atențiunea Impăratului Alexandru prin calitățile sale strălucitoare, și mai ales în zioa de 30 Martie 1815, subt zidurile Parisului, nu întîrziă a fi atașat pe lîngă persoana Suveranului, pe care îl însoți la congresul de la Viena.

Numit general de stat-maior la întoarcerea sa în Rusia, fu înnălțat, în 1816, la postul de cap de stat-maior al armatei a 2-a, comandată de mareșalul de Wittgenstein, și în 1823 la demnitatea de adjutant-general al Împăratului, ca răsplată a însemnatelor servicii ce adusese.

Purtarea lui, tot-de-odată plină de cuminție și de energie, în mijlocul circumstanțelor ce urmară moartea lui Alexandru, cînd cu conspirațiunea ce isbucni la suirea pe tron a urmașului acestuia, i păstră, pe lîngă Împăratul Nicolae, favoarea cu care îl cinstise răposatul Țar.

Partea activă ce luă generalul în campania din 1828 și 1829 în contra Turciei, i dete prilejul de a face să se vază bine valoarea și voinicia sa, de a cuceri gradul de locotenent general, și de a merita o spadă de onoare [1]).

Iată omul pe care îl numi Rusia la comandamentul armatei de ocupațiune, și la guvernamentul Moldo-Romînici, cu titlul de președinte-plenipotențiar, și cărui încredință misiunea de a făptui în Principate reformele cerute de noa situațiune politică ce le era creată.

A doa zi de sosirea sea în București, — în Noembrie 1829,— guvernatorul general al Moldo-Romîniei, ce 'ntrunea în mîinile sale puterile civile și militare, se grăbi s'aducă o repede tămăduire relelor ce ciuma și foametea desfășurau pe malul

[1]) *Paul Kisseleff și Principatele Dunărene* (Firmin Didot).

www.dacoromanica.ro

stîng al Dunării; întemeiă, de a lungul rîului, un cordon sanitar; aduse din afară o mare cătăţime de bucate; îmbărbătă, înlesni însămînţările şi avu bucuria de a vedea, — peste cîte-va săptămînĭ, — retrăgîndu-se amîndoo flagelurile, siguranţa renăscînd printre populaţiunile din oraşe şi din sate, şi cu dînsa nădejdea unui îmbielşugat seceriş pentru anul 1830. Această nădejde nu fu înşelată [1]). Prevedere şi bunătate, iată calităţile care însemnară începuturile lui Kisseleff în guvernarea Principatelor.

Aceste resultate obţinute, activitatea generalului se 'ndreptă spre administraţiunea interioară a Ţării, care reclama preschimbărĭ radicale. Cum era lucru de căpetenie de a da cît mai curînd Principatelor o legislaţiune care să îndrituiască preschimbările ce era grabă să fie introduse în administraţiunea păcătoasă a trecutului, şi care să fie în raport cu noa lor existenţă politică, Guvernatorul nu cruţă nimic pentru a ridica zelul fie-căruia la înnălţimea menirei de îndeplinit şi isbuti să dee activitatea şi energia sa Comitetului [2]) compus de feţele cele mai luminate a celor doo Principate, şi însărcinat de a pregăti, sub înalta lui conducere, un codice de legĭ menit să formeze pactul fundamental al Ţărĭĭ-Romîneştĭ şi al Moldovei.

[1]) V. «Kisseleff et les Principautés Danubiennes.» (Firmin Didot).

[2]) Acest comitet fusese instituit de generalul Jaltuchen, predecesorul luĭ Kisseleff. Se compunea de 4 membri pentru Ţara-Romînească şi de 4 pentru Moldova. Doi membri erau aleşĭ de Divanul fie-cărei ţărĭ, doi erau numiţĭ de guvern.—Membrii moldovenĭ desemnaţĭ ca să facă parte din această comisiune fură Vistierul G. Catargi, Vornicul M. Sturdza, Vistierul C. Cantacuzino, Vornicul C. Conaki. Divanul Ţării-Romîneştĭ alese pe Vornicul M. Băleanu şi pe Hatmanul Bălăceanu; guvernorul Jaltuchen numi, în 12 Iunie 1829, pentru Ţara-Romînească, pe Vornicul G. Filipescu şi pe Hatmanul *) A. Vilara, dîndu-le drept secretar, din cauza cunoştinţii sale a limbei franceze, pe Barbu Stirbei. (A vedea tomul I al *Annalelor parlamentare*, anexa p. 56 n. 34, p. 650, n. 145.)

*) Titlul de Hatman care arăta pe ministrul de războiŭ în Moldova, mai era dat în Ţara-Romînească, de prinţul ei, la unii supuşĭ ai săi, ca simplu titlu de nobleţă.

www.dacoromanica.ro

In șase luni, această comisiune, care probă un devotament, un patriotism fără seamăn, își sfîrșea lucrarea de legislațiune, împreunare a opt codici diferite, care îmbrățișaŭ toate rămurile administrațiunii.

Cele opt capitole, corespunzînd la cele opt codici, tratau:

1° de alegerea Hospodarului;

2° de atribuțiunile adunării generale;

3° de finanțe;

4° de administrațiunea și de atribuțiunile diferitelor departamente ;

5° de comerț;

6° de carantine;

7° de justiție;

8° de miliție.

Rămănea de supus aceste codice discuțiunii și votului mandatarilor țării. Generalul convocă, în acest scop, o adunare generală extraordinară pe ziua de 1-iŭ Mai al anului următor, 1831.

Zece luni erau dar să treacă pînă'n zioa întrunirei adunării. Kisseleff se folosi de acest răgaz spre a introduce ordinea și cinstea în toate cestiunile de administrațiune, de justiție și de finanțe, făcu să se nască printre funcționarii de orî ce treaptă o binefăcătoare rîvnă, care rîvnă știa el că-i va fi cea mai puternică părtașă a binelui la care lucra; îmbunătăți sistemul școalelor, administrațiunea spitalelor, regimul prea puțin uman al închisorilor [1]), și starea casei de bineface rî; formă miezul ce căta să slujească la organizarea unei miliții naționale; făcu

[1]) «Printre instrucțiunile ce dete», scrie autorul broșurei intitulată: *Paul Kisseleff și Principatele Țării-Romînești și Moldovei,* «sunt de însemnat aceste linii, scrise cu propria lui mînă: «Această lucrare este pentru mine, un scrupul, o faptă de conștiință, pe care îmî vor da colegii mei mijlocul de a o executa înainte de plecarea mea din această Țară, ca să o pot părăsi cu inima ușoară, și făr' a avea a mă învinui însu-mî de o negligență, pe care n'aș putea să mi-o ert vr'o dată.»

www.dacoromanica.ro

să fie înălțate, de alungul Dunării, stabilimente de carantine puse în condițiuni atît de priincioase, încît aduseră siguranța desăvîrșită a malului stîng al rîului ; reorganiză poliția ; înfrumusețâ orașele București și Iași, și ridică construcțiuni — împrejurul cărora erau în curînd să se 'nalțe orașe strălucite, — pe locurile cetăților Brăilei și Giurgiului, liberate de ocupațiunea turcească prin tractatul de la Adrianopol.

In cestiunea fixării hotarelor dintre Turcia și Principate, generalul Kisseleff apără în mod atît de energic și de fericit drepturile *epitropisitelor sale,* — cum lui însu-și i plăcea să numească Țara-Romînească și Moldova, — încît făcu să le fie reînnapoiate opt-zeci și opt insule de pe Dunăre, și numeroase pescării.

Aceste însemnate reforme ne duc la zioa de 1-iŭ Mai 1831, zi în care membrii compunînd adunarea generală extraordinară, plini de entuziasm și de nădejde în viitor, se 'ntruniră spre a discuta Regulamentul.

Extraordinară fu într'adevăr acea Adunare, în care figurau nu numai capii Inaltui Cler și membrii de căpetenie ai nobilimei, dar încă deputați trimiși de județe. Pentru cea d'întîia oară într'adevăr, după multe veacuri, erau chiemați deputați care să reprezinte mica proprietate, să ea parte la discuțiuni atingătoare de interesele Țării, alături cu membrii Inaltuĭ Cler și nobilimei [1].

Regulamentul fu obiectul unor discuțiuni scrioase și îndelungate [2] ; Poarta și Rusia îl sancționară.

Principatele se găseau astfel înzestrate cu o Legislațiune care poate nu era o operă desăvîrșită dar care de sigur era bună,

[1] *Quelques mots sur la Valachie* (Librăria Dentu). In decursul acestei lucrări vom face dese împrumuturi acestei cărticele, ce n'are nume de autor, dar este de sigur scrisă de un om care a studiat adînc cestiunile de care vorbește, om care dă proba unui simț politic neîndoios, și a unei mari neatîrnări în judecată.

[2] Vezi *Annalele parlamentare,* t. 1-iŭ.

www.dacoromanica.ro

făcută cu cumințe, și corăspundea pe deplin cu nevoile momentului.

«Nu-i cu putință», zice autorul cărticelei intitulate *Quelques mots sur la Valachie*, «de a nu recunoaște că un înalt «gînd de civilizare a prezidat la redactarea acestui codice de «legĭ. pe loc ce și-a dat cine-va bine seamă de tot ce coprinde, «și din mulțimea dispozițiunilor amănunțite a știut să facă să «reiasă principiile generale, ce formează temelia lor.» Iată, pe scurt, principalele dispoziținnĭ ale acestei opere: Instituire a unei Adunărĭ compuse de 190 membri în Țara-Romînească, și de 132 în Moldova, pentru alegerea Domnilor; instituire a unei adunărĭ ordinare alese, compuse de 43 membri pentru Țara-Romînească și de 34 pentru Moldova, membri aleșĭ printre Inaltul Cler, boerii și delegații județelor, pentru a studia și vota proiectele de legĭ, a controla socotelile și a stabili budgetul ; repartițiunea diferitelor rămurĭ ale administrațiunei între șase departamente, al internelor, al finanțelor, al secretariatului de Stat (afacerĭ externe), al justiții, al miliții naționale, al instrucțiunei publice și cultelor; principii atingătoare de cestiunea mănăstirilor închinate (Bunurĭ mănăstirești); organizarea unei cancelării în fie-care departament; organizarea unui biurou al archivelor și a unui biurou de control pentru întrunirea piesclor și verificarea socotelilor anului ; nimicirea clăcii, a retribuțiunilor în natură, și a diferitelor foloase lăsate la diferiți slujbași; înlocuirea printr'o capitație personală de 30 leĭ (10 francĭ) pe cap de om și pe familie, a impozitelor arbitrare care striveau pe contribuabil; creațiunea unei miliții naționale pe modelul trupelor disciplinate a celor-l-alte națiunĭ; lista civilă a Hospodarilor despărțită de veniturile Statului; puterea judecătorească despărțită de cea administrativă ; crearea a trei instanțe : judecătorii de pace, tribunale de prima instanță, curțĭ de apel, înlocuind acele tribunale în care, cele de mai multe orĭ, amîndoo puterile se găseau întru-

www.dacoromanica.ro

nite în acelcaşĭ mîinĭ ; legile despre procedura civilă şi cea criminală împrumutate de la Francezĭ ; codicele de comerţ francez declarat legea Ţării; obligaţiunile reciprocĭ ale proprietarului şi ale săteanului care se hrănea pe pămîntul celui d'întîiŭ, regulate şi întemeiate pe baze mai drepte ; hotărîrea de a hotărnici toate proprietăţile.» Regulamentul organic mai zice încă, la art. 165, că «Rîurile Principatelor, Jiul, «Oltul, Argeşul, Dîmboviţa şi Ialomiţa, cată să fie aduse în «stare de a se putea pluti pe dînsele [1].»

Dar în momentul de a pune în aplicare dispoziţiunile acestei legislaţiunĭ noi, un flagel îngrozitor, holera, se năpusti asupra Moldovei, spre a năvăli apoi în Ţara-Romînească. Amîndoo ţările fură încercate în modul cel mai crunt, şi de ne-a păstrat istoria reamintirea zilelor de întunecime ce ele au străbătut, ea a înregistrat d'asemenea şi neuitatul devotament al guvernatorului general. Cît timp flagelul bicĭui Iaşii, Kisseleff rămase în mijlocul populaţiunei înnebunite de groază; pe loc ce boala isbucni în Bucureşt', el alergă aci, spre a linişti spiritele prin prezenţa sa, şi a lua măsurile nimerite spre a se împotrivi răului.

Flagelul o dată dispărut, recunoştinţa Romînilor către acel pe care-l numeau *Binefăcătorul Principatelor,* se arătă în popor şi în şirurile nobilimei subt formele cele mai mişcătoare. Apoi, reîntorcîndu-se siguranţa, lumea se apucă din nou de muncă, şi reformele, un moment întrerupte, îşĭ reluară mersul, şi sfîrşiră prin a da roadele ce lumea era îndrituită să aştepte

[1] A vedea cărticelele: *Quelques mots sur la Valachie* (Librăria Dentu), *Paul Kisseleff et les Principautés.*

Infiinţasem în 1881, în condiţiunile cele mai priincĭoase, o societate franco-romînă, în scopul de a aduce rîurile Romîniei în stare de a se putea pluti sau naviga pe dînsele, şi oferisem guvernului, — D. D. I. Brătianu şi Rosetti erau la putere, — de a aduce la bun capăt această cestiune de cea mai mare însemnătate. Guvernul nu ne-a priimit propunerea. Fapt de plîns: azĭ poate s'ar fi putut naviga pe Siret.

www.dacoromanica.ro

de la administrarea unui om care se identificase cu interesele Moldo-Romîne pînă a le privi ca ale sale proprii.

Administrațiunea lui Kisseleff formează una din paginile însemnate ale istoriei contimporane ale Țării noastre. Generalul a făcut istoricul administrațiunii, — ale cărei mari linii le-am arătat, — într'un Memoriu intitulat:

Dare de seamă a generalului-adiutant Kisseleff despre administrațiunea Moldovei și a Țărei-Romînești de la 15 Noembrie 1829 la 1-ŭ Ianuarie 1834 [1].

[1]) Raportul a apărut în Memoriile generalului-conte Kisseleff. — 4 vol. El se găsește reprodus în opera D-lui A.-R. Zablotki Desiatovski: *Contele P. Kisseleff și timpul sĕŭ: material pentru istoria împăraților Alexandru I-ŭ, Nicolae I-ŭ și Alexandru al II-ea. — Sîn-Petersburg, 1882.* (Vezĭ V. 1).

Traducerea franceză a acestui raport este alăturată, în paralel cu textul rusesc.

D. Codrescu, în prețioasa sa culegere, *Uricarul,* t. IX și X, a publicat și d-sa acest raport, tradus în romînește de d. Kalimaki-Papadopulo.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL al III-ea

SITUAȚIUNEA ÎNALTEI PORȚI.

Pregătirile generalului Kisseleff ca să meargă în ajutorul Constantinopolului amenințat de Ibrahim-pașa. — Situațiunea Porții. — Pacea este încheiată. Kisseleff părăsește Principatele. — Părerĭ de rău ce-l însoțesc.

In mai puțin de 4 anĭ, Țara trecuse printr'o preschimbare desăvîrșită ; arbitrariul, dezordinea, nedreptatea fusese înlocuite prin lege, cinste, dreptate ; liniștea domnea înlăuntru și la hotare; instituțiunile cele noi se desvoltau cu tărie, fără sguduelĭ ; prosperitatea Principatelor dunărene răsplătea de sîrguințele lor pe Kisseleff și pe conlucrătorii săi [1].

Intr'o zi, svonul public vesti Țării că de curînd guvernatorul-general fusese însărcinat de către Țar cu o misiune mare, și că era să părăsească Moldo-Romînia [2]. Intr'adevăr Kisseleff priimise ordinul de a păși în ajutorul Constantinopolului amenințat de armia învingătoare a lui Mehemet-Ali. Iată în urma a căror fapte luase Impăratul Nicolae această hotărîre.

Mehemet-Ali, născut în 1769, om obscur, soldat neregulat în serviţiul Sultanului, lipsit de învățătură, dar inteligînte, ambițios, energic și viclean, se înălțase cu încetul pînă la treapta de pașă guvernator al Egiptului. Administrator remarcabil, se

[1]) Vezĭ nota de la cap. al II-ea, p. 11.

[2]) Aflînd această știre, Adunarea Țării-Romînești adresă aceste cuvinte generalului Kisseleff: «Am aflat noa probă de stimă și de încredere ce Suveranul Vostru v'a dat de curînd, și ea ne mîndrește, de vreme ce vă cinstește. Soldații voștri sunt frații noștri, de vreme ce D.-V. eștĭ capul lor. Vom fi în tot-d'auna fericiți și făloșĭ de tot ce va contribui la a voastră fericire și fală, căcĭ suntem convinșĭ că soarta Țării noastre este strîns legată de a voastră.»

www.dacoromanica.ro

făcuse putred de bogat, prin avuția însă-și ce știuse să creeze și să desvolte în minunata țară asupra cărei i se întindea comanda; apoi, mărindu-i-se ambițiunea împreună cu prosperitatea generală și cu desvoltarea puterilor sale militare, visă neatîrnare și cuceriri. Infrîngerile ce suferise Sultanul, destăinuind lui Mehemet-Ali slăbiciunea stăpînului, îl hotărîră să se folosească de circumstanțe. In urma nimicirei flotei turco-egipțiace la Navarin (1827), refuză Sultanului de a plăti contribuțiunile ce datora, răspunzînd că ele reprezintau jertfele făcute de Egipt în timpul războiului. Iată primul lui pas spre răsculare; în curînd el rîvni posesiunea Siriei.

A face să se nască pretextul unui atac, a face ca această țară să fie năvălită, în Noembre 1831, de 80000 de oameni, sub comanda lui Ibrahim-pașa și a lui Soliman-pașa (D. Sève, fost ofițer al lui Napoleon, care de mult organizase și disciplinase trupele pașii Egiptului); a bate oastele trimise în contra-i, a asedia și a lua Sîntul Ioan de Acra, a păși în contra armatei însărcinate de Mahmud să pedepsească pe vasalul declarat ca răsvrătit, a o învinge la Homs, — în Iulie 1832, — aste sunt lovirile date de Mehemet-Ali în mai puțin de șapte luni.

Drumul era deschis spre Constantinopol. Cuprins de groază, Sultanul căută un sprijin în contra primejdiei ce-i amenința împărăția, și se văzu acest fapt de neuitat : Inalta Poartă cerșind sprijinul dușmanei sale de veci, al Rusiei!

Pentru Împăratul Nicolae, a scăpa pe Mahmud, era a adăoga o floare cununei sale glorioase. Generalul Kisseleff priimi ordinul de a păși în ajutorul Sultanului, pe cînd un corp de debarcat de 10000 de oameni [1]), pleca din Odesa pentru a se împreuna cu flota rusească la Constantinopol, pe cînd contele Orloff, amicul lui Kisseleff, mergea să 'nlocuească ca ambasador pe Butenieff.

[1]) Scrisoarea lui Orloff către Kisseleff, Sîn-Petersburg, 15 Martie 1833. *Memoriile generalului Kisseleff*, t. IV, pag. 98.

www.dacoromanica.ro

O înțelegere, consfințită prin tractatul de la Unkiar-Skelesi, încheiat în 8 Iunie 1833, se făcuse între Țar și Sultan. Printr'o clauză secretă, Poarta deschisese eventual Bosforul și Dardanelele flotei rusești, pe cînd închisese această strîmtoare flotelor celor-l-altor puteri. Dar întîmplările își luară un mers neprevăzut, și pacea, în loc de armiile rusești, scăpară Împărăția Turcească.

«*După ordinele ce am priimit de curînd*, scrie Kisseleff lui Orloff [1], *de a trece Dunărea spre a ocupa și apăra Dardanelele, luasem hotărîrea dea-mi restrînge cantonamentele, și de a apropia de mine diviziunea a 24-a a brigadei de Ulani ce rămăsese în Rusia; cînd iată că d'o dată, într'o bună dimineață, pe cînd eram în mijlocul întocmirilor mele, mi se scrie din Giurgiu printr'un expres, că la Rusciuc trag tunuri spre celebrarea păcii subsemnate de curînd între Mehemet-Ali și Sultanul.*»

Marile puteri povățuiseră într'adevăr pe Sultan să lase lui Mehemet-Ali cuceririle sale, și să subsemneze pacea, mai bine de cît să expue Europa la o conflagrațiune generală. Aceste întîmplări constituesc un fapt de cea mai mare însemnătate pentru viitor, căci oare-și cum puneau Europa în fața cestiunei Orientului [2].

Liber de îngrijirile ce-i pricinuise pregătirile campaniei ce credea că va întreprinde, Kisseleff, care vedea apropiindu-se

[1]) Kisseleff către Orloff, 8 Aprilie 1833, Boussio. *(Memoriile lui Kisseleff,* vol. IV, pag. 101). Toată această corespondență între Kisseleff și Orloff despre afacerea egipțiacă prezintă un interes foarte mare.

[2]) Mehemet-Ali era îmbărbătat de Franța; Sultanul, sprijinit de Rusia și Anglia. — Victoria lui Mehemet-Ali la Nizib, în 23 Iunie 1839, triumf ce precedă cu puțin moartea lui Mahmud, va aduce o noo intervenire a marilor puteri ale Europei, în afară de Franța, — în favoarea Turciei, și înfrîngerea lui Ibrahim în fața Sfîntului Ion din Acra, ca și povețele date de sir John Napier lui Mehemet-Ali, vor hotărî pacea și vor aduce recunoașterea domniei lui Mehemet-Ali și a urmașilor săi în Egipt (*Revue des deux Mondes,* de la 1 Noembre 1892).

www.dacoromanica.ro

ocasul de a-șĭ lăsa altui-a puterea, se folosi de cele din urmă lunĭ ale guvernărei sale spre a trece în revistă tot mecanismul administrațiunii, asigurîndu-se de trebuințele cele noi, constatînd activul și pasivul caselor publice, revăzînd, încheind socotelile, îngrijit de a-șĭ face opera trainică, și de a lăsa urmașilor săi o situațiune sănătoasă și puternică.

In acest timp, o învoeală fu încheiată la Sîn-Petersburg, în $^{17}/_{29}$ Ianuarie 1834, — ce aducea o preschimbare grea la una din clauzele tractatului din Adrianopol, cea atingătoare de liberul exercițiu al dreptului suveran de alegere a Prinților.

«*După recunoașterea formală a Constituții,* zice paragraful al 3-ea al acestui tractat,—*Hospodarii Țării-Rominești și Moldovei vor fi numiți, — dar numai pentru rîndul acesta, și ca un caz de tot particular,—după modul ce a fost hotărît, e cît-va timp, între amîndoo Puterile contractante, și vor începe a guverna amîndoo provințiile, conform cu Constituția, care este o urmare a stipulațiunilor de care s'a vorbit mai sus* [1]).»

In acelaș act, Inalta Poartă recunoaște formal Constituțiunea dată Principatelor. «*Rusia se'ndatorește să-și retragă trupele doo lunĭ după numirea Prinților; fixează, în învoeală cu Poarta, la 10000 pungĭ (adică trei milioane de lei turcești), tributul ce amîndoo provințiile voi fi îndatorite să plătească de la I-iŭ Ianuarie 1835;*» amîndoo curțile se mai învoesc ca «*numărul trupelor ce vor sluji de garnizoană înlăuntrul celor doo țărĭ, să fie hotărît într'un mod neschimbat, după placul Inaltei Porți, care declară că nu cere de la ele nicĭ o contribuțiune saŭ plată pentru tot timpul răsboiului, făgăduește de a le arăta umanitate și generozitate, și'ndrituește ca Domnii lor să*

[1]) Extract din tractatul de la Sin-Petersburg, 29 Ianuarie 1834. (Vezi la Piesele justificative).

www.dacoromanica.ro

fie reprezintați pe lîngă dînsa de însărcinați de afaceri care să fie creștini ortodoxi.»

In articolul ce sfîrșește convențiunea, Poarta îngădue Rusiei «*dreptul de a ridica glasul în favoarea Principatelor, după circumstanțele în care s'ar putea găsi ele, și făgăduește de a lua în bună seamă aceste observațiuni.*» Această îngăduire pentru Rusia nu-i ceva nou; datează de la tractatul din Kucĭuk-Kainargi, dar e prima dată cînd Turcia *se 'ndatorește să ție seamă* de observațiunile ei.

Doo luni după schimbarea ratificațiunilor, Poarta publica un firman însoțit de un Hati-șerif [1], care reînnoca simplu declarațiunile tractatului de la Sîn-Petersburg și ale tractatelor anterioare, în ce privea Principatele, și consfințea în mod formal autonomia lor, și neatîrnarea administrațiunei lor interioare.

Cîte-va săptămîni încă, și era să sune ceasul numirii Domnilor Țării-Romînești și Moldovei. Kisseleff nu aștepta acel moment ca să se 'ntoarcă în Rusia. In luna Aprilie a acelui-aș an, dup'o guvernare de aproape 4 ani și jumătate, el părăsi Principatele, însoțit pînă la hotar de cler, de nobilime, de poporațiunea din Iași, și, dincolo de hotar, de bine cuvîntările celor micĭ și slabĭ, pe care 'n vecĭ i ocrotise în contra celor puternicĭ. El însu-și avea ochii plinĭ de lăcrămĭ, sufletul plin de dor, atît de adîncă era iubirea ce simțea de țara de la care își lua bun rămas [2].

[1]) «Principatele își vor face, în toată libertatea, toate legile trebuin«cĭoase administrațiunei lor interne, în unire cu divanele lor respective, «fără însă *să se poată atinge de drepturile ce au fost chiezușuite, «în favoarea acestor țărĭ, de diferitele tractate sau hati-șerifurĭ; «și ele nu vor fi jicnite, în ce privește administrațiunea interioară «a țării, de nicĭ un ordin contrariŭ drepturilor lor.*» (Art. 4). Prin acest Hati-șerif, o neatîrnare legislativă deplină, — în ce privește cestiunile interne, era recunoscută Principatelor.

[2]) Kisseleff era generalul-cap al infanteriei de la 1833. Cît-va timp după întoarcerea-i în Rusia, fu pus în capul Ministerului domeniilor imperiale,

www.dacoromanica.ro

Camera Țării Romînești, în rîvna-i de a face vecînică reamintirea eminentelor servicii aduse de Kisseleff, hotărî să fie înălțată generalului o statue, și votă fondurile necesare pentru executarea acestui proiect.

Chiar în 1831, în zioa în care se 'ntruniră membrii Adunării extraordinare chiemate a vota Regulamentul, ei oferiseră generalului indigenatul cu toate însușirile neamurilor cele mai nobile ale Țării. «*Care altul mai mult de cît D-ta, i ziceaŭ, poate avea dreptul de a se numi fiu al acestei Patrii, din care au dispărut toate nenorocirile, din zioa ce picioru-ți i-a atins pămîntul. în care toate de mîna-ți au fost făptuite, în care tot ce era mort și nemișcat la suflarea-ți s'a însuflețit* [1])».

Camera din 1834, vrînd să înalțe un monument lui Kisseleff, consfințea marea reamintire ce generalul lăsa pe pămîntul romînesc.

Cu toate aceste, această mărturie a recunoștinții care onora atît Camera romînă din care eșea, cît și pe fostul guvernator, nu era să-și primească o executare de cît zece anĭ mai tîrziu, in 1843, subt domnia lui Bibescu [2]).

și in special însărcinat cu îmbunătățirea soartei țăranilor, servĭ ai Impăratului. Tactul și inteligința ce probă i aduseră titlul de conte al Impărății și direcțiunea cancelăriei împărătești. El fu trimis în 1856, la Paris, ca ambasador extra-ordinar, și reprezintă Rusia la conferințele din Paris, din anul 1858, în cestiunile atingătoare de organizarea Principatelor.

Generalul Conte de Kisseleff se retrase din afacerĭ, în 1862, din pricina sănătății sale, și se întoarse 'n Rusia, unde muri în 1872.

[1]) *Paul Kisseleff et les Principautés.* (Firman Didot, edit.).

[2]) A vedea scrisoarea lui Kisseleff către Prințul Bibescu; Partea 2-a, Corespondință generală.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL al IV-ea

REORGANIZAREA PRINCIPATELOR DUNĂRENE

Atitudinea Porții în timpul acestui period de reorganizare a Principatelor. — Numirea de către Poartă a lui Alexandru Ghica ca Domn al Țării-Romînești și a lui Mihai Sturza ca Domn al Moldovei. — Mai 1834. — Prințul Ghica este depus în 1842 printr'un Firman al Porții. — Numirea unei Căimăcămii însărcinate de a guverna Țara pînă la alegerea viitorului Domn.

S'ar putea mira cine-va de atitudinea Porții în timpul acestui period de reorganizare a Principatelor dunărene de către Rusia, de nu și'ar aminti situațiunea în care se afla ea, strînsă de amîndoo părțile de către Rusia și Mehemet-Ali [1].

Nepăsarea ei aparentă nu fusese de cît resemnare ; cătase să sufere ea, — orĭ-ce neplăcere să fi simțit dintr'aceasta, — prezența Rusilor în mijlocul unor populațiunĭ supuse încă suzeranității sale.

Urmărînd cu băgare de seamă evenementele ce se petreceau în Europa, și din care nădăjduea să tragă folos, punînd intîrziere în a îndeplini condițiunile tractatului din Adrianopol, Turcia arăta învederat hotărîrea-i de a cîștiga timp.

Cabinetul din Sîn-Petersburg, la rîndul său, nu părea peste măsură îngrijit, și-șĭ avea, pentru aceasta, motivele sale. Intr'adevăr el hotărîse ca, dacă în luna Mai 1832, dată fixată pentru cea din urmă plată a indemnității de răsboiŭ, Poarta nu s'ar fi achitat, să întîrzieze deșărtarea Principatelor de trupe, — deșertare strîns legată de îndeplinirea acesteĭ condi-

[1] Vezĭ scrisoarea din Constantinopol, 5 Mai 1836, *Porto-folio*, vol. III.

www.dacoromanica.ro

țiună, — cel puțin pînă la primăvară, și atunci trupele generalului Kisseleff să se folosească de această împrejurare «*pentru a păstra pe Dunăre o atitudină împuetoare* [1].»

Cu toate aceste, Generalul se gîndea asemenea, într'o scrisoare către contele de Nesselrode, la ipoteza unor ast-fel de dispoziții din partea Porții, în cît n'ar fi nici o temere de avut, și ajungea la concluziunea că, în acest caz, s'ar putea grăbi evacuarea Principatelor, ca și a cetății Silistria, «*căutînd a se asigura despre datoria Turciei prin luarea unei ipotecĭ mai puțin costisitoare, și anume prin chezășueala Austriei sau a orĭ-cărei alte Puterĭ care ar interveni în cestiune* [2]».

Așa dar, în luna Septembre 1831, nimenĭ n'ar fi putut zice dacă ocupațiunea Principatelor dunărene era să se sfîrșească în 1832, sau dacă era să se prelungească, cum s'a și întîmplat, pînă în 1834.

In luna Februarie, atitudinea Porții devenind mai pronunțată,—de vreme ce nu-și îndeplinise nicĭ una din îndatoririle ce-și luase în privința Principatelor și Serbiei, și amîna executarea tractatului din Adrianopol, — generalul Kisseleff nu se sfii de a propune guvernului său de a se întemeia pe convențiunea de la Sîn-Petersburg [2], dacă, la data de 2 Mai, Poarta nu-și plătise datoria «*și de a face să atîrne evacuațiunea Principatelor de întreaga și pe deplina executare a tractatului din Adrianopol.*»

In scrisoarea sa către contele de Nesselrode, datată din București, 3 Septembre 1831, generalul de Kisseleff trecea în revistă diferitele eventualități ce se puteau ivi, și declara «*că*

[1]) Scrisoarea lui Kisseleff către contele de Nesselrode—București, 3 Septembre 1831, *(Memoriile generalului Kisseleff,* t. IV, p. 20).

[2]) Scrisoarea lui Kisseleff către contele de Nesselrode, București, 3 Septembre 1831, *(Memoriile generalului Kisseleff,* t. IV, p. 20).

[3] *Memoriile generalului Kisseleff:* București, 19 Februarie 1832, t. IV, p. 64. (Vezĭ convențiunea din Sin-Petersburg la Piesele justificative.)

www.dacoromanica.ro

nu privea ca folositoare întrunirea Principatelor cu Impărăția rusească, în cazul cînd vr'odată Poarta ar ajunge a se lepăda de suzeranitatea lor, cum e de presupus», scria generalul — «*mai ales de e hotărîtă Rusia să nu privească cu ochiŭ nepăsător încălcările ce de sigur ei (Turcii) nu vor lipsi de a face peste privilegiurile chezeșuite Principatelor.*» Dacă însă aceasta era părerea lui Kisseleff în această cestiune, este interesant de a constata că ideile mareșalului Diebitsch se depărtau de dînsa în mod simțitor.

Mareșalul stipulase zece ani de ocupațiune, ca să poată asigura mai lesne mijloacele de opunere ale cetății Silistrei, pentru care Rusia căta să-și impue jertfe scrioase; ca să-și dee timpul de a dobîndi politicii cabinetului din Sîn-Petersburg, favoarea Austriei, doritoare de a vedea făptuită evacuarea Principatelor, «*și cu nădejdea că, după zece ani de ocupațiune a Moldo-Romîniei, — în caz că ar refuza Înalta Poartă a-și îndeplini îndatoririle, — Europa s'ar fi obicinuit cu prezența Rușilor în aceste provincii.*» Și, adaogă D. Butenieff, reamintind ideile mareșalului Diebitsch, «*de s'ar opune că ținta politicii Rusiei nu este întinderea de teritoriŭ, voi răspunde că mersul lucrurilor e mai puternic de cît prevederile, și că Rusia n'a înaintat, de un veac încoace, de la malul Niprului pentru a se opri la al Prutului. — De altmintrelĭ, pentru a nu eși din cestiune, mă voi întoarce la ținta ce-mĭ propui, rezumîndu-mă ast-fel:*

1° *E primejdios de a ne lăsa să fim încurcați de politica vicleană a Porții, sprijinită de poveștile așa zișilor noștri prieteni;*

2° *Convențiunea din Petersburg presupune executarea tractatului din Adrianopol, și ar trebui să ne bizuim pe neexactitudinea Turcilor în îndeplinirea clauzelor acestui*

www.dacoromanica.ro

act complementar, ca să reintrăm în exercițiul dreptului rezervat de art. IV din aceași convențiune;

3⁰ *Cată să păstrăm Principatele ca o ipotecă pînă la executarea principalelor stipulațiuni ale tractatului din Adrianopol, de nu vrem să perdem rodul războiului, și orĭ-ce înrîurire asupra ministerului otoman* [1]).»

Nu pentru cea d'întîia oară Principatele se găseau obiectul poftei puternicilor lor vecinĭ; istoria este aci pentru a ne spune că la acea epocă la care generalul Diebitsch îșĭ expunea teoriile despre folosul ce ar fi aflat Rusia în anexiunea Moldo-Romîniei, patru milioane de Romînĭ din Banat, Bucovina, Transilvania, Basarabia, fusese deja deslipițĭ de Patria-mumă.

In 1807, la Tilsit, alcătuirile lui Napoleon I-ŭ erau cît p'aci să predee Principatele Rusiei, și această cestiune, *de a fi sau a nu fi*, era, precum se vede, să mai facă, în 1832, pentru națiunea romînească, obiectul meditațiunilor diplomației ruseștĭ. Cu toate aceste, și orĭ-ce discuțiune să fi putut aduce această cestiune, citind *Memoriile* contelui de Kisseleff, constatăm că în epoca ce străbatem, Rusia, făr' a înceta de a-șĭ urmări scopul, și cu toate că, înainte de toate, se îngrijea de interesele sale proprii, era însă doritoare *„de a crea o bună stare pentru locuitorii Principatelor“*, prin cauze hotărîtoare de generozitate, de simpatie și de umanitate, în afară de cestiunea înrîurii ce cată să aibă; punea tot atît interes a feri popoarele creștine din Răsărit de boala lipicĭoasă a dezordinei și a anarhiei, ale cărei cauze un regim păcătos le vecĭnuiea în Principate, și care erau o amenințare pentru provinciile ruseștĭ limitrofe; era tot atît de hotărîtă în a vrea odihna viitoare a Principatelor, reorganizînd d'a 'ntregul, și în toate părțile ei, administrațiunea lor interioară», cît, d'altă parte, Poarta Otomană, era și dînsa hotărîtă să mențină o stare de lucruri, pe care de veacurĭ o exploata în folosul său.

[1]) Butenief către generalul Kisseleff, t. IV, p. 97.

www.dacoromanica.ro

«*Austria însă-și*, — adaogă contele Kisseleff, făcînd aluziune la preschimbările și la starea cea bună pe care administrarea sea le și întrodusese în Principate, — *e foarte depărtată de a aplauda la binefacerea unei reforme care cată să aţîţe popoarele romîne supuse dominaţiunei sale, spre comparaţiuni foarte grele pentru propria-i administraţiune. Ea nu poate și e silită să nu poată să vadă cu nepăsare emanciparea comercială și foloasele politici ale unei naţiuni, care are, cu statele ce-i sunt limitrofe, relaţiuni atît de firești, de intime și de urmărite. Ea vede că pricinile ce sileau odinioară pe ţăranul romîn să caute prin emigraţiune un loc de scăpare și de odihnă la vecinii săi, nu vor mai fiinţa ; se teme chiar ca nu cum-va o sumă mai mare de foloase politici și comerciale, să nu atragă în Ţara-Romînească și în Moldova o parte din locuitorii Transilvaniei și Bucovinei.*»

Faptele au întărit aceste prevederi, căci azi încă nu numai cultivatorii, dar chiar ţăranii tutulor ţărilor romîne vin grămadă la bîlciurile din Romînia.

Orî cum, la 2 Mai 1832, generalul Kisseleff preveni pe reprezintantul Porţii, Reiss-effendiul, că, ne fiind achitată contribuţiunea de răsboiu prevăzută prin tractate, trupele ruseștî vor urma să șează în Principate.

«*De vreme ce trupele ruseștî,* i răspunse cu destul sînge rece Reiss-Effendiul, *se și găsesc în aceste doo provinţii, Poarta e resemnată să le vază prelungindu-și șederea.*»

Doo lunî mai tîrziu, Ibrahim-Paşa bătea trupele Sultanului la Homs: se ştie ce urmă. In cea ce privește Principatele, consecinţa acestor fapte fu ocupaţiunea lor de către Ruși pînă în mijlocul anului 1834.

Puţine zile după plecarea generalului Kisseleff, Inalta Poartă,

www.dacoromanica.ro

în învoire cu Rusia, numi Domn al Moldovei pe Mihai Sturza, și al Țării-Romînești pe Alexandru Ghica [1].

Aceste numiri se făcură în luna Maiŭ 1834.

In Moldova, puterea fu ținută cu o mînă vîrtoasă de Prințul Sturza. Om de o inteligență înaltă, și de o mare energie, acest Domn își puse toată îngrijirea să nu lase să se îmmoaie instituțiunile, așezate pe temelii trainice, pe care predecesorul său i le lăsase moștenire.

Fapta următoare va putea da o idee despre caracterul Prințului.

Intr'o zi, unul din miniștrii săi povățuindu-l să facă un împrumut în străinătate : «*Să facem un împrumut!* strigă Vodă. *Nu vroi să-mi dau Țara zălog bancherilor străini* [2].»

In Țara-Romînească, lucrurile nu mergeau ca în Moldova ; Prințul Ghica, înzestrat cu calități serioase, însuflețit de dorul binelui, dar slab de îngeri, răŭ înconjurat, compromis de fratele săŭ Mihai, fu tîrît de valul patimelor rele, mult timp respinse și infrînate ; dezordinea cu încetul se tîrî iarăși în toate rămurile administrațiunii, și mizeria înlocui în curînd prosperitatea ce isbutise a se înrădăcina pe ruinele instituțiunilor din 1828.

[1] Să reamintim că Grecii se reorganizaseră, — cu îngăduiala pe tăcute a Rusiei, — în societăți care provocară mișcarea din 1821 în contra Turcilor ; că mișcarea fu curat creștină în peninsulă, și că Romînii din Macedonia și Albanezii ajutară pe Greci să creeze elenismul.

Dar în Principate, Grecii tiranizau într'atîta pe Romîni, încît boerii opuseră lui Ipsilanti pe Tudor Vladimirescu care peri jertfă a cauzei romînești, asasinat la Golești din ordinul acestui Prinț.

Răscoala Grecilor avu drept urmare să atîțe asupră-le mînia Porții, și s'o hotărască să nu mai încredințeze tronurile romîne decît la naționali. Numi într'adevăr pe Grigore Ghica în Țara-Romînească și pe Ioan Sandu Sturza în Moldova, prinți care domniră de la 1822 la 1828.

Fu primul pas făcut de Romîni către cucerirea perdutei lor neatîrnări.

[2] Vezi, despre Prințul Mihai Sturza, biografia poetului Konaki Vogoridi de către Prințul Constantin Vogoridi.

www.dacoromanica.ro

In 1842, răul se mări într'atît în cît adunarea generală, pusă, de Regulamentul organic, alături de Domn, cu dreptul de control peste toate actele guvernului, adresă prinţului Ghica un memoriu [1] în care expunea starea de jale a ţării, şi ruga pe Măria Sa să aducă o repede lecuire relelor ce o bîntuiau.

Ţăranul, a cărei soartă era vrednică de cea mai vie îngrijire, se găsea, zicea raportul, mai mult de cît oriî cînd pradă concusiunei şi jefuirei.

Magaziile de rezervă, prevăzute de regulamentul organic, ajunsese într'un mare număr de locuri, un mijloc de stoarceri ce ruinau pe ţărani, prin cerinţele la care aceştî nenorociţî erau expuşi din partea autorităţilor.

Interesul privat şi arbitrarul aveau precădere asupra interesului general, şi regulei, în ce privea recrutarea miliţii, întreţinerea Dorobanţilor, reparaţiunile drumurilor, transporturile, cumpărările, claca şi impozitele.

Satele de pe malul Dunării, cărora era încredinţată paza hotarului, cu toate că aveau un serviţiu foarte greu, îşî suferiseră soarta făr'a se plînge, nădăjduind într'un viitor mai bun.

Cu toate aceste, nu numai cele 14 zile la care fie-care familie era, în principiu, îndatorită, — cu rîndul, — se suiseră la 36 şi 40, dar clăcile cele mai grele urmau încă să apese aceste sate.

Era ameninţată Ţara să-i vadă pe toţî emigrînd dincolo de Dunăre.

Principiul fundamental al despărţirii puterilor, adoptat de regulamentul organic,— despărţire ce nu exista subt vechiul regim, — priimea în fie-ce zi noi loviri.

Opiniunea generală învinuia sfaturile municipale ale oraşelor de o rea administrare a banilor publicî, şi chiar de speculaţiunî vinovate. Demoralizarea care pătrunsese în tribunale,

[1] Adresa Adunării generale din 1842 către Prinţul A. Ghica.—Extract din *Monitorul*.

www.dacoromanica.ro

dispreţul legilor, năpădirea puterei judecătoreşti de către cele-l-alte puteri, puneau ades în primejdie interesele şi starea particularilor, făceau să se ivească, pretutindeni, neliniştea, şi aruncau turburare în comerţ.

Iată, foarte pe scurt, o parte din învinuirile expuse în memoriul ce adunarea generală prezintă M. S.-Domnitorului A. Ghica.

Curţile Rusiei şi din Constantinopol luară cunoştinţă de acest act. El le mişcă atît de mult, încît trimiseră, în Ţara Romînească, comisari extraordinari, cu misiunea de a face o cercetare şi de a se asigura de valoarea învinuirilor exprimate.

Inalta Poartă desemnă pe Şakib-Effendi.

Dacă, în această împrejurare, Turcia dete probă de neatîrnare faţă cu Franţa, — foarte bine dispusă pentru Prinţul Ghica de către consulul său general d. Billecoq, prietenul Prinţului, — de neatîrnare şi de bărbăţie faţă cu Rusia, însărcinînd pe Şakib-Effendi cu o misiune care era privită ca o manifestare a principiului de suveranitate, — nu mai puţin vrednice de însemnat sunt rezerva şi înalta prudenţă pe care ambasadorul Franţii la Constantinopol, baronul de Bourqueney, vroia să le păstreze în politica Regelui în Principate.

Vedem că baronul de Bourqueney caută să convingă pe d. Billecoq de necesitatea acestei politici: «*Din cele ce se petrec în acest moment în Bucureşti*», scrie baronul la 18 Octombre [1]), «*cată să nu reese nici o înrăire a raporturilor dintre guvernul Regelui şi curţile aliate; cată ca jocul firesc al politicii să se facă acolo fără sgomot!... noi nu facem politică românească;... noi susţinem suzeranitatea de fapt.*»

[1]) D-l Baron de Bourqueney, ambasadorul Franţii pe lîngă Inalta Poartă, către d. de Billecoq, consulul general al Franţii la Bucureşti. Scrisoare din 18 Oct. 1842. Archivele ministerului afacerilor streine din Paris.

www.dacoromanica.ro

«*Știu,* i zice, *că te fereștĭ tot-d'auna să ai aerul să iei un rol de ingerință care nu convine nicĭ poziținei noastre geografice, nicĭ politicii noastre generale.*»

Aceste recomandațiuni, baronul de Bourqueney, le reînnoește în modul cel mai stăruitor, în scrisoarea sa de la 20 Octombre, prin care vestește pe consulul general de sosirea la București a lui Savfet-Effendi, tîlmaciu al Divanului împărătesc, și aducător al firmanului ce depunea pe Prințul Ghica. O cere cu stăruință: nimic în atitudinea sau limbagiul d-lui Billecoq să nu poată să facă să fie privită depunerea Prințului Ghica ca o înfrîngere a politicii Franții, sau ca un act vinovat de frică din partea Porții.

«*Situațiunea generală e vioae și complexă,*» afirmă reprezintantul Franții; «*afacerile Țării-Romînești intră într'însa pentru o parte, dar ele nu o compun singure.*

«*De bună voe sau de silă, Poarta se slujește, în acest moment, de un drept pe care i-l dau tractatele; ce ne importă, e ca toate să se petreacă conform cu stipulațiunile lor.*» Și, cum d. de Bourqueney a căpătat convingerea că, cu toate povețele ce dă subordonatului său, acesta se compromite, neobservînd toată rezerva de dorit, își accentuează recomandațiunile sale.

«*Relațiunile d-voastre cu Prințul Ghica îndrituesc păreri de rău personale; să nu dați însă acestor păreri de rău un caracter politic; ochii vor fi ațintiți asupră-vă. Sunteți învinuit că în cele din urmă întîmplări ați avut un rol activ ce eșea din rolul de observațiune, pe care în tot-d'auna vi-l recomandasem cu stăruință. Înțelegeți de unde vine această învinuire; nu o priimesc, o resping sus și tare; nu pot însă să-vă recomand prea mult, în*

www.dacoromanica.ro

acest moment, o desăvîrșită cumpătare în acțiune și în vorbire [1].»

Capul își scapă subordonatul, dar știe ce să gîndească de purtarea lui.

Precum dedese d. de Bourqueney știre d-lui Billecoq, Savfet-Effendi aducea firmanul [2] ce depunea pe Prințul Ghica : pe loc ce raportul comisarului său i ajunsese la cunoștință, Sultanul își dedese sentința ; apoi, în învoire cu Rusia, se hotărî să lase națiunea să-și exerseze dreptul său suveran de alegere.

Poarta recunoscu, conform cu statutele organice ale Regulamentului, pe Președintele Inaltului Divan, pe miniștrii de Interne și de Justiție, drept Caimacamĭ vremelnicĭ ai Țării-Romînești, pînă la alegerea unui nou Domn.

I întări în această calitate, le încredință guvernul Țării, și-i însărcină să convoace, fără întîrziere, adunarea generală ordinară, pentru ca aceasta să desemne pe membrii ce cătau să formeze adunarea extraordinară menită să aleagă pe viitorul suveran al Țării-Romînești.

[1]) D. baron de Bourqueney către d. Billecoq. Scrisoarsa din 20 Octobre 1842, de la Terapia. Vom vedea mai în urmă de a știut d. Billecoq să se folosească de bine-voitoarele lecțiunĭ ale baronului de Bourqueney.

[2]) Din 2 Octobre 1842. — Datat din luna Ramazan 1258.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL al V-ea

Gheorghe D. Bibescu. — Origina neamului său, studiile sale, primii săi pași în cariera politică. — Alegerea sa pe viață, de către națiune ca Domn al Țării-Românești.

Cu trei ani mai 'nainte, în 28 Octobre 1831, Gheorghie Demetru Bibescu fusese ales deputat [1]) la adunarea generală extra-ordinară ce avea misiunea să voteze regulamentul organic, de către colegiul boerilor celor mari din județul Dolj, și-și luase cu strălucire locul pe scena politică.

Născut în 1804, fiŭ al marelui Vornic Demetrius Bibescu, — născut el însu-și în 1772 și mort la începutul lui Noembre 1831 [2]), — și al Catinchii Văcărescu [3]), ce era strănepoată a Domniții Safta Brîncovan, fata lui Constantin Brîncovan, Domnul Țării-Românești, decapitat la Constantinopol în 1714; aflîndu-se însuși strănepot al lui Ioan Bibescu [4]) care se născu pe la

[1]) Gheorghe Dimitrie Bibescu fu ales prin 19 voturi ; Otetelișanu prin 14. (*Annalele Parlamentare* t. II, p. 203—205).

[2]) Demetru Bibescu, tatăl Prințului Bibescu, se află printre sfetnicii Domnului Grigore Ghica, și numele lui se găsește între ale boerilor care adresează Prințului protestarea din 27 Decembre 1827, în contra restabilirei egumenilor greci în mănăstirile românești. (A vedea pe Boleac.) El moare la începutul lui Noembre 1831; căci, la 10 Noembre, nu mai figurează pe lista boerilor de clasa întîia. (Annalele Parlamentare, t. II, p. 127 și 132).

[3]) Bunica prințului Bibescu, cununată cu Văcărescu, era fata lui Constantin Crețulescu, a cărui mumă, Domnița Safta Brîncovan (fata Domnului Constantin Brîncovan, decapitat în 1714) luase de bărbat pe Gheorghie Crețulescu.

[4]) Ioan Bibescu era unul din boerii iscăliți pe Memoriul adresat, la 6 Septembre 1720, de către Boerii Olteniei, Austriei, stăpînă pe această parte a Țării-Românești, ca să-i ceară să 'ncredințeze guvernul ei lui Gheorghie Cantacozino. El sub-semnează ca boer al districtului Gorj. Acest memoriu este anexat la raportul asupra Olteniei din 12 Septembre 1820. (Hurmuzaki, t. VI, p. 317.)

www.dacoromanica.ro

finitul veacului al XVII-ea, Gheorghie D. Bibescu își făcuse mai toate studiile în Paris, unde fusese trimis în 1817. Se 'ntorsese din Franța în 1824 cu titlul de doctor în drept al Facultății de la Paris. Poseda adînc pe autorii francezi, eliní și latiní, și vorbea cu o rară eleganță limba lui Omer. Era menit să facă să se asculte în limba romînească un orator de prima ordină.

Generalul Kisseleff nu 'ntîrziă a deosebi pe Gheorghe D. Bibescu, și-i puse cunoștințele și activitatea la contribuție, numindu-l secretar de Stat la departamentul Justiții, apoi cap al Secretariatului de Stat, post de cea mai înaltă însemnătate, de vreme ce afacerile a celor-l-alte departamente ajungeau toate aci, și că tot aci se tratau cestiunile, în tot-d'auna foarte delicate, cu consulii străini.

Dar să lăsăm pe Prințul să ne povestească însu-și, într'o scrisoare către fiul său Nicolae, scrisă cîți-va ani după abdicare, începuturile carierei sale, și *„suisul ei.“*

Scrisoarea Prințului Bibescu, către fiul său Prințul Nicolae [1])

Viena, 15 Noembre 1851.

«Inceputurile carierei mele politice, care fu atît de repede, sunt datorite, scumpul meu Nicolae, acelei zeități antice,

[1]) Prințul Nicolae Bibescu, al doilea fiu al M. S. Vodă Bibescu, a fost de sigur unul din oamenii cei mai însemnați pe care să-i fi produs țara.

Crescut în Franța, la liceul Enric al IV-ea, bacalaureat în litere și în științele matematice, intrat la școala politehnică, apoi la școala de statmaior, din care eși cel d'întîiŭ *ex-æquo* cu Ch. Corbin— licențiat în drept, Nicolae Bibescu a lucrat cu aceiași înlesnire și același noroc și în cariera literilor și în a științelor.

Devenind, la eșirea din școlĭ, ofițer de ordonanță al mareșalului Randon, tînărul locotenent de stat-maior cuceri, în campania din Kabilia, gradul de căpitan și crucea de cavaler al Legiunei de Onoare. Cîți-va ani mai tîrziu, crucea de ofițer venea să răsplătească o foarte frumoasă lucrare despre Kabilia.

Prințul Nicolae se și stabilise în țara sa, cînd furtuna din 1870 îl făcu să alerge în apărarea patrii sale de adopțiune, Franța.

www.dacoromanica.ro

Fatum, Fortuna, pe care o ții prea mult de rău în compunerea ce ai făcut pentru concursul de la Școala Politehnică, și care, orî ce ai zice, joacă un mare rol în afacerile lumei ăstei-a.

Tocmai redactasem un proect de lege despre municipalităț; era o instituțiune pe care Generalul Kisseleff vroia să o împlînte în țara noastră. Comisiunea însărcinată cu această

Ales ca adjutant al comandantului-șef al apărării naționale, generalul Trochu, putu, în funcțiunile sale, să arate pe lîngă calitățile militare ce probase în Africa, un tact, o îngrijire de interesele cele mai variate, și o bunătate care i eraŭ calităț firești.

Cîte zile întunecoase, cîte primejdii pentru eroicii apărătorî ai marelui oraș, pînă'n ceasul ce sună clopotul de moarte al capitulațiunei!

Sfîrșindu-și datoria, prințul Nicolae se 'ntoarse în țară unde se dete cu totul studiilor economice. Visă să creeze în Rominia industrii noi; îmbrățișă un orizonte prea întins; își perdu o parte din stare și sănătatea.

Dar această viață de muncă, de neîncetată lucrare, își are și pagina sa politică importantă, dar, vai! prea scurtă.

Ales deputat de alegătorii din Gorj în 1886, apoi, în 1888, de cei din Ialomița, prințul Nicolae Bibescu se destăinui, din prima zi, mare orator, reamintind prin strălucirea cuvîntării sale, marele talent al tatălui său, Vodă Bibescu. Discursul prin care Prințul luptă în contra fortificațiunilor, va rămînea ca un model de strînsă discuțiune, de patriotism, și de luptă curtenitoare. Un viitor, poate apropiat, va spune dacă deputatul Ialomițenilor a fost prooroc.

Și ce să spunem de cea din urmă reapariț̦iune a lui în Cameră? Cu cîte-va săptămînî mai 'nainte, prințul Nicolae Bibescu era isbit, pe banca sa de deputat, de o boală grozavă care în curînd era să-și sfîrșească opera; trebui să părăsească sala. Zile 'ndelungate, boala îl ținu doborît, și sfîrșitul părea apropiat. Mulțumită însă îngrijirilor de care fu înconjurat, și tării constituțiunii sale, fu ca o proprire în propășirea ce boala nu încetase de a face. In acest moment desbaterile asupra fortificațiunilor reîncepură la Cameră.

Neconsultînd decît aprinsul său patriotism, decît datoria-i de mandatar al națiunii, ne-ținînd nicî de cum seamă de starea-i de slăbiciune, nicî de povețele familiei și prietenilor săî, asemenea cu acel mare ministru englez, lord Chatam, care, aproape murind, porunci să fie dus în Camera Comunelor, ca să vorbească într'o mare cestiune națională, și să expire peste cîteva zile, Prințul Nicolae Bibescu făcu și el să fie dus în sînul Parlamentului Romîn ca să mai vorbească o dată, supunîndu-se conștiinței și patriotismului său.

Această năzuință i dete lovirea cea din urmă. Cîteva zile mai tîrziu, Nicolae Bibescu își da ultima suflare.

Murise pe metereze, ca un adevărat soldat.

www.dacoromanica.ro

lucrare nu prea se pricepea să o facă, și eu, modestul ei secretar, nu eram ceva mai iscusit ; dar puteam alerga la ajutorul cărților mele; mă slujii mult de dînsele, și cu puținul ce știam, cu multul ce prădai de la alții, isbutii să fac ceva care avea înfățișare îndestul de bună, și un singur cusur: acela de a nu putea fi pus în practică.

Comisiunea, încîntată de a se vedea scăpată de o sarcină grea, îmĭ dete laude multe, și mă 'nsărcină să-mĭ supui opera Prezedintelui-plenipotențiar. Această alegere mă 'nfricoșă, și împrăștiă foarte repede fumurile căror laudele putuse un moment să le dee naștere în capul meu de tînăr. Știam că Prezedintele era nu numai un om de o mare inteligență, ci încă un om practic. Vrui să-mĭ dau bine seama de cea ce era să-i înfățișez, și, tot silindu-mă să compar ținta cu mijloacele, mijloacele cu obiceiurile și starea morală a celor care erau chemați să le aplice, pricepui repede că făcusem ca un croitor care ar croi o haină de copil pe tiparul potrivit unui gigante. Mă pusei decĭ din nou pe lucru ș'isbutii să fac ceva care era mai potrivit cu starea țării. Dar comisiunea din care făceam parte nu vru să auză de desbaterĭ noi: căta să înfățișez primul proect.

«Generalul mă priimi cu multă bunăvoință. In timpul citirii, îm făcu mai multe observațiunĭ pe care le înțelesei cu atît mai bine că se împăcau de minune cu cele ce-mĭ făceam însu-mĭ de mai multe zile, și pe loc adusei cîteva schimbări de redacțiune care mi se păru că-l mulțumiră.

«Cînd însă îm sfîrșii citirea, mă'ntrebă de credeam că acest proect îșĭ va atinge ținta. — Mă tem, i respunsei, ca nu cumva complicarea formelor să nu încurce executarea. — Sunt de tot de părerea D-tale. Dar oare nu D-ta l'ai redactat? — Ba da, Domnule Prezedinte. Dar n'am băgat de seamă la neajunsurile ce înfățișează de cît mai tîrziu și după ce el și fusese adoptat de Comisiune. De atuncĭ am redactat un altul pe care îl cred maĭ bun.

www.dacoromanica.ro

Vru să-l vază și-l aprobă, aflai în urmă că, pe loc ce eșii eu, trecuse în odaea unui prieten al său, care locuea în aceași casă, și-i zisese că făcuse o descoperire de căpetenie, și că era foarte vesel de aceasta.

Cîte-va luni mai în urmă, fui trimis în Valahia-mică [1]), ca să prezid la introducerea ordinei celei noi de lucruri hotărîtă de Regulamentul organic. Sarcina era în destul de grea. Nu era alt ceva în joc decît de a face pe public să se obicinuească cu legiuirea cea nouă, și de a-l face să simță, prin publicații scurte puse la înălțimea tutulor inteliginților, foloasele ce înfățișea mai mult de cît cea trecută, și rezultatele bine-făcătoare ce lumea putea aștepta de la dînsa. Trebuea, apoi, să fie redactat un manual pentru fie care împiegat, de la cel d'întîiu pînă la cel din urmă. Fui îndestul de fericit ca să isbutesc în aceasta mai bine decît mă așteptam, și se adoptă drept regulă pentru Valahia cea mare [2]) cea ce fusese făcut pentru cea mică. La întoarcerea-mi din această misiune, fui numit subt-secretar de Stat la departamentul justiții : era, dintre toate ministerul la care se cerea cunoștinți speciale și unde era mai mult de organizat și de supraveghiat. Doi ani mai în urmă, fui numit cap al secretariatului de Stat, la care vin afacerile a celor-l-alte departamente, și care,—printre numeroasele-i atribuțiuni,—coprindea relațiunile cu consulii streini, care nu totd'auna sunt cele mai lesnicioase și cele mai plăcute.

Astfel mă suii, mă suii în veci, pe repedele aripi ale norocului, pînă cînd într'o zi mă aflai dus pe culmea, de unde el era să mă arunce cîțiva ani mai tîrziu.

« O diva, gratum quæ regis Antium
« Præsens, vel imo tollere de gradu
« Mortale corpus, vel superbos
« Vertere funeribus triumphos. »

. . . . . .

[1]) Oltenia, formată de cinci județe coprinse între Austria și Oltul.

[2]) Partea Țării-Romînești, coprinsă între Oltul și Milcov, hotar al Moldovii.

www.dacoromanica.ro

Lucrul însă de care Prințul nu vorbește în această scrisoare, plină de farmec în conciziunea sa, este redactarea oareșĭ cărui articol al Regulamentului organic ce fu destul de fericit ca s'o facă să fie preschimbată. Această preschimbare, în ce privește art. 2 al capitolului al 3-lea, este de căpetenie.

Paragraful 1-iu al acestui capitol era ast-fel conceput [1]: «ACEI CARE VOR FI PĂTRUNS *pe teritoriul Țării Romînești făr'a fi făcut carantină, vor fi trimiși la Ocne pe viață.*» — La Constantinopol însă se substituise acestei redacțiunĭ cea următoare : «NAȚIONALII CARE VOR FI PĂTRUNS *pe teritoriul Țării Romînești făr' a fi făcut carantină, vor fi trimiși la Ocne pe viață;* CELE-L-ALTE PERSOANE VOR FI JUDECATE DE AUTORITATEA LOR COMPETINTĂ.»

Sub-secretarul de Stat la ministerul justiției, care era atunci Gheorghe Bibescu, reaminti, în lucrarea sa asupra Regulamentului, adresată generalului Kisseleff [1] «*că ori și ce crimă făptuită pe teritoriul Țării Romînești nu fusese nici odată judecată de cît după legea țării, și de judecătorii țărei, ori-care să fi fost de altmintrelĭ caracterul și naționalitatea vinovatului; că dispozițiunile luate la Constantinopol ar fi, — de s'ar admite, — o atingere mare adusă unui drept pe care țara îl exersase fără încetare.*»

Textul primitiv fu restabilit.

Iată cum se manifestau de atunci simțimîntul demnității și al iubirei de Patrie în tînărul subt-secretar de Stat.

Puțin după numirea ca Domn al lui Alexandru Ghica, Bibescu, devenit cap al secretariatului de Stat, își dete demisiunea, reintră în viața privată, și nu mai apăru în afaceri de cît în 1841, ca deputat. Vastele-i cunoștințĭ, serviții deja aduse, adînca-i onestitate și cuvîntarea-i strălucită, asigurară

[1] Cestiunĭ atingătoare de prelucrarea Regulamentului organic, adresate de G. D. Bibescu, subt-secretar de Stat la departamentul justiției, generalului conte de Kisseleff. (A vedea la documentele politice, Vol. II.)

www.dacoromanica.ro

în curînd noului deputat o mare înrîurire asupra membrilor adunării, ast-fel că, în zioa cînd cestiunea se puse pentru Țara Romînească de a da un urmaș Prințului Ghica, Gheorghe Bibescu se găsi în mod firesc desemnat sufragiurilor concetățenilor săi.

Iată, în ce privește alegerea Domnului, tabloul pe care-l face de această solemnitate autorul cărticelei: *Quelques mots sur la Valachie:*

«Era a d'întîia oară, de doo veacurĭ, chemată Țara Romî-«nească să-și exercite acest drept suveran. Ea făcu acest pas «cu atît tact și cu un simțimînt atît de adînc de înalta misiune «ce de curînd îĭ era încredințată, în cît s'ar fi zis că nu înce-«tase vr'o-dată să-și exercite acest drept.

«In zioa de 1-ŭ Ianuarie 1843 [1] (20 Dec. 42), clopotele sunară «cu tot avîntul dintr'un capăt la altul al Principatului,—și în tot «timpul zilei, vestiră, la intervale regulate,—că un act extraor-«dinar, și mai solemn de cît orĭ care altul pîn'atuncĭ, era să se «săvîrșească. Poporul năpădea în bisericĭ, care rămaseră des-«chise toată zioa și o parte a nopții. La opt ceasurĭ de dimi-«neață, alegătorĭ și candidațĭ merseră la Mitropolie, ale cărei ușĭ «se închiseră după dînșii. In mijlocul Sfintei Liturghiei, zise de «Mitropolitul în biserica Mitropolii, fie-care alegător fu chemat «să jure pe Sf. trup al lui Hristos că, dîndu-și votul, nu va «asculta de cît de legea conștiinței sale și de interesul țării.»

Cînd fură în sala de alegerĭ. și în momentul de a proceda la vot prin scrutin secret pentru fie-care din candidațĭ, —

[1]) Conform cu dispozițiunile prevăzute de Regulamentul organic pentru compunerea adunării care era să aleagă pe Domn, cea care fu convocată pe ziua de 1-ŭ Ianuarie 1843, se compuse de Mitropolitul, Președinte de drept, de trei episcopi cu eparhii, de cinci-zecĭ boerĭ de prima clasă, apoi, după ordinea vechimiĭ rangului, de 70 de alegătorĭ, trași la sorțĭ printre mica nobilime, care reprezinta și mica proprietate (altă dată înalta nobilime, și înaltul Cler se bucurau singurĭ de dreptul de a alege pe Domn), și de 66 alegătorĭ delegațĭ de județe și de breslele de negustorĭ și meseriașĭ: în tot, de 190 de membri.

www.dacoromanica.ro

care, «cu toate că mai mulți se retrăseseră», tot erau în număr de 21, — «Mitropolitul reaminti Adunării că ea era în casa și în fața Domnului, către care chiar acum «luase îndatorirea să aleagă pe cel mai vrednic.»

«*Voi o să vă rostiți*, adăogă el, *de va fi zioa aceasta o zi de viață sau de moarte pentru Patria voastră. Să nu uitați însă, mergînd să vă depuneți votul, că femeile voastre, copii voștri, toți concetățenii voștri, vă așteaptă la eșirea-vă din acest locaș pentru a vă bine-cuvînta sau a vă blestema, după alegerea ce veți fi făcut. Nu uitați că dincolo de hotarele țării voastre, ne privește străinul, pentru a ne pune mai sus în stima sa, sau a nu avea pentru noi de cît dispreț.*»

«Adunarea răspunse în mod nobil la această chiemare. Șezu, liniștită, plină de demnitate, în timpul acelor 24 de ore cît ținu alegerea. La patru ceasuri de dimineață, scrutinul fu închis. Aproape unanimitatea voturilor se 'ntrunise asupra lui Gheorghie D. Bibescu : el fu proclamat de Domn al Țării, în aclamațiunile entuziaste ale Adunării, căror răspunseră ale capitalei și, în curînd, ale întregei Țări-Romînești.»

«*Dilexisti justitiam, odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis* (Psalm XLIV).

«Iată cuvintele, împrumutate Psalmistului, care slujiră de text cuvîntărei ce Arhiepiscopul Argeșului adresă noului ales.

Bucuria fusese obștească, sinceră, mare ca și nădejdea care i dedese naștere. Prințul Bibescu își luă îndatorirea de a face totul pentru a o justifica.

«*Prin liniștea și ordinea ce ați arătat*, zise el alegătorilor, *ați reînnălțat Țara în stima străinilor, probînd că ea nu era nevrednică de drepturile ce i-au fost acordate. V'ați împlinit datoria : îmi rămîne a-mi face pe a mea, și vă puteți bizui că nu voi lipsi de la dînsa.*» [1]

[1] *Quelques mots sur la Valachie* (Dentu).

www.dacoromanica.ro

ALEGEREA PRINȚULUI BIBESCU

Alegerea Prințului Gheorghie Dimitrie Bibescu s'a făcut în condițiunile următoare. «Toți boerii cei mari ai Țării-Romînești, — erau 37 la număr, — putînd fi candidați la tron, și 16 dintr'înșii retrăgîndu-și candidatura, rămaseră față 'n față 21. Fură împărțiți în 4 serii, cele trei d'întîiĭ coprinzînd fie-care cinci numiri de competitori, iar a patra șase numiri. Cei 190 de membri prezenți ai Adunării votară pentru fie-care candidat, deosebit, punînd o bilă albă în urna boerului pe care vroia să-l aleagă, și una neagră în fie-care din cele-l-alte. Se pregătise tot atîtea urne cît și candidați. Fie-care membru priimise, pentru a vota în cele trei serii d'întîiŭ, o bilă albă și 4 negre de fie-care serie, — număr corăspunzător cu acel al candidaților din fie-care din aceste serii, — o bilă albă și cinci negre pentru seria a 4-a, acest număr de șase corăspunzînd cu al competitorilor acestei serii.

Gheorghie Dimitrie Bibescu întruni o maioritate considerabilă, — 131 de voturi, — și fu proclamat Domn și stăpânitor al Țării-Romînești.

SCRUTINUL PRIMEI SECȚIUNI

PENTRU CINCI CANDIDAȚI LA TRON

Bile albe	Bile negre	
84	95	Banul Gheorghe Filipescu.
29	150	Vornicul Teodor Văcărescu.
61	116	Vornicul Alexandru Filipescu.
8	171	Vornicul Constantin Golescu.
19	160	Vornicul Alexandru Scarlat Ghica.

(Urmează semnăturile mitropolitului Neofit și ale celor doi secretari și trei asesori.)

www.dacoromanica.ro

SCRUTINUL SECȚIUNEI A DOA

PENTRU CINCI CANDIDAȚI LA TRON

Bile albe	Bile negre	
10	169	Logofătul Mihai Racoviță,
36	143	Logofătul Ștefan Băleanu.
91	88	Logofătul Barbu Știrbei.
21	158	Logofătul Ioan Văcărescu.
12	167	Logofătul Dimitru Hrisoscoleu.

(*Urmează aceleași semnături.*)

SCRUTINUL SECȚIUNEI A TREIA

PENTRU CINCI CANDIDAȚI LA TRON

Bile albe	Bile negre	
75	100	Logofătul Manoil Băleanu.
41	138	Logofătul Constantin Cantacuzino.
35	140	Logofătul Constantin Demetru Ghica.
27	152	Logofătul Constantin Cornescu.
20	155	Logofătul Constantin Băleanu.

(*Urmează aceleași semnături.*)

SCRUTINUL SECȚIUNEI A PATRA

PENTRU ȘASE CANDIDAȚI LA TRON

Bile albe	Bile negre	
31	148	Logofătul Grigorie Grădișteanu.
24	155	Logofătul Emanoil Florescu.
131	49	Logofătul Gheorghie Bibescu.
8	171	Logofătul Constantin Florescu.
49	130	Logofătul Ioan Filipescu.
60	118	Vistierul Alexandru Ghica.

(*Urmează aceleași semnături.*)

20 Decembre 1842
1 Ianuare 1843.

(*Buletin oficial n. 2.*)

www.dacoromanica.ro

PROCES-VERBAL AL ALEGERII DOMNULUI ȚĂRII-ROMÎNEȘTĬ

Pe temeiul înaltului împărătesc firman obștit la 20 a trecutei lunĭ Octombre anul curgător 1842, obștească extraordinara adunare despre alegerea Domnului, în număr de una sută optzecĭ alegătorĭ, — în afară de zece care pentru pricinĭ binecuvîntate nu au putut a se afla față, — astăzĭ Duminică 20 Decembre a anului 1842, potrivit cu articolul 24 al organicului regulament, s'au adunat la Sfînta Mitropolie, unde mai întîiŭ au ascultat sfînta leturghie și au săvîrșit jurămîntu prescris prin articolul 31 din regulament, îndeplinindu-se întocmai și cele-l'alte coprinse tot în acest articol. După aceasta toată adunarea, avînd înainte pe Prea Sfînția Sa Părintele Mitropolit, întorcîndu-se în sala adunărei, 16 din numărul candidaților de domnie, de a D-lor bună voie, s'au lepădat de dreptul de a fi aleșĭ, și așa rămîind candidații ai Domniei în număr de 21, s'au hotărît a se împărți în 4 și a se face balotația acestora în 4 secții, ca cu acest chip să se poată săvîrși toată această lucrare într'o seanță fără precurmare, potrivit cu articolele 41 și 42 din regulament, și așa urmînd articolul 32 al regulamentului, adunarea s'au îndeletnicit întru ale sale lucrărĭ, cu cea mai bună orînduială și liniște, și balotînd pe candidații cei din întîia, a doilea, a treilea și a patrulea secție, la această din urmă unul dintre candidații cuprinșĭ în această secție și anume Dumnealui logofăt Gheorghe Bibescu au dobîndit cele mai multe glasurĭ, adică una sută trei-zecĭ și unu, și așa prin urmare această persoană este alesul Domn.

După aceasta fiind presentate de către Dumnealor Caimacamĭ actul către Înalta Poartă și cel către Curtea ocrotitoare, potrivit dispoziției articolului 42 din regulament, le au înscris toate mădularile acestei adunărĭ. Iară după acest înscris copie s'a trimis către vremelnica ocîrmuire potrivit cu glăsuirea

www.dacoromanica.ro

articolului 41 din Regulament. Urmîndu-se în coprinsul art. 43 s'a închis adunarea.

(Urmează semnătura președintelui Adunării obștești extraordinare).

20 Dec. 1842
1-ŭ Ian. 1843

(*Bul. off. n 2.*)

ADUNAREA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ CĂTRE M. S. SULTANUL

Adunarea aduce la cunoștința Sultanului alegerea lui Gheorghe Dimitru Bibescu, ca Domn al Țării-Românești, și solicită confirmarea alegerei

PREA PUTERNICE ÎMPĂRATE

Depărtarea din domnia acestui principat a fostului Domn Alex. Ghica prin înaltul firman slobozit de către Înalta Poartă Otomană, înfățișînd prilegiul de a se pune în lucrare capitol I al Regulamentului organic, potrivit povățuirei făcute prin acest capitol, obștească adunare extraordinară s'a alcătuit, și îndeletnicindu-se cu toată ceruta buna orînduială întru alegerea noului Domn, Aceasta după cele mai multe glasurĭ s'a ales a fi Dumnealui logofăt Gheorghe Dimitrie Bibescu pe carele adunarea, potrivit articolului 43 din Regulamentul organic, supuindu-l la cunoștința Înaltei Porțĭ suzerane cu cererea de a se da legĭuita sa întărire, nu lipsește tot-de-odată după datorie a-l supune și la cunoștința Măriei Voastre.

(Subsemnat: Președintelui Adunării obștești extraordinare; urmează cele-l-alte semnăturĭ).

București, 28 Dec. 1842
10 Ian: 1843

(*Bul. off. n. 2.*)

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL AL VI-lea

ISTORIA DUPĂ ANONIMĬ

Credem de datoria noastră de a atrage chiar de acum băgarea de seamă a cititorilor, asupra numirilor D-lor Elias Regnault, Ubicini, Billecoq, consul general al Franţii la Bucureştĭ, şi Tocilescu, profesor de istorie, şi membru al Academici romîne.

Aceştĭ domni au scris toţĭ despre domnia Prinţului Bibescu; toţĭ au căutat să se 'ntreacă în dibăcie, în lucrurĭ neaşteptate, în îndrăsneală în arta de a desnatura faptele. Numai, d-nii E. Regnault şi Ubicini şi'au scris istoria lor copiînd cărticele anonime, căcĭ *La dernière occupation des Principautés par les Russes*, de G. CHAINOI, autor necunoscut, nume împrumutat, şi *La Principauté de Valachie sous l'Hospodar Bibesco,*— cărticică tipărită la Bruxelles,— subsemnată *B. A.*, ANCIEN AGENT DIPLOMATIQUE DANS LE LEVANT, care au fost ale D-lor *vade-mecum*, — nu sunt decît scrierĭ anonime.

Dacă însă omul care calomniează, care insultă, şi nu-şĭ subsemnează numele, trece cu dreptate, pe lîngă oamenii cinstiţĭ drept o fiinţă de despreţuit, oare nu este orĭ cine în drept să zică că acei care-şĭ trag ştiinţa din canalul de murdării în care îşĭ face viaţa anonimul, îşĭ pătează şi necinstesc condeiul?

Dar, spunînd adevărul, ştim că d-nii Elias Regnault şi Ubicini pretind că «acest pseudonim de G. Chainoi ascunde numele d-lui Ion Ghica, guvernator al Samosului [1])», şi că e lucru priimit de toţĭ că broşura cu iniţialele B. A., *fost agent*

[1]) *Histoire des Principautés Danubiennes* par Elias REGNAULT, p. 243. Paulin şi Le Chevalier, editorĭ (1855).
Valachie et Moldavie par UBICINI, p. 177 *(Firmin Didot)*.

www.dacoromanica.ro

diplomatic în Orient, și *Albumul Moldo-valah* (a vedea D. E. Regnault, p. 280), sunt scrierile d-lui *Billecoq (Adolphe), fost consul general la Bucureștĭ.* Dar, vr'o altă probă? nicĭ una.

Prin urmare, preferăm să nu priimim ca bune aceste afirmărĭ interesate și să nu admitem că d-nii Ion Ghica și A. Billecoq, — orĭ ce simțiminte dușmane să fi putut avea d-lor în contra urmașului lui Vodă Ghica, ai cărui unul era rudă, cel-alt prieten; orĭ-ce interes politic sau privat să fi luat drept călăuză a faptelor sau a corespondinței lor, — să se fi scoborît în mlăștinele anonimatului pentru ca să arunce cu noroi în alesul din 1843.

Aceste zise, am putea să nu ținem seamă de pamfletele d-lor Elias Regnault și Ubicini, și să ne mulțumim de a proba, — cu acte la mînă, — că de ar fi silit istoricul, pentru a scrie istoria domnirei lui Vodă Bibescu, să se mărginească în corespondința d-lui Billecoq și în cărticica învățatului istoric d. Tocilescu, ar trebui să se lepede de a mai scrie istorie. Dar ne-am reamintit că d-nii Elias Regnault și Ubicini trăgeaŭ, de mai bine de patru-zecĭ și cincĭ de anĭ, folos din apatia oamenilor cinstițĭ, care fac politică, dar nu scriu; ne-am amintit că de patru-zecĭ și cincĭ de anĭ, în lipsa de cărțĭ de istorie adevărată, numai ale d-lor erau consultate, și am gîndit că a-i cita ar fi mai folositor pentru toțĭ.

De cîte orĭ decĭ, în decursul lucrării noastre, vom găsi prilejul, vom pune textul d-lor subt chiar documentul copiat în *Monitorul* timpului, sau împrumutat Arhivelor Statului. Ast-fel lumea va putea compara și judeca; și cînd va fi fost citită corespondința lui Vodă-Bibescu, cînd vor fi fost studiate actele domniei sale, după scrisurile autentice, cînd va fi fost înțeleasă ținta pentru care s'a urzit acest vast complot cu doo capete, tăcerea și calomnia: tăcerea de impus despre cutare sau cutare faptă mare a acestei domnii,—cum de pildă emanciparea robilor,—calomnia de revărsat peste toate celel-alte,—noi ne vom fi împlinit sarcina.

www.dacoromanica.ro

In cestiunea alegerii [1]) Prințului Bibescu

D. ELIAS REGNAULT. — «Opoziţiunea, în desnădejdie de a isbuti cu un candidat naţional, îşĭ dete voturile lui Bibescu, ale cărui intrigĭ cu Daschkoff ea nu le bănuia [2]).»

D. Elias Regnault, în contra regulei sale, n'a luat din cărticica anonimă (subsemnată Chainoi) decît argumentul intrigilor ruseştĭ; tace despre amănuntele alegerei de la $\frac{\text{20 Decembre}}{\text{1-ŭ Ianuarie}}$.

D. UBICINI.—Coreligionar politic al D-lor E. Regnault, John Ghica, Brătiano, Rosetti, cu care a fost foarte intim, d. Ubicini a jucat un rol activ în revoluţiunea din 1848.

«După art. 32 din regulament, trebuea să se voteze asupra fie-cărui dintre ei în deosebĭ.» — **Dar aşa s'a făcut.** — «In loc de a face aşa, Caimacamii pretextînd o prea mare perdere de timp, împărţiră pe cei 30 de candidaţĭ,» — **dar nu erau decît 21,** — «în 6 grupurĭ,» — **dar nu fură decît patru grupurĭ,** — «şi deteră fie-cărui alegător cincĭ bile, dintre care una albă.» — **Afară de a 4-a serie care coprindea şase competitorĭ.** — «Apoi avură grijă ca cei serioşĭ dintre candidaţĭ, acei care era vr'un interes ca să fie depărtaţĭ de la tron, — să fie puşĭ cîte doi sau trei în aceiaşĭ serie,» — **dar nicĭ o serie nu avu mai puţin de cincĭ candidaţĭ, număr ce deslueşte pe al bilelor,** — «pe cînd dd. Bibescu şi Ştirbei fură puşĭ fie-care într'o serie deosebită, însoţiţĭ de competitorĭ care n'aveau aproape nicĭ un sorţ de a isbuti [3])», etc. etc. — **atît de nule încît vistierul A. Ghica obţinu 60 de voturĭ.**

[1]) Vezĭ tabloul, p. 41 şi 42.

[2]) D. Daschkoff era consul general al Rusiei în Ţara Romînească. *Istoria Principatelor,* de d. Elias REGNAULT, p. 234, Ed. Paulin şi Le Chevalier, 1855, Paris.

[3]) UBICINI, *Valachie et Moldavie,* p. 159, Firmin Didot, edit., Paris. E interesant de a constata scrupulul cu care d. Ubicini reproduce cărticica anonimă: *Dernière occupation des Principautés danubiennes par la Russie,* p. 55 şi 56.

«Art. 32, stă scris într'însa, prescrie că trebue să se voteze asupra

www.dacoromanica.ro

D. BILLECOQ, Adolf, consul-general al Franţii la Bucureştĭ. —«Partidul naţional se găseşte în neajunsul de a fi împărţit între 4 sau 5 candidaţĭ, scrie d. Billecoq [1]), atunci cînd partidul cĭocoilor — reprezintînd pe Romînul ignorent, corupt, gata a se vinde, — se concentrează asupra boerului Alexandru Filipescu, cunoscut în Ţara-Romînească subt numele de Vulpe. Candidaţii partidului naţional sunt D-nii Em. Băleanu, I. Filipescu, St. Bălăceanu, Ştirbei şi Bibescu, aceştĭ doi din urmă fiind cunoscuţĭ drept ruşĭ, şi CEL DIN URMĂ CHIAR ÎNDESTUL DE ANTI-FRANCEZ; glasurile vor merge la cei trei d'întîiŭ ; mai multe voturĭ ruseştĭ vor fi cîştigate atunci de partidul cĭocoilor, şi îndoeală va fi încă, ast-fel că, un ceas înainte de despuerea scrutinului, nimenĭ aci, — şi consulul Rusiei mai puţin decît toţĭ,— nu poate zice cine va fi Domnul ales, precum nu-i cu putinţă de a zice ce număr va eşi la loterie... Cu scrutinul secret, nimenĭ nu poate prevede cum va eşi alegerea [2])».

Aceste afirmaţiunĭ desmint, în ce priveşte conlucrarea Rusiei, aserţiunile D. D. Elias Regnault, Ubicini şi alţii. Nu trebue să ne mirăm d'aceasta; această comunicaţiune a D-lui Consul este din 1842,—pe cînd scrierile amicilor săi au apărut după revoluţiunea din 1848. Inţelegerea n'a fost decĭ cu putinţă

«fie-cărui candidat în deosebĭ; se pretextă o prea mare perdere de «timp, şi cei 30 de competitorĭ fură împărţiţĭ în şase serii, şi se dete «fie-cărui alegător cincĭ bile din care una albă. Punînd pe cei-l-alţĭ can- «didaţĭ serioşĭ cîte doi sau trei în aceiaşĭ serie, ei nu puteau lipsi de «a-şĭ împărţi cele 190 bile albe ale seriei! şi de a se paraliza unii pe «alţii; pe cînd, punînd, cum s'a făcut, pe cei doi fraţi Bibescu într'o serie «diferită, şi însoţiţĭ de candidaţĭ fără partidă, fără nicĭ un sorţ de isbîndă, «li se asigura o maioritate sigură. Bibescu, cel mai tînăr din cei doi fraţĭ, «eşi din urna electorală cu o maioritate enormă pe care i-o asigurase «temerea de a vedea ales pe fratele său Ştirbei. — Ştirbei purta acest «nume prin adopţiune. — Să votăm toţĭ pentru Bibescu; e singurul «mijloc de a scăpa de Ştirbei, exclamă Vilara, unul din alegătorĭ.»

[1]) D. Billecoq către d. Guizot, 25 Decem. 1842 (Arhivele ministerului afacerilor streine, Paris).

[2]) D. Billecoq către d. Guizot, 25 Decem. 1842 (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris).

www.dacoromanica.ro

între dînșii; ș'apoi d-l. agent francez bănuia așa de puțin că acel care, cum zic Francezii, *era să fie înălțat pe scut*, ar fi Gheorghie D. Bibescu, capul opoziținei, care doborîse pe Prințul Al. Ghica, încît nu simți nicĭ o greutate de a afirma că Bibescu era un candidat național. Ceva mai mult; zăpăceala în care îl aruncă această alegere, îl făcu să lase să-i scape acest omagiu adus Prințului: «Se asigură că, în momentele din urmă, d. G. Bibescu ar fi vrut să readucă toate voturile sale fratelui său mai mare, d. Știrbei; dar se mai asigură că el a înțeles că un moment de nedomirire ar putea să piarză totul, dînd sorți unui-a din cei doi candidați, Ghica și Filipescu, ce făceau parte din a 4-a serie, și amîndoi frați, prin bună învoeală, a căutat să priimească norocul cum se 'nfățișa el pentru unul din ei. Toată lumea se 'nvoește a recunoaște sus și tare, ca o dreptate ce li se face, simțimintele desăvîrșite de onoare și de lealitate care, într'o 'ntîmplare atît de delicată au călăuzit pe d-nii Bibești [1].»

Dup' această jertfă pe altarul adevărului, nu trebue să ne mai așteptăm, din partea d-lui Billecoq, chiar la umbra unei concesiunĭ. Înarmat din tălpĭ în creștet, chiar din zioa a doa a alegerei de la $\frac{\text{20 Decembre}}{\text{1-ŭ Ianuarie}}$, pentru a lupta de vecĭ în contra alesului națiunei, cu toate că «nu avusese vr'odată cu dînsul cea mai mică relațiune» [2], dar a cărui «dușmănie în contra Prințului Ghica» [3] el o cunoaște, și care prin faptul că a doborît pe acest Prinț, a răpit d-lui consul situațiunea sea de prim povățuitor al tronului, de Mentor al Prințului căzut, d. agent francez pornește, fără a perde un minut, războiŭ și învinuește pe lîngă guvernul său pe Prinț, «că ar fi isbucnit vehement de mai multe orĭ în contra Regelui și guvernului

[1] D. A. Billecoq către d. Guizot. Scrisoarea de la 5 ianuarie 1843 (Arhivele Ministerului afacerilor streine.)

[2] idem

[3] idem.

www.dacoromanica.ro

francez, și ar fi pus de doo orĭ pe consulul general în nevoea de a spune Prințului Ghica c'ar fi bine de a recomanda d-lui Bibescu mai multă cuminție în vorbele sale.» [1])

«Apoi D. Bibescu e d'un neam mai mult decît ordinar; boerii cei marĭ îi aruncau că se coborea dintr'un păzitor de cai.» [2])

D. Bibescu devenind Prinț, d. agent se folosește că se află în acelaș salon cu M. S., căreia nu fusese încă prezintat, pentru a-i da probe de nemulțumirea sea, și a-i arăta care i este știința manierelor de lume..... «Am avut prilejul să mă întîlnesc cu dînsul în salonul fratelui său, d. Stirbei; am rugat pe trimisul Porții otomane, E. S. Savfet-Effendi, de a binevoi să-mĭ procure cunoștința noului Domn [2]).» Această expresiune de *să-mĭ procure cunoștința* nu este oare o întreagă poemă? Prințul se răsbună de educațiunea d-lui Billecoq, acordînd tot felul de răsfățărĭ reprezintantului Franții, care, nicĭ nu înțelege, ci adaogă într'o scrisore următoare: «De o merită actele și limbagiului noului Hospodar, voi fi cel d'întîiŭ să mă rog, mai tîrziu, cerșind pentru dînsul indulgența și simpatiile guvernului ce reprezint.» [3])

Și tocmai d-lui Guizot are d. agent nesocotința să vorbească ast-fel.

Mai iat'o frază, — privitoare la o convorbire ce d. Billecoq a avut cu Savfed-Effendi, — care desăvîrșește zugrăvirea d-lui consul.... «Acesta este cel puțin fondul, d-le ministru, al con-«vorbirilor lui Savfet-Effendi cu mine, și ele aŭ părut în tot-«d'a-una că-i insuflă o recunoștință atît de vie pentru luminile «ce putea găsi în ștințele ce eu i oferam cu lămurire, con-«știință și lealitate, în cît de mai multe orĭ și-a revărsat inima,

[1]) D. Billecoq către d. Guizot, scrisoarea din 25 Dec. 1842, n. 89, (Arhivele Ministerului afacerilor străine.)

[2]) (Vezĭ originele familiei, p. 33 și la piesele justificative.)

[3]) D. Billecoq către d. Guizot, scrisoarea din 19 Ianuarie 1843, n. 93, (Arhivele Ministerului afacerilor străine. Paris.)

www.dacoromanica.ro

«repetîndu-mĭ că și'ar face o datorie citînd Sultanului con-«sulatul general al Franții la București, ca unul din isvoarele «prin care mai mult aflase din ceea ce era necesar diva-«nului pentru mersul politicii sale față cu Principatele de la «Dunăre [1].»

Să spunem în treacăt, pentru a fi mai bine mirosită tămîea ce d. Billecoq arde la icoana consulului-general, că de curînd, într'o scrisoare precedentă, a cerut crucea de ofițer, și că rîvnește la decorațiunea Nișamului.

Corespondența subordonatului său cată să fi dat o mare nerăbdare d-lui Guizot, căci, în răspunsul său la scrisorile din 25 Decembre și 5 Ianuarie, Ministrul nu se dă 'ndărăt de a-i trimite, ca o lecțiune, această frază: «. . . . Mă tem că, luînd prea *ad litteram* cea ce a putut să spue (consulul Rusiei) în această privință, să nu fi ascultat D-ta *o predispunere poate prea hotărîtă de a lua ca bune cea ce concordă cu nuanța propriilor D-tale idei sau simțiminte personale* [2].» Ne este decĭ îngăduit de a crede că la această dată, d. Guizot își dăduse seamă de firea d-lui Billecoq.

VAILLANT. — «. . . . Știrbei obținu cel d'întîiŭ 90 de glasurĭ; Bibescu apoi 40; G. Filipescu 60. Nicĭ unul din acești trei candidați, neavînd maioritatea absolută, și adunarea, temîndu-se din pricina acestui prim scrutin, ca nu cum-va să fie ales Știrbei, Al. Villara se ridică, strînge pe Bibescu la peptul său, și exclamă: «Iată Domnul nostru!»

Nu citĕm pe Vaillant decît pentru ca s'arătăm rătăcirile în care anonimul sau falșul Chainoi a făcut să cază pe acei chiar care nu aveau idei preconcepute în contra lui Bibescu. Vaillant trebue pus, credem, în această categorie.

[1]) D. Billecoq către d. Guizot. — Scrisoarea de la 31 Ianuarie 1843. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris.)

[2]) D. Guizot către d. Billecoq. — Scrisoarea de la 16 Ianuarie 1843. (Arhivele ministerului afacerilor străine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

Apreciaţiunea următoare despre Domn pare că ne arată aceasta: «. . . . Al doilea, Bibescu, are mai mult ştiinţa manierelor lumei, şi inteligința-i i-a făcut lesnicĭoasă apropriarea ştiinţei;.... Dibaciŭ din fire, nicĭ n'are aerul de a bănui că e învăţat.... Are aerul liber al nobilului.... E iubit.»

Nicĭ d. Consul, nicĭ prietenii săi nu ar fi arătat ca «prima faptă a Prinţului Bibescu, graţiarea şi reabilitarea lui Telejescu, lui Marin, lui Demetru Filipescu, lui Sotir, lui Bălcescu, victimele guvernului precedinte [1]).»

D. TOCILESCU, membru al Academiei Romîne, şi profesor de istorie:

«Curtea Rusiei isbuti să facă să fie ales Gheorghe Bibescu, «un călduros susţiitor al Ruşilor.» (TOCILESCU, *Istoria Romînilor*, p. 113.)

Compendiul d-lui academician Tocilescu arată, — cum vom avea des prilejul de a o proba în demersul lucrării noastre,— o ştiinţă istorică mai mult de cît sumară în ceea ce priveşte această domnie; de altmintrelĭ, dă proba unei îndrăsnelĭ insuflată de sigur de mijlocul în care trăia, în timpul cînd şi-a scris cartea. Într'adevăr subt guvernul d-lui Ioan Brătianu, a făcut d-sa să-i fie adoptată cartea de ministerul Instrucţiunii publice, al cărui director era, pentru tinerimea romînă din şcolĭ şi de ambe sexe!

D. Tocilescu a fost din partida DD. Rosetti-Brătianu cît timp aceştĭ domnĭ au fost la putere. De curînd, a avut curiozitatea de a vedea dacă, subt guvernul conservator, Senatul ar avea pentru d-sa ceva îmbunelĭ. A intrat în şiruri; şi'a luat jăţul; cărticica d-sale continue a învăţa pe şcolarĭ şi pe şcolăriţe *istoria.... după închipuirea d-lui Tocilescu.*

In scurt: a începe dărîmarea domniei lui Bibescu grămădind împrejurul alegerii sale toate născocirile ce puteau să o facă să fie considerată ca rezultatul unor intrigĭ esterne

[1]) *Vaillant. La Roumanie,* t. II, p. 429 şi 430.

www.dacoromanica.ro

și interne ; apoi, a învinovăți pe Domn «*de a fi ajuns dintr'o săritură de la staul pe treptele tronului* [1])», iată care a fost primul popas al D-lor Elias Regnault, Ubicini și Billecoq.

Dar, în lipsa chiar a portretului ce Vaillant ne face de Prințul Bibescu, numai această frază a urmașului d-lui Billecoq, a d-lui de Nion, — om de o absolută neatîrnare politică, — de o extremă rezervă, și care chiar sosi în București prevenit în contra lui Vodă, — ar fi de ajuns pentru a explica avîntul Țării: «.... Prințul, — scrie D-sa, — are o netăgăduită superioritate asupra tutulor celor care-l înconjoară [2]).»

La a doua invinuire, Prințul respunde însuși într'o scrisoare către un prieten :

«Proști, care nu simt cîtă tărie, cîtă mărire ar arăta o asemenea săritură, de ar fi adevărată ! [3])»

[1]) Scrisoarea prințului către d. de Cambyse. (A vedea *Corespondința generală*.)

[2]) D. de Nion către d. Guizot. (Scrisoarea de la 18 Nov. 1846.) (Archivele Ministerului afacerilor externe. Paris).

[3]) Scrisoarea Prințului către D. de C. (D. de Cambyse), Paris, 14 Oct. 1875. (A vedea *Corespondința generală*.)

www.dacoromanica.ro

A DOA PARTE

CORESPONDINȚA DIPLOMATICĂ ȘI DOCUMENTE PRIVITOARE LA DOMNIA LUI BIBESCU DE LA $\frac{\text{20 DECEMBRE 1842}}{\text{1-ŭ IANUARIE 1843}}$ LA 11 IUNIE 1848.

www.dacoromanica.ro

Corespondența lui Vodă Bibescu cu diferitele cabinete ale Europei oferind mai multe cestiuni de un caracter în special însemnat, — precum cestiunea *Mănăstirilor închinate* sau a *Bunurilor mănăstirești*, acea a Comerțiului, acea a Instrucțiunii publice, — vom pune, înaintea fie-cărei din ele un memoriu sau o scurtă espunere, după cum subiectul va fi simplu sau mai mult orĭ maĭ puțin complex.

In cea ce privește corespondința diplomatică generală, o vom publica după ordina cronologică.

www.dacoromanica.ro

CESTIUNEA SFINTELOR LOCURĬ

MĂNĂSTIRILE ÎNCHINATE SAU BUNURILE MĂNĂSTIREȘTĬ ÎN ROMÎNIA

www.dacoromanica.ro

CESTIUNEA SFINTELOR LOCURI

MĂNĂSTIRILE ÎNCHINATE SAU BUNURILE MĂNĂSTIREȘTI

MEMORIU

România, fată a lui Traian învingător și a Daciei supuse, — meterez al Apusului în contra năvălirilor barbare, ale căror valuri se 'ntinseră, timp de aproape noo veacuri, asupra Daciei, Panoniei și nord-estului continentului, meterez doborît une ori, nici o dată înnecat,—România nu eși din aceste asalturi repetate decît pentru a se afla în fața unei noi primejdii, aceasta mai amenințătoare : Islamismul.

În lupta strămoșilor noștri în contra fanatismului Turcilor, iubirea de Țară și cea de lege deteră naștere la ori-ce devotament, la ori-ce jertfă.

Domnii naționali și boerii, adevărați cavaleri ai acestei epoce de fer, în veci cu spada în mînă, tot-d'auna gata de luptă, însuflețiți de suflarea puternică a cucerniciei și a rațiunei apărărei naționale, fundară în țară un număr mare de mănăstiri, și le înzestrară.

Cea mai mare parte fură ridicate după primele capitulațiuni [1],

[1]) Art. 1-ŭ.—Din marea milă a noastră, îngăduim că Principatul de curînd supus de neînvinsa noastră putere, să se guverneze după proprille sale legi, și ca Domnul Țării-Românești să aibă dreptul de a face războiu și pace, precum și dreptul de viață și de moarte asupra supușilor săi.

Art. 2.—Toți creștinii care, îmbrățișind religiunea lui Mohammed, vor trece apoi din țările supuse domnii noastre, în Țara Românească, și s'ar face din nou creștini, nu vor puteă fi ceruți înapoi nici jîcniți.

www.dacoromanica.ro

subsemnate de Mircea [1]) în urma luptelor sale aprigĭ în contra Turcilor.

A fi de vecĭ locașul sînt al credinței și locul de scăpare al apărătorilor Țării, a sluji de cetățĭ în vreme de răsboiŭ, a da pîine săracului, un adăpost călătorului, un loc de liniște celui slab, a deschide școlĭ, a avea spitalurĭ, a-și lua partea din plata datoriilor Vistierii, a ține oștĭ cu cheltueală pentru apărarea moșii, iată care fu creștinescul scop al acelor fondațiunĭ, ale căror îndatoririĭ fură de către ctitorĭ înșirate în acte speciale, zise *hrisoave* [2]).

Mai tîrziu, după căderea Constantinopolului în 1453, cînd patriarhatul acestui oraș, precum și mănăstirile Sfintelor-Locurĭ, ajunsese într'o adîncă sărăcie, lumea ortodoxă fu mișcată de starea Capului spiritual al Bisericii sale, și răspunse prin avînturĭ de darnică evlavie la glasul Patriarhilor, ce străbăteau orașele, ca să facă apel la iubirea credincĭoșilor.

Mai tîrziu incă, în veacul al XVI-ea, Domnii și boerii, ascultînd vecĭnic de fireasca lor aplecare spre evlavie, și spre faptele de binefacere, vrînd să placă lui Dumnezeu, să păstreze religiunii altarele și cultul săŭ, și să asigure mîntuirea lor de

Art. 3.—Orĭ ce Romîn care va merge prin vr'o parte a posesiunilor noastre, vor fi scutiți de *haraț* și de orĭ ce alte dărĭ.

Art. 4.—Prinții creștinĭ vor fi aleșĭ de mitropolit și de boerĭ.

Art. 5.—Dar din cauza acestei înnalte clemenți, de vreme ce am înscris pe acest Prinț în lista a celor-l-alți supușĭ ai noștri, va fi și el îndatorit să plătească, în fie-care an, Haznalei noastre împărătești, trei mii de bani roșii d'ai țării sau cinci sute lei de argint de pe moneda noastră. — (Hatti-Humaium al Sultanului Baiazid I-ŭ Ilderim, dat în Nicopolis, în 795, luna Rebiul-Ewel; în 1392 după Hr.) (Arhivele imperiale, Constantinopol. Traducere.)

[1]) Mircea cel Bătrîn era «mare voevod și Prinț al întregei țărĭ a Ungro-Valahiei și a părților de peste Carpați, și asemenea al țărilor tătărești, și al Amlașului și al Făgărașului herzog, și domn al Banatului Severinului, și autocrat peste cele doo malurĭ ale Dunărei pînă la marea cea mare și al orașului Drăștior (Silistria).»

[2]) Documente domnești, de care atîrnă pecetia aurită a Domnului și peceții le boerilor aduși ca martorĭ ai actului predat.

www.dacoromanica.ro

veci printr'o vecinicie de binefaceri obștești, întemeiară mănăstiri, le lăsară averi bogate, și privind Biserica, — a tot putinte atunci, — ca cea mai bună ocrotitoare a instituțiunilor lor în contra întîmplărilor de temut pe viitor [1]), ei le închinară Sfintelor-Locașuri, adică Mănăstirilor de la Muntele Atos, de la Muntele Sinaia, din Rumelia, patriarhatelor din Alexandria, Antiohia și Ierusalim. Luară aceași chiezășuire pentru averile lor proprii, pe care le legară anume de fundațiunile lor, în scopul de a le pune la adăpost de poftele celor puternici, păstrînd însă pentru dînșii administrarea acestor bunuri și bucurarea de dînsele.

Aceste fundațiuni puse *sub ocrotirea* mănăstirilor închinate Sfintelor Locuri, priimiră numele de «Mănăstiri închinate» sau «Bunuri mănăstirești.»

Strămoșii noștri, făcînd aceste închinări la Sfintele Locuri, se 'ngrijiră să dee acestora un interes în păstrarea, desvoltarea și propășirea evlavioaselor lor instituțiuni, asigurîndu-le, — prin clauze speciale,— daruri în bani sau în natură, pe care executorii lor testamentari, sau îngrijitorii Bunurilor mănăstirești, erau îndatoriți să le ție drept sfinte. Aceste daruri nu erau mari; nu înfățișară nici odată decît un ajutor. Dar, pe la finele veacului al XVI-ea și pe la începutul celui d'al XVII-ea, cînd Grecii, ajutați de înrîurirea Turcilor, ajunseră la tron, ei se folosiră de situațiunea lor pentru a îmbogăți Sfintele Locuri, călcînd actele de fundațiune și proprirele făcute de Matei Basaraba, în 1641.

In 1640, Matei-Vodă Basaraba pune lege mănăstirii Nucet, — închinată mănăstirii Dusca din Rumelia, — «de a trimite acesteia, în fie-care an, 20000 de bani ($^1/_3$ dintr'o para), și un tavul, și să păzească în veci ca sfînt acest legat [2]).»

[1]) De cătu trecutul să arate viitorul, era motiv de a se teme ca Țara-Romînească să nu fie turburată de războae civile și de năvăliri.

[2]) Hrisovul Domnului Io Matei Basaraba, 17 Mai 1640. — (Arhivele Statului.) G. Bengescu: *Memorandum.*

www.dacoromanica.ro

In 1686, Șerban-Vodă Cantacuzino, fundînd mănăstirea romînească din Cotrocenĭ o închină «*minunat împodobită*, Muntelui Atos, nu uneia sau la doo mănăstirĭ ci tutulor celor doo-zecĭ mănăstirĭ de la pomenitul Sfîntul-Munte», poruncește Domnul în hrisovul său [1]), «pentru ca toate să aibă dreptul de a o cerceta și de a se ruga lui Dumnezeu pentru viața și mîntuirea noastră, și a neamului nostru;» și adaogă aceste vorbe, cu privință la darurile ce face : «*În anii de belșug, se va trimite Sf. Munte numai prisosul ce va rămînea după ce se va fi cheltuit întîiŭ pentru cheltuelile anuale ale Mănăstirii; în anii de sărăcie, ajutorul va fi de pe venit.*»

Cînd în 1731, un grup de boerĭ închină Muntelui Sinaia Mănăstirea de la Mărginenĭ, fundată de strămoșii lor, ei specificară că «în fie-care an, după ce se va fi plătit dările datorite visterii Țărei, rămășița venitului Mănăstirii se va 'mpărți în trei părțĭ, din care doo vor rămînea mănăstirei, pentru cheltuelile și meremeturile sale, și a treia va fi trimisă Muntelui Sinaia, pentru cheltuelile și meremeturile sale, și pentru ca să se facă rugăciunĭ pentru odihna sufletului a tutulor ctitorilor răposațĭ [2]).»

Și aceleașĭ dispozițiunĭ, aceleașĭ restricțiunĭ se găsesc în mai toate actele ctitorilor de Mănăstirĭ sau schiturĭ închinate, cum se reamintește în hrisovul din 1799 al domnului grec Moruzi care le tălmăcește și le consfințește din noŭ [3]).

[1]) Hrisovul lui Ștefan-Vodă Cantacuzino (1686).

[2]) G. Bengescu, *Memorandum despre Bisericele, Mănăstirile, bunurile mănăstirești și în special despre Mănăstirile închinate ale Domniei Țării-Romînești.* — București, Imp. Rosetti, 1858.

[3]) «Din venitурĭ, zice acest act, se va lua cea ce e necesar cheltuelilor mănăstirii de aci, și se va trimite *ce va rămînea* Mănăstirii căreia este închinată cea din Țară. Decĭ, în anii de belșug, sau în anii de lipsă, ajutorința trimisă mănăstirii Sfintelor Locurĭ va fi după veniturile anului, *cum a fost hotărît de înși-și ctitorii,* iar nu o sumă fixată pentru toțĭ anii, ca într'un contract de închiriere.» Hrisovul Prințului Moruzi, 1799. (Februarie). (Arhive. — G. Bengescu).

www.dacoromanica.ro

Reese dar, foarte limpede, din spiritul ca și din textul actelor ctitorilor, că cheltuelile Mănăstirei închinate, milele în interiorul țării, ajutorul de dat visterii Țării [1]) cată să fie prima grijă a administrațiunii, și că Sfîntul Locaș n'avea drept decît la «*cea ce ar rămănea din venituri, — decît la prisosul lor.*»

Un fapt vrednic de însemnat, și chiar de a ne ațința admirațiunea, este grija în veci neadormită a ctitorilor, pentru interesele instituțiunei lor. Alături de simțimîntul de milă, găsim în veci prevederea și spiritul de conservațiune. Arată ctitorul un dar de făcut? îl mărginește [2]); închină el mănăstiri, pămînturi, vii, sate, țărani romîni, țigani, turme, stupuri, dijme pe sare [3]), etc.? hotărește toate măsurile menite să asigure o bună administrație; și, punct esențial de însemnat, oprește ori ce înstrăinare [4]) a bunurilor ce-i constituesc fundațiunea, cu mare blestem, par' că s'ar fi temut că într'o zi încercări să nu se facă de a pune mîna pe averea strămoșească, păstrată de dînșii cu cheltueala sîngelui lor.

Aceste temeri despre viitor, — care 'n veci deșteaptă prevederea celui cu minte, — erau într'adevăr să devie într'o zi fapt împlinit; intrigile egumenilor [5]) greceștî, stareți ai mănăstirilor închinate, — jafurile lor și pretențiunile Sfintelor

[1]) Așa mănăstirea Mihai-vodă rezerva Statului 500 lei, pe un venit de 1000; pe un venit de 3500 lei, Mărginenii trimitea Statului 2000. Cotroceni 3200 pe un venit de 3400. Comana nu trimitea Sfintelor Locuri decît prisosul venitului; altele, decît a treia parte a prisosului.

[2]) «A consulta marele hrisov care constitue, ca să zic așa, legea călugărească în Țara-Romînească. confirmat de adunarea generală și de Domnul Constantin Mavrocordat, și care conține textual toate actele anterioare de la 1596 pînă 'n 1657, prin care adunările și Domnii Țării, soboarele și Patriarhii din Constantinopol, au regulat pe rînd și întărit drepturile și organizarea Mănăstirilor Țării.» *Studiul arhimandritul Agathon Otmenedec* (Bucureștî 1863).

[3]) Hrisovul privitor la monăstirea închinată din Mărginenî. A vedea G. Bengescu, Bucureștî, 1858.

[4]) De au fost escepțiunî de la această regulă, ele n'au ființat decît prin călcarea legilor Țării.

[5]) De la *hegoumenos*, care duce, care administrează.

www.dacoromanica.ro

Locașurĭ, erau în curînd să indrituească măsurile de conservație înscrise în actele ctitorilor [1]).

Pe la începutul fundațiunelor mănăstirilor închinate, egumenii lor erau aleși, ca și ai mănăstirilor ne-închinate, de călugării romînĭ, și printre membrii comunității [2]). Pe nesimțite, călugării grecĭ ajunseră să-i înlocuească, și Sfintele-Locurĭ care, la început, n'aveau decît dreptul de inspecțiune, dobîndiră p'acel de a numi pe stareții mănăstirilor închinate.

Făr'a se putea preciza nimic în această cestiune, se poate admite că acel care, la sfîrșitul veacului al XV-ea, le-a deschis porțile clădirilor bisericeștĭ ale Țării-Romînești, fu Patriarhul Constantinopolului, Nifon, bărbat de o destoinicie probată, și pe care Radu al V-ea, cel Mare, îl chiemă în Principat pentru ca să ocupe scaunul de Mitropolit, să 'nfrîne abuzurile care se 'ntrodusese în Biserica romînească, și să ridice simțimîntul religios al Țării. — Primul pas o dată făcut în această cale, Sfintele Locurĭ abătură lucrurile astfel în cît să nu mai easă dintr'însa. E adevărat că hrisoavele porunceau să se ceară de la aceștĭ egumenĭ «să fie oamenĭ drepțĭ, cu nume bun, înțelepțĭ, cumpătațĭ, destoinicĭ, și înzestrațĭ de toate calitățile ce se cer de la niște fețe ce au îmbrățișat viața călugărească» [3]), și nu trebue să uităm că, pentru a intra în funcțiune, ei aveau nevoe de aprobarea Mitropolitului și de

[1]) O probă că ctitorii nu înțelegeau, cu nicĭ un preț, să 'nstreineze averile neamurilor lor, e că se 'ngrijeau să prescrie că membrii neamului lor, căzuțĭ în sărăcie, să fie ajutațĭ din fondurile administrațiunii.

Această îndatorire este păzită încă în zilele noastre.

[2]) «Prin canonul 88 al soborului localnic din Cartagena, este limpede stabilit că un călugăr nu poate fi egumen la o mănăstire de care este străin ; și canoanele al 17-ea și al 21-ea al soborului al VII-ea ecumenic opresc pe călugărĭ de a trece ca stareț, sau chiar ca simpli călugărĭ, dintr'o mănăstire într'alta.»

Studiu despre drepturile și obligațiunile mănăstirilor românești închinate Sfintelor Locurĭ din Răsărit, de către Arhimandritul Agathon Otmenedec, Bucureștĭ (1863).

[3]) Hrisovul lui Șerban Cantacuzino Basaraba, 1686.

www.dacoromanica.ro

sancțiunea Prințului, singurul care putea să-i revoace, de lipseau de la îndatoririle lor. În cît despre aceste îndatoriri ale egumenului, ele erau limpede hotărîte în actele ctitorilor: acest stareț era astrîns să veghieze ca mănăstirii să nu-i lipsească nimic; să nu îngădue, subt nicî un prilej, înstrăinarea sau ruina bunurilor ei; să nu facă nicî un împrumut fără îngăduirea Statului [1].

Această din urmă poprire ne duce a stărui pe acest fapt, că Prințul și Statul își întindeau supremația asupra acestor fundațiuni, tot de o dată religioase și patriotice; că ei nu încetaseră vr'odată să și-o exercite asupra tutulor Mănăstirilor Țării, închinate sau nu, ai căror epitropi fireștî erau ei [2].

Dar, cu timpul, «egumeni, Mitropoliți și Domnitorii țărei oameni străini noo,» scrie Domnul Matei Basaraba, «nu se rușinară a ismeni și a pune jos în timpul domnii lor, obiceiurile cele bune bătrîne ale țării.... a atinge năravul lor cel rău și de sîntele Mănăstiri Domnești ale țărei, ci îndrăsniră a călca obiceiurile Mănăstirilor și pravilele ctitorilor Domnilor bătrîni... și a intra în blestemele lor... începură a vinde și a cărcîumări sîntele Mănăstiri ale țării și lavrele Domnești a-le supune metoașe dajnice altor Mănăstiri de prin Țara grecească și de la St. Agura, **făcîndu-le hrisoave de închinăciune fără de știrea soborului**, ca să le biruească și să le moștenească în veac.»

Hrisovul care cuprinde aceste învinuiri e datat din 1639; a fost citit în obstească adunare a clerului, boerilor și poporului.

Cercetări amănunțite destăinuiseră lui Matei Basaraba vicle-

[1]) Vezî Hrisovul Domnului grec Moruzi (1799); hrisovul patriarhal și soboricesc din 1800, 9 ianuarie. *(Arhivele Statului)*.

[2]) Vezî hrisovul din anul 1719, al Domnului Nicolae Al. Mavrocordat. Domnul, închinînd Sfîntului Mormînt mănăstirea din Văcărești, numi trei boerî, pe Logofătul dreptății, pe Spătar și pe Marele Vistier, epitropî și executorî testamentarî, — subt supravegherea Capului Statului, — pentru toate dispozițiunile și milele stipulate în actul său, sub singura condițiune că această mănăstire va urma a fi închinată Sfîntului Mormînt.

www.dacoromanica.ro

niile și falșele închinări prin care, Domnĭ, episcopĭ, înalțĭ demnitarĭ, subt înrîurirea călugărilor grecĭ, isbutiseră, — călcînd actele de fundațiune [1], — a închina *noo-spre-zece* mănăstirĭ domnești [2] unor mănăstirĭ din Grecia și din Sfintele-Locurĭ. Din fericire că faptele lor erau supuse la apel, și că hîrtiile date de dînșii îșĭ aveaŭ și partea lor rea. De pildă, cînd arătau,—ca act constitutiv al dării mănăstirei Butoiul către Mănăstirea grecească a Sfîntului Ștefan din Metior,—un hrisov al lui Vladislav, fiu al lui Mircea cel Bătrîn, și cînd datau acest document din anul 1410, ei cădeau în doo marĭ păcate în contra exactitudinei faptelor, căcĭ Mircea domnea încă în 1410, și nicĭ unul din fiĭ săĭ nu s'a iscălit vr'o dată Vladislav [3]. Tot astfel cu așa zisă închinare a Mănăstirii romînești din Mislea, către mănăstirea Paterisa din Rumelia; n'a fost închinată decît în 1618, de Gabriil Movila, dar un hrisov al călugărilor grecești făcea să se sue această închinare pînă la predecesorul acestuia, Radu-Vodă Mihnea [4].

Inarmat de aceste probe, Matei-Vodă Basaraba liberă aceste stabilimente religioase, depărtă pe egumenii grecĭ, înlocuindu-i prin călugărĭ romînĭ, opri ca pe viitor o mănăstire să fie închinată altei-a (1641), și aruncă un blestem rămas vestit [5] în contra orĭ cui ar călca actul soborului.

[1]) «Cu orbitoarea mită, și fără de voea nimului din locuitorii țării». (Hrisovul lui Ion Matei Basarab).

[2]) Aceste 19 mănăstirĭ sunt: Tismana, Cozia, Argeș, Bistrița, Govora, Dealul Glavacĭocului, Znagovul, Cotmana, Valea Rîncacĭovului, Mislea, Bolintinul, Cîmpulung, Căldărușenĭ, Brîncovenĭ, Sadova, Arnota, Motru, Potopul, Nucetul Tînganului.

[3]) A vedea: Mănăstirile grecești, și călugării grecĭ, Brezoianu, București, 1861, p. 15; și: *Istoria Romînilor în Dacia traiană*, de XENOPOL, t. III, p. 457.

[4]) Vezĭ BREZOIANU și XENOPOL, Document reprodus de D. Hâjdeu și *Arhiva istorică a Romîniei*, t. I, p. 106.

[5]) A vedea hrisovul lui Matei-Vodă Basaraba, care nimicește dedicațiile plăsmuite ale mănăstirilor romînești către Sfintele-Locurĭ, 1639. (Arhivele Statului.) G. Bengescu. (Piese justificative.)

www.dacoromanica.ro

Zadarnice blestemurĭ! Grigore-Vodă Ghica al II-ea veni să distrugă opera marelui domn romîn; dezordina, nepăsarea, jaful urmară şi mai departe a domni în mănăstirile romîneştĭ, şi a se mări din ce în ce cît timp ţine regimul Fanarioţilor [1]). Sub domnirea acestor Prinţĭ definitiv impuşi de Poarta în 1711 Moldovei, şi în 1716 în Ţara-Romînească, şi al căror sistem de guvernare ţinu mai mult de un veac, pînă în 1821, egumenii greci şi Grecii veniţĭ din Fanar în urma Domnilor lor, avură deplină libertate şi abuzară de dînsa, siguri că nu vor fi pedepsiţĭ.

Să ne grăbim însă de a zice că, chiar subt regimul fanariot, mănăstirile îşĭ plătiră dările, adesea foarte îngreuitoare, către visterie. Şi nu-i de mirare, căcĭ citim în scrisoarele patriarhale ale Sf. Părinţĭ, trimise exarhilor şi egumenilor din Principate, cele mai formale porunci de a «se purta în tocmai după voinţa ctitorilor, şi în orĭ ce lucru, de a se supune autorităţilor Ţării [2]).» De altmintrelĭ printre Domnii fanarioţĭ, sunt unii care au zidit, meremetisit, înzestrat mănăstirĭ, asigurîndu-le cu toate cele de trebuinţă. De pildă, Nicolae-Vodă Mavrocordat meremetisi în 1719 mănăstirea Văcăreştĭ [3]) şi o închină Sf. Mormînt.

Nicolae Mavrocordat punea însă în practică, cu cea mai ciudată cutezanţă, proverbul: «Scopul îndreptăţeşte mijloacele», cînd acest scop era de a ocroti interesele greceştĭ. Proba cea mai învederată este vestitul proces, iscat între Maria Cantacuzino, văduva vistierului [4]) Ilie Cantacuzino, şi egumenul mănăstirii Hangu, — pe care N. Mavrocordat voia să-o închine Patriarhului din Alexandria, pentru a mări averea acestei feţe bisericeştĭ.

[1]) Fanarioţĭ, Grecĭ din Fanar. — Fanar (sau Phanar), una din mahalalele Constantinopoluluĭ, locuită mai ales de Grecĭ.

[2]) A vedea *Memoriul cu piese justificative prezintat Comisiunei Internaţionale pentru Mănăstirile închinate,* de D. C. NEGRI.

[3]) Vezĭ actul de fundaţiune al mănăstirii Văcăreştilor. (Arhive.)

[4]) Ministru de finanţe.

www.dacoromanica.ro

Intr'o bună dimineață, Vodă, care vroia să mărească veniturile mănăstirii Hangu, își aruncă privirea pe doo moșii ce erau proprietate a Mariei Cantacuzino, și îmbărbătează pe egumenul mănăstirii să le ceară. Acesta se grăbește să cheme în judecată pe proprietarea legitimă a acestor moșii; afacerea vine înaintea Divanului, în care stă însuși Patriarhul în al cărui folos se urmărește despuierea unei văduve, și, cum era lesne de prevăzut, aceasta este jefuită de averea sea.

După cîtva timp, Mihai Racoviță urmînd luĭ Nicolae Mavrocordat, victima acestui Domn se folosește de acest prilej pentru a porni în contra egumenului de la Hangu un proces în restituire a moșiilor de care fusese despuiată. Ea se 'nfățișează înaintea aceloraș judecătorĭ ca și în rîndul d'întîiŭ ; dar boerii, care nicĭ o dată nu se 'ndoiseră că ea avea dreptate, declară lui Vodă Racoviță că ei n'aŭ dat hotărîrea în contra Mariei Cantacozino, decît de nevoe, siliți de amenințările predecesorului săŭ, și cum, din fericire pentru sîrmana femee prigonită, vechiul drept romînesc nu cunoștea autoritatea lucrului judecat, judecătorii săi se folosiră de aceasta pentru a-și răscumpăra actul lor de slăbiciune, punînd'o în posesiunea averei ce-i fusese luată [1]).

Cu toate aceste, unii Domnĭ fanarioți aŭ simțit durere de inimă de interesele romînești. La numărul cel mic al acestor Domnĭ, e drept să adăogăm, în cestiunea însemnată de care ne ocupăm, numele Mitropolitului Matei Pogoniani. Această față bisericească grecească adresă către sfîrșitul veacului al XVII-ea [2]), compatrioților săi, boerilor, — așezați ca și dînsul

[1]) A vedea amănuntele acestui curios proces în opera d-lui A. XENOPOL : *Istoria Romînilor în Dacia Traiană,* t. VI, p. 14 – 18.

[2]) «Dar voĭ ciți sunteți boerĭ grecĭ pe la curte, saŭ vă îndeletniciți cu comerțul în această țară, feriți-vă foarte să făptuiți nedreptăți ; nu necăziți pe Romînĭ prin nesățioasa voastră lăcomie ; nu despuiați pe cel sărac, căcĭ e un Dumnezeu în cer, și ochiul lui stă deschis asupră-vă ; nu rivniți la iconomiile Romînilor, căcĭ sfîntul Dumnezeu are

www.dacoromanica.ro

în Ţara-Romînească şi în Moldova, — poveţĭ de o înaltă înţelepcĭune, şi cu atît mai de căpetenie de înregistrat, că ne dau măsura «nedreptăţilor şi tiraniei ce Grecii desfăşurau în contra Romînilor [1]).»

Dar poveţĭ ale lui Pogoniani, blesteme ale lui Matei Basaraba, sau pedepse date egumenilor de domnii greĭ Hangerli şi Moruzi, toate nu fură de cît vorbe şi vînt; şi trebui, pentru ca Ţara-Romînească şi Moldova să scape din ghiarele care le sfîşiau, ca revoluţiunea grecească, necăjind peste măsură Poarta, să hotărască această putere să depărteze pe stareţii streinĭ din mănăstirile rəmîneştĭ.

Data din 1821 însemnă, pentru Principatele dunărene, începerea uneĭ faze de 7 anĭ aproape, în timpul căreia Grigore-Vodă Ghica al VIII-ea goni pe egumenii greceştĭ, şi porunci ca, timp de doi anĭ, veniturile mănăstirilor să slujească la plata datoriilor sub care se 'ncovoia Ţara. Sfintele Locurĭ *nu priimiră* în acest timp, *ca ajutor*, decît *prisosul veniturilor*, — şi nu făcură despre aceasta nicĭ o plîngere.

Din nefericire această fază nu ţinu decît pînă 'n Decembre 1827. Într'adevăr, la acéstă dată, Turcia restabili pe administratorii greceştĭ—pe care i gonise din mănăstirile româ-

mulţĭ ochĭ: nedreptatea nu poate scăpa de pedeapsa lui. Vă desfăşuraţĭ tirania în contra Romînilor, şi lăcomia voastră nesăţioasă face pe Grecĭ atît de urîcĭoşĭ acestui neam încît nu-i poate vedea nicĭ pe pînză ; vă purtaţĭ cu Romînii ca cu niște cîinĭ. De n'ar avea nicĭ o dreptate, ei n'ar striga ; de vreme însă ce se pling, e că au dreptate. Incetaţĭ dar cu nedreptăţile, lepădaţi-vă de dînsele, ca să scăpaţĭ de pedepsele vecĭnice ce vă păstrează Dumnezeu... » Matei POGONIANI : *Cronică în versurĭ*, tipărită la Veneţia în 1785.

(A vedea *Studiul Arhimandritului Agathon Otmenedec.*)

[1]) Administraţiunea egumenilor, care distrăgeau veniturile mănăstirilor de la menirea lor, care se 'nţelegeau cu arendaşii pentru ca preţul arenzilor să fie mai jos de cel real, fiind că deosebirea o făceau pe din doo, era cu atît mai de rău făcătoare pentru Ţară, cu cît art. 22 al firmanului din 1217 (1802) zicea textual : «La moartea călugărilor petrecătorĭ în vr'o mănăstire, nimenĭ nu se va atinge de averea ce vor lăsa ; ci ea va fi a mănăstirii de care ţinea răposatul.»

www.dacoromanica.ro

nești.—în vechile lor funcțiuni, și hotărî că, pe viitor, aceste fundațiuni religioase să 'nceteze de a contribui la stingerea datoriei Statului. Acest rezultat era datorit înrîuririi Rusiei, care, ascultînd de rugile Grecilor, în dorința-și de a-și atrage simpatiile raialelor turcești, interveni pentru reintrarea egumenilor în mănăstirile romînești.

Sunt însă motive de a crede că diplomații din Sîn-Petersburg cunoșteau foarte rău cestiunea,—la acea epocă, și documente postcrioare arată că Rusia nu o dată s'a căit că apucase de intervenise.

Boerii se supuseră, dar protestînd în contra unei asemene măsurî [1].

Bizuindu-se pe această recăpătare a grației Sultanului, Sfintele-Locurî crezură că pot îndrăsni orî-ce.

[1] *Protestațiunea boerilor*
către M. S. Prințul Grigore Ghica, 27 X-bre 1827.

..... Indeplinindu-se încă porunca, nu putem să trecem cu vederea o sîntă datorie ce ne supune să arătăm Inălțimii Talle căderile Patriarhicești și ctitoricești ce avem asupra dreptăților acestor sînte locașiurî, și cunoscîndu-le și pe Măria Ta întru asemenea cădere ca un Domn pămîntean compatriot al nostru și pe la multe mănăstirî ctitor, cu toată îndrăsneala punem subt a Inălțimei Talle adîncă chibzuire plecatele și dreptele noastre arătărî, zicînd și dovedind că nicî o dată n'a fost obiceiŭ ca orînduirea egumenilor să se facă prin alegerea patriarhiei Țarigradului; dar de vreme ce prea puternicul împărat a găsit cu cale într'acest chip să otărască, noi ca niște supușî și credincioșî ai Măriei Salle, suntem întocmai următorî. Cerem însă cu rugăciune ca prin a Măriei Talle oblăduiască putere de Domn, sau și prin a Inălțimei Talle, către prea puternica împărăție, sîrguitoare mijlocire, orînduindu-se acum după alegerea exarhilor, egumenî Grecî pe la acele zise mănăstirî mai întîiŭ să fie negreșit îndatorați a le ocărmui întocmai după glăsuirea ctitoriceștei orînduelî ce va avea fie care mănăstire, știută și legiuită prin cele adevărate testamenturî, ce urmează să se găsească, orî aicea scrise în condicele mănăstirilor, sau pe la mănăstirile de jos, în originalul lor, prin care au închinat moșii și strămoșii noștri, ctitorî ai acestor mănăstirî, moșiele și cele-alte acareturî ale lor cu legăturî și așezămînturî alcătuite prin marî blestemurî, în ce chip să urmeze; și după aceasta să plătească numiții și toate datoriele acestor mănăstirî, și să săvîrșească și meremeturile ce vor fî de trebuință la fieșî care mănăstire; dar ca

www.dacoromanica.ro

În ciuda hrisoavelor, și a precauțiunelor luate de către ctitorĭ și de către Domnii Țării în contra a orĭ-căreĭ înstrăinărĭ a mănăstirilor închinate ; în ciuda îndatoririlor *de vecĭ* impuse tutulor mănăstirilor, *închinate saŭ nu*, de a se supune legilor Țării, de a suferi supravegherea și controlul guvernului; în ciuda hrisoavelor domnești care hotărîseră raporturile guvernului cu Sfintele-Locurĭ ; în ciuda vremii ce consființise aceste raporturĭ, și cu toate că nicĭ un fapt, nicĭ un act nu liberaseră mănăstirile închinate de îndatoririle lor, administrațiunea Sfintelor-Locurĭ sfîrși prin a ridica, asupra bunurilor mănăstirești și asupra veniturilor legate de aceste fundațiunĭ, pretențiunĭ care tindeaŭ curat a face, din egu-

să se poată păzi o asemenea netăgăduită și vădită dreptate a fieșĭ căria mănăstirĭ, socotim că nu este alt mijloc de cît numai ca să nu lipsească de asupra egumenilor priveghierea sîntei Mitropolii, care este cap al bisericei, a veliților logofeți și a neamurilor ctitoricești *), precum se urma și mai înainte, pînă a nu ajunge aceste mănăstirĭ întru derăpănarea ce le au adus de la o vreme încoace egumenii grecĭ prin toate acele necuviincĭoase mijloace ce întrebuința fie-care pentru în parte rele folosurĭ și nedrepte luărĭ, mai vîrtos că și chiar glăsuirea prea în ltuluĭ împărătesc firman poruncește ca stăpînirea și ocîrmuirea numitelor mănăstirĭ să se întoarcă la cea d'întîiŭ a lor cărmuială. Această dreaptă și după toată cuviința a noastră plecată rugăcĭune, ne rugăm să fie bine priimită prin înțeleptele mijloace ale Măriei Tale ca să se puie în lucrare întocmai după coprinderea de mai sus.

Grigorie al Ungro-Vlahiei; *Neofit*, episcopul Rîmnicului; Constantin *Crețulescu*; Constantin *Băleanu*; Grigorie *Filipescu*; George *Filipescu*; Scarlat *Grădișteanu*; Dimitrie *Bibescu* **); Alexandru *Filipescu*; Dimitrie *Ralet*; Scarlat *Mihălescu*; Manole *Băleanu*; Alexandru *Nenciulescu* (vornic); Filip *Lenș*; Grigorie *Argeșianu*; Grigorie *Brîncoveanu* ***); Barbu *Văcărescu*; Grigorie *Băleanu*; Mihalache *Manu*; Iordache *Golescu*; Ioan *Știrbei* (vornicul); Constantin *Cîmpineanu*; *Nestor* (vel logofăt); Iancu *Văcărescu* (vel logofăt); Dimitrie *Hrisoscoleu*; Alexandru *Vilara* (bil vel hatman); Ioan *Cocorăscu*.

*) Această idee, de a încredința supravegherea legatelor neamurilor la aceste neamurĭ înșe și, era paladiul drepturilor familiilor, și Țării : ea nu se mai ivi în actele posterioare.

**) E tatăl viitorului Domn al Țării-Romînești, Gheorghe D. Bibescu.

***) E viitorul socru al lui Vodă Bibescu.

www.dacoromanica.ro

menii ce o represintau, niște stăpînĭ și domnĭ ai unei țărĭ cucerite. Pentru dînșii, privilegiurile ce datorau evlaviei ctitorilor deveneau un prilej de a crea un Stat în Stat.

Trebuea însă să se 'ncerce să îndrituiască această atitudine noo. Sfinților Părinți nu le fu greu de a da o temelie pretențiunilor lor. «Bunurile pot, ziseră ei, să aparție mănăstirilor naționale închinate, dar acestele prin faptul închinării chiar sunt proprietățĭ ale mănăstirilor streine.» Altmintrelea zis, după Sfinții Părinți, și pentru acest caz special, a *închina* era echivalent cu *a da*, și, după 'nțelesul dibacĭŭ dat vorbei *închinare*, ei se declarau proprietarĭ ai mănăstirilor închinate, și ai averei lor.

Pentru cea d'întîiŭ oară, se așezau sfintele Locurĭ pe acest tărîm, și aceasta, de sigur, era o mare îndrăzneală din parte-le, dar lumea se afla în a doua zi după tractatul din Adrianopol, și simpatiile pe care credeau că se puteau bizui în Rusía, le dedeau deplină cutezanță.

In fapt punctul de vedere pe care comunităților grecești din Orient le plăcea să-l adopte, nu putea fi apărat. Precum închinînd o biserică unuĭ sfînt, ea e pusă sub ocrotirea lui, tot astfel strămoșii noștri, închinînd evlavioasele lor fundațiunĭ mănăstirilor din Ierusalim, din Muntele Atos, din Sinaia, și din Rumelia, le pusese subt supremația lor numai spirituală. [1].

Pentru a-șĭ face cine-va idee de înțelesul exact al vorbei de Inchinare, în ordinea de ideĭ religioasă, prin veacurile al XVI-ea, al XVII-ea și al XVIII-ea, e destul să-l asemuească cu cea ce în ordinea politică, este suzeranitatea. Ca și aceasta, închinarea coprinde 'n sine datoria de ocrotire din partea celui mai tare, ca și datoria de ajutor în banĭ, — și une orĭ în oamenĭ, — din partea celui mai slab. Nu putuse să fie

[1]. Metohurile sau sucursalele mănăstirilor celor marĭ neatîrnate, din Țările romînești, sunt în raport cu metropolele lor, cea ce cată să fie Mănăstirile închinate către cele de pe la Sfintele Locurĭ. (Vezĭ *Studiul lui Otmenedec*, p. 15.)

www.dacoromanica.ro

vr'odată vorbă de drept de proprietate într'o țară ale cărei obiceiurĭ strămoșeștĭ, ca și stipulațiunile ctitorilor, nu îngăduean streinilor, și mai ales Grecilor, dreptul de posesiune [1].

Totuși rămîne că teoria era cu îndrăsneală afirmată; lozinca era dată, și intrigile dibacĭu țesute. Dar, din partea sea, Țara amenințată era hotărîtă să se apere: lupta 'ncepu.

Egumenii nu voiră să se supue legĭ, refuzară de a plăti dările; lăsară mănăstirile să cază 'n ruine, și, în viclenia lor, nu se sfiiră să nimicească o mare parte a hrisoavelor, mărturii vii și netăgăduite ale voinței testatorilor și ale drepturilor Țării. Astfel dispăru vestitul hrisov al frumoasei biserici din Iași, Trei-Sfetite, prin care Vasile Lupul întemeiă (1643) o școală pe care o 'nzestră cu moșiile Răchitenĭ, Tomășenĭ și Iuganĭ.

Cînd, în 1830, fu lucrat Regulamentul Organic pentru Principate, subt auspiciile Generalului Kisseleff, mănăstirile închinate fură obiectul unor dispoziționĭ [2] echitabile. Dar Sf. Părințĭ nu vroiră să recunoască această legislațiune, ce sta într'o așa de deplină conglăsuire cu spiritul care 'nsuflețise

[1] A consulta, în ce privește cestiunea dreptului de naturalizare, și de proprietate pentru streinĭ, și măsurile luate 'n contra pretențiunilor și încălcărilor lor, hrisoavele lui Mihaiŭ Viteazul (18 Aug. 1599), lui Leon-Ștefan (23 Iulie 1638), lui Radu-Leon (9 Decem. 1668), lui Ștefan Racoviță, lui Alex. Ghica (1767), lui Mihai Șuțu (1784) și actul soboricesc al clerului Moldovii, din 1-ŭ Ianuarie 1752, întărit de firmanul împărătesc din 1782—Arhimandritul OTMENEDEC. *Studiul etc.*

[2] *a)* Toate bunurile mănăstireștĭ vor fi arendate prin mezaturĭ publice.

b) Mănăstirile vor fi împărțite în patru clase, după cătățimea veniturile lor (ca să contribue proporțional cu averea lor, la cheltuelile neapărate ale Statului).

c) Fie-care mănăstire va dispune de un fond de rezervă pentru cheltuelile neprevăzute și îmbunătățirile localnice, ca construcțiunĭ, meremeturĭ, etc, etc.

d) Pe prisosul venitului, o parte se va lua pentru stabilimentele de binefacerĭ și de folosință obștească.

e) In ce privește mănăstirilor închinate jumătatea prisosului veniturilor cată să fie trimisă, ca ajutor, Sfintelor-Locurĭ.

(A vedea Regulamentul organic al Țării-Romînești.)

www.dacoromanica.ro

pe ctitorii bunurilor mănăstirești, cu textul hrisoavelor, și tot-odată atît de favorabil Sfintelor Locuri.

Atunci, generalul Kisseleff, cugetînd [1] că trebuea, cu ori-ce preț, să se 'ncerce o învoire cu comunitatea grecească, trimise Patriarhilor din Constantinopol, din Alexandria, din Antioha și de la Sfintul-Munte, invitațiunea de a trimite, ca reprezintanți ai lor în București, legați cu depline puteri. Această invitațiune fu priimită. Pe loc ce legații se 'ntruniră, negociațiunile începură. Guvernul provizoriu numise o comisiune oficioasă, compusă de Secretarul de Stat Barbu Stirbei, și de generalul Mavros, ca să studieze cestiunea. Această comisiune se feri foarte, în lucrarea sea, de a recunoaște vr'o îndrituire reclamațiunilor Sfintelor-Locuri; se 'ngriji mai ales de a găsi un *modus vivendi* [2] și de a nu lăsa să fie micșorate drepturile Statului. Această îngrijire o făcu să 'ngădue, în opunere cu actele de fundațiune, să fie hotărîtă partea de lăsat pentru cheltuelile în folosul stabilimentelor de binefacere, să fie lăsat Sfintelor-Locuri *tot prisosul*, și Grecilor grija de a face meremeturile mănăstirilor. Dar Grecii țineau cu tot dinadinsul să calce drepturile de suveranitate ale Statului; ei nu îngăduiră deci ca să lase să fie arendate moșiile prin mezaturi publice,

[1] Vezi instrucțiunile date generalului Kisseleff.

[2] Comisiunea propuse 1-ŭ să fixeze *) termenul la care egumenii ar fi îndatoriți să fi isprăvit meremeturile mănăstirilor; al 2-ea, de a păstra o parte a veniturilor pentru leafa egumenilor, preoților și slujbasilor, mănăstirile sărace fiind administrate de cele avute; al 3-ea, de a hotări că, în locul sumelor ce mănăstirile plăteau Statului, fie-care mănăstire să se 'nțeleagă cu autoritatea pentru a institui un stabiliment de binefacere în propriul săŭ lăcaș, sau, de vroia mai bine, pentru a plăti în fiecare casei mitropoliei o sumă corăspunzătoare cu cea ce ar fi costat acest stabiliment; al 4-ea, de a îngădui ca, o dată ce printr'o bună administrațiune se vor fi mărit veniturile, prisosul să fie trimis Sfintelor-Locuri; al 5-ea, să fie opriți egumenii, în conglăsuire cu actul din 14 August 1819, să facă vr'un împrumut fără autorizarea guvernului și a Sfintelor-Locuri; al 6-ea, toate arendările să se facă în aceași zi, pentru aceași durată cu aprobarea Mitropolitului și a logofătului bi ericesc.

[1] Bolliac, Cest'unea mănăstirilor închinate, p. 49.

www.dacoromanica.ro

conform cu dispoziţiunile regulamentului organic ; şi, par'că pentru a-şĭ arăta mai bine pretenţiunile lor la dreptul de proprietate, cerură ca suma de dat pentru acte de binefacere să fie lăsată la buna lor voinţă! In faţa a unor asemenea pretenţiunĭ, învoeala nu se putea face, şi nu se făcu, cu toată dorinţa cea vie pe care Kisseleff o avea de a vedea sfîrşindu-se această cestiune în folosul intereselor romîneştĭ, şi cu toate instrucţiunile, anexate aci [1]), ce priimise de la Cabinetul din Sîn-Petersburg.

[1]) Instrucţiunile date lui Kisseleff.

Păstrînd cu îngrijire ca clerul să 'şĭ ţiă toate atribuţiunile ce le au avut, şi evitînd a nu se atinge întru nimic obiceiurile, Guvernul rusesc totuşĭ s'a vĕzut nevoit a întrebuinţa în Valahia orĭ-care măsurĭ riguroase ca să facă a contribui şi proprietăţile bisericeştĭ la datoriile către stat, căcĭ n'ar putea să esiste o apărare totală în favoarea lor nicĭ atunci cînd cele doo provincii vor intra sub administraţiunea Gospodarilor.

Şi chiar cînd ar fi un asemenea obiceiu în ţară mai mult sau mai puţin fondat, tot ni s'ar părea necesar a-l modifica, întrebuinţînd o parte din veniturile lor (ale mănăstirilor) pentru întreţinerea seminarelor, a scoalelor publice, a spitalelor şi a altor fondaţiunĭ de utilitate publică.

Această parte ar putea să se fixeze la un pătrar din venitul curat, după o socoteală esactă.

Instreinarea averilor clerului trebue asemenea să fie supusă la oare care restricţiunĭ spre a nu atîrna numai de la singura lor voinţă. Consimţimîntul obştestei adunări şi sancţiunea Gospodarului ni se par indispensabilĭ ca să dea unei vinderĭ caracterul legal.

Asemenea trebue să fie şi pentru proprietăţile bisericeştĭ care atîrnă de sîntul Mormînt, Muntele Atos, Muntele Sinai etc. Guvernul rusesc restituindu-le Esarhilor şi delegaţilor patriarhului de la Ierusalim şi ai mănăstirilor, a regulat administraţiunea acestor averĭ după anaforaoa Divanului Moldov din Februarie 1828. Cu toate acestea trebue a se mai adăoga oare-care dispoziţiunĭ suplimentarii ca să împedice pe administrator de a le mai împovăra de datorii în paguba sîntelor locurĭ, şi ca să păstreze aceste fondaţiunĭ pioase în starea lor primitivă. Subt acest raport abuzurile au fost aşa de mari şi dependinţa averilor bisericeştĭ în cea ce priveşte autorităţile străine este atît de prejudiciabilă intereselor ţărei în cît cu adevărat ar fi de dorit ca acest obiect să se poată regula într'un chip mai satisfăcător pentru amîndoo părţile subt auspiciele bine-făcătoare ale Rusiei şi după restabilirea relaţiunilor noastre amicalĭ cu Poarta Otomană *).

*) Bolliac, p. 55, Bolliac afirmă că a găsit aceste instrucţiunĭ într'un exemp'ar al regulamentului organic, care fusese al lui Vilara, şi că acesta, însărcinat de a merge la Sîn-Petersburg să supue Ţ'arului regulamentul organic, le adusese pe semne d'aco'o.

www.dacoromanica.ro

Timp de trei ani, cestiunea mănăstirilor rămase în *statu quo*, și egumenii se folosiră de acest răstimp pentru a uza și abuza de autoritatea uzurpată.

Dar în 1833, Kisseleff se hotărăște să o pue iar în studiu; numește o comisiune *oficială* care, unindu-se cu comisiunea ordinară a afacerilor bisericești și cu sfatul administrativ (Consiliu de Miniștri), este însărcinată să expună situațiunea și să se asigure dacă, după ce-și vor fi îndeplinit toate îndatoririle, mănăstirile ar avea un prisos de venituri îndestulător pentru a face față nevoilor Sfintelor Locuri.

Acest consiliu [1], din care face parte Gheorghe D. Bibescu, pe atunci secretar de Stat, ia 'n cunoștință raportul lui Stirbei și Mavros, îl aprobă cu glas unanim, și-și pregătește lucrarea. In ziua hotărîtă pentru întrunirea delegaților Sfintelor-Locuri, el pune sub ochii Părinților, actele de fundațiune ale mănăstirilor Văcărești, Radu-Vodă, Mărginenî, decretul lui Vodă Caragea (1815), scrisoarea patriarhului Policarp (1816) și alte acte încă, care învedereau că Sfinții Părinți «n'au drept decît *la prisosul veniturilor*, și, într'un raport foarte însemnat, dă, ca concluziune [2], un argument nou, și de o logică nemiloasă.

[1] Jurnalul din 22 Iunie 1833 (p. 57 din Bolliac) este subsemnat de miniștrii Gheorghe, A. și N. Filipescu, A. Sc. Ghica, St. Bălăceanu, M. Cornescu, Man. Băleanu, Al. Nincîulescu, Filip Linche, Const. Cantacozino, și Gheorghe D. Bibescu. In comisiunile eclesiastice figurau A. Filipescu, A. Sc. Ghica, M. Cornescu, N. Filipescu, C. Cantacozino, care fusese aleși de Adunare.

[2] Adresa boerilor către Kisseleff în 1833.

«Așa dar perzînd sfatul tot felul de nădejde de a se putea înțelege cu numiții, care, cînd se numesc deplin împuterniciți, cînd iarăși pricinuesc că nu au deplină putere, și a cărora toată silința privește numai de a ridica d'asupra averilor mănăstirești folositoarea îngrijire a stăpînirii și îndatoririle la care din vechime se află supuse, lăsîndu-le tot într'aceiași neorînduială de mai înainte, sfatul *într'o glăsuire* s'a unit cu părerea dd. consilierului Mavru și d. vornicu Știrbei, și a socotit că după toată dreptatea se cuvine ca sîntele locuri, de vreme ce stăruesc a remîne afară din sistema înbunătățirii întru care au intrat toate ramurile oblăduirii, firește urmează să rămîe asemenea afară și

.www.dacoromanica.ro

«Sfintele Locuri», zice raportul, «nu sunt îndrituite să ia parte din foloasele ce vin din legile care conduc proprietatea teritorială de la regulamentul organic încoace căci, de vreme ce n'au luat nici o parte la jertfele ce au produs aceste foloase, ele nu pot avea nici un drept la dînsele. Prin urmare, consiliul hotărăște ca aceste foloase să fie lăsate pentru stabilimentele de binefacere.»

Această idee, care slujește de punct final consiliului ca să respingă pretențiunile delegaților mănăstirilor grecești, și care este rostită pentru cea d'întîiu oară într'un act oficial, ar putea fi, credem, atribuită acelui care foarte verisimil, a redactat memoriul, acelui care, zece ani mai tîrziu, apărînd în contra Sfintelor-Locuri drepturile Țării Sale, va scri Contelui de Nesselrode, în 20 mai 1843, că «*dreptatea este în partea Romînilor, pe care Sf. Părinți caută să-i desmoștenească de a cincea parte a pămînturilor lor cele mai frumoase și mai mînoase*», acelui-a care, în scrisoarea-i de la 20 Septembre din acelaș an, va combate memoriul din Sîn-Petersburg,

de drepturile ce nasc dintr'această sistemă. Drept acea sfatul a chibzuit: Că legiuirile și obiceiurile cele vechi să urmeze a ocîrmui averea mănăstirilor celor închinate la sîntele locuri *) și folosurile ce nasc din noele întocmiri, la care folosuri acele sînte locuri nu pot avea nici o dreaptă pretențiune neavînd nici un fel de împărtășire la jertfele din cari s'au pricinuit, se vor lua pe seama caselor făcătoare de bine.

Că spre a se aduce această măsură întru săvîrșire, arenzile moșielor mănăstirești să se vînză cu mezat în ființa prea osfinției sale părintelui Mitropolit, și a D. Marelui Logofăt al pricinilor bisericești și a egumenului fie-căria mănăstîri, și osebirea ce va eși la mezat peste prețul contracturilor cu care se vor fi arendat moșiele mai înainte de punerea în lucrare a regulamentului organicesc, va lămuri suma folosurilor ce isvorăște din regulament,

Că în sfîrșit orînduelile de mai sus zise nu vor putea aducea nici un fel de strămutare la îndatoririle la care erau supuse mănăstirile până în ziua de astăzi și cari se vor urma întocmai ca și în vremile trecute.»

*) Adică toate cele așezate să se facă numai din acele 605,000 lei și tot adaosul să intre ntreg în casele Statului.

www.dacoromanica.ro

favorabil Sfintelor-Locuri, și, în Memorandul din 24 Dec. 1844, adresat curții din Sîn-Petersburg, va declara «*pretențiunile Sfinților Părinți de neadmis în drept ca și în fapt.*»

Acest om este viitorul ales al națiunei, este Gheorghe D. Bibescu [1].

Propunînd a nu priimi ca Sfintele-Locuri să fie părtașe la foloasele dobîndite de mănăstiri în urma regulamentului organic, această idee se va regăsi în alte acte ale Domnului,— secretarul de Stat Bibescu se inspirase de acest fapt că regulamentul, ștergînd pe Poslusnici și pe Scutelnici, — instituțiune creată în folosul boerilor, — și făcînd pe aceștĭ inșĭ să reintre în clasa obștească a birnicilor, hotărîse să dee Statul boerilor, — pentru a-i desdauna, — doi lei pe lună pentru fiecare scutelnic liberat; că, neaflîndu-se călugării grecĭ în aceste condițiunĭ, fiind-că nu avusese nicĭ o jertfă de făcut, ei n'aveau decĭ nicĭ un titlu de arătat, și era firesc lucru ca ei să nu fie priimițĭ ca părtașĭ la mărirea veniturilor. Orĭ cît de dreaptă era însă hotărîrea consiliului, delegații nu i se supuseră; deteră ca prilej că nu aveau depline puterĭ și pentru aceasta nu veniră la cea din urmă întrunire. Dar Kisseleff se temu, se vede, ca acest *non possumus* al Consiliului să nu fie prea radical, și să nu înfățișeze pe viitor o primejdie pentru Romînĭ. De acea, în anul următor, 1834, el rugă comisiunea ordinară bisericească să răspunză la cestiunea ce era supusă Consiliului din 1833, de a ști adică «dacă, toate îndatoririle mănăstirilor o dată împlinite, veniturile acestor stabilimente religioase n'ar înfățișa un prisos îndestulător pentru a face față la nevoile Sfintelor-Locurĭ ? [2]» Răspunsul acestei comisiunĭ, — raport din 22 Feb.

[1]) Avem de la Vodă G. D. Bibescu, cu prilejul lucrării consiliului numit în 1833, doo memoriurĭ, ce se deosibesc puțin unul de altul, și din care unul, scris cu slove, este întreg de mîna lui.

[2]) Compunerea comisiunei : Mitropolitul Grigore, episcopii Neofit, Ilarion, Chesarie, Ioannichiu, A. și N. Filipescu, M. Cornescu, Barbu Știrbei, C. Cantacozino.

www.dacoromanica.ro

1833 către Kisseleff, urmat de un tablou, — arăta un venit de 3412494 lei, din care propuse a se lăsa 12500 lei pentru îngrijirea mănăstirilor Țării, de a păstra 2500 lei pentru Sfintele Locuri, și de a vărsa rămășița în vistieria Statului. Raportul reamintea că «mănăstirile grecești nu aveau drept la mărirea veniturilor ce urmase regulamentul, cu atît mai mult că Grecii călcau acest regulament.»

Bunele întocmiri pe care le propusese comisiunile din 1833 și din 1834, și pe care Adunarea, de altmintrelĭ, le votase, erau să treacă în fapte, cînd Rusia interveni din nou, și făcu să se acorde Sfintelor-Locuri o amînare de zece ani, de la 12 Noembre 1833 la 12 Noembre 1843, — timp în care erau scutite de ori-ce dări,—în scopul, se zicea în act, de a le da timpul să repare bisericele și mănăstirile căzute 'n ruină. Cu toate că această amînare nu era folositoare de cît călugărilor greci, nu se părea lucru îndrăsneț de a nădăjdui că, în acest interval de zece ani, cestiunea mănăstirilor închinate va păși spre o deslegare definitivă și practică. Faptul nu se adeveri. Cînd Vodă Bibescu luă în mîini frînele guvernului, găsi pe comunitatea grecească, care ajungea la capătul celui din urmă termen de scutire al perioadei de zece ani, mai îndîrjită de cît ori-cînd, și din nenorocire pe Rusia avînd tot aceiași simpatie pentru interesele acestei comunități [1]).

De acea Domnul, care fusese însărcinat cu această grea afacere mai de la ivirea ei, care, înainte de suirea sa pe tron, răsfoise și studiase toate actele ei, «timp de 13 ani», apără drepturile Țării sale, pas cu pas și cu autoritate. El reaminti Cabinetului din Sîn-Petersburg «instituțiunile Țării-Romînești, antecedentele și privilegiurile ei»; demonstră că «guvernul Țării căta să rămîe Epitropul tutulor mănăstirilor, închinate sau nu, și să exercite disciplina ecleziastică asupra egume-

[1]) Scrisoarea Prințului Bibescu către Contele de Nesselrode din 20 Sept. 1843.

www.dacoromanica.ro

nilor, ca și supravegherea asupra bunurilor mănăstirești [1])» ; ceru guvernului împărătesc «de a nu priimi hotărîrile redactate la Constantinopol, subt înrîurirea plîngerilor umflate ale clerului grecesc, hotărîrĭ care, de s'ar îndeplini, ar aduce fără dor și poate, o mulțime de conflicte și de complicațiunĭ nedestrămate» ; îl rugă 'n sfîrșit «să nu 'ngădue crearea unui Stat în Stat [2]).»

Aceasta fu marea grijă a Domnului: să oprească creațiunea unui Stat în Stat, și să apere, pînă la cea din urmă putință, banii menițĭ a întreține stabilimentele de binefacere.

Netăgăduita competință a Domnului în această cestiune și, tăria limbagiului său [3]) hotărîră pe cabinetul rusesc «să cerceteze cu mai multă chibzuință» [4]) memoriurile în favoarea cărora lupta Domnul, și în sfîrșit făcură să fie amînată deslegarea ce amenința pămîntul Țării-Romînești cu «înstreinarea aproape a unei cincimĭ din moșiile sale cele mai frumoase și mai mînoase [5])». Dar ele nu opriră răul de a ființa ; și, cu toate asprele dojenĭ pe care cabinetul din Sîn-Petersburg, — mai luminat decît în trecut despre faptele comunității grecești,— făcu să fie adresate, în 1852, de către ambasadorul său din Constantinopol, «*cui se cuvenea*», [6]) clerul acestei comunitățĭ nu priimi să se supună, și lupta urmă pînă în 1864.

[1]) Scrisoarea Prințului Bibescu către Contele de Nesselrode din 20 Sept. 1843.

[2]) Memorandul Prințului Bibescu adresat Cabinetului din Sîn-Petersburg, București, 24 Decembre 1844.

[3]) Memorandurile Domnului datate din Aprilie și din August 1844, etc.

[4]) Scrisoarea Contelui de Nesselrode către d. Daschkoff, consul general la București, 18 Mai 1845 (Vezĭ Corespondința diplomatică.)

[5]) Scrisoarea lui Vodă Bibescu către contele de Nesselrode, București (20 Mai 1843). (Vezĭ Corespondința diplomatică.)

[6]) «Dacă, de mai mulțĭ anĭ,» zic instrucțiunile din Sîn-Petersburg, «stăruim pe lîngă clerul grecesc ca să-l aducem să lase Principatului sfertul veniturilor mănăstirilor, scopul nostru nu-i atît de a mări veniturile acestei țărĭ, cît de a pune capăt prigonirilor care au ajuns un adevărat scandal. De aceea, mai bine decît o sentință cu caracter obli-

www.dacoromanica.ro

In zadar Divanul Țării-Romînești din 1851, aflîndu-se în fața unei datorii de 19,063,749 de lei, cam vr'o 6,400,000 de lei noi, — urmare a întîmplărilor din 1848, al cărui-a guvern priimise cu toate aceste de la Vodă Bibescu o situațiune financiară nepomenită încă [1]) — atribui amortizării acestei datorii doo zecimi adăogate la dări, și un sfert al veniturilor anuale ale tutulor mănăstirilor închinate sau nu ; în zadar iarăși, Vodă Stirbei, surd precum fuse și Vodă Bibescu, la protestările clerului grecesc, făcu să fie arendate moșiile la mezat, îndoi, — prin această măsură — veniturile mănăstirilor, le înlesni plata sfertului menit a fi dat Statului, mărind tot odată partea egumenilor Sfintelor Locuri. Aceștia, nemulțumiți de acest prisos neașteptat, — ce se cifra, Statul o dată plătit printr'o sumă reprezintînd în plus o a treia parte a venitului de înainte, — păstrară tot venitul moșiilor; astfel că de rezultatul mezatului public nu se folosiră decît Părinții Sfintelor Locuri, și că, dintre hotărîrile luate de divan, una singură trecu în fapt, perceperea a celor doo zecimi, care, în parte, sluji pentru a plăti Rusiei indemnitatea ce cerea ca desdaunare a cheltuelilor pricinuite de ocupațiunea țării de către dînsa, în 1848 și 1849.

In 1855, raport nou, adresat la $^{7}/_{19}$ Iunie de Divanul general lui Vodă care e rugat să bine voească a lua măsurile trebuincioase pentru a face să intre în Vistierie sfertul veniturilor

gatoriu, ne-a plăcut în vecĭ mai bine o împăcĭuire între cler și Domn. Veți face pe Sf. Părinți să înțeleagă că ei cată să pue interesele lor lumești din Principat subt ocrotirea unei împăcĭuirĭ care ar deveni în vecĭ o îndatorire pentru Domn. Indatoririle Sfintelor Locurĭ rees în sfîrșit din hrisoavele și actele de donațiune, ale căror condițiunĭ au fost date uitării și de tot călcate de persoanele care au administrat aceste bunurĭ. Veți face să observe cui i se cuvine *că e o datorie pentru Patriarhĭ de a pune capăt abuzurilor și risipei de care se fac vinovați Egumenii, și care atrag asupra administrațiunei bisericești hulĭ care nu sunt în tot-d'auna fără temeiŭ.*» (Memoriu asupra cestiunei bunurilor mănăstirești $^{7}/_{19}$ Iulie 1855).

[1]) Statul n'avea datorii, și casele comunale erau pline de banĭ.

www.dacoromanica.ro

pe care ar fi trebuit să le verse într'însa mănăstirile în fie-ce an de la 1851 ; noi încercări din partea M. S., noo respingere din partea Sf. Părinți. Și criza se urmă. .

Cînd cu conferințele ce se ținură la Paris pentru reorganizarea Principatelor dunărene, o comisiune internațională fu însărcinată în 1857 să cercetеze conflictul iscat între guvernele Principatelor și clerul grecesc. Această comisiune studiă cestiunea adînc, și expuse într'un raport rezultatele muncii sale. Și d-nii comisari ai Angliei, Franții, și Austriei, — adică, afară de doi, unanimitatea membrilor comisiunei, — recunoscură dreptul *ab antiquo*, al Țărilor Romînești asupra mănăstirilor înălțate pe pămîntul romînesc, și «*cu toate alegațiunile comisarilor Rusiei și Turciei, menținură exactitudinea faptelor ce înaintaseră, și a părerei ce arătaseră.*» [1])

O asemenea declarațiune, dată de toate puterile neinteresate în cestiune, constituă pentru Principate un act de o valoare fără preț.

Drept vorbind însă, ea nu avu de urmare sfîrșirea certii, și conferința însă-și, în ședința de la 30 Iulie 1858, nu îndrăsni s'o sfîrșască. Să mulțumi să poftească [2]) pe adversari să se înțeleagă împreună printr'un compromis, hotărînd că, de nu vor ajunge la un rezultat, se va alerga la arbitri, și, la un supra-arbitru.

Dar nici una din hotărîrile aceste,—luate de conferință într'o

[1]) Vezi raportul general al Comisiunii internaționale trimise în Principate in 1857.

[2]) «Conferința hotărăște că, pentru a se da o deslegare după echitate neînțelegerii ce există, în această pricină, între guvernele Principatelor și clerul grecesc, părțile interesate vor fi poftite să se 'nțeleagă împreună printr'un compromis în cazul cînd arbitrii nu ar ajunge a se înțelege, ei ar alege un supra-arbitru; de s'ar găsi ei în neputință de a se 'nțelege despre alegerea acestui supra-arbitru, Înalta Poartă se va 'nțelege cu Puterile garante pentru a-l numi» (Protocolul XIII, ședința din 30 Iulie a conferinții de la Paris, 1858.)

www.dacoromanica.ro

cestiune de o ordină curat interioară, într'o cestiune de proprietate, care, prin urmare, și chiar prin Constituțiunea fundamentală a Romîniei, nu cădea în competința reprezentanților puterilor celor mari, — nu era să-și priimească executarea !

Domnul Țării-Romînești și al Moldovei, B. Știrbei și Gr. Ghica, care-și sfîrșiseră cei 7 ani de domnie (1856), fură înlocuiți prin caimacamii Al. Ghica, Prințul destituit în 1842 pentru Țara-Romînească și N. Vogoridi pentru Moldova, numiți de Poartă ; și în 27 Sept. 1857 se făcu la București și la Iași deschiderea *Divanurilor ad-hoc,* însărcinate să arate marilor puteri dorințele rostite de Principate.

Colonelul Cuza, proclamat la 5 Ianuarie 1859 Domn al Moldovei și la 24 Ianuarie al Țării-Romînești, priimește în 1861 învestitura la Constantinopol. El făptuește unirea Principatelor la 24 Ianuarie 1862, numește, la 14 Martie din acelaș an, o comisiune însărcinată de a cerceta cestiunea mănăstirilor; poruncește să se pue sechestrul pe toate veniturile mănăstirilor închinate, și să fie vărsate ele în tezaurul public. La 13/25 Noembre 1862, el răspunde lui Ali-Pașa, care-i a scris *c'ar fi într'adevăr lucru de mirat ca guvernul M. S. să se gîndească a deslega singur o cestiune care a fost obiectul deliberațiunilor conferințelor de la Paris.....* printr'o circulară, ce dedea egumenilor un răgaz de opt zile pentru a înceta de a sluji în grecește în bisericele mănăstirilor închinate (30 Martie 1863), și trimite înaintea justiții criminale, ca răsvrătitori, pe epitropii mănăstirilor St. Mormînt, făr' a fi oprit nici de protestările Sfintelor-Locuri, nici de amenințările Porții (8 Aprilie 1863).

In sfîrșit, la 17 Dec. 1863, un decret ordonă secularizarea tutulor bunurilor mănăstirilor din Romînia, și păstrează pentru Sf. Locuri, «cărora erau dedicate cîte-va din mănăstirile Țării» *suma de 82 milioane de lei, adică cam vr'o 27 de mi-*

www.dacoromanica.ro

lioane de lei noi, care se vor plăti într'o dată, ca ajutor, și subt oare-și care condițiuni [1].»

Cu doo-zecĭ de anĭ mai 'nainte, Vodă Bibescu, arăta Contelui de Nesselrode că cel mai bun mijloc de a pune capăt neînțelegerii cu Sfintele-Locurĭ, era «de a atribui comunităților religioase o sumă de cîte-va milioane, — dată o dată pentru tot-d'auna, — în schimbul pretențiunilor lor asupra mănăstirilor închinate [2].» Se făptuise acum cea ce fusese dorința lui Vodă Bibescu.

Cînd Cuza-Vodă merse la Constantinopol pentru a face să fie recunoscut Statutul fundamental al Țării,—proclamat la 2 Mai 1864, — Sultanul aprobă deslegarea ce dădese Domnul cestiunii bunurilor mănăstirești.

Faptele o luaseră înaintea diplomației; reprezentațiunea

[1] *Decret din 15 Decembre 1863*
pentru secularizarea averilor mănăstirești

Art. I. Tóte averile mănăstirești din Romînia sunt și remîn averĭ ale Statului.

Art. II. Veniturile acestor averĭ se înscriu între veniturile ordinare ale bugetului Statului.

Art. III. O sumă se afectă locurilor sfinte către care erau închinate unele din mănăstirile pămîntene, și aceasta numai sub titlul de ajutor, în conformitate cu intențiunea dedicațiunei lor.

Art. IV. Această sumă se va mărgini în maximum cifrei de 82 milioane lei, cursul de Constantinopol, o dată pentru tot-d'auna, coprinzîndu-se în această sumă și 31 milioane ce locurile sfinte datoresc țării Romînești după stipulațiunĭ anterioare.

Art. V. Comunitățile religioase ale locurilor de jos, vor fi datoare a da socotelĭ anuale despre întrebuințarea veniturilor sus zisului capital.

Art. VI. In nicĭ un caz și sub nicĭ un cuvînt, comunitățile religioase nu vor putea atinge cea mai mică parte din capital, nicĭ a întrebuința veniturile afară de destinațiunea lor specială, adică întreținerea bisericei ortodoxe din oriente, și a stabilimentelor de bine-facere lipite către ea.

Art. VII. Guvernul va lua înapoi de la egumenĭ grecĭ ornamentele, cărțile și vasele sacre, cu care pietatea strămoșilor noștri înzestrase aceste așezăminte, precum și documentele ce au fost încredințate zișilor egumenĭ, și aceasta conform cu inventariele ce se găsesc în archivele țării.

[2] Scrisoarea M. 'S. Bibescu-Vodă către E. S. contele de Nesselrode. — Partea II-a.

www.dacoromanica.ro

națională și Domnul Romîniei nu mai ținuseră seamă de protocolul al XIII-ea al conferințelor din Paris.

Încît despre cele 27 milioane, Sf. Părinți, ale căror pretențiuni nu se 'mpăcau cu o asemenea ofertă, i refuzară. Fu o greșală neertată din partea lor, căci, în 1867, Camerile romîne declarară afacerea bunurilor mănăstirești de veci sfîrșită; și, din milioanele votate, nici un ban nu intră în punga acelor care n'aveau decît să o întinză pentru a le priimi.

Comunitatea grecească cată să fi meditat foarte des, din zioa acestui nesocotit refuz, înțeleapta povață a bunului La Fontaine :

«Un : *na,* se zice, plătește mai mult decît doo: *o să-ți dau.*»

(A vedea, pentru cestiunea Sf. Locuri, adresa lui Vodă Bibescu către Adunarea din 1847, și răspunsul Adunării către M. S.)

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Nesselrode, cancelar al Împărăției Rusiei

Vodă Bibescu cere pentru țara sa înalta ocrotire a Rusiei, în neînțelegerea ce ființează între guvernul romîn și Sf. Locurĭ. Reamintește cancelarului *Memorandul* [1]) ce i-a adresat despre această cestiune, și reclamă, în favoarea bunei dreptățĭ a țării sale, pe care mănăstirile Sfintelor Locurĭ tind a *o despuia, în folosul lor, de a cincea parte a moșiilor sale cele mai frumoase, și mai mînoase.* Făcînd să reeasă, ce legăturĭ unesc Principatul cu Împărăția Rusească, Prințul sfîrșește prin aceste vorbe: *S'ar putea întîmpla să le vie într'o zi acolo părere de rău de prea marea îngăduire ce s'ar fi arătat către Sf. Locurĭ.*

București, 20 Mai 1843.

DOMNULE CONTE,

Priimind scrisoarea ce Excelența Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ scrie, cu data de 6 Februarie, prima-mĭ mișcare fu de a răspunde; dar mă simții oprit de temerea de a o tot supăra, de vreme ce i-am adresat, către finitul aceleiașĭ epoce, doo scrisorĭ pe rînd. Mi'ar fi fost de altmintrelĭ peste putință de a adăoga ceva la expresiunea simțimintelor rostite în ceste din urmă; nu, Domnule Conte, că asigurările ce binevoițĭ a-mĭ da de înalta îngrijire a Maiestății Sale, și de bunăvoința Excelenței Voastre, nu au mișcat în fundul inimei mele, tot ce se află într'însa ca devotament și recunoștință, ci fiind că mi'ar fi lipsit cuvintele.

Am fost de asemenea foarte fericit, Domnule Conte, de a vedea că Excelența Voastră este pătrunsă de greutățile poziținii mele.

Ele sunt marĭ, într'adevăr, cu atît mai marĭ că 'n urma celor din urmă întîmplărĭ, și prin deconsiderarea în care căzuse, guvernul nostru perduse acel prestigiu care-i era, altă dată, toată tăria sa.

[1]) Memorandul, care e tot din 20 Mai 1843, urmează după scrisoare.

www.dacoromanica.ro

Voi isbuti oare să trec peste aceste greutăţi? Nu cutez să nădăjduesc aceasta, Domnule Conte, dar cea ce pot făgădui, făr'a mă teme de a lipsi vr'o dată la cuvîntul meu, e sinceritatea, lealitatea, amorul binelui şi lepădarea de sine, la orî ce încercărî aş fi supus.

În cea ce priveşte capacitatea şi activitatea neapărat trebuincioase, nu poate da cineva mai mult de cît are, şi toate însuşirile mele le voi pune în serviţul ţării mele, fără ca vr'o jertfă să poată să mă coaste.

Văd foarte limpede, Domnule Conte, poziţiunea politică a ţării mele, şi privesc guvernul ei, încredinţat mîinilor mele, ca un depozit scump şi sfînt pe care voi fi în vecî gata să-l înnapoez, în cea d'întîiu zi în care mi se va cere; de acea, toată ambiţiunea mea se mărgineşte în a putea a-l da în mai bună stare de cît l'am priimit.

Binevoiţi a crede, Domnule Conte, că acest mod de a vedea şi de a cugeta nu-şi ia nicî decum isvorul în vr'un simţimînt slugarnic.

Îm iubesc tot atîta ţara, cît şi Dumnea-Voastră vă iubiţi puternica-vă şi glorioasa-vă patrie, şi d'ar atîrna numai de la mine de a-i face o soartă mare, mi'aş vărsa, ca să ajung acolo, pînă la cea din urmă picătură de sînge. Dar simţ că nu pot nimic, şi că ursita-i va fi cea ce mărinimia curţii Rusiei va binevoi a o face.

Această profesiune de credintă va putea să vă facă să judecaţi, Domnule Conte, de principiile care-mî vor regula purtarea, şi tot de odată vă va destăinui taina acelui devotament nemărginit ce am hrănit pentru curtea imperială chiar de la cei d'întîiu paşi-ai mei în lume.

Îngăduiţi-mî acuma, Domnule Conte, de a vă vorbi de o afacere care este de cel mai mare interes pentru ţara mea. Excelenţa Voastră cunoaşte de sigur neînţelegerea ce fiinţează între guvernul romîn şi Sf. Locurî, privitoare la mă-

www.dacoromanică.ro

năstirile închinate acestor din urmă. Cu toate aste, cum se poate ca Excelența Voastră să nu-i regăsească șirul, am crezut bun să-i adresez, alipit de această scrisoare, expunerea pe scurt și repede a diferitelor faze prin care a trecut această afacere care se trăgănește de atîți ani, în dauna tutulor părților interesate.

Ar fi de dorit ca cestiunea să ca capăt cu un moment mai înainte, și, în acest scop, viu să cer, Domnule Conte, înalta ocrotire a Ministerului împărătesc, pentru ca ea să fie din nou pusă pe tapet, și sfîrșită,—de e cu putință,—prin intervenirea misiunei, în timpul călătoriei ce sunt silit să fac la Constantinopol. De ar binevoi Excelența Voastră să arunce o privire pe micul meu memorandum [1]), n'ar întîrzia a se convinge de buna noastră dreptate și de însemnătatea acestei cestiuni, *în care e vorba, pentru Țara-Romînească, de a cincea parte a moșiilor sale cele mai frumoase și mai mînoase, de care comunitățile grecești caută să o desmoștenească în folosul lor.*

Ele își pun nădejdea în ocrotirea de care se bucură din partea curții împărătești, și în această mărinimoasă ocrotire își pune și Țara-Romînească toată nădejdea sa.

Nu se știe, Domnule Conte, ceea ce vor deveni din întîmplare într'o zi aceste comunități ; încît despre legăturile ce unesc acest Principat cu Împărăția Rusiei, e mai mult decît sigur că timpul nu va face de cît să le restrîngă, și s'ar putea întîmpla *să le vie într'o zi acolo părere de rău de prea marea îngăduire ce s'ar fi arătat, cu acest prilej, Sfintelor Locuri.*

D. Dașkoff mi'a împărtășit de curînd că ministerul împărătesc nu pune nici o opunere la numirea d-lui Știrbei la postul departamentului Treburilor din afară, și mă grăbesc,

[1]) Memorandul urmează dup'această scrisoare.

www.dacoromanica.ro

Domnule Conte, să arăt pentru aceasta Excelenţiĭ Voastre, a mea recunoştinţă.

Scuzează, în deobşte, Domnule Conte, sinceritatea limbagiului meu. În această privinţă, am nevoe, chiar pentru viitor, de toată indulgenţa D. Voastre, căcĭ e un cusur al firiĭ, de care nu m'am putut nicĭ o dată desbăra.

Priimiţĭ, etc.

Memorandul [1] *A. S. S. Prinţului G. Bibescu către E. S. Contele de Nesselrode.*

STAREA MĂNĂSTIRILOR ÎNAINTEA REGULAMENTULUI ORGANIC

Mărirea veniturilor, ce s'a produs în urma regulamentului, e datorită jertfelor Statului. Grecii n'au asupră-i nicĭ un drept.—Prinţul reia aci argumentul comisiunei din 1833.—Constată încăpăţînarea Grecilor; propune împărţirea venitului în patru părţĭ, din care una singură va fi trimisă Sfintelor Locurĭ. Acest sfert întrece întregimea veniturilor care erau în fiinţă înainte de Regulamentul organic.

Memorandul reproduce în termeni mai cumpătaţĭ argumentul energic al adunărei din 1833 [2]) al cărui act îl reproduce. Aminteşte asemenea cel din 1834 [3]).

Prinţul arată însemnătatea cestiunei, se bizueşte pe opinia publică şi cere o grabnică deslegare.

Bucureştĭ, 20 Mai 1843.

«Mănăstirile romîneştĭ ce sunt închinate la Sfintele Locurĭ, erau supuse, înaintea publicărei regulamentului organic, la toate dispoziţiunile ce găsea cu cale a lua guvernul local, relativ la administraţiunea lor, şi la întrebuinţarea veniturilor lor. Ele contribuiau la trebuinţele ţărei, cu partea ce li se impunea după trebuinţele timpului, şi *numai prisosul, cînd mai rămînea,* se trimitea la Sfintele Locurĭ, *cu titlul de ajutor.*

[1]) Acest memoriu e anunţat de Vodă contelui de Nesselrode, în scrisoarea-i din 20 Mai 1843. Bolliac, care-l cunoştea, i dă, greşit, drept dată, zioa de 28 Mai. Textul original are p'a de 20 Mai 1843.

[2]) [3]) V. p. 74 şi 76 din al nostru *Memoriu despre Sf. Locurĭ.*

www.dacoromanica.ro

Cît pentru dreptul acestor din urmă asupra acestor mănăstiri, a fost tot-d'a-una considerat ca un simplu drept de supraveghere, omagiu pietos al fundatorilor către Locurile Sfinte ; — și apoi acest drept, îl esercitară numai în limitele ce li se prescrieau de legile și de guvernul țărei.

«Asta a fost ordinea de lucruri care a administrat mănăstirile închinate chinoviilor grecești, de la fundarea lor pînă la punerea în lucrare a regulamentului organic. Această ordine de lucruri, era ordinea legală și rezultatul natural al modificațiunilor introduse în condițiunile de existență ce fundatorii dăduseră acestor mănăstiri. Veniturile ce li se procurase, abia ajungeau pentru întreținerea lor și Sfintele Locuri nu priimeau de la fundatori de cît sterila onoare a dedicațiunei. Dacă mai tîrziu aceste venituri crescură pînă în cît întrecură trebuințele ce erau destinate a acoperi,—și înfățișară și chiar un beneficiu considerabil pentru Sfintele Locuri,—asta a fost fapta guvernului care acordă diferite avantagiuri acestor mănăstiri, și a legilor care veniră în diferite epoce a adăoga datoria către proprietatea funciară, ușurînd pe săténi de datoriile către Stat. Ast-fel îmbunătățirea ce priimiră mănăstirile închinate, și prin urmare și chinoviele grecești, n'a fost nici de cum urmarea unei adăogiri aduse de niște împrejurări întîmplătoare la valoarea averilor mănăstirești, ci rezultatul sacrificiilor impuse masei populațiunei și al drepturilor încuviințate de guvern, care de aci înainte avea dreptul să le pună în execuțiune. Cu toate acestea, în 1833, și în urma creșterei considerabile — adusă veniturilor din pămînt de dispozițiunile regulamentului,—cînd administrațiunea provizorie încercă a stabili o ordine în administrarea mănăstirilor și a supune întrebuințarea veniturilor lor la niște regulĭ mai bine chibzuite și mai în armonie cu noa ordine de lucruri, precum și cu intențiunile piosilor fundatori, Sfintele Locuri refuzară aceasta, reclamînd, pentru prima oară, dreptul de

www.dacoromanica.ro

proprietate și facultatea, — ce pretindeau a trage din acest drept, — de a cîrmui averile mănăstirești și de a le întrebuința veniturile cum vor înțelege că e mai în propriul lor interes. Tot de odată au consimțit ca din curată generozitate a lor, să vină în ajutorul așezămintelor de bine-facere, acordîndu-le pe fie-care an o sumă foarte mică, ce ei pretindeau a o fixa o dată pentru tot-d'a-una.

«Scopul administrațiunei principatului era de a regula întrebuințarea averilor mănăstirești, făcîndu-le în patru părți egale, din care una să fie hotărîtă pentru cheltuelile anuale ale întreținerei mănăstirilor respective ; a doa parte va forma fondul de rezervă al aceleeași mănăstiri pentru reparațiunile sale și pentru ori-ce alte cheltueli extra-ordinare; a treia parte se va pune la dispoziținea Sfintelor Locuri, și a patra parte se va depune la Stat pentru a se întrebuința în favoarea așezămintelor de utilitate publică. Este de însemnat însă că una din aceste patru părți, era atunci tot atît de mare cît totalitatea întreagă a acestor venituri înainte de Regulamentul organic. Cu toate acestea Sfintele Locuri care pînă atunci primeau cu recunoștință acea mică parte ce li se trimitea, de odată voiră, nimic mai puțin, de cît de a se declara stăpînî absoluți ai averilor mănăstirești care ocupă a șeasea parte a Valachiei, și să aibă de tributari curați pe locuitorii unei a șasea părți din populațiunea romînă care vărsa sudori ca să mărească îmbelșugarea Sfinților părinți, pe cînd lor le lipseau toate cîte ar fi putut contribui la bunul traiu.

«Fără îndoială că Sfintele Locuri nu s'au gîndit că aceste averi,—ce reclamau ca proprietate a lor și pe care le reclamă și astă-zi,—nu sunt zestrea lor, ci ale acelor mănăstiri ridicate pe pămîntul romînesc ; că lor le sunt numai închinate cum închină cine-va o icoană unui Sfînt ; și că *această adăogire de venituri* care a escitat pînă la un așa grad lăcomia chinovielor grecești, *era rezultatul unei fuziuni de interese*

www.dacoromanica.ro

și de sacrificii, la care contribuiseră toate clasele societățeĭ romîne și la care chinoviele grecești nu puteau reclama să se împărtășească.

«Plecînd de la acest principiŭ și desperînd de a putea învinge îndărătnicirea delegaților trimiși de Sfintele Locurĭ, consiliul administrativ extraordinar cu care E. S. președintele plenipotent unise o comisiune [1]) ca să se înțeleagă cu acești din urmă, hotărîră în unanimitate că :

«Delegații Sfintelor Locurĭ lepădînd orĭ-ce măsură proprie a face să intre administrațiunea mănăstirilor pe calea îmbunătățirei pe care intraseră deja toate cele-l-alte ramurĭ ale administrațiunei, și intențiunea lor părîndu-se a fi numai susținerea desordinei trecutului fără supravegherea guvernului, — al acelui trecut la care ei n'au încetat a se referi în tot timpul conferințelor, — guvernul va continua a regula și de aci înainte drepturile și obligațiunile Sfintelor Locurĭ. Că prin urmare veniturile mănăstirilor se vor socoti după cum erau înaintea regulamentului, precum și parteà ce se trimitea chinoviilor grecești ; iar cît pentru adăogirea veniturilor după reglement, totalul se va strînge pe seama așezămintelor de bine-facere.»

Această hotărîre luată de comisiune, fu repetată după un an printr'un al doilea raport și sub-semnată de tot clerul înalt și de comisiunea ecleziastică; era bazată pe rațiunĭ necontestabile, și dacă s'ar fi pus în ezecuțiune cu stăruință, Sfintele Locurĭ negreșit că ar fi cedat. Dar din nenorocire, administrațiunea provizorie începînd peste puțin, și aceea ce-i succedase, găsind în interesul său a menține dezordinea și jaful regimului celui vechiŭ, cestiunea nu făcu alt de cît a se mai complica încă, și pretențiile Sfintelor Locurĭ deveniră din ce în ce mai înverșunate, profitînd de greșalele guvernului nostru.

[1]) Comisiunea din 1833. V. p. 38 din *Memoriu despre cestiunea Sfintelor Locurĭ.*

www.dacoromanica.ro

Această afacere a devenit o afacere de cea întîiŭ importanță pentru Valahia care, așteaptă soluțiunea cu acea speranță de succes pe care i-o dă dreptul său, dar cu impacienta și grija ce neapărat se leagă de o cestiune de un așa mare interes, căci nu trebue să se pearză din vedere *că dacă chînoviile grecești ar isbuti a face să li se primească pretențiunile, Valahia s'ar vedea isbită de o espropriațiune care formează a șeasea partea a sa, cea mai frumoasă și mai roditoare.* Cabinetul imperial ar corona bine-facerile sale dacă ar bine-voi să recomande această afacere misiunei din Constantinopole ca să o pună pe tapet și să o determine chiar, — de se va putea, — în timpul călătoriei Principelui Bibescu, în această Capitală.

«*Bazele stabilite de administrațiunea provizorie sunt singurele care ni se par conforme cu dreptatea și cu adevăratele intenționi ale fundatorilor.* Dacă ambasada imperială [1]) stărue asupra acestui punct va sili comunitățile grecești să reintre în calea rațiunei și a dreptății [2]).

Memoriul guvernului din Sîn-Petersburg despre cestiunea mănăstirilor închinate (bunurĭ mănăstirești) din Principatele romîne [3])

În acest memoriu, al cărui text urmează, vedem că Curtea împărătească a Rusiei urmărește un scop de împăcăciune. E adevărat că întemeează principiul drept și conform cu morala al scoaterei proprietăților mănăstirești la mezate publice ; dar păstrează controlul acestor mezaturĭ unui exarh al Sfintelor Locurĭ și consulatului Rusiei, cu excluderea Guvernului romîn; dar, propunînd să lase un

[1]) De la Constantinopol.

[2]) Traducerea e a lui Bolliac (N. tr.).

[3]) Culegerea lui Hurmuzaki dă, de acest document, doo traduceri (în franțuzește) pe care le privește ca deosebindu-se de tot una de alta. Comparîndu-le, și constatînd că ele în fond se deosibesc puțin, am ales pe acea a cărei formă ne-a părut mai îngrijită.

www.dacoromanica.ro

sfert al veniturilor de pe an pentru întreținerea clădirilor sfinte. Ea se rostește ast-fel : *Sfertul veniturilor de pe an ale proprietăților LOR din principate,* cea ce putea da a se presupune că bunurile închinate erau proprietatea Sfintelor Locuri; dar, în gîndul de *a da un semn de evlavioasa-i îngrijire* de interesele Sfintelor Locuri și de ale bisericei ortodoxe din Răsărit, ea propune ca banii romînești să se cheltuească pentru *scolile, spitalurile și instituțiunile neamului grecesc, din Constantinopol, din Siria și din alte părți ale Împărăției Otomanicești;* dar, ea îngădue *numirea în fie-care Principat, a unui exarh ales între arhiepiscopii greci, și care ar avea înalta supraveghere a mănăstirilor și a personalului lor, precum și numirea de economi;* — adică, cum Vodă Bibescu observă cabinetului din Sîn-Petersburg [1]), *înființarea unui Stat în Stat;* — dar ea sprijinește ideea de a scuti pe timp de zece ani Sf. Locuri de orî-ce dare, din pricina lucrărilor și meremeturilor de săvîrșit în mănăstirile supuse Grecilor,— făgăduește să le apere *de orî-ce încălcare și nelegalitate,* pe cînd în fapt mănăstirile romînești ar fi avut nevoe de ocrotirea cea mai de aproape a Curții Împărătești, în contra exacțiunilor egumenilor și a pretențiunilor Sfintelor Locuri

1-ŭ August 1843.

Curtea împărătească, luînd în serioasă considerare plîngerile ce arătau delegații comunităților grecești în convorbirile lor cu misiunea din Constantinopol, în Octobre 1841, în ce privește administrarea bunurilor mănăstirești din Moldova și Țara-Romînească, dorește, d'o parte, să grăbească deslegarea acestei cestiuni, și, de alta, să păstreze nevătămate scutirile lăsate bunurilor ce atîrnă de scaunele bisericești și de alte comunități din Răsărit, fără a îngădui, nicî vr'unui particular, nicî vr'unei autorități orî-care să le micșoreze cîtuși de puțin, dar, tot de o dată, făr'a recunoaște delegaților Sfintelor Locuri putința de a dispune de dînsele ca de proprietăți particulare ale lor.

În acest scop, Curtea Împărătească oferă din nou sprijinul sĕŭ Sfintelor Locuri pentru desăvîrșita deslegare a acestei cestiuni, dar subt condițiune că comunitățile religioase își vor însuși, mai întîiŭ, principiele următoare :

[1]) Memorandul adresat de Vodă Bibescu cabinetului din Sîn-Petersburg, la 24 Decembre 1844.

www.dacoromanica.ro

1° Scoaterea la mezat public a proprietăților mănăstirești. Această condițiune e neapărată, dar pentru ca să se dee Sfintelor Locuri în această privință o mai mare înlesnire, se va hotărî un termen de noo ani, ce va începe de la 12 Noembre al anului de față, pînă la 12 al aceleiași luni din anul 1852, pentru ca scoaterea la mezat a bunurilor fie-cărei mănăstiri să fie regulată ast-fel ca sfîrșirea fie-cărei arenduiri să vie cam pe la aceași epocă, adică în 1852, termen hotărît al sfîrșitului tutulor contracturilor azi în ființă, și a căror reînnoire e îngăduită în timpul ce se va scurge pînă 'n 1852, dar nu mai departe. De la acel an încolo, arendarea prin mezat public va fi reînnoită la fie-care al noulea an; dar, pentru a asigura mai bine comunităților religioase folosurile ce vor eși din acele mezaturi, precum și pentru a înlătura ori-ce prilej de neînțelegere, se va hotărî fără șovăire că mezaturile se vor ține cu autorizarea și subt îndoitul control atît al Exarhului Sfintelor Locuri, de care se vorbește mai jos, cît și a consulatului Rusiei;

2° Acelaș termen de noo ani e hotărît pentru desăvîrșita sfîrșire a tutulor meremeturilor sau din nou rădicări a clădirilor mănăstirești, în proporție cu veniturile fie-căreia, și potrivit cu cinstea cultului. Curtea Împărătească, făr'a hotărî o sumă de bani, crede drept și cuviincios ca comunitățile bisericești să lase pentru acest obiect esențial sfertul veniturilor de peste an al proprietăților lor [1]) din Principate. Prisosul banilor lăsați pentru acest obiect, după ce reparațiunile trebuincioase vor fi fost sfîrșite, va fi păstrat într'o casă specială spre a sluji cheltuelilor de acelaș fel ce pe viitor se vor putea înfățișa;

3° Va trebui tot de odată să fie hotărît un ajutor proporțional pentru stabilimentele de educațiune și de folos obștesc

[1]) Acest posesiv nu era menit să micșoreze pretențiunile Sfintelor Locuri.

www.dacoromanica.ro

din Principate; și cum Sfintele Locuri nu se 'nvoesc, în această privință, ca suma să se preschimbe în fie-care an, Curtea împărătească să 'nduplecă a lăsa la o parte prima-i propunere, adică acea de a se lăsa pentru acest scop sfertul veniturilor mănăstirilor. Dar, tot de odată, Ea cere neapărat ca această subvenție anuală să fie suită pînă la suma de doo milioane de lei romînești, și aceasta pînă 'n anul 1852, epocă la care această cifră va fi definitiv regulată.

Pe lîngă aceste principii fundamentale și nerevocabile, Curtea Împărătească propune măsurile speciale următoare, ca un semn a evlavioasei sale îngrijiri de interesele Sfintelor Locuri și de ale Bisericei ortodoxe din Răsărit :

a) Doo-zeci și cinci de mii de lei romînești, de luat pe ajutorul mai sus zis, vor fi pentru scolile, spitalurile și alte instituțiuni ale neamului grecesc, de prin Constantinopol, Siria și alte părți ale Împărății otomanicești.

b) Patriarhii se vor învoi cu comunitățile, pentru ca să fie desemnat, în fie care Principat, un Exarh ales printre arhiepiscopii greci.

c) Acest Exarh, în afară de înalta supraveghere a mănăstirilor și a personalului lor, va avea grija de a interveni pe lîngă Hospodari pentru îndreptarea și păstrarea drepturilor și scutirilor mănăstirilor, și consulatul Rusiei, în unire cu Exarhul, va da în acest scop sprijinul său, de cîte ori i se va cere. Dacă însă în treburile judecătorești represintările Exarhului ar fi întemeiate, și vrednice de o serioasă luare aminte, Consulatul se va 'nțelege cu autoritățile Hospodariale pentru ca hotărîrea să rămîe nedeslegată, pînă la sosirea dispozițiunilor superioare.

d) În afară de egumeni, care vor fi numiți de autoritatea bisericească a comunităților, și nu pot fi revocați de cît de dînsa, vor fi în fie care mănăstiri economi (geranți sau administratori) înființați prin contracte speciale, și în a căror

www.dacoromanica.ro

datorie saŭ sarcină vor fi îmbunătăţirea proprietăţilor şi grijile de dat procesurilor.

e) Contractele încheiate între aceştĭ economĭ şi comunităţile, trebue să fie întărite de autoritatea localnică şi aprobate de Exarh şi de Consulat, pentru ca să nu se vîre cum-va în ele ceva care să meargă 'n contra regulelor ce vor fi hotărîte pentru administraţiunea bunurilor mănăstireştĭ.

f) Exarhii vor face parte din comisiunea mixtă căreia, atît la Bucureştĭ cît şi la Iaşĭ, vor fi supuse documentele mănăstirilor, pentru a cerceta şi hotărî ce sarcinĭ şi îndatoririĭ decurg dintr'însele.

g) Exarhul, Mitropolitul, Logofeţia bisericească şi Consulatul se vor înţelege :

1° Pentru a păşi la o cercetare care să poată constata meremeturile şi clădirile ce sunt trebuincĭoase mănăstirilor şi metohurilor lor, într'un timp hotărît;

2° Pentru a hotărî personalul fie-cărei mănăstirĭ.

h) În apropierea epocei hotărîte pentru sfîrşirea acestor meremeturĭ şi clădirĭ, se va face o noo cercetare.

In urma acestor dispoziţiunĭ, mănăstirile vor fi supuse unor inspecţiunĭ regulate, la fie care al doilea sau al treilea an, din partea autorităţii bisericeştĭ şi a celei mirene ale ţării.

In sfîrşit, un regulament special va fi înfiinţat, prin înţelegere comună, de Exarh, de Logofeţia treburilor bisericeştĭ şi de Consulatul Rusiei, pentru a lua orĭ-ce alte măsurĭ vor fi judecate la faţa locului ca neapărate spre a se regula această cestiune în mod definitiv.

Încît despre epoca de la care va căta să înceapă scutirea de zece anĭ dată mănăstirilor, Curtea împărătească crede că ar fi lucru foarte drept de a o socoti de la 1-ŭ Mai 1831. Dacă însă Patriarhii şi delegaţii Sfintelor Locurĭ ar priimi, fără nicĭ o în contra rostire, toate principiile mai sus arătate, misiunea Rusiei ar putea, în acest caz, să nădăjduească că

www.dacoromanica.ro

va dobîndi îngăduirea Curții Impărătești ca această scutire să nu 'nceapă decît de la 12 Noembre 1833, după dorința arătată de Sfintele Locuri.

Aceste propuneri cată să fie privite ca cea din urmă încercare de împăciuire, și Curtea Impărătească va aștepta pînă 'n Noembrie viitor ca ele să fie primite. In cazul contrariu, ea va urma și mai 'nainte să apere mănăstirile grecești de ori-ce încălcare sau nelegalitate, dar se va vedea cu părere de rău în neputință de a nu lăsa pe Hospodari să le supue la dispozițiunile regulamentelor organice întărite de amîndoo curțile. Intr'o asemenea ipoteză, afacerea nu s'ar mai putea trata la Constantinopol, ci va fi dusă la fața locului pentru a fi definitiv regulat acolo, cea ce de sigur ar fi pentru Sfintele Locuri mai puțin folositor decît libera însușire a principiilor mai sus arătate.

A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Nesselrode, ministrul afacerilor externe al Rusiei

Prințul revine asupra cestiunei bunurilor mănăstirești; împărtășește contelui de Nesselrode observațiunile Mitropolitului, și declară că e de aceiași părere. A. S. crede că este neapărat ca guvernul localnic, — potrivit cu instituțiunile țării, cu antecedentele și privilegiurile sale, — să rămîe epitropul tutulor mănăstirilor, închinate sau nu, și să exercite disciplina bisericească asupra egumenilor, ca și supravegherea asupra Bunurilor mănăstirești. Combate memoriul din Sin-Petersburg din 1-ŭ August 1843, în ce privește propunerea de a fi numiți în Principate Exarhi însărcinați să păstreze disciplina bisericească, și regisori care să administreze bunurile mănăstirești, și face să reese *nelegalitatea și primejdia unui asemenea act*

Această scrisoare este urmată d'un memoriŭ [1]) pe care Prințul îl adresează din Constantinopol cabinetului din Sin-Petersburg.

[1]) Vezi memoriul p. 101.

www.dacoromanica.ro

Constantinopol, 20 Septembre 1843

DOMNULE CONTE,

«Lungimea scrisorei mele din urmă să nu vă indispună contra acesteia [1]. Mă voi sili să fiu cât se va putea mai precis.

«O scrisoare ce priimii de la Mitropolit îmĭ face o datorie de a mai adăoga încă cîte-va vorbe, pe lîngă cele ce am spus Escelenței Voastre, prin scrisoarea mea cea din urmă, asupra mănăstirilor. Eminența sa îmĭ face, între alte însemnărĭ, observațiunile următoare:

Aceste baze coprind, printre alte dispoziţiunĭ ale lor, că afară de egumenii trimişĭ pînă astă-zĭ în Principate de Sfintele Locurĭ, se vor mai trimite şi nişte exarhĭ ca să menţie printre aceştĭ egumenĭ disciplina ecleziastică, şi nişte regisorĭ care să administreze averile mănăstireştĭ. Eminența sa observă că, după instituţiile ţărei, şi după toate antecedentele, guvernul local a fost în tot-d'auna adevăratul tutore al tuturor mănăstirilor, închinate sau ne-închinate, exercitînd disciplina ecleziastică în privința egumenilor greci ca şi în privința celor-l-alţĭ prin canalul Mitropolitului, şi supravegherea asupra averilor mănăstireştĭ prin intermediarea logofeţilor de ţara de sus şi ţara de jos, ale căror funcţiunĭ sunt concentrate astă-zĭ în datoriele logofătului afacerilor ecleziastice.

«Eminența sa adaogă că, orĭ-ce ar zice Sfintele Locurĭ, această supraveghere nu numai că este legală, dar a fost şi foarte salutară; căcĭ dacă s'ar fi lăsat ca mănăstirile închinate să aibă a face cu chinoviele greceştĭ, departe de a avea astă-zĭ averile ce posedă, ar fi şi încetat de mult de a mai exista.

Că a priimi pentru viitor o altă stare de lucrurĭ relativ la acest drept de poliţie şi de supraveghere, nu numai că s'ar ridica guvernului şi capului bisericei romîneştĭ, nişte drepturĭ con-

[1] Această scrisoare se găseşte şi în opera lui Bolliac · *Mănăstirile Romîniei.* — Repro lucem traducerea lui Bolliac. (N. tr)

www.dacoromanica.ro

sacrate de timp și de instituțiile țărei, dar încă, aceasta ar fi a priimi un Stat în Stat, și a ridica lîngă puterile constituite ale țărei o noo putere, cu atît mai periculoasă, cu cît că spiritul său turburător, lacom și ne-astîmpărat va aduce pe fie-cure zi încurcături și conflicte ne-numărate.

«Vă rog, Domnule Conte, să vă aduceți aminte că Mitropolitul vorbește. Cît despre mine, eu nu pot de cît să împărtășesc opiniunea Eminenței sale; căci, lăsînd la o parte cestiunea de drept, nu văz ce bine ar rezulta din acest mare număr de delegați, ale căror puteri se vor întîlni și se vor isbi pe tot minutul. Eu crez din contra că numirea acestor exarhi și acestor regisori, nu va putea fi de cît un izvor mai mult spre abuzuri.

«Indrăsnesc a spera, Domnule Conte, că nu mi se va imputa dacă am revenit atît de adese ori asupra acestei cestiuni; căci, privind tot-d'auna solicitudinea cabinetului imperial pentru noi eminamente părintească, aș crede că nu 'mi îndeplinesc sentimentele mele de devotament și de recunoștință, dacă n'aș lucra în ori-ce ocaziune cum ar lucra cel mai devotat fiu către cel mai bun dintre părinți, supuindu-i în nevoi păsurile mele, cu convicțiunea că vor fi tot-d'auna priimite cu indulgență, chiar cînd nu s'ar putea încuviința.

Profit de această ocaziune Domnule Conte, etc. etc. etc.

Memoriul A. S. S. Domnitorului Bibescu, despre mănăstirile din Principatele Țării-Romînești și Moldovei închinate Sf. Locuri.

Domnul expune pretențiunile ce au dat pe față comunitățile grecești în urma priimirei de către dînsele a arendărilor prin mezat. Aceste pretențiuni țintesc a scoate Comunitățile de subt ori-ce supraveghere, ori-ce control, ori-ce jurisdicțiune a Guvernelor moldo-romîne, ca și de subt autoritățile bisericești ale Mitropoliților celor doo Principate, în-

www.dacoromanica.ro

fiinţînd ast-fel un Stat în Stat. Apoi demonstră că nimic nu 'ndrituieşte aceste pretenţiunĭ, că Sf. Locurĭ n'ar putea arăta un singur fapt anterior în favoarea lor, şi cere: 1-ŭ ca mănăstirile să fie clasate pe categorii, după veniturile lor, şi să fie hotărîtă o sumă neapărată trebuinţelor lor; 2' să fie înfiinţat un fond de rezervă destinat meremeturilor, întreţinerii clădirilor, şi treptatei îmbunătăţirĭ a stărei interioare a mănăstirilor ; 3° ca din prisosul veniturilor o parte să fie păstrată pentru stabilimentele de binefacere ; 4' ca sumele de dat fie-cărei mănăstirĭ să fie în proporţiune cu veniturile sale; 5° cere încă,—după ce nu s'a învoit să priimească termenul de noo anĭ pentru a regula arendările,—ca acest termen să fie de trei anĭ, conform cu legea; 6° să se compue comisiunea de supraveghere pentru arendărĭ, de Consulul general al Rusiei, în prezenţa Logofătului treburilor bisericeştĭ, şi de patru delegaţĭ care să reprezinte Sf. Mormînt, muntele Atos, muntele Sinaia şi comunităţile din Rumelia; 7° subvenţiunea pentru stabilimentele de bine-facere să rămîe, pînă la regularea arendărilor, la apreciaţiunea Ţarului.

«Vodă crede că e lucru înjositor pentru comunităţile religioase şi pentru sfînta noastră religiune, ca mănăstirile consacrate de cucernicie şi de bine-facere să fie prilejul unui scandalos samsarlîc [1].»

Constantinopol, 20 Septembre 1843.

Chinoviile greceştĭ, prin ofrandele ce voesc a face relativ la mănăstirile Moldo-Valahe închinate, consimt :

I. Că averile mănăstireştĭ să se arenduească prin licitaţiune, dar doresc ca numai consulatele să supravegheze la licitaţiunĭ fără nicĭ o intervenire din partea verĭ unei autorităţĭ a ţărei [2].

II. Se angagează a săvîrşi reparaţiunile mănăstirilor greceştĭ cît se va putea mai curînd, şi cu orĭ-ce chip în termen de noo anĭ, adică pînă la 1852 ; *dar nu priimesc nicĭ subt acest raport, concorsul sau amestecul autorităţilor civile şi ecleziastice ale Principatelor.*

[1] C. BOLLIAC citează în opera sa, p. 103, acest memoriŭ ca fiind cel d'întîiŭ al Domnului. C. Bolliac se 'nşală ; acest memoriu trimis din Constantinopol este al doilea asupra cestiunei mănăstirilor închinate. — Reproducem traducerea lui Bolliac (N. tr.)

[2] Era o dibăcie din partea comunităţilor de a amesteca Rusia în afacerile interioare ale Principatelor ; Vodă Bibescu va scăpa ţara de această lovire şi va înainta o propunere care va face ca acea a Grecilor să nu-şĭ mai producă răul său.

www.dacoromanica.ro

«III. Ele se învoesc a da pe tot anul la casele așăzămîntelor de bine-facere și de folos public, o contribuțiune de un milion de lei turcești, dar cu condițiune ca, plătindu-se regulat această sumă, mănăstirile grecești să nu mai fie supuse a indeplini *milele fondatorilor nici serviciurile impuse de administrațiunea țărei, și că Domnii să hotărască a se libera din mîinile autorităților locale acele mănăstiri grecești ce'și vor fi însușit arbitraricește.*

Rezultă din propozițiunile de mai sus că Sfintele Locuri cer a se sustrage de ori-ce supraveghere, de ori-ce control și de ori-ce jurisdicțiune a guvernului Valahiei și Moldaviei, precum și a autorității ecleziastice a Mitropoliților din amîndoo Principatele, și a ridica ast-fel un nou Stat în Stat. Și drept toate acestea ele se învoesc a plăti la casele de binefacere ale amănduoror Principatelor, o contribuțiune fixă și anuală de 20000 galbeni, (un milion de lei turcești fac tocmai această sumă), dintr'un venit cunoscut astă-zi numai pentru Valahia că trece peste 150,000 galbeni pe an, și care neapărat se va întrei și se va împătri cu timpul.

Ast-fel această cestiune care în principiu era o curată cestiune de regulare și de îmbunătățire ce trebuia a se introduce în administrațiunea averilor mănăstirești, spre a se pune, după cum se zicea, un termen abuzurilor esercitate de egumenii greci, devine astă-zi, prin pretențiunile Sfintelor Locuri, o cestiune din cele mai vitale din cîte s'au desbătut în privința Principatelor, căci ele se văd amenințate în legile lor politice, în libertățile bisericei lor, și chiar în integritatea teritoriului lor, ce delegații Sfintelor Locuri ar voi să ia în posesiune ca un pămînt cucerit, fără atîrna de nici o autoritate, fără recunoaște nici o lege de cît pe-a interesului lor, și spre a strînge venitul muncitorilor unei a cincea părți din poporațiune ca să'l treacă pe tot în străinătate.

Eată pretențiunile Sfintelor Locuri reduse la cea mai sim-

www.dacoromanica.ro

plă a lor espresiune, și desfăcute de tot ce ar fi putut să le oprească a lua o soluțiune.

«Dar aceste pretențiuni sunt oare fondate pe actele fondatorilor? Nu căci nici unul dintr'înșii, rădicînd așezăminte sufletești pe pămîntul Moldo-Valah și înzestrîndu-le cu averi pe cît au crezut atunci trebuincioase pentru întreținerea lor, n'a putut să se gîndească că într'o zi Sfintele Locuri, unde aceste așăzăminte fuseseră închinate — cu singurul scop de o supraveghere salutarie, vor căuta a le despoia de zestri, reclamîndu-le ca proprietatea lor.

Acești fondatori, crescuți cum erau după spiritul acelui timp, în cea mai adîncă veneraţiune pentru immunitățile și legile țărei, în virtutea cărora toată autoritatea politică sau ecleziastică se confunda în autoritatea superioară de care atîrna totul, nu s'au gîndit nici de cum că ar putea veni un timp cînd delegații Sfintelor Locuri ar pretinde să se sustragă de la această lege generală, și să se ridice în atîtea autorități independinți.

Pretențiunile Sfintelor Locuri fi-vor fondate pe antecedente?

Mai puțin încă, căci de la cea d'întîiu fondațiune de acest fel de așezăminte sufletești, în principate, și pînă în zilele noastre, drepturile Sfintelor Locuri s'au mărginit:

1° A trimite egumeni [1]), care, ca să intre în esercițiul funcțiunilor lor, trebuia mai întîiu să fie recunoscuți de Mitropolit și întăriți de guvernul local.

2° A avea o parte din venituri, parte care, adesea se reducea la sume foarte mici, căci nu puteau să ia acea parte de cît după ce au satisfăcut toate cheltuelile ce se cereau pentru întreținerea acestor așezăminte, și pentru ajutoarele extraordinare reclamate de trebuințele țărei.

Această stare de lucruri nu era, după cum se muncesc

[1]) Nu la 'nceput, precum am văzut.

www.dacoromanica.ro

Sfintele Locuri a o numi, o stare abuzivă ; ci, era starea legală, acea consacrată de la început în privința mănăstirilor închinate, cum și în privința acelor ne-închinate. Și subt acest regim s'a făcut fondațiunea și dedicațiunea acestor mănăstiri ; Sfintele Locuri n'au cunoscut altul în puterea căruia să poată reclama.

Cît pentru călugării care vin în Principate, îndată ce au călcat pe pămîntul Moldo-Valah, atîrnă numai de Mitropolitul romîn.

Asta a fost regula ce s'a urmat nestrămutat din vechime și de care nu se va putea depărta fără a aduce niște conflicte de putere,—care conflicte vor spulbera puțina disciplină ce-a mai rămas în această țară, și fără a da o lovitură gravă prerogativelor date din vechime scaunului arhiepiscopului din amîndoo Principatele respective.

Sfintele Locuri se vor fi bazînd ele în sfîrșit pe vre-o clauză escepțională a tractatelor ?—Dar, grație generoasei solicitudini a Curței Protectoare, toate tractatele cu Poarta au recunoscut și consfințit vechile drepturi și immunități ale Principatelor.

Nimic n'ar putea dovedi mai bine cît de puțină bună credință au, sau în ce mare ignoranță se află Sfintele Locuri asupra materiei în discuțiune, de cît propunerea lor ce țintează a face să se creadă că li s'au răpit mănăstiri prin violență de către autoritățile locale, pe cînd acte a căror autenticitate n'ar putea-o tăgădui, dovedesc contrariul. Noi vom cita aci numai unul, acela din anul mîntuirei 1641 dat sub domnia Principelui Matei Basaraba de Patriarhul Constantinopolului Partenie, în unire cu al Ierusalimului și cu tot Sinodul ; acest act conține că recunoscînd abuzul chinoviilor grecești care pe nedrept își însușiseră dreptul de-a trimite egumeni în diferite mănăstiri valahe ce nu le erau închinate chiar, zișii Patriarhi și Sfîntul Sinod ordonau încetarea acestui abuz. Cu toate acestea, deși această hotărîre pronunța anatema

www.dacoromanica.ro

contra celor ce o vor călca, chinoviile nu ţinură nici o socoteală de aceasta, şi cea mai mare parte din mănăstirile citate în acel act, se găsesc şi astă-zĭ printre cele închinate.

Sfintele Locurĭ nerecunoscînd caracterul acestei auguste bune voinţĭ, al cărei obiect au fost numai ele pînă astă-zi, speră că, strigînd mereu nedreptate şi tiranie şi reclamînd nişte drepturĭ imaginare, vor sfîrşi prin a dobîndi ceia ce cer, sau cel puţin a prelungi nesfîrşit starea actuală de lucrurĭ.

In cele din urmă, trebuind a-ne întoarce privirile către înţelepciunea şi dreptatea guvernului Imperial ca să se pronunţe asupra pretenţiunilor Sfintelor Locurĭ, am crezut de a noastră datorie, a-i supune la cunoştinţă, în această repede dare de seamă, oare-care din argumentele care ne-au părut mai proprii a lumina hotărîrea sa.

Acum să ne fie permis a espune aci cîte-va din bazele ce după noi ar putea înlesni soluţiunea acestei cestiunĭ şi ar respunde tot-d'odată şi la dorinţele Cabinetului Imperial, care este şi dorinţa noastră cea mai călduroasă.

Spre acest sfîrşit ne-am gîndit că înainte de toate ar trebui să începem prin a simplifica cestiunea desfăcînd-o de orĭ-ce cestiune de principiu spre a o reduce la starea în care se afla la începutul său, adică :

A face împărţirea veniturilor ; a determina administrarea acestor aşezăminte sufleteştĭ într'un chip mai conform cu destinaţiunea lor şi cu dorinţele fondatorilor, eliminînd orĭ-ce propoziţiune care ar ţinti să se introducă o ordine de lucrurĭ contrarii drepturilor şi instituţiunilor ţărei. Pentru a ajunge la acest scop, noi vom îndrăzni a propune dispoziţiunile următoare :

I. A împărţi toate mănăstirile închinate la Sfintele Locurĭ în trei sau patru categorii, după veniturile lor ; a le determina trebuinţele respective şi a fixa pentru fie-care suma anuală ce va fi de ajuns pentru acele trebuinţe.

www.dacoromanica.ro

II. A hotărî pentru fie-care mănăstire, din veniturile sale, un fond de rezervă destinat pentru reparațiunea zidirilor respective, determinîndu-se și timpul pînă cînd aceste reparațiuni vor trebui să fie sfîrșite. După împlinirea celei d'întîiŭ destinațiuni, fondul de rezervă va servi pentru întreținerea zidirilor și îmbunătățirea progresivă a stărei din întrul mănăstirei ; căci nu trebue să se peardă din vedere, un singur minut, scopul principal, care, nu este acela de a se reclădi zidirile mănăstirilor, ci de a face ca aceste așezăminte să serve la destinațiunea lor cea primitivă, la aceea adică de a da aziluri sărăciei și neputinței, de a concura la educațiunea religioasă a locuitorilor, și alte acte de asemenea natură, proprii de a face să se bine-cuvinteze numele fondatorilor, pînă la posteritatea cea mai îndepărtată, și-a înnălța religiunea în ochii publicului.

III. Din prisosul veniturilor anuale, să se hotărască o parte pentru așezămintele de bine-facere în locul sumelor ce plăteau aceste mănăstiri sub vechea ordine de lucruri și pentru avantagiele incalculabile de care au profitat Sfintele Locuri după dispoziținile regulamentului organic.

IV. Părțile ce se vor determina în urmarea bazelor de mai sus, vor trebui neapărat și după toată dreptatea să urmeze fluctuațiunilor ce vor încerca veniturile teritoriale și a le adăoga sau micșora, pentru fie-care în raport cu suma ce se va hotărî, după mărimea sau micșorimea acestor venituri. Căci, a adopta principiul Sfintelor Locuri, asta ar fi a condamna Principatele și mănăstirile fondate pe pămîntul lor a nu profita de o stare de prosperitate mai mare pe care ar putea-o aduce cu timpul niște stăruințe și sacrificii la care Sfintele Locuri nu vor lua parte, după cum n'au luat nici pînă astăzi.

V. Cît pentru termenul de noo ani, ce Sfintele Locuri mai cer, pentru a regula arendările averilor monăstirești prin

www.dacoromanica.ro

licitaţiune publică, asta nu va servi de cît a mări şi mai mult abuzurile, prelungindu-le şi legitimîndu-le, ca să zic aşa, pentru un timp atît de îndelungat. Dacă în adevăr este vorba numai de a face să se potrivească toate soroacele la o epocă, termenul de trei anĭ ar fi mai mult de cît trebue; pentru că averile mănăstireştĭ n'au fost nicĭ odată, şi — după lege, — nicĭ nu pot fi arendate de cît pentru acest termen. Ast-fel dar în accastă privinţă scopul ar fi îndeplinit, dacă, cum s'a zis, s'ar amîna numai pentru trei anĭ regularea arendărilor.

VI. După baza de mai sus, licitaţiunile publice începîndu-se, de esemplu, în anul 1847 pentru arendarea averilor tutulor mănăstirilor închinate la Sfintele Locurĭ, se vor înnoi la fie-care şase sau noo anĭ **sub privegherea consulului general, în prezenţa logofătuluĭ Cultelor** şi a patru delegaţĭ aleşĭ de Sfintele Locurĭ dintre egumenii în funcţiune, ca să reprezinte Sfîntul Mormînt, muntele Atos, muntele Sinai şi chinoviele Rumeliei.

VII. Cît despre subvenţiunea ce trebue a se plăti aşezămîntelor de bine-facere şi de educaţiune publică în Valahia, pentru spaţiul de la 12 Noembre 1843, pînă la epoca cînd s'ar determina să se înceapă licitaţiunile, şi mai cu seamă că venitul se ridică astă-zĭ la peste 150,000 galbenĭ pe an, noi ne îndreptăm şi pentru aceasta la dreptatea ministerului Imperial.

Terminăm aci dorind ca chinoviele greceştĭ, revenind la nişte idei mai în raport cu sfînta lor misiune, să sfîrşească prin a se uni cu aceste propoziţiunĭ atît de drepte. Ele ar trebui să simţă cît este de degrădător pentru ele şi pentru sfînta noastră religiune, ca mănăstirile consacrate la început pietăţei şi bine-facerei, să nu mai fie de cît un obiect de precupeţie scandaloasă, şi să înfăţişeze numai nişte triste singurătăţĭ unde abia se mai găseşte cîte un servitor care să celebreze oficiul divin !

www.dacoromanica.ro

Extras dintr'o scrisoare a d-lui de Billecoq către d. Guizot din 26 Septembre 1843.

Memoriul Guvernului din Sîn-Petersburg in privința bunurilor mănăstirești sau mănăstirilor închinate, deșteaptă în lumea diplomatică o emoțiune de care e mișcat și d. Consul general al Franții.

26 Septembre 1843.

Cabinetul din Sîn-Petersburg a luat de curînd o hotărîre tot atît de isbitoare cît și de neașteptată în ce privește neînțelegerea de mulți ani iscată între egumeni (sau preoți administratori ai veniturilor mănăstirilor din Țara-Romînească și Moldova care-și trimit banii muntelui Atos) și guvernele celor doi Hospodari.

Actul de care e vorba, și care face, cu acest prilej, ca autocratul rus să se 'nfățișeze mai mult subt figura unui Pontif decît a unui Impărat, e menit să dee naștere în toată țara ocrotită de Rusia unei nemărginite mișcări sufletești. Alătur aci o notă care mi se asigură că coprinde cu foarte puține lipsuri, chiar textul instrucțiunilor trimise în această cestiune d-lui de Titoff, și care, venindu-mi dintr'un isvor pe care mi'este îngăduit să-l privesc ca autentic, va pune pe Excelența Voastră în stare să cîntărească greutatea hotărîrei care e în momentul de a se lua. Voi-avea grija, la timp, de a vă mai vorbi de această afacere însemnată.

(Arhivele ministerului Afacerilor externe, Paris.)

www.dacoromanica.ro

Hîrtie alipită de depeșa politică No. 113 a d-lui Billecoq către d. Guizot, cu data de 26 Septembre 1843

D, Billecoq expune d-lui Guizot principalele dispoziţiunĭ ale memoriului din Sîn-Petersburg, cu data de 1-ŭ Mai 1843, în cestiunea mănăstirilor închinate.

26 Septembre 1843.

Proprietăţile mănăstirilor care atîrnă de Sfintele Locurĭ vor fi de azĭ înainte arendate la mezat; însă, din cauza sarcinelor şi contractelor deja încheiate, numai în anul 1852, şi în faţa împuterniciţilor Sfintelor Locurĭ şi a consulatului general rusesc, se va putea, la aceea epocă, face adjudicarea acestor proprietăţĭ; această adjudecare va fi reînnoită la fie care al noolea an.

Pînă la epoca mai sus zisă, întreţinerea şi reparaţiunea mănăstirilor se vor face într'un mod care să fie potrivit tot de-o-dată cu cinstea Sf. Biserică şi cu veniturile mănăstirilor. Guvernul Impărătesc nu crede neapărat să hotărască de mai 'nainte suma trebuincĭoasă pentru aceste cheltuelĭ; dar, după dînsul, a se sluji pentru aceasta de a patra parte a veniturilor mănăstirilor n'ar fi ceva peste măsură.

O altă parte a veniturilor acestor mănăstirĭ cată să fie cheltuită în folosul stabilimentelor de binefacere şi de 'nvăţătură în Principate. Sf. Locurĭ dorind însă ca cifra acestei sume să nu atîrne 'n vecĭ de cifra însă-şĭ a venitului, suma de 2 milioane de lei romîneştĭ va fi în fie care an dată pentru acest scop pînă 'n anul 1852, epocă la care această sumă va fi hotărîtă în mod definitiv.

In afară de dispoziţiunile de mai sus, privitoare la binele obştesc al mănăstirilor, Curtea împărătească, în îngrijirea sa pentru Biserica răsăriteană, crede că trebue să adaoge dispoziţiunile următoare:

250000 de lei vor fi luate din suma de 2 milioane în folosul

www.dacoromanica.ro

școalelor, spitalelor și a altor instituțiuni de binefacere ale neamului grecesc din Constantinopol, Siria, și alte părți ale Împărăției otomanicești.

Un Exarh (mandatar al Sfintelor Locuri), ales printre fețele bisericești grecești, va fi ehemat să șadă în fie care din amîndoo Principatele; va 'ngriji de interesele, pîn' acum atît de puțin respectate, ale mănăstirilor din muntele Atos. Exarhii vor avea grijă de a cere, la nevoe, sprijinul consulatului general rusesc, care nu le va fi nicî odată refuzat; dar dacă, în pricinî judecătorești, reclamațiunile Exarhilor ar fi privitoare la interese serioase și de căpetenie, consulatul general s'ar înțelege cu guvernul Domnesc, pentru ca nicî o hotărîre să nu fie luată înainte de sosirea unor porunci superioare.

In afară de egumen, se va numi de azî înainte, pentru fie-care mănăstire, cîte un econom.

Contractele încheiate cu economii vor fi supuse supraveghierei Exarhului și a consulatului general rusesc.

Exarhii vor fi, de plin drept, mădularî ai comisiunei mixte formate pentru a examina privilegiurile și îndatoririle mănăstirilor.

Exarhul, mitropolitul, logofătul treburilor bisericești și consulatul general al Rusiei vor vedea împreună, de reparațiunile necesare, și vor fi însărcinați cu personalul fie cărei mănăstirî.

Exarhul este însărcinat cu supravegherea preoților așezați în mănăstirî, și, la nevoe, la Constantinopol va trebui să raporteze el despre dînșii.

In interesul supraveghierei stării materiale a mănăstirilor, Exarhul e îndatorit să le cerceteze din cînd în cînd, ceia ce, de altmintrelî poate din parte-i face și guvernul, de crede aceasta folositor.

Numai din îngrijirea-i de a asigura drepturile Sfintelor Locurî asupra diferitelor mănăstirî ce atîrnă de dînsele în Principate,

www.dacoromanica.ro

şi numai pentru a sfîrşi toate încurcăturile ce isvorăsc din administraţiunea acestor proprietăţi, propune Guvernul Împărătesc diferitele întocmiri de care s'a vorbit mai sus; el nu ascunde că priimirea lor este condiţiunea necesară la intervenirea lui în această afacere, şi dacă, pînă 'n luna lui Noembre, această priimire nu a fost notificată, Curtea Împărătească îşi va retrage propunerile, şi rezolvarea cestiunilor în desbatere nu se va mai face la Constantinopol, ci chiar la faţa locului, după legile în fiinţă care vor fi departe de a da hotărîri mai folositoare.

(Arhivele ministerului Afacerilor streine, Paris.)

D. Guizot către D. Billecoq.

Ministrul francez vede în îngrijirea extraordinară a guvernului rusesc o lucrare stăruitóare pentru a-şi atrage, ocrotindu-le, populaţiunile greceşti din Turcia. Întreabă ce titlu puterea ocrotitoare pune 'nainte pentru a interveni în această cestiune?

23 Octombre 1843.

DOMNULE.

Am priimit depeşile ce mi'aţi făcut onoarea de a-mi scri, pînă la n-l 113 şi pînă la data de 26 Septembre.

Cea ce-mi împărtăşiţi privitor la actul de intervenţiune atît de isbitor al Cabinetului rusesc în afacerea administraţiunei veniturilor mănăstirilor romîneşti şi moldovene ce atîrnă de muntele Atos, mi'a atras în deosebi băgarea de seamă. Acest fel de amestec este, de nu mă 'nşel, un fapt nou în istoria protectoratului rusesc în Principate şi n'ar putea ţinti decît a face că Rusia să pătrundă mai adînc în afacerile regimului lor interior. Iată 'n adevăr ce reese limpede din conţinutul notei ce mi'aţi trimis, şi apoi o cugetare mai generală încă, dar nu mai puţin caracteristică, se destăinueşte încă într'însa,

www.dacoromanica.ro

prin dispoziţiunea după care, din suma de doo milioane de lei care căta să fie date pe fie-care an în folosul stabilimentelor de binefacere și de învăţătură din Principate, 250000 lei vor fi luate în folosul scoalelor, spitalelor și al altor instituţiuni de binefacere ale neamului grecesc din Constantinopol, Siria și alte ţinuturĭ Otomanicești. Acest punct este un nou și însemnat semn al lucrării active și stăruitoare ce urmărește politica rusească, în privinţa populaţiunelor grecești din Turcia, pentru a și le atrage, ocrotindu-le și făcîndu-le prin binefacerĭ să resimtă a sa înrîurire. Iată 'n scurt cugetările ce se nasc la citirea documentului de care e vorba, și pe care de sigur nu veţĭ fi lipsit a le face și D-Voastră. Dar ce titlu pune înainte puterea ocrotitoare [1]) pentru a interveni în această cestiune a administraţiunii mănăstirilor în Ţara Romînească și în Moldova? Iată, Domnule, ce nu-mĭ spuneţĭ. Această intervenţiune a fost ca impusă din ordin, sau a fost cerută, cum pare a se arăta într'o parte din accașĭ notă? Care sunt faptele care au adus-o, și în ce, pozitiv, constă neînţelegerea iscată între guvernele celor doo Principate și administratorii veniturilor mănăstirilor? Binevoiţĭ a-mĭ îmmîna, despre această afacere, din punctul de vedere politic și economic, un raport pe cît veţĭ putea mai complect și mai deslușitor.

(Arhivele Ministerului afacerilor externe, Paris.)

[1]) Principatele, desnădăjduind de a-și cîștiga pe lîngă Curtea suzerană procesul ce aveau cu supușii ei grecĭ, își întoarseră privirile spre Curtea ocrotitoare, și o rugară să 'ntervină pe lîngă Înalta Poartă în favoarea cauzei celei drepte a Romînilor. Din nenorocire, dacă Înalta Poartă era părtinitoare pentru Sfintele Locurĭ, Rusia, din parte-i, le dedese făgăduinţĭ, astfel că guvernele Principatelor se aflară într'o situaţiune din cele mai critice.

Intervenirea Rusiei era cerută, fiind că era privită ca o chezășuire; dar chiar de nu ar fi fost cerută, ea s'ar fi impus.

www.dacoromanica.ro

Depeșa E. S. D-lui Vice-cancelar conte de Nesselrode către D. Daşkoff, consul general al Rusiei la București.

Contele de Nesselrode, scriind D-lui Daşkoff, despre cestiunea mănăstirilor închinate, declară că dorința guvernului Împărătesc, este de a păstra,—ca și'n trecut,—un caracter de rezervă comunicațiunilor ce se află 'n caz de a adresa, despre această materie, celor doi Hospodarĭ. Le atrage luarea aminte asupra punctelor de căpetenie care ar forma baza învoelii de făcut cu Sfintele Locurĭ, și poftește pe d. Daşkoff să ceară părerea Hospodarilor.

Sîn-Petersburg, 28 Decembre 1843.

Principele Bibescu cunoaște motivele care ne-au angajat a ne opri pînă acum de a discuta cu dînsul afacerea averilor mănăstirești închinate la Sfintele Locurĭ. Intr'o cestiune de o natură atît de delicată, ni s'a părut [mai] [1]) esențial a ne asigura mai întîiŭ de dispoziţiunile clerului ortodox la Constantinopole, și de a-i lăsa timpul trebuincĭos ca să se poată pronunța către noi în niște termenĭ mai explicițĭ asupra dorințelor ce ar avea să formuleze spre regularea administrațiunei averilor de care este vorba. Această urmare fiind conformă cu respectul ce noĭ datoriam înaltului cler, ne este dictată și de datoriile de protecţiune ce ne impune Biserica Orientului, și ast-fel ne permite să calculăm isbînzile de succes [2]) ale unei negociațiunĭ ce s'ar deschide cu gospodarii Moldovei și Valahiei pentru a aduce în sfîrșit un aranjament just și echitabil între amîndoo părțile. In vederea acestora noi ne-am hotărît a circonscrie explicațiunile noastre cu Sfintele Locurĭ în niște limite cu totul confidențiale, și astă-zĭ vom conserva acelaș caracter de rezervă în comunicațiunile ce suntem decișĭ a adresa în această materie amînduror Gospodarilor.

In timpul ședere Prințului Bibescu la Constantinopol, D.

[1]) *Mai*, din Bolliac, merge în contra textului francez, constituind o insultă a lui Nesselrode, de care acesta nu-i vinovat către Vodă Bibescu. (N tr.)

[2]) Bolliac zice : *lucrările din succesul unei*..... Textul zice : *les chances de succès d'une*.... (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

de Tittof i-a adus la cunoscință propoziținile al cărora am crezut că putem să ne facem organ lîngă reprezentanții Sfintelor Locuri. Gospodarul Valahiei a fost asemenea informat că noi am fixat Sfinților părinți un termen ca să răspunză la propoziținile noastre. Acum posedăm acele răspunsuri și ni se pare că a venit timpul să ne esplicăm și cu Gospodarii, și să cunoaștem și opiniunea lor asupra celor ce vor să ofere Sfintele Locuri. Dacă, din această schimbare de idei, va putea să rezulte vre-o apropiere între părțile interesate, noi ne-am felicita în toată puterea cuvîntului. Orî-cum va fi însă, noi așteptăm ca Gospodarii să-și dea părerea lor, ca să putem judeca cum concesiunile reciproce vor putea conduce lucrurile la o înțelegere împăciuitoare.

Spre a simplifica cestiunea, pe cît se va putea mai mult, vom desface-o de toate considerațiunile secundare și de detaliu, și ne vom mărgini a chema atențiunea Gospodarilor asupra următoarelor trei punturi, care vor forma baza aranjamentului pentru care intervenim.

Sfintele Locuri consimt :

1. *La arendarea averilor mănăstirești prin licitațiuni publice,* dar doresc ca consulaturile noastre să aibă supravegherea acestor licitațiuni fără ca veri-una din autoritățile țărei să poată interveni la aceasta.

2. Se angajează *a săvîrși reparațiunile mănăstirilor grecești cît se va putea mai curînd*, și, în orî-ce împrejurări, în spațiu de noo ani, adică pînă în 1852, dar și subt acest raport nu priimesc concursul sau amestecul autorităților civile sau ecleziastice ale Principatelor.

3. Oferesc *a da pe tot anul în casele stabilimentelor de bine-facere și de utilitate publică, o contribuțiune de un milion de lei turcești*, cu condițiunea tot de o dată, că plătindu-se regulat această sumă, mănăstirile grecești să nu fie îndatorate a îndeplini milele hotărîte de fondatorî nicî sarcinile

www.dacoromanica.ro

impuse de administrațiunea țărei; și că Gospodarii să hotărască a se elibera din mîinile autorităților legale acele dintre mănăstirile grecești ce-și vor fi însușit arbitraricește.

Pentru mai multă deslușire noi vom însoți aceste trei punturi de oare-care observațiuni.

La puntul întîiu, pentru a accorda oare-care latitudine Sfintelor Locuri, noi propusesem a se fixa un termen de noo ani, socotindu-se de la 12 Noembrie 1843, pentru a regula arendarea fie-cărei mănăstiri în particular, în cît să se facă a se potrivi toate terminele la aceeaș epocă, care să fie 12 Noembre al anului 1852, sfîrșitul general al termenilor tuturor contractelor existinte și care se vor putea reînnoi în acest interval, dar nicî într'un caz nu se vor putea prelungi mai mult de cît pînă în anul 1852; și începînd de la această epocă licitațiunile publice se vor reînnoi numai la cîte doi anî.

La puntul al doilea, noi propusesem acelaș termen de noo anî pentru săvîrșirea reparațiunilor și reconstrucțiunilor mănăstirilor conform cu veniturile lor și cu demnitatea cultului. Fără a hotărî o sumă oare-care, noi am fi crezut drept ca Sfintele Locurî să promită a consacra pentru acest sfîrșit o a patra parte din venitul anual ce ele priimesc din Principate. Fondurile ce s'ar găsi disponibile după ce s'ar efectua toate reparațiunile necesarii, ar forma o casă de rezervă pentru întîmplare de noi reparațiunî în viitor.

La puntul al treilea, pentru ceia-ce privește subvenționea pentru stabilimentele de bine-facere și de educațiune publică în Principate, noi am crezut că trebue să se ia în considerațiune dorința Sfintelor Locurî care ceruseră a li se fixa, cel puțin pentru cei d'întîiu noo anî, o cifră invariabilă, în locul celei d'întîiu propoziționî, de a da un chart din venit pentru acest sfîrșit. Dară ne-am gîndit că cifra subvenționei ar putea fi ridicată la o mai mare sumă. Cu toate acestea, ni se pare că amîndoi Gospodarii ar face bine să priimească

www.dacoromanica.ro

plata anuală de un milion, începînd de la 12 Noembre 1843, ca un aranjament *provizoriŭ* priimitor de a obține mai tîrziŭ o modificare în avantagiul Principatelor.

Vom trece în tăcere deosebitele cestiunĭ de detaliŭ, pe care am crezut că trebue să le tratăm mai din'nainte cu însărcinații din partea Sfintelor Locurĭ. Și fiind că acele detaliurĭ se reduc la cele trei punte principale ce-am enumerat mai sus, e vorba acum de a constata, înainte de toate, [părerea Gospodarilor] asupra bazelor ce punem astă-zĭ în examenul lor. Noi vom simți o satisfacțiune reală dacă amîndoi Principii ar putea privi aceste baze ca proprii a deschide calea unei înțelegerĭ. Vă invit dăr, Domnule, a intra, în această privință, în discuțiune cu ei, încunoștiințîndu-i, confidențial, [de] conținutul acestei depeșĭ.

Binevoește a-i angaja să ne împărtășească opiniunea lor asupra celora ce li se oferesc de Sfintele Locurĭ, și-a însoți opiniunea ce ne vor comunica, de toate deslușirile necesare, spre a ne putea pune în pozițiune să judecăm mai drept asupra pozițiunilor respective. Noi vom suspenda orĭ-ce alt-fel de demarșe în această afacere, pînă la priimirea răspunsurilor amînduror Gospodarilor, care vor vedea, ne place s'o credem, în această manieră de procedare, o noo dovadă de sincera noastră dorință de a concilia, pe cît depinde de noi, interesele și drepturile amînduror părților.

In sfîrșit trebue să observăm aci că la 12 Nocmbre 1843 fiind cel din urmă termen al scutirei de zece anĭ, cît adică Sfintele Locurĭ au fost apărate de orĭ-ce dare, toate calculele noastre se reduc la această epocă. [1]

[1] La această dată de 28 Decembre 1843, Cabinetul din Sîn-Petersburg cată să fi știut ce să crează despre parerea Domnului Țării-Romînești, căcĭ și priimise scrisoarea-i și memoriul datate din Constantinopol, din zioa de 20 Septembre. Contele de Nesselrode nu se putea îndoi de simțimintele de indignare cărora dedeau naștere pretențiunile Sfintelor Locurĭ sprijinite de Rusia, simțiminte ce isbucnesc cu putere în fraza din urmă a memoriului trimis din Constanținopol de Vodă Bibescu. — Traducerea lui Bolliac, pe care o reproducem, se află la p. 134 et seq. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

E. S. generalul conte de Kisseleff către A. S. S. Vodă Bibescu.

Contele asigură pe Prinț că d. de Titoff, fost consul general în Țara-Romînească, și actual reprezintant al Rusiei la Constantinopol, nu va lăsa să fie vătămate interesele romînești în cestiunea bunurilor bisericești, «care i-a fost în special recomandată», și a cărei însemnătate pentru Romînia, o cunoaște.

Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844.

PRINCIPE,

Am avut onoarea și plăcerea de a priimi amîndoo ale A. Voastre scrisorĭ cu datele de 7 Decembre și de 14 Ianuarie [1]).

Rezolvarea afacerilor bisericești, sau mai bine a afacerilor foarte materiale a mănăstirilor grecești, nu-i lucru ușor. Am văzut toate actele și m'am convins că trebue păsit cu multă cuminție în această negociațiune, și că nu trebue a jertfi dreptul, în cît poate el ființa, pentru un folos bănesc,—lipsit însă de un temeiŭ legal,— orĭ care ar putea să-ĭ fie cătățimea. De altmintrelĭ, acéstă afacere a fost foarte particular recomandată D-luĭ de Titoff care a fost consul în Țara-Romînească și care mai bine de cît orĭ cine i cunoaște însemnătatea pentru țară. De acea am siguranța că va păsi cu cumințio și că nu va voi să vateme interesele țării [2])..... . . . . .

[1]) Amîndoo scrisorile de care e vorba, și care învederat că țintesc la apărarea drepturilor Țării-Romînești în cestiunea mănăstirilor închinate, lipsesc din dosarul nostru de documente.

[2]) A doa parte a scrisorii țintește politica generală a țărĭ ; o reproducem mai departe în întregimea ei, împreună cu piesele relative la cestiunea politicii generale.

www.dacoromanica.ro

Memoriul A. S. S. Prințul Gheorghe Bibescu.

Prințul constată că, de vecie, mănăstirile închinate au luat parte la sarcinele Statului, și că nu trimiteau Sf. Locurĭ de cît *prisosul veniturilor,* după ce s'a văzut de cheltuelile necesare pentru întreținerea lor și pentru ale stabilimentelor de binefacere. În urma dispozițiunilor regulamentului, aceste venitură au devenit de cincĭ orĭ mai marĭ. Această sporire venind din jertfele la care Grecii au rămas streinĭ, ei nu pot, după drept, avea la această sporire cea mai mică pretențiune.

Cu toate aceste, ca o ultimă măsură de împăcăciune, Prințul, adînc desgustat, ajuns la cea din urmă concesiune ce putea face, propune împărțirea veniturilor în patru părțĭ din care una ar fi lăsată stabilimentelor de binefacere, și cele-l-alte trei să fie puse la dispoziținea Sfintelor Locurĭ, liberă fiind Rusia de a regula întrebuințarea lor [1]).

Aprilie 1844.

Mănăstirile închinate Sfintelor Locurĭ, nu numai că au contribuit în tot-d'auna la întreținerea stabilimentelor de binefacere, dar încă au luat parte și la sarcinele Statului, de cîte orĭ țara în împrejurărĭ grele reclama ajutorul lor; ceia ce nu le oprea să ajute la trebuințe și comunitățile de care atîrnă.

Dacă s'ar considera actele de fondarea și donațiune a mănăstirilor, precum, spre exemplu, acelea ale mănăstirei Văcărcștĭ, Radu-vodă, Mărginenĭ, etc., etc., deosebitele decrete Domnești, scrisoarea Patriarhului Policarp din anul 1816, precum și formula actelor de numirea egumenilor, nu s'ar trimite Sfintelor Locurĭ de cît prisosul veniturilor, după ce *mai întîiŭ* se vor acoperi aicĭ toate cheltuelile necesarie la întreținerea mănăstirilor, precum și acelea privitoare la obligațiunile impuse în favoarea deosebitelor stabilimente de bine-facere; și s'ar vedea că fondatorii n'au dedicat, după timp, aceste mă-

[1]) Acest memoriu, pe care'l reproducem după Bolliac, ar fi, după părerea lui, contimporan cu instrucțiunile date de Vodă lui Aristarchi. Noi credem, din contra, că acest memoriu e cel din Aprilie 1844, de care vorbește Vodă în memoriul său din 24 Decembre 1844, adresat Cabinetului din Sin-Petersburg.

www.dacoromanica.ro

năstirĭ Sfintelor Locurĭ, de cît cu singura speranță că, pietoasele lor intenţiunĭ vor fi mai bine îndeplinite prin supravegherea şi îngrijirile ce le vor da Sfintele Locurĭ.

Dacă se consideră, pe lîngă acestea, imensele beneficii ce rezultă pentru aceste mănăstirĭ din dispoziţiunea regulamentului organic, se încredinţează cine-va cu securitate că veniturile lor s'au încincit cel puţin în urma noilor instituţiunĭ. In adevăr, drept despăgubire a sacrificiului scutelnicilor, poslușnicilor şi tuturor prerogativelor [1]) de care se bucura pînă acum clasa nobililor, legea organică a stipulat în favoarea lor avantagii considerabile care decurg din dreptul de proprietate.

Guvernul, ca să poată îndatora pe ţăran a se achita de noile datorii către proprietate, a trebuit să-l uşureze nu numai reducîndu-i foarte mult contribuţiunea personală, dar sacrificînd încă multe rămurĭ de venitur̆ publice, precum vama interioară, oeritul, vinăriciul, dicimăritul, tutunăritul şi altele. Din aceste concesiunĭ, făcute în paguba visteriei numai cu scop de a oferi clasei nobililor o despăgubire de sacrificiile ce şi-a impus, nu profită mai puţin şi mănăstirile închinate la Sfintele Locurĭ, care se bucură de munca a şase-zecĭ de mii de familii romîne date la cultura moşiilor mănăstireştĭ, şi care mănăstirĭ n'au avut întru aceasta nicĭ un drept, ci s'au făcut ast-fel numai în consideraţiunea de a nu regula proprietatea fonciară prin doo legislaţiunĭ diferite.

Se vede din cele expuse că mănăstirile închinate Sfintelor Locurĭ au contribuit tot-d'auna la întreţinerea aşezămintelor de bine-facere şi au luat parte la greutăţile Statului, fără nicĭ o contestaţiune şi că de atunci nimic nu s'a întîmplat care să le poată dispensa de aceasta.

Cu toate acestea de la 1828 încoace călugării grecĭ refuză totul ; nu mai îngrijesc nicĭ chiar de întreţinerea mănăstirilor

[1]) Dare datorită, subt diferite titlurĭ, nobilimei, subt regimul personal de altă dată, de către oamenii din popor.

www.dacoromanica.ro

de aicĭ, din care cele mai multe se află într'o stare atît de derăpănată în cît i-e milă cui-va să le vază. Dreptatea ar cere în cele din urmă, că mănăstirile sus arătate, dacă nu voesc să țină nicĭ o socoteală de dispozițiunile regulamentului organic, să nu poată invoca de cît legile care regulau materia proprietățeĭ teritoriale înainte de regulament; dar că prisosul beneficiilor ce rezultă pentru proprietățile bisericeștĭ din efectele noilor instituțiunĭ să se întoarcă în casele publice.

Tot-odată într'un spirit de conciliațiune, și dorind numai a da o soluțiune acestei cestiunĭ, care alt-fel nu se va mai sfîrși nicĭ o dată, — în orĭ-ce chip ar lua-o cine-va, — se propune un mijloc foarte simplu și cu totul în avantagiul Sfintelor Locurĭ.

Termenul contractelor espirînd în luna lui Aprilie a acestui an, reînnoirea arendărilor se va face prin adjudicațiune, cu concurență și publicitate, urmînd formele legale prescrise în acest caz. O a patra parte se va da pentru așezămintele de bine-facere din Principat, și *cele-l-alte trei părți* se vor pune în dispoziținea Sfintelor Locurĭ, rămănînd ca ministerul imperial să le reguleze întrebuințarea după cum va socoti mai convenabil în înalta sa înțelepcĭune.

Suma tuturor veniturilor arătate chiar de egumenii însu-șĭ este de trei milioane de lei, din care Sfintele Locurĭ profită numai de a treia parte, iar restul se rătăcește de la destinațiunea sa prin tot felul *de mijloace*. Poate să asigure cine-va că adjudicațiunea publică va face să se urce veniturile mănăstirești la [1]) cincĭ milioane de lei, și scoțînd o a patra parte, sau 1250000 vor rămînea 3750000 lei de care vor profita Sfintele Locurĭ, fără a se mai absorbi sume considerabile în profitul personal și immoral al unei mulțimĭ de individe lacome, precum se urmează pînă astă-zĭ.

---

[1]) In Bolliac *pentru*. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

Copia unei depeşĭ a E. S. D. conte de Nesselrode, cancelar al Împărăţiei, către D. de Daşkoff, consul general al Rusiei la Bucureşti N. 1372.

Opunerea Prinţului şi'a dat roadele sale ; memoriurile lui au fost *adînc cercetate.*

Contele nădăjdueşte că o tranzacţiune dreaptă se va încheia între Sf. Locurĭ şi Guvernele celor doo Principate.

Sîn-Petersburg, 18 Mai 1845.

Ministerul Împărătesc şi'a făcut o datorie de a împărtăşi D-lui Titoff depeşa D.Voastre, N. 20, din anul trecut, în cestiunea *bunurilor mănăstireşti* ce atîrnă de Sf. Locurĭ. Ministrul nostru, *după ce a cercetat adînc* memoriurile care vă fusese îmmînate de amîndoi Hospodarĭ, ca şi cugetările ce v'au suggerat aceste piese, a dat propriile-i concluziunĭ despre termenii împăcăcĭunei care par a oferi cele mai bune elemente ale unei tranzacţiunei drepte şi folositoare pentru amîndoo părţile, între autoritatea bisericească a Sfintelor Locuri şi Guvernele celor doo Principate.

N'am putut decît să aplaudăm spiritul de nepărtinire prin care se'nsemnează lucrarea D-lui Titoff, şi ne-am felicita sincer dacă adeziunea spontaneă a celor doo părţĭ, la condiţiunile ce el propune, ar veni în sfîrşit să pună capăt *neînţelegerei scandaloase* care ţine de atît timp.

La epoca însă la care D. Titoff ne-a împărtăşit concluziunile, sale, circumstanţele nu prea îngădueau ca afacerea în cestiune să fie urmărită. Prevederea şi aşteptarea că scaunul Patriarhal din Ierusalim să devie dintr'un moment într'altul vacant, deşteptase printre clerul grecesc spiritul de partidă şi de intrigă. Im va fi destul să spun că uneltirile urzite la Constantinopol ameninţau cu o primejdie reală neatîrnarea şi privilegĭurile Sf. Mormînt. Aceste primejdii au putut din fericire fi înlăturate la timp, prin activa intervenire a Lega-

www.dacoromanica.ro

țiunei Împărtești. Azĭ cînd nesiguranța ce plutea pe soarta Bisericei din Ierusalim a fost depărtată prin alegerea Patriarhului Ciril [1]) care a și priimit de la Poartă . . . . . .

. . . . . .

(Sfîrșitul depeșei lipsește din culegerea noastră.)

Memorandul [1]) *trimis de A. S. S. Prințul Bibescu Cabinetului din Sîn-Petersburg despre cestiunea bunurilor mănăstirești sau mănăstirilor închinate.*

Prințul explică că Guvernul rominesc a cerut să cunoască mai de înainte condițiunile de arendare privitoare la mănăstirile ce atîrnă de comunitățile grecești, și care s'ar face de delegații acestor comunități. *Scopu-i* este de a face aceste condițiuni uniforme pentru toate mănăstirile închinate sau nu, și *de a pune capăt jafurilor nerușinate ale arendașilor* (erarhĭ, starețĭ) *în dauna mănăstirilor și țăranilor* ce locuesc pe moșiile ce atîrnă de dînsele, *și care nu sunt robii lor.* A. S. compară atitudinea semeață și pretențiunile ce nu se pot sprijini ale Sfinților Părinți cu supunerea desăvîrșită ce aveau altă dată pentru legea țării și pentru singura jurisdicțiune bisericească ce era în ființă în Principate, a Mitropolitului, în contra căreia nu făceau vr'o dată apel. *Vodă declară pretențiunile Sfinților Părinți de neadmis în drept ca și în fapt.* Roagă pe Guvernul Împărătesc *să nu 'ngădue înstreinarea* a unei marĭ părțĭ a teritoriului rominesc, *nicĭ înființarea unui Stat în Stat.* Afirmă că cauza Principatelor este eminamente dreaptă, precum a avut prilejul de a se convinge de trei-spre-zece anĭ de cînd ea e în cestiune, că a fost însărcinat cu această afacere, și că a studiat-o în cele mai micĭ ale ei amănunte. Dorința Prințului ar fi să se ajungă a face «*ca Sfintele Locurĭ să se lepede de toate pretențiunile lor, prin mijlocul a cîtor-va milioane ce le-ar fi plătite odată pentru tot d'auna.*»

București, 24 Decembre 1844 [2]).

Guvernul romîn n'a făcut, în ceia ce privește mănăstirile ce atîrnă de comunitățile grecești, de cît a cerut ca condi-

[1]) Acest Patriarh a fost unul din apărătorii cei mai neastîmpărați ai pretențiunilor Sf. Locurĭ.

[2]) Bolliac, care publică acest memoriu, i dă ca dată cea de 21 Decembre 1844 ; data adevărată e cea de 24 Decembre 1844. — Reproducem traducerea lui Bolliac (N. tr.).

www.dacoromanica.ro

țiunile contractelor de arenduire, care se vor face de delegații acestor comunități, să i se comunice și lui mai înainte de a se subscrie. Ținta sa este de a face ca aceste condițiuni să fie uniforme pentru toate mănăstirile închinate sau ne-închinate ; de a opri ca să nu fie prea mult apăsătoare pentru țăran, și de a elimina mai cu seamă acele clauze vage introduse subt pretextul de învoire de bună-voie, care dau pînă astăzi arendașilor mijlocul de a se arunca la tot felul de avanii și deprădări, și țăranilor, justele motive de plîngeri necurmate.

Guvernul a cerut asemeni, ca Sfintele Locuri, să trimită, — ca și în trecut, precum și sunt datori a o face, — superiori (egumeni) permanenți, aleși dintre călugări venerabili și însărcinați. în realitate, a întreține mănăstirile într'un chip convenabil, iar nu niște arendași lacomi care se prezintă subt numele închipuit, cînd de Exarhi, cînd de superiori, pentru a despuia, — fără rușine și fără mustrare de cuget, — mănăstirile, precum și pe țăranii locuitori pe moșiile lor, care se înlocuesc la fie-care doi sau trei ani, prin alți noi arendași, nu mai puțin lacomi de cît cei d'întîi. Adesea chiar se întîmplă că aceste Sfinte Locuri să se reprezinte în țară prin cîte un supus englez sau de ori-care altă națiune, care vine se opue, la ori-ce măsură salutarie a guvernului, protecțiunea streină în dosul căreia se baricadă și se fortifică.

Guvernul n'a făcut prin aceste măsuri alt de cît și'a îndeplinit o datorie, voind să oferească țăranului oare-care garanție în contra spiritului de asuprire, și să remedieze tot-d'odată, pre cît va depinde de dînsul, scandalul neîncetat produs prin actele foarte puțin cucernice ale tuturor acestor emisări ai Sfintelor Locuri ; dar guvernul n'a prejudecat nimic, căci nu s'a amestecat nici de cum nici în priimirea veniturilor, nici în întrebuințarea lor, nici în administrarea mănăstirilor.

Noi însă nu ne mirăm de loc de langagiul sfinților Părinți.

www.dacoromanica.ro

Este tare uzată tactica aceia de a imita pe cei ce strigă mereu în contra acelora pe care i-au vătămat. Nemulțumiți că iau, de cinci-spre-zece ani, toate veniturile tuturor acestor stabilimente pietoase, care nu mai au astăzi decît numai numele, sfinții Părinți ar voi încă să se ridice mai presus de ori-ce lege și de ori-ce autoritate.

Ei protestează în contra a doo legi promulgate în Moldova asupra pădurilor și asupra desrobirei țiganilor, legi cu care s'ar onora națiunile cele mai civilisate și chiar cele mai puțin creștine.

Acuză guvernul romîn de arbitrariu, pentru că acesta a voit să oprească ca sătenii să mai fie expuși la toate avaniile arendașilor, precum sunt astăzi. Sfinții Părinți cred oare din întîmplare că sătenii romîni sunt sclavii lor ca Țiganii, pentru desrobirea cărora s'au supărat așa de mult pe Principele și adunarea Moldovei? S'ar desabuza foarte aspru, dacă acei săteni ar părăsi moșiele mănăstirești ca să se statornicească pe alte proprietăți.

Sfinții Părinți pretind că este evident cum că mănăstirile care atîrnă de Sfintele Locuri nu se pot pune în categoria mănăstirilor pămîntene. Dar de unde scot această evidență? Să se consulte toate antecedentele, urcîndu-se pînă la epocele cele mai vechi, să se examineze toate legile noastre și se va vedea pretutindenea că mănăstirile închinate și ne închinate au fost tot-d'auna clasate în aceeaș categorie fără nici o diferență, afară de oare-care mici ajutoare ce cele d'întîi trimeteau din cînd în cînd la Sfintele Locuri.

In sfîrșit ceea ce se petrece astă-zi în privința acestor mănăstiri este o anomalie care nu s'a mai văzut nici chiar în epocele cele mai nenorocite ale Principatelor. Atunci știeau prea bine Sfinții Părinți că legea romînă punea îndatoriri de o potrivă la tot ce se afla pe pămîntul romîn, și li se supuneau fără rezervă. Știeau asemenea că, după instituțiu-

www.dacoromanica.ro

nile țărei, guvernul local a fost tot-d'a-una cel d'întîiŭ și principalul tutor al stabilimentelor publice și de bine-facere, religioase sau nu ; și ast-fel departe de a voi să se sustragă de la acțiunea sa, ei se supuneau foarte mulțumiți dacă le da o parte cît de mică din veniturile ce cunoșteau foarte bine că nu sunt ale lor.

Mai știeau încă că în Principate nu este de cît o singură jurisdicțiune ecleziastică cu totul ne-dependinte de a lor, — aceea a Mitropolitului, — căruia ei îi recomandau pe delegații lor fără ca să mai poată apela.

Astă-zĭ ei nu vor să recunoască nicĭ lege, nicĭ guvern, nicĭ hierarchie ecleziastică ; înfruntă tot, și la orĭ-ce măsură ce voește a lua guvernul, fie în interesul mănăstirilor, fie în al țăranilor care locuesc pe moșiele lor, ei se revoltă.

Neajunsul [1]) acestei stărĭ de lucrurĭ se face mai mult simțit din zi în zi, și se agravează din ce în ce. Dar cum să se remedieze? Guvernul imperial nu va voi în înalta sa justiție a pronunța înstrăinarea unei marĭ părțĭ din teritoriul romîn, nicĭ a constitui un Stat în Stat, făcînd, să cadă 'n fața [2]) pretențiunilor Sfintelor Locurĭ privilegiele ce mărinimia sa a garantat Principatelor. «De altă parte *aceste pretențiunĭ sunt așa de marĭ, așa de excluzive, așa de cu neputință de a se primi în drept ca și în practică,* în cît ar fi imposibil de a putea să se satisfacă vre-odată aceia ce le sprijinesc, orĭ cîtă bună-voință și menagiare ar vrea cineva să aibă pentru dînșii.

Să se refere dar la bazele indicate în Memoriul, adresat cabinetului imperial după cererea sa, în luna Aprilie trecut, și dacă Sființii Părinți vor mai respinge aceste baze, ar fi timpul, mi se pare, a le spune că nevoind a recunoaște ceea

[1]) Bolliac pune: *necuviința,* confundînd *inconvénient* (neajuns) cu *inconvenance* (necuviință). (N. tr.)

[2]) In Bolliac: *să se cedeze.*

www.dacoromanica.ro

ce a fost de bine voitor pentru dînșii, în această înaltă intervenire a cabinetului imperial, nu mai rămîne alt de cît să-ș descurce trebile singurĭ cu guvernul local. Numai prin acest mijloc ar putea cine-va ajunge la rezultatul ce-ș propune, fără nicĭ un efect, de atîția anĭ.

«Fie-mĭ permis a repeți aci, că cestiunea mănăstirilor a devenit o cestiune de viață pentru Principate, și că o parte din viitorul lor este legat de dînsa. *Voi adăoga asemenea că, în sufletul și conștiința mea, consider cauza Principatelor ca foarte justă; și eu am statornica convincțiune că cabinetul imperial va împărtăși fără rezervă această opiniune, dacă timpul va putea vre-o dată să-i permită a observa actele acestui proces și a aprofunda toate părțile cestiunei, precum mi-au permis mie circumstanțele s'o fac, de trei-spre-zece anĭ de cînd s'a pus pe tapet, aflîndu-mă în această cestiune de la începutul ei.*

Nu voi ascunde o dorință secretă a inimei mele, în a cărei împlinire, văz un avantagiu imens pentru țara mea, și un mijloc chiar de a scuti pe guvernul imperial de încurcăturĭ în viitor; aceasta ar fi atunci *cînd s'ar putea ca Sfintele Locurĭ să renunțe la orĭ-ce pretențiune, dîndu-li-se o dată pentru tot-d'auna o sumă de cîte-va milioane.* Însă ca să putem ajunge aci, ar trebui ca Sfintele Locurĭ să-ș pearză mai întîiŭ orĭ-ce iluziune că vor putea realiza vre-odată scopul lor.

Acest memoriu, mai mult decît orĭ care altul, face să reese exasperațiunea ce pricinuesc luĭ Vodă intrigile și atitudinea Sfintelor Locurĭ.

A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Nesselrode

Prințul afirmă că de s'ar întîmpla ca cestiunea să fie deslegată conform cu bazele redactate la Constantinopol, subt înrîurirea plîngerilor umflate ale clerului grecesc, fără dor și poate ar eși de aci mii de clocnirĭ și complicațiunĭ nedesfășurate. Își pune toată încrederea în

www.dacoromanica.ro

îngrijirea ce cabinetul împărătesc are pentru interesele Principatelor, se ncovoae în ce privește cestiunea bănească, dar scapă suveranitatea Statului.

Confidențială.

București 13/25 Iulie 1845.

DOMNULE CONTE,

«Mi s'a comunicat depeșa adresată D. Dașkoff, relativă la acelea dintre mănăstirile noastre carĭ sunt închinate la Sfintele Locurĭ.

«Eŭ apreciez pînă la cel mai înalt grad, Domnule Conte, simțimîntul de delicateță care angagiază pe Escelența Voastră a mai face încă un apel la părțile interesate, cu scop de a împăca într'un chip amical deosebitele lor pretențiunĭ între dînsele. Asta este o noă dovadă, o recunosc, a acelui spirit de înaltă dreptate *(în Bolliac:* justeță) și bună-voință care a animat tot-d'auna pe cabinetul imperial în privința noastră. Prin urmare, eu m'aș crede foarte norocit, dacă ar depinde de la mine, după cum o doresc din toată inima, să îndeplinesc dorințele espuse în depeșa Escelenței Voastre, ajungînd la un arangiament. Din nenorocire însă, se prezintă marĭ dificultățĭ pe carĭ, cît pentru mine, trebue s'o mărturisesc, desper de a le putea învinge, în starea actuală a lucrurilor, și a ajunge la un rezultat satisfăcător. Mai întîiŭ, cui să confidem o misiune atît de delicată? Să trimitem însărcinațĭ cu deplină putere? Aceasta ar deștepta atențiunea Porții și ar escita gelozia agenților noștri la Constantinopole, carĭ din partele vor face tot ce le va sta prin putință ca orĭ-ce încercare să rămîe nefolositoare, avînd în avantagiul lor și experiența și cunoștința lucrului. Să'i însărcinăm pe dînșii cu aceasta? Dar ei vor căuta numai mijlocul cum să tragă un mai mare profit personal. Aceasta este o necesitate a moravurilor și poziținei lor; intențiunea mea nu este de a-i blama. Vine apoi o altă dificultate cu

www.dacoromanica.ro

mult mai considerabilă, aceea a bazelor asupra cărora ar trebui să se trateze. Dacă cestiunea s'ar afla tot în limitele sale primitive, cestiunea numai pecuniară și neavînd altă dificultate de cît împărțirea și întrebuințarea veniturilor, tot ar mai fi poate mijloc de înțelegere. Dar astăzi cînd ne aflăm așa de depărtați de puntul de plecare, cînd în urma noilor pretențiuni ale călugărilor greci pe cari nimenea n'ar fi putut să le prevază la început, această cestiune a ajuns să atingă interesele cele mai vitali, și cînd aceste pretențiuni țintează nici mai mult nici mai puțin de cît a fonda în țară, în oarecare chip, un guvern ecleziastic independent de guvernul local, cum să se crează, zic, că se va putea face prin simpla forță a rațiunei ca Sfinții Părinți să se întoarcă la niște simțiminte mai echitabili? Și cum să oprim asemenea ca în urmă reaua voință și nemulțumirea supușilor noștri, ori ce vom face noi, să nu vie a ne lovi în prezinte și în viitor, dacă vom aborda cestiunea pe tărîmul pe care se află pusă?

Eu, Domnule Conte, încă de cînd am luat în mînă frînele guvernului, mi'am făcut o lege de a nu ascunde nici odată cabinetului imperial fondul cugetării mele.

Așa dar n'aș putea să mă opresc a nu declara Escelenței Voastre. cu această ocaziune, că nici odată n'a fost vre-o cestiune de natură a produce între Romîni o impresiune atît de general dureroasă ca aceasta dacă s'ar rezolva conform bazelor ce mi s'au comunicat de D. Dașcoff. Aceste baze, redactate la Constantinopol subt influența încurcăturilor locali și a plîngerilor celor prefăcute din partea clerului grecesc, ating drepturile familiilor celor nobili cari au avut de capi pe fondatorii acestor pietoase așezăminte, prerogativele clerului valah, atribuțiunile guvernului și raporturile clasei sătenilor cu diferitele autorități locali; și le ar răni pe toate alterînd spiritul dispozițiunilor fondatorilor cu ridicarea lîngă clerul indigen a unui cler străin, independent și perturbator,

www.dacoromanica.ro

şi cu instituirea de noi puteri despărţind pămîntul şi pe ţăranii Romînĭ în doo părţĭ, una dependinte de guvern, cea-l-altă atărnînd de noa autoritate clericală ; stare de lucruri care va aduce neapărat mii de conflicte şi mii de complicaţiunĭ nedescurcabilĭ.

Curtea imperială, acordînd salutarea sa protecţiune acestor doo Principate şi umplîndu-le de binefacerile sale, a avut de principiu invariabil a evita cu o scrupuloasă îngrijire tot ce ar fi putut face să se nască închietudinĭ asupra menţinerii verĭ-unora din vechile lor immunităţĭ ; îngrijire pe care Principatele au ştiut să o aprecieze cu cea mai viă recunoştinţă.

Amorul ce am pentru ţara mea, dar care nu se separează nicĭ odată de devotametul ce păstrez pentru Curtea Imperială face că obiectul constant al dorinţelor şi silinţelor mele este de a întări cît se va putea mai mult, pentru fericirea ţării mele, naturalele legăturĭ ce o leagă de dînsa [1]).

Eacă, Domnule Conte, singurul motiv care m'a determinat să revin asupra acestei cestiunĭ atît îndelung desbătută şi a mai espune şi de astă dată starea în care se află. Cu toate acestea, în via mea dorinţă de a scuti, pe cît va depinde de mine, cabinetul imperial de dificultăţĭ, şi de a mă conforma cu voinţele sale, nu fac nicĭ o opoziţiune ca, — printr'o noă condescendinţă a cabinetului imperial către clerul grec, — să se priimească termenul cerut de acest cler pînă la 1852 a se proceda la vînzarea prin licitaţiune publică, precum şi de a nu plăti în acest interval,—socotindu-se de la 1842,—de cît modesta sumă ce ni s'a propus, cu totul provizoriu [2]) şi fără a prejudeca nimic pentru viitor. Numai acestea sunt

[1]) Sfîrşitul acestei scrisorĭ, pe care nu-l avem în franţuzeşte, l'am tradus din nou în această limbă, după traducerea romînească a lui Bolliac.—Traducerea romînească ce publicăm e a lui Bolliac (N. tr.)

[2]) Gonit din ultimele sale întăririĭ, A. S. cedează încă despre cestiunea bănească, dar pentru a scăpa, cu mai multă siguranţă, suveranitatea Statului.

www.dacoromanica.ro

punctele asupra cărora mi'este permis, ca cap al guvernului țării mele, a consimți. Pentru toate cele-l-alte *nu pot face alt* de cît a mă supune cu respect ordinilor superioare ce va plăcea Cabinetului Imperial să dea. Îm închipuesc tot de odată că aceste doo concesiuni de un avantagiu considerabil, vor ajunge ca să mulțumească clerul grec; și în acest interval de șapte ani, timpul și împrejurările vor aduce poate niscai-va înlesniri ce nu se pot prevedea astăzi.

Nu mă 'ndoesc, Domnule Conte, că Escelența Voastră va apreția simțimintele ce m'au angagiat a vă adresa această scrisoare, și rugăciunea să bine-voiți a priimi repetitoarea asigurare a înaltei mele considerațiuni și a nestrămutatului meu atașament.

E. S. Generalul Conte de Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu

Contele a dat memorandul lui Vodă ; I dă asigurarea că în ori-ce timp nu va găsi, la Sin-Petersburg, pentru țara Lui ca și pentru El însuși, decît cele mai cordiale dispoziții.

Sin-Petersburg, 25 Noembre 1845.

PRINCIPE,

Eram în inspecțiune cînd mi'au sosit amîndoo scrisorile ce mi'ați scris din Constantinopol, și numai la întoarcerea-mi mi'a fost cu putință să le citesc Contelui Nesselrode și să-i dau chiar dintr'însele un extract, subt formă de notă pentru biurourile sale.

Afacerea mănăstirilor mi'a părut în tot d'auna foarte grea de deslegat, urmînd *dreptul* de o parte și *prescripțiunea*, de alta. Nu voi intra, în acest moment, în cercetarea cestiunei; dar vă pot afirma că interesele Principatelor, nu le

www.dacoromanica.ro

va perde ministerul din vedere, și că va face tot ce va fi cu putință de a se face, fără însă de a jicni drepturile dobîndite de Sfintele Locurĭ.

Eu unul, îm privesc sarcina ca îndeplinită prin comunicarea oficioasă a părerei A. Voastre în ce privește Țara-Romînească; va trebui să așteptăm și să vedem ce va eși mai tîrziu. După cele ce s'au și făcut pentru A. Voastră, puteți fi sigur că buna voință nu ne va lipsi aci, și că, cu orĭ ce prilej, nu veți găsi aci pentru A. Voastră și Țara sea, decît dispoziținĭ bune și pornite din inimă.

Am împărtășit din oficiu Vice-Cancelarului răspunsurile Ministrului de Răsboiŭ, și alipesc acestei scrisorĭ o notă tradusă, despre fondul acestei comunicărĭ, pe care probabil că-l și cunoașteți, și la care n'am nimic de adăogat, de nu că puteți face dintr'însa ceea ce veți găsi mai folositor, fără o crede obligatorie fie în totalitate, fie în parte.

Cea ce-mĭ ziceți, Principe, de șederea Voastră la Constantinopol, și de prietenii noștri de Turcĭ, arată că, cel puțin în această privință, ei sunt conservatorĭ, și că reformele lui Mahmud n'au schimbat în nimic vechile lor deprinderĭ. De altmintrelĭ, lucrul fiind un fapt îndeplinit, doresc ca Țara-Romînească mult timp să nu fie supusă, în persoana Prințului săŭ, la aceeaș încercare.

Vă scriu cu greutate, căcĭ mă dor șalele; de acea binevoiți a scuza greutatea ce veți simți poate a-mĭ descifra scrisul.

Și acum, Vă urez, ca în tot-d'auna, o sănătate bună ca să îndurați ostenelile, și une orĭ supărările înaltei și frumoasei Voastre poziținĭ. Păstrați-mĭ prietesugul Vostru, și bizuiți-vă, Vă rog, pe nesdruncinatele simțimintele ale celui ce Vă este de tot devotat.

www.dacoromanica.ro

Instrucțiunile A. S. S. Vodă Bibescu către Aristarchi-Bei [1]

Vodă tălmăcește că, cu prilejul noilor arenduirĭ de făcut, prima-i grijă a fost de a căuta s'aducă un leac abuzurilor strivitoare cu care arîndașii necăjeau pe țăranĭ; că a fost silit să gonească niște egumenĭ care nu voiseră, — luînd tonul cel mai ocărîtor, — să se supue dispozițiunelor luate în acest scop. A. S. așteaptă hotărîrea curții din Sîn-Petersburg; Ea nu poate admite ca Sfintele Locurĭ să aibă pretențiunea de a forma un corp a parte, neatîrnat de administrațiunea țării.

Vodă e rugat să «mențină *statul quo.*» Vodă se 'ntreabă ce se 'nțelege prin aceste vorbe? Cu acest prilej, ia în vedere starea cestiunii la diferite epoce; și, considerînd situațiunea excepțională făcută în acești din urmă timpurĭ Sfintelor Locurĭ, arată dorința ca ele s'ajungă în sfîrșit să 'nțeleagă că, — în această cestiune, chiar cercetată odată la Sîn-Petersburg,—delegații lor nu pot să nu arate supunerea ce datoresc guvernului țării. A. S. nădăjduește că Curtea Împărătească nu va rămînea surdă la plîngerile numeroaselor familii, — *în număr mai mare de șase-zecĭ de mii,—care muncesc din răsputerĭ pentru ca rodul muncei lor să 'mbogățească pe străin.*

1845.

Epitropia s'a statornicit din timpul Prințului Ghica cu consimțimîntul și adeziunea sa, căcĭ sfinții Părințĭ au putut preà bine să se prefacă că nu știŭ cum că nimic nu se poate face, nicĭ nu s'a făcut vr'o dată — în privința mănăstirilor,— fără ordinul și priimirea guvernului local. Cu toate acestea lucrul este foarte constatat. Ast-fel această epitropie, priimită de predécesorul meu pentru motive ce mi-e greu a esplica aci, se și disolvase de sineșĭ cu mult mai înainte de suirea mea pe tron. Compusă, în principiu, de maĭ mulțĭ membrii, discordia nu întîrzie a se amestecа între dînșii; și după cum fiecare trăgea cît putea mai mult în partea sa, nu mai rămase

[1] Aristarchi, sub domnia lui Vodă Bibescu, priimi, împreună cu sarcina de Capuchiaia a Principatului Țării-Romînești, pe acea de logofăt al bisericelor grecești; era adică însărcinat de a trata cestiunile bisericești cu ambasada Rusiei la Constantinopol. — Vezĭ BOLLIAC, p. 121. — Reproducem traducerea lui Bolliac. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

de cît un simplu diacon de la muntele Atos care ș'însuși titlul de epitrop și pe acela de superior, și care priimea de la șeful său ordine a lua toate dispoziţiunile ce-i veneau mai bine la socoteală, arătînd cea mai mare indiferenţă către guvern, și cea mai mare nepăsare pentru interesele mănăstirilor, cu îngrijirea cărora se zicea însărcinat. Singura sa grijă era de a aduna cît se va putea mai mulţi bani, lăsînd să se prăpădească toate și să cază în ruină. Eu mă arătai în timp de doi ani, că nu fac atenţiune la toate acestea, și poate că n'aș fi zis nimic, mult timp încă, dacă n'aș fi fost obligat printr'un act de nesubordinaţiune și de revoltă, care este fără exemplu, și care, dacă l'aș fi tolerat, ar fi avut rele urmări.

Sosind termenul noilor arenduiri, cea d'întîiu grijă a mea a fost să caut a preîntîmpina apăsătoarelor abuzuri ce arendașii exersau contra ţăranilor, în puterea cîtor-va puncturi pe care regulamentul organic le-a lăsat nedesluşite în ceia ce privește drepturile și datoriele reciproce ale proprietarului cu clăcașul. Așa dar un proiect cu condiţiuni de arenduire, —bazat chiar pe regulament,—dar ezplicînd toate cazurile neprevăzute și lăsate neînţelese de legea generală, cu oare-care îndulcire, este adevărat, în favoarea ţăranului, mi s'a prezentat spre întărire, și l'am adoptat ca să serve de bază la toate contractele de arenduire care se vor face de toate mănăstirile, fără distincţiune, ca și pentru toate cele-l-alte stabilimente publice. Omul de la Muntele Atos, precum și cei-l-alţi doi preoţi, pe care a trebuit să-i trimit la urma lor [1]) după cererea Mitropolitului, respinseră acele condiţiuni în chipul cel mai ocărîtor. Prin urmare guvernul s'a văzut

[1]) Se va vedea, în ordinul adresat de Vodă, la 23 Ianuarie 1843, departamentului treburilor bisericești, că el declară nulă și neavenită fiinţarea acestei epitropii ne-legale și ne-pomenite.

Piesa atingătoare de acest ordin se află în tomul al II-ea.

www.dacoromanica.ro

silit a întrebuința măsurĭ riguroase, cu totul contrarii caracterului și dispozițiunilor sale, ca să facă a i se respecta autoritatea. Sfinții Părinți se plângeau că am voit să-i asimilez cu mănăstirile indigene. Cît pentru ceia ce se atinge de supunerea la ordinele legitime ale guvernului, și de dreptul de inspecțiune și de îngrijire al guvernului asupra tuturor mănăstirilor, această asimilare este în legile țărei, în immunitățile sale, în hrisoavele Prinților, în toate antecedentele, în ordinea naturală a lucrurilor; și nu s'ar putea pune în îndoială nicĭ contesta. Iar cît pentru rezultatul uniformității cerute în privința contracturilor de arenduire, sfinții Părinți ar trebui să ne fie recunoscătorĭ; căcĭ în virtutea acestei asimilărĭ, guvernul le acordă aceeaș protecțiune, și-i chiamă,— după cum era și drept, este adevărat, — la aceleaș avantage acordate de regulament mănăstirilor acelora, din al cărora venit, o parte se dă în profitul caselor de bine-facere.

Se cere de la Prințul Bibescu observarea *statului-quo* așteptînd deciziunea cabinetului imperial. Prințul n'a voit să prejudece nimic. El așteaptă și va aștepta soluțiunea acestei cestiunĭ cu confiență în înalta justiție a Curții imperiale. El nu s'a amestecat,—după cum s'a și observat,—nicĭ în priimirea și întrebuințarea veniturilor, nicĭ chiar în administrațiunea egumenilor. Și cu toate acestea avea și dreptul și datoria a-o face. Ceea ce se așteaptă de la Curtea de Sîn-Petersburg în această împrejurare, este a se ști daca mănăstirile Sfintelor Locurĭ se vor supune acelor regulĭ ce sunt adoptate pentru mănăstirile indigene drept recompensă pentru avantagiele ce li se oferesc de regulamentul organic, și care o să fie suma ce ele o să dea caselor de bine-facere din țară. Iată totul, după cît mi se pare mie. Cel puțin aceasta este cestiunea, așa precum s'a pus în principiŭ. Dar nu i-a venit nimănui în gînd că aceste mănăstirĭ vor pretinde să formeze un corp în parte, independent de administrațiunea țărei. Daca ar trebui

www.dacoromanica.ro

să se întîmple această nenorocire, atunci aceasta ar fi cea mai mare nenorocire din toate; și legațiunea își prepară mari greutăți, dacă, în această privință, ea nu mai împuținează oare-cum iluziunile cu care, din nenorocire, se hrănesc prea mult Sfinții Părinți.

Mi se zice să urmez cu *statu-quo*, și să mă păzesc a nu fi bănuit că voesc a supune mănăstirile străine la acea dependință absolută de care se găsesc scutite în faptă.

Eu nu știŭ care ar putea fi acel statu-quo.

Se înțelege acela determinat printr'o stare de lucruri bazată pe legi, pe obiceiuri, pe antecedente, ce n'au priimit încă nici o modificațiune legală? A! Atunci dependința lor este absolută după drept și în faptă. Singura plîngere ce Sfintele Locuri ar fi avut drept să facă, este daca nu s'ar îngădui a li se trimete prisosul veniturilor; și într'aceasta, mi se pare că nici o dată n'au avut cel mai mic cuvînt de plîngere, căci au luat tot. Voește cine-va să lase legalitatea d'o parte și să consulte faptele din diferite epoce? Acea din timpul lui Morus, ori Ipsilante sau Caragea? Nu, căci atunci Prințul lua toate dispozițiunile ce socotea de cuviință și acele dispoziții luate de dînsul formau dreptul scris al mănăstirilor. Să luăm de bază ce li s'a întîmplat la Grigorie Ghica? Dar în timpul domniei acestuia, Sfintele Locuri n'au primit nici un fel de ajutor. Și chiar egumenii lor erau goniți în puterea unui firman, și nu fură reintegrați de cît cu șease luni de zile înaintea resbelului [1]). Subt administrațiunea provizorie, cu toată menajarea ce fu pentru Sfintele Locuri, tot nu se depărtă nimenea de urmele cele vechi în ceia ce privește autoritatea guvernului local și exercițiul acestei autorități. Subt Prințul Alexandru Ghica aceste mănăstiri fură obiectul celor mai scandaloase speculațiuni, și egumenii fură lăsați în voia gu-

[1]) Cu toată energica protestare a boerilor. (Vezi *Memoriul nostru despre cestiunea Sfintelor Locuri*, p. 59 și următoare.)

www.dacoromanica.ro

vernului care nu priimea din acești egumeni de cît numai pe aceia ce se dau cu totul în planurile sale cele interesate.

Prințul Bibescu avea tot dreptul să spere că Sfinții Părinți vor ști să aprecieze mai bine, cît este de dezinteresată conduita sa și conformă chiar cu demnitatea Bisericii.

Este de dorit, o repet, ca Sfintele Locuri să sfîrșească prin a înțelege că cestiunea,—cercetîndu-se chiar la Sîn-Petersburg,—nu-i va sustrage nici de cum de la supunerea ce delegații lor trebue să aibă către guvern. Dea Dumnezeu să poată înțelege asemenea că veniturile cele mari care au întărîtat lăcomia lor pînă la un așa de înalt grad, sunt din sudoarea a șase-zeci de mii de familii romîne, care au și ele drepturile lor stabilite de însuși fondatorii acestor mănăstiri și care drepturi sunt mult mai incontestabile de cît chiar acelea ale Sfintelor Locuri; drepturi care ar consiste a nu plăti fie-care familie de cîte trei-zeci parale pe an drept ori-ce îndatorire; așa precum plăteau acești clăcași în epocele cînd moșiele pe cari locuesc s'au dat acestor mănăstiri, spre a putea, zic fondatorii, să fie mai feriți de ori-ce jefuiri, și pentru ca aceste dări ale lor, ofrande spre a îndestula biserica cu ceară și cu unt-de-lemn, să se întoarcă chiar în profitul sufletului lor. Avem toată convicțiunea că Curtea imperială nu va fi surdă la plîngerile acestor numeroase familii care-și deseacă toată munca lor într'un rod ce se perde pe un pămînt străin [1])

[1]) BOLLIAC, p. 127, nu se poate opri de a exclama: «Să bine-cuvîntăm această inspirațiune a lui Vodă Bibescu, și să luăm act de liniile din urmă ale acestui memoriu.»

www.dacoromanica.ro

MĂNĂSTIRILE ÎNCHINATE

ISTORIA DUPĂ BOLLIAC ȘI BILLECOQ

Am citat de mai multe orĭ numele lui Cesar Bolliac, a cărui lucrare intitulată *Mănăstirile romînești*, publicată în 1862, este fără 'ndoeală foarte interesantă, cu toate că limbagiul nu-i e cumpănit, cu toate că mai și cade în greșelĭ, cu toate că adesea are preschimbărĭ în modul de a judeca, și chiar făptuește nedreptățĭ.—De nu ne-ar fi slujit decît ca ajutor pentru a ne complecta documentele prin cele ce a descoperit, — ca Instrucțiunile date lui Aristarchi și Memorandul ce el presupune a fi din acelaș an, — tot i-am fi recunoscătorĭ pentru acest noroc.

De altmintrelĭ, aprețiările lui Cesar Bolliac nu puteau fi nicĭ exacte, nicĭ desăvîrșite, fiind că i-au lipsit numeroase elemente de studiu, de comparațiune și acea libertate de judecare pe care o dă nepărtinirea.

« *Vodă Bibescu*, — zice Bolliac. — *îndată ce s'a ales Domn a atacat autoritatea epitropiei grecești care devenise în timpul lui Vodă Ghica un Stat putinte în Statul nostru; dar oare celĭ d'întîiŭ Domn ales de națiune..... independinte prin fortuna lui propriă și prin natura venirei sale la tron, cu cunoștințele și talentul său, atuncĭ cînd Europa putea să-l asculte într'o cestiune atît de*

www.dacoromanica.ro

dreaptă, într'o cestiune atît de vitală patriei sale, nu putea să facă nimic mai mult de cît ceea ce a făcut?»

Nicĭ neatîrnarea personală prin stare, nicĭ talentul nu putea da Domnului Țării-Romînești, pe timpul de care vorbim, neatîrnarea politică; încît despre Europa, ea s'ar fi ferit să se 'ncurce cu o asemenea cestiune; Bolliac știe aceasta. Dar cea ce nu știe e că memoriul de la 20 Mai 1843, în care figurează propunerea de împărțire a veniturilor în 4 părțĭ, din care una singură era menită a fi dată Sfintelor-Locurĭ, este al lui Vodă Bibescu; și tot ast-fel nu știe de ființarea Memoriului din Sîn-Petersburg, care-i departe de a conglăsui cu dorințele rostite de guvernul romînesc. De acea nu prea vede cum începe lupta, și firește că o urmărește greșit și o judecă tot greșit.

Cînd în scrisoarea-i de la 20 Sept., Domnul combate memoriul din Sîn-Petersburg, și «*roagă Curtea protectoare de a nu admite pretențiunile Sfintelor-Locurĭ, cea ce ar fi a înființa un Stat în Stat*», Bolliac zice că «*Vodă se umilește, că uită că este Alesul Națiunei, că e un trădător.....*» Dă el de unele fraze îndrăsnețe, mîndre, care fac însemnătatea celor mai multor din memoriurile sau scrisorile lui Vodă, Bolliac pretinde «*că nu este aci decît aparența unui cald patriotism.*»

Autorul *Mănăstirilor românești* n'a intrat în adîncul cestiunii; de ar fi putut urma, treptat, mersul acestei bătălii asupra cestiunei mănăstirilor închinate, ar fi văzut cum Domnul, silit să părăsească ideea împărțirii veniturilor în patru părțĭ [1]), prin faptul intervenirei Rusiei și din pricina memoriului din Sîn-Petersburg [2]), își alege alt tărîm, combate numirea «Exarhilor și a regisorilor grecĭ [3])», stărue asupra arendărilor prin mezate

[1]) Vezĭ memorandul din 20 Mai 1843, p. 66.
[2]) Vezĭ p. 76.
[3]) Vezĭ memoriul din Constantinopol, p. 84.

www.dacoromanica.ro

publice, și ferește Țara de lovirea dată de comunitățile grecești care reclamă prezența, la mezat, a consulului rusesc, excluzînd autoritățile romînești, printr'o contra-propunere, avînd de scop de a face să fie numită o comisiune a mezaturilor, compusă de Consulul Rusiei, de 4 delegați și *de logofătul bisericesc al Principatului.* Acest act nu tinde, cum zice Bolliac, «*a da, subt o formă legală, a cincea parte a Țării Rușilor*», — totul protestă în contra acestei învinuiri copilărești, — ci a asigura acestor mezaturi o supraveghere, o chiezășie. Intr'adevăr prezența ministrului romîn în comisiune scăpa drepturile Statului.

De ar fi studiat faptele de mai aproape, Bolliac ar fi constatat că, silit din nou la retragere, în fața *scandalosului samsarlîc* [1] al Sfintelor Locuri, Domnul își concentrează rezistența împrejurul a doo poziții capitale: acea care ar preda «*situațiunea țăranului*», și acea cu care ar peri «*Suveranitatea Statului*», și ar fi înțeles toată însemnătatea acestei fraze a Prințului către Nesselrode, în care isbucnește durerea-i de a fi fost silit la atîtea concesiuni, precum se afirmă și hotărîrea-i de a nu merge mai departe: «Iată singurele puncte despre care, în calitatea-mi de cap al guvernului Țării mele, mi' este îngăduit de a primi vr'o tranzacțiune [2]».

Zece ani mai tîrziu, Bolliacul din 1872,—care se va despuia de ori ce prejudecare, se va lepăda de rătăcirile sale, și-și va descoperi capul în fața mormîntului lui Vodă Bibescu, proclamînd «*marele acte ale acestui Domn care și 'a pus patriotismul mai presus de toate,* — ar fi rezumat astfel cestiunea Sfintelor-Locuri subt domnia lui Bibescu: [3]

«Sfintele Locuri au cerut punga și viața Principatelor: — Punga? Fie, a răspuns Domnul, de vreme ce nu vă pot opri

[1]) Memoriul din 20 Sept. 1843.
[2]) Scrisoarea lui Vodă Bibescu către contele de Nesselrode, $^{13}/_{25}$ Iulie 1845.
[3]) Vezi *Trompeta Carpaților,* BOLLIAC, 1873.

www.dacoromanica.ro

de a o lua; dar îm apăr viața, adică *suveranitatea Statului.*» Și, odată făcută partea focului, nu se lăsă a fi îmblînzit în această cestiune a suveranității.

Iată planul de luptă al Domnului; iată taina concesiunelor treptate pe cît și dureroase de care Bolliac în 1862 nu-și dăduse încă seamă.

Acea exclamațiune însă, pe care i-o smulge acestui-a citirea instrucțiunilor către Aristarhi: *Să binecuvîntăm acest moment de inspirațiune al lui Vodă Bibescu, și să luăm act de liniile din urmă ale acestui memoriu* [1] este ca preludiul acelei preschimbări care de la 1862 la 1873 are să se săvîrșească în pamfletar pentru a face dintr'însul un istoric.

D. BILLECOQ, — cu toată dojana d-lui Guizot, — *se lasă pradă aplecării*, pe care Ministrul, în scrisoarea-i către d. Consul-general, datată din Paris 16 Ianuarie 1843, o trata de: «*aplecare prea pronunțată, poate, de a se convinge de tot ce se potrivește cu nuanța propriilor sale idei sau simțiminte personale.*» [2]

«Prințul, scrie d. agent, culege rodul foarte amarnic a nesocotitelor îndatoriri ce a luat (?) ca niște făgăduințe foarte ușoare, pentru a nu le caracteriza cu termeni mai greoi. Spiritul clerului grecesc și opiniunea publică în Principate, vor veni, trebue să nădăjduim, în ajutorul său, dar, înc'odată, situațiunea i-e gravă, și nimeni azi nu o cumpănește mai bine decît el însu-și.»

Subt-înțelesuri, insinuațiuni, eată totul în ce privește una din cele mai însemnate cestiuni ale Domniei Prințului.

D. TOCILESCU tace despre această cestiune.

---

[1] ***Mănăstirile romînești*** de Cesar Bolliac p. 127 (1862).

[2] Scrisoarea d-lui Guizot către d. Billecoq. Paris 28 Noem. 1843.

www.dacoromanica.ro

MĂNĂSTIRILE ÎNCHINATE

DUPĂ SCRIERILE ANONIME

D. ELIAS REGNAULT (urmînd cărticica anonimă: *Dernière occupation* etc.) :

«Dar altmintrelea hotărî la Constantinopol ambasada rusească; amîndoo curțile ocrotitoare porunciră că, timp de zece anĭ, călugării grecĭ nu vor plăti nicĭ o dare Statului ale cărui bunurĭ le dețineau.

«Expirînd acest termen, adică în 1843, Rusia, folosindu-se de momentul în care cată să fie nevoe de dînsa pentru o hotărîre noo, vroi să-și făptuească folosurĭ personale într'o discuțiune al cărei arbitru se făcu ea. Propuse decĭ de a preschimba pe cultivatorii ce locuiau moșiile mănăstirești, și pe călugării grecĭ înșiși, în supuși ruseștĭ, atărnînd de consulatele din București și din Iași. Era a face să atîrne de jurisdicțiunea consulară rusească a cincea parte a teritoriului Principatelor.

«Călugării, cu drept cuvînt speriați de această oferire de naturalizare (?), respinseră această primejdioasă onoare. De atuncĭ Țarul, retrăgîndu-și d'asupră-le mîna-i ocrotitoare, i lăsă în voia dușmîniei Romînilor, *foarte sigur că ei vor fi siliți să se 'ntoarcă iar spre dînsul.*

«Bibescu, într'adevăr, se folosi de faptul că nu mai aveau ocrotitor călugării grecĭ, pentru a-i supune la dărĭ de orĭ-ce fel. Nu numai supuse mănăstirile la împrumuturĭ silite, dar le impuse încă să-i facă marĭ darurĭ, de cîte orĭ era vorba

www.dacoromanica.ro

de a le recunoaște stareții, de a le întări arenzile, și de a le subsemna hotărîrile judecătorești.....»

«Cerințile devenind din zi în zi mai asupritoare, *călugării fură, în 1847,* siliți, precum se prevedea, s'alerge din nou la ocrotirea muscălească [1].»

D. UBICINI (urmînd cărticica anonimă : *Dernière occupation* etc.) :

«De altmintrelĭ hotărî la Constantinopol ambasada rusească, etc..... (ca și în cartea D-lui Elias Regnault). Expirînd acest termen, adică în 1844, Rusia..... emise propoziţiunĭ care nu tindeau la alt-ceva decît a preschimba pe călugărĭ și pe cultivatorii așezaţi pe moșiile acestora în niște supușĭ direcţi ai Ţarului ortodox. Ajunsă la acest punct, protecţiunea *se isbi de Romînĭ* și de călugării grecĭ înși-șĭ, care respinseră întocmirea propusă. Patru anĭ mai în urmă, în 1847, *exacţiunile lui Bibescu*, la care pe subt mînă îl îmbărbăta cabinetul din Sîn-Petersburg, siliră pe Egumenĭ să cerșească din nou ajutorul Rusiei [2].....»

O privire asupra cărticelei [3] anonime din care dd. E. Reg-

[1] *Histoire des principautés danubiennes,* p. 327 și 328.

[2] *Valachie-Moldavie,* p. 78.

[3] *Dernière occupation,* etc. (Cărticică anonimă subt numele împrumutat de *Chainoi*), p. 94 și 95. — «Dar altmintrelea hotărî la Constantinopol misiunea rusească, și amîndoo Curţile, fără a consulta ţările și drepturile lor, hotărîră ca să urmeze călugării grecĭ, timp de zece anĭ, a dispune de veniturile mănăstirilor, fără a plăti nicĭ o contribuţiune. Expirînd acest termen, adică în 1843, Rusia făcu propunerĭ care căta să aibă drept rezultat, ca și Senodul propus de prinţul Mencicoff, să preschimbe pe cultivatorii ce locueau pe moșiile mănăstirești, și pe înși-șĭ călugării grecĭ, în supușĭ atîrnînd de consulatele ruseștĭ din Bucureștĭ și din Iașĭ. Atuncĭ, ca și în 1853, în cestiunea scutirilor patriarhatului, călugării grecĭ se găsiră puși în încurcătură de ocrotirea rusească, și respinseră alcătuirea propusă. D'aceea Rusia, ca să-i pedepsească și să-i silească să alerge mai tîrziu tot la Dînsa, aţiţă în contra-le venalitatea prinţului Bibescu și a neamului său, ale căror cerinţĭ se măriră din zi în zi, și isbutiră să silească pe călugărĭ, în 1847, să alerge din nou la ocrotirea misiunei ruseștĭ.»

www.dacoromanica.ro

nault și Ubicini și' au tras inspirațiunile, va fi destul pentru a arăta ca istorisirea ce fac acești domnĭ nu i-a costat cheltuelĭ marĭ de imaginațiune. Le-a fost destul să copieze. Actele Domnului, lupta susținută de dînsul în numele drepturilor Țării, nu au fost nicĭ o dată ; actele sale prin care înfrîna pe egumenĭ se preschimbă în speculațiunĭ ce nu se pot mărturisi ; Domnul este un tiran, și egumenii niște martirĭ ! Eată istorie !

www.dacoromanica.ro

CESTIUNEA COMERȚIALĂ

VĂMILE ROMÎNEȘTI

www.dacoromanica.ro

CESTIUNEA COMERȚIALĂ

VĂMILE ROMÎNEȘTI

EXPUNERE

Tractatul din Adrianopol (1829), înapoind Principatelor dunărene, împreună cu fostele lor privilegĭurĭ, libertatea de comerț, le crease un loc *deosebit* între provinţiile Împărăţii turceștĭ.

De la această dată, vămile lor percepuseră dreptul de 3 la sută, pe orĭ ce marfă, pe orĭ ce product al pămîntului romînesc cumpărat în ţară, ca și pe orĭ și ce marfă streină importată. Din momentul ce mărfurile sau produsele plătiseră drepturile, puteau eși din Romînia și străbate *liber* teritoriul turcesc. Nu erau lovite de un nou drept de trei la sută, decît de rămăneau în ţară spre a fi din nou vîndute.

Această legĭuire, foarte limpede, foarte simplă, era, în cea ce privea Principatele dunărene, în conglăsuire cu art. 19 al tractatului de comerț subsemnat, în 1783, între Poarta și Rusia. Dar se 'ntîmplă ca Poarta să 'ncheie cu Franța și Anglia tractate noi de comerț care slujiră de bază celor pe care le încheiă treptat cu cele-l-alte puterĭ (1844). — Aceste tractate recunoșteau vămilor otomane, dreptul de a lua de la orĭ ce product, fie al pămîntului, fie al industriei Turciei,—product

www.dacoromanica.ro

cumpărat pentru exportațiune și sosit la un port de încărcare anume hotărît,—dreptul de 9 la sută din valoarea lor, drept *ce 'nlocuea vechile drepturĭ asupra comerțului interior, desființate prin convențiunea cea noă,* și, în mai mult, dreptul de încărcare (de eșire) de 3 la sută. Întregimea acestor taxe se suea decĭ la 12 la sută.

În cea ce privea productele streine, aceste erau supuse, la intrarea lor pe teritoriul Împărăției otomane, la un drept de 3 la sută, — calculat pe valoarea articolelor, — mărit printr'un drept de încărcare (de eșire) de 2 la sută. Odată plătite aceste taxe, marfa putea,—făr' a mai fi supusă la vr'un nou drept,— să fie vîndută din nou în orĭ ce parte a Împărăției otomane.

Aceste tractate însă, de la care fusese ținute departe Țara-Romînească și Moldova, aduceau cea mai serioasă jicnire vechilor stipulațiunĭ ce le priveau ; erau în contrazicere formală cu regulamentul organic, care fusese cu toate aceste sancționat de Poarta și de Rusia, și în care *veniturile vămilor romînești figurau în întregimea lor;* ele lăsau Principatele subt regimul, înrăit însă, al vechiului drept de trei la sută.

Într'adevăr, din dispozițiunile amintite în «firmanul apărut către sfîrșitul lunei Temagiul al anului 1256, firman care notifica tractatele cele noi, urma, de o parte, ca productele romînești vîndute să fie, — *ca ale unei provințiĭ orĭ-care turcești,* — duse într'unul din cele trei porturĭ alese ca locurĭ de încărcare, — Constantinopol, Smirna, Salonicul, — și acolo să plătească, *la sosire,* un drept de 9 la sută, și, în mai mult, un drept de 3 la sută după 'ncărcare ; urma ca aceste producte, sosind la Constantinopol, să aibă nevoe de a fi 'nsoțite de un certificat predat de vama locului de origină, și ca dreptul în ființă să fie perceput de vameșii din capitală ; — urma, de altă parte, ca productele plătind, la una din cele trei scălĭ, dreptul de 3 la sută, să poată fi importate în

www.dacoromanica.ro

Țara-Romînească, plătind acolo, în mai mult, un drept de 2 la sută, *afară dacă acest drept ar fi și fost achitat la scala de unde ar fi fost expediată marfa.*

Cu alte cuvinte, nu numai vama romînească perdea dreptul de 3 la sută pe care orĭ ce marfă importată în Țara-Romînească sau exportată de către această provinție, îl plătea, conform cu tractatul din 1783, dar dreptul ei de pe d'asupra, acel de 2 la sută, ce-i era recunoscut de Poartă, devenea curat o brumă, de vreme ce atîrna de condițiunea ca marfa ce reintra din Turcia în Romînia, să nu fi plătit aceștĭ 2 la sută într'una din scălile turcești hotărîte.

Asemenea măsurĭ erau tot una cu desființarea vechilor drepturĭ și privelegiurĭ vamale ale Țării-Romînești și ale Moldovei; preschimbau vămile lor curat în niște biurourĭ însărcinate de a preda certificate de origină; expuneau silit aceste țărĭ la contraziceri ce era peste putință să nu se ivească între instituțiunile lor și drepturile reclamate de streinĭ; ele, prin sine însești, amenințau vecĭnic cu cĭocnirĭ iscate între autoritățile romînești și agenții consularĭ streinĭ; prevesteau sigur o perdere însemnată pentru veniturile Principatelor dunărene, și o poprire a desfășurării prosperității lor.

Vodă Bibescu făcu ca Rusia să se 'ntereseze de cauza dreaptă a Țării-Romînești; el reaminti că *Principatul se bucura, în dreptul public al Europei, de un loc deosebit între cele-l-alte provinții ale Impărății otomanicești,* și că avusese de vecĭ o administrațiune financiară neatîrnată; că avea dreptul de a cere să se facă, ca și în trecut, o deosebire între dînsul și cele-l-alte provinții turcești [1], și susținu așa de bine, în această cestiune de viață sau de moarte, cauza respectului datorit privilegĭurilor recunoscute țării sale, încît sfîrși prin a dobîndi de la Înalta Poartă un firman prin

[1] Observărĭ ale Prințului Bibescu atingătoare de cestiunea comercială, supuse Cabinetului din Sîn-Petersburg. — V. pag. 151.

www.dacoromanica.ro

care: 1⁰ mărfurile importate în Țara-Romînească erau isbite de un drept de 5 la sută; 2⁰ productele romînești,—afară de sare, care era scutită de drepturile de vamă, — aveau de plătit o taxă de 5 la sută: 3⁰ mărfurile ce ar trece prin Turcia spre a fi duse pe tîrgurile europeane erau scutite de orĭ ce taxă.

În scurt, acest drept de 5 la sută recunoscut întregului comerț de importare și de exportare al Țării-Romînești, Vodă Bibescu îl dobîndi nu numai de la Poartă, care puse Principatul pe aceiașĭ linie cu Statele cele mai favorizate, ci încă de la Rusia și de la Austria, pe lîngă care găsi cele mai serioase opintirĭ.

«Modestul pavilĭon romînesc se găsi ocrotit în mările Impărăției Otomanicești nu mai puțin decît cele-l-alte pavilĭoane[1].»

[1]) Vezĭ discursul de deschidere rostit de Domnul Țării-Romînești în fața adunării din 1846, t. II.

www.dacoromanica.ro

CABINETULUI DIN SÎN-PETERSBURG

Observațiunile Prințului Bibescu despre daunele ce noile tractate de comerț pricinuesc Țării-Romînești.

Articolul 19 al tractatului de comerț din anul 1783, dintre Împărăția Rusiei și Înalta Poartă, înființează drepturile de vamă de luat în toată întinderea Împărății otomanicești, ast-fel precum urmează :

«Pentru mărfurile pe care le importează neguțătorii ruși din statele Rusiei sau din ale altor Puteri în provințiile Țării-Romînești și Moldovei și în alte ținuturi ale Înaltei Porți, nu se va plăti decît vama de 3 la sută, și'ntr'o singură dată, la locul în care mai sus zișii negustori își vor vinde acele mărfuri, precum asemenea și pentru mărfurile ce vor exporta, în conglăsuire cu tratatul de față, din aceste mai sus numite amîndoo provinții și din alte ținuturi ale Înaltei Porți, în statele Rusiei sau în ale altor Puteri, nu vor plăti așijderea decît vama de 3 la sută, într'o singură dată, la locul în care vor fi cumpărat acele mărfuri.»

Acest mod, ce era în de obște urmat de toate națiunile, era singurul potrivit, ca unul ce împăca drepturile Împărății Otomanicești cu scutirile de care aceste doo provinții s'au bucurat de vecie, căci, prin acest mod, cumpărătorul productelor romînești, ori care era el, plătea în Țara-Romînească,

www.dacoromanica.ro

unde-și cumpăra marfa, dreptul de 3 la sută, și avea putința de a străbate Împărăția otomanicească, și însu-și Constantinopolul, și de a exporta în afară din Împărăție, făr'a plăti vre un alt drept, afară dacă vroia să vînză productele romînești în cele-l-alte părți ale Împărății otomanicești; atunci numai plătea un drept de 3 la sută, pentru importațiune. Acelaș mod era păzit pentru toate mărfurile cumpărate în cele-l-alte provinții turcești, care nu plăteau nici un drept de vamă în Țara Romînească, cînd străbăteau prin tranzit această provinție, dar plăteau dreptul de 3 la sută cînd erau descărcate și vîndute în interiorul provinții. De asemenea, cum marfa importată din străinătate nu plătea dreptul de vamă decît la locul în care era vîndută, ea putea fi introdusă prin orî-ce port se alegea, și chiar în capitală, făr'a plăti vr'un drept nicî acolo, nicî în vr'un alt loc, de era destinată pentru Țara Romînească ; dar plătea dreptul la locul în care era vîndută.

În acest mod, se 'nlătura de mai 'nainte orî-ce încurcătură, și prin urmare orî-ce sfadă între diferitele biurourî de vamă, precum și orî-ce perdere pentru vistieria Țării-Romînești, care-și percepea regulat dreptul său de vamă, atît pentru mărfurile cumpărate în țară și exportate, cit și pentru cele importate din streinătate și vîndute înlăuntru.

Dar noile tractate de comerțiu încheiate cu cele mai multe din Puterile europeane, înființează perceperea drepturilor de vamă precum urmează :

Articolul 4 al tractatului cu Franța, copiat aidoma pe cel încheiat cu Anglia, și ale cărui baze au fost adoptate de toate națiunile :

«Orî ce product al pămîntului și al industriei Turciei cumpărat pentru exportațiune va fi dus scutit de orî-ce fel de sarcină și de drept, într'un loc potrivit pentru încărcare, de către negustorii francezî sau de împuterniciții lor ; sosind

www.dacoromanica.ro

acolo, va plăti la intrare un drept fix de 9 la sută din valoarea sa, drept ce 'nlocuește vechiurile drepturĭ de comerț interior desființate prin convențiunea de față ; la eșire, va plăti dreptul de 3 la sută, de 'nainte înființat și care rămîne în ființă.»

Articolul 5 al aceluiaș tractat :

«Orĭ-ce articol, produs al pămîntului sau al industriei Franții și țărilor ce atîrnă de dînsa, și orĭ-ce marfă de orĭ-ce fel, încărcată pe vasele franceze sau proprietate a supușilor francezĭ, sau adusă, fie pe uscat, fie pe mare, din alte țărĭ, de către supușĭ francezĭ, va fi priimită, ca și mai 'nainte, în toate ținuturile Împărății otomanicești fără vr'o excepție, după plata a unui drept de 3 la sută calculat pe valoarea articolelor.

«Ca înlocuire a tutulor vechilor drepturĭ pe comerțul interior ce sunt azĭ percepute de la mai sus zisele mărfurĭ, negustorul francez care le va importa, fie că le va vinde în locul de sosire, fie că le va trimite în interior spre a fi vîndute, va mai plăti un drept de 2 la sută. Dacă apoi vor fi vîndute mărfurile fie în interiorul Împărății, fie în afară, nu se va mai cere vr'un alt drept nicĭ de la vînzător, nicĭ de la cumpărător, nicĭ de la acela care, cumpărîndu-le, va dori să le trimeată 'n afară.»

În firmanul prin care aceste tractate sunt notificate guvernului romînesc, se hotărăsc, ca locurĭ potrivite de încărcare, scălile din Constantinopol, Salonic și Smirna.

Reese din aceste diferite dispoziținnĭ, că produsele romînești, sosite în vr'unul din aceste trei porturĭ, pentru a fi exportate în străinătate, vor plăti la sosire un drept de 9 la sută, și cînd vor fi încărcate pentru a fi exportate, un al doilea drept de 3 la sută ; ast-fel, după articolul al 4-ea citat mai sus, productele romînești, cumpărate 'n țară, nu vor avea nicĭ un drept de plătit, cea ce este și mai limpede tălmăcit în firmanul eșit către sfîrșitul lunei Temagiul din anul 1256, prin

www.dacoromanica.ro

care noile tractate au fost notificate. E zis într'însul că la sosirea în capitală a unui product cumpărat într'o provinție otomanicească, orĭ-care ar fi ea, va trebui să se arate un certificat al vamei localnice constatînd locul de pornire spre capitală, și atuncĭ vama din Constantinopol va percepe de la proprietarul mărfii dreptul înființat.

De altă parte, o marfă streină, care, la sosirea-i în vr'una din cele trei scălĭ hotărîte, va fi fost plătit dreptul de 3 la sută, va putea fi adusă în Țara-Romînească, și vîndută acolo, drept plata numai, în mai mult, a dreptului de 2 la sută, afară însă dacă acest drept nu va fi fost plătit la scala de unde a fost expediată marfa, căcĭ nu se hotărăște în mod precis locul în care va trebui să fie făcută plata acestui drept în mai mult.

Cu modul acesta, vama Țării-Romînești perde dreptul ce a perceput din vecie pîn'azĭ; mai mult, ea este adusă la starea de biurou subaltern, și Țara-Romînească e silită să plătească sarcina întreținerii de împiegațĭ care să n'aibă decît să predee certificatele de origină cerute de zisul firman.

Prima bază și principalul scop al acestor noi stipulațiunĭ este de a da Porții o desdaunare a desființării sarcinelor care, subt diferite denumirĭ, îngreuiau comerțul atît cel de importație cît și cel de exportație. Dar, în cea ce privește lepădarea ce a 'ngăduit Înalta Poartă, atît prin articolul 5 al tractatului din Adrianopol cît și prin actul deosebit al acestui tractat, a privilegĭurilor ce îngreuiau, în folosul ei, cîteva producte romînești, o desdaunare mai mult decît mulțumitoare i-a fost dată prin mărirea dării ce i se plătește pe an, și care, de la suma de 418000 lei, a fost înălțată la cea de doo milioane. Din această cauză productele romînești au fost scutite de orĭ ce altă taxă, precum Poarta însă-șĭ a recunoscut aceasta prin dispozițiunile firmanelor ce a dat, în conglăsuire cu stipulațiunile tractatului din urmă, și care expres spun că produc-

www.dacoromanica.ro

tele romînești importate pentru a fi vîndute în Turcia nu vor fi supuse decît la dreptul de 3 la sută, și că la tranzit ele vor fi scutite de orĭ ce drept; a pretinde să se ofere azĭ o a doa desdaunare Porții, neatîrnat de mărirea darei de pe an, ar fi a scoate doo efecte dintr'o singură cauză.

Țara-Romînească, în puterea vechilor sale privilegĭurĭ, și mai ales în a tractatelor care au pus'o în deosebĭ subt ocrotirea Împărăției Rusiei, *ocupă, în dreptul public al Europei, un loc deosebit între cele-l-alte provinții ale Împărăției Otomanicești;* ea s'a bucurat în tot d'auna de o administrațiune financiară neatîrnată, și, o dată plătită darea anuală, ea, de vecĭ, a luat în propriu-i folos, drepturile de vamă hotărîte de tractatele de comerț dintre Înalta Poartă și cele-l-alte puterĭ; a o lipsi azĭ de perceperea acestor drepturĭ, nu numai că ar merge în contra hotărîrelor tractatelor dintre Rusia și Poarta, dar, mai mult, ar pricinui o scădere însemnată a veniturilor hotărîte de regulamentul organic, care a priimit sancțiunea celor doo curțĭ, și în care venitul vămilor ființează în întregimea sa. Ar fi apoi a isca greutățĭ Țării-Romînești, care n'are vr'un alt mijloc de a acoperi deficitul ce s'ar pricinui din această scădere, mai ales într'un moment în care finanțele nu sunt încă de tot scăpate de datoriile ce a fost necesitate de a se face din pricina scăderei vremelnice a arendărei ocnelor. *Țara-Romînească nu poate, în această cestiune, fi pusă la-o-laltă cu cele-l-alte provinții, și e în drept de a cere o deosebire, în puterea firmanelor Porții, și, mai în deosebĭ, în a hotărîrilor tractatului încheiat la Adrianopol între cele doo curțĭ.*

Această deosebire de alt-mintrelĭ, ar putea fi lesne dobîndită prin mijlocul rezervelor ce Poarta și'a păstrat în noile tractate de comerțiu, și ar putea fi concepută în acești termenĭ din articolul 5 al tractatului ei, mai sus pomenit, cu Franța, în care stă scris :

www.dacoromanica.ro

«E bine înțeles că guvernul M. S. Împăratului Francezilor nu pretinde, fie prin acest articol, fie prin vr'un altul din tractatul de mai sus, să hotărască nimic în afară de înțelesul cuvintelor puse, nicĭ să lipsească, în vr'un mod oare-care, guvernul Înaltei Porți de bucuria drepturilor sale de administrațiune interioară, pe cît însă aceste drepturĭ nu vor atinge în mod învederat hotărîrile vechilor tractate și privilegiurile hărăzite de convenționea de față.»

In ceea ce privește puterile europeane, deosebirea ar fi de tot în folosul lor, căcĭ ele n'au îngăduit o mărire a taxei de cît în schimbul încetării a altor sarcinĭ care nu aveau ființă în Țara-Romînească ; de aceea hotărîrile la care s'au oprit le-ar fi aci îngreuetoare în mod gratuit, de vreme ce n'ar priimi nicĭ o compensațiune. Austria a simțit foarte bine aceasta, de vreme ce a cerut o excepție în ce privește cele doo Principate ; căcĭ pentru toate mărfurile ce ar importa în Țara-Romînească, saŭ pe care le-ar exporta străbătînd cele-l-alte provinții ale Împărății otomanicești, ea a priimit hotărîrile cele noi în schimbul desființării celor-l-alte drepturĭ ce mai 'nainte erau percepute în aceste provinții, și a cerut să rămîe în hotarele vechilor tractate pentru comerțul direct ce face cu aceste doo Principate, ast-fel că aceste ar perde, pe de o parte, cele mai multe din drepturile lor, cum s'a arătat mai sus, și, de cea-l-altă, nicĭ nu s'ar folosi de mărirea drepturilor ce a fost îngăduită de curînd. Aceste sunt rațiunile ce Țara-Romînească ar fi în drept să arate în folosul unui-a din drepturile cele mai vechĭ de care s'a bucurat, drept întemeiat pe firmanele repetate ale Înaltei Porți, și chezășuit de toate hotărîrile care au pus'o subt ocrotirea Împărății Rusiei, de la tractatul din Kainargi pînă la cel din Adrianopol. Nu s'ar putea cel puțin cere pentru Țara-Romînească, dupe rostirea chiar a tractatelor celor noi, să-i fie hotărîtă vr'o scală potrivită, ca Brăila, de pildă, în care să poată să urmeze a se bucura de un drept tot atît de vechiŭ ca și ființarea ei înse-și ?

www.dacoromanica.ro

Alteța Sa Senerisimă Prințul Bibescu către Maiestatea Sa Sultanul [1])

Prințul arată Sultanului vătămarea drepturilor sfinte pe care se 'ntemeiază comerțul Țării-Romînești, și cere de la dreptatea Maiestății Sale să binevoească a face să fie privite ca sfinte aceste drepturĭ chezășuite poporului romîn de iluștrii Ei strămoșĭ.

București 1843

SIRE,

Țara Romînească, de atîtea veacurĭ de cînd trăește la umbra augustă a tronului Maiestății Tale, s'a bucurat de privilegiul de a importa productele sale în toate Statele Impărății Otomanicești făr'a plăti vr'un drept de vamă, aceste producte fiind obiecte de prima necesitate, a căror importațiune face să se nască eftinătatea și belșugul. De acea acest Principat a fost numit hambarul Înaltei Porți.

Maiestatea Sa, răposatul Sultan Mahmud, a cărui memorie este vecĭnică, vroi, în generoasa-i îngrijire pentru popoarele sale, să dee o mai mare întindere încă acestor drepturĭ, hărăzind Țării Romînești un pavilĭon cu culorile naționale, și dîndu-i pe vecie dreptul de a nu plăti acest pavilĭon în porturile și scălile Împărății otomanicești decît un drept de 3 la sută, lăsînd însă sarea și grînele, — ca și în trecut, — scutite de orĭce dărĭ.

De aceste drepturĭ, Sire, care sunt monumente ale mărirei și ale dărniciei celor care le-aŭ hărăzit, e amenințat azĭ de a fi lipsit credincĭosul popor romînesc, prin asemuirea sea cu națiunile cu care nu poate avea nicĭ un punct de comparație.

[1]) Avem doo copii de pe această scrisoare către Sultan ; deosebirile între amîndoo sunt prea micĭ pentru ca să fim crezut de nevoe să le dăm pe amîndoo.

www.dacoromanica.ro

Așa dar, fericirea ce am simțit apropiindu-mă de tronul Maiestății Tale, nu va fi ținut, Sire, decît cît lucește un fulger, pentru a fi înlocuită cu adînca durere de a-mĭ vedea patria în momentul de a fi lipsită, chiar din primele zile ale domnirii mele, de privilegĭurile sale cele mai vechĭ, consfințite de atîtea veacurĭ și de atîtea înalte firmane.

Intorcîndu-mă în țara încredințată îngrijirei mele, la a cărei bună stare am menirea de a veghia, nu voi avea să vestesc locuitorilor ei decît perderea scumpelor lor drepturĭ, și derăpînarea micului lor comerț, pe cînd nădăjdueam să n'am a le vorbi decît de dărnicia Suzeranului nostru, de bunătatea și de dreptatea lui.

Sire, nu vei îngădui ca o asemenea nenorocire să vie să isbească Țara-Romînească; te vei îndura să lași pe poporul ei să se bucure ca și 'n trecut, de privilegĭurile chezășuite de iluștrii-ți strămoși!

Iartă, Sire, această faptă îndrăsneață ce mi 'este dictată numai de un adînc simțimînt de datorie și de absolut devotament.

Sunt, Sire, al Maiestății Tale prea smeritul, prea supusul și prea credincĭosul

DOMN AL ȚĂRII-ROMÎNEȘTĬ.

Alteța Sa Serenisimă Prințul Bibescu către Alteța Sa marele vizir Rișid Pașa

Prințul se opințește în contra proectului de hotărîrĭ privitor la comerțul Austriei cu Principatele, în temeiul cărora vămile romînești ar fi lipsite de drepturile în mai mult, ce au fost hotărîte pentru toate celelalte părți ale Împărății Otomanicești. Alteța Sa recomandă îngrijirilor marelui vizir această cestiune de căpetenie pentru țara sa.

www.dacoromanica.ro

București, 1843.

MONSINIORE,

Mi s'a împărtășit de curînd proectul de hotărîrĭ privitor la comerțul Austriei în Principate, pe temeiul cărora vămile acestor-a ar fi lipsite de drepturile în mai mult, ce au fost hotărîte pentru toate cele-l-alte părțĭ ale Împărăției otomaniceștĭ.

Tractatele Porții au regulat în vecĭ tranzacțiunile comerțiale ale Principatelor. A îngădui azĭ, în dauna lor, escepțiunĭ îngreuetoare, ar fi nu numai un lucru ce ar merge în contra a orĭ-cărei dreptățĭ, dar încă o măsură mai nepotrivită încă decît orĭ cînd azĭ cînd politica luminată a Înaltei Porți și a primului ei ministru țintește a-șĭ atrage iubirea diferitelor popoare întrunite subt puterea otomanicească, iconomisindu-le și ocrotindu-le interesele. Ale noastre însă, Monsiniore, ar fi de tot jertfite, de ar putea fi priimite propunerile ce se fac în paguba noastră. Lucrul e mult mai serios și mai de căpetenie decît cum unii îl înfățișează poate Înaltei Porți. Mă cred decĭ îndrituit să-l recomand îngrijirii Alteții Voastre, cu toată stăruința cerută de însemnătatea lui, și cu toată încrederea ce dreptatea și marile luminĭ ale Alteții Voastre sunt menite a-mĭ însufla.

Tălmăcirea Inaltului Impărătesc Firman slobozit, la sfîrșitul Ramazanului anual, în folosul vămilor Țării Romînești, în urma cererilor adresate Inaltei Porți de către A. S. S. Domnul Țăriĭ Romînești, Gheorghe Dimitrie Bibescu, Voevod.

Prin raportul ce ai dat către Inalta Noastră Poartă, — ai arătat că, deși neguțătorii moștenitoarei noastre provinții a Țării Romînești, — pe temeiul Firmanului slobozit la anii 1250 și 1251, — au dobîndit privilegiul de a plăti vamă 3 la sută,

www.dacoromanica.ro

pentru cîte mărfuri din productele romînești vor transporta aicĭ în capitala noastră, precum și în cele-l-alte porturĭ ale Împărăției, pe uscat sau pe mare, spre a le vinde încărcîndu-le în corăbii neguțătorești cu bandiera ce am hărăzit principatului Țării-Romînești ; — dar vameșii Împărății îi supun să plătească vamă asemănată cu aceea ce s'a hotărît prin cele din urmă încheiate tractaturĭ cu cele mai multe din prietenele Puterĭ, și care se plătește întocmai în toată întinderea Împărăției noastre, pentru care ai și cerut a se face cuvenita îndreptare.

Dar fiind că, precît după a noastră bună-voință se socotește trebuincĭoasă înlesnirea și slobozenia comerțului supușilor și a neguțătorilor pomenitului Principat, cu atît earăși este a noastră neapărată datorie de a nu se aduce vătămare veniturilor Împărăției ; de aceea, potrivit cu hotărîrea ce s'a făcut pentru plata vămei de către toțĭ supușii de obște ai Împărăției, și după tractatele de comerț încheiate cu cele mai multe din Puterile prietene, precum se ia vamă de 5 la sută de către vameșii celor-l-alte schele și porturĭ ale Împărăției noastre pentru toate mărfurile streine ce se aduc într'însa, asemenea urmează, și cu dreptate este, să se ia vamă iarăși 5 la sută de către vameșii Țării Romînești de la toate mărfurile streine ce se importează într'această țară.

Asemenea dar se cuvine ca la osebitoarea pentru Țara-Romînească dare de 3 la sută vamă, să se adaoge în viitor încă lei doi la sută pentru producturile și mărfurile romînești, ce se vor cumpăra și se vor transporta pe uscat și pe mare la a noastră Capitală.

Cu acest chip aceste mărfurĭ aducîndu-se la schelele Constantinopolului și la cele de prin prejur, precum și la cele-l-alte porturĭ și limanurĭ ale Împărății noastre, pe lîngă vama ce urmează a se lua în Principat, după privilegiurile Țării-Romînești, să se plătească 5 la sută drept vamă la locurile

www.dacoromanica.ro

unde se vor transporta în Împărăția noastră, plătindu-se și șease-zecĭ de parale pentru ancoraj la țărmurile Bosforului, și la cele de prin prejurul Constantinopolului ; iar alt nimic să nu se mai ceară de către vameșii și cei-l-alțĭ slujbașĭ subt nicĭ un fel de numire.

Către aceasta am luat în băgare de seamă arătarea ce ai făcut, că din vechime nu se lua vamă pentru sarea și productele Țării-Romînești, și că s'ar nevoi ca și de acum înainte să nu se înființeze o asemenea pretenție ;

Privind însă că, după poruncele cele din urmă slobozite pentru vamă, se ia vama de la toate productele pe care supușii și neguțătorii Împărăției noastre, precum și ai Puterilor prietene, cumpărîndu-le le transportează la porturile și schelele Împărăției ;

De aceea cu părerea și împreuna glăsuire a sfetnicilor noștri, s'a hotărît a se lua vama iarăși 5 la sută de la vînzătorul productelor și a zaharelelor Țărei-Romînești, și numai de la sarea acestei Țări să nu se ia vamă, precum din vechime s'a obicĭnuit, nicĭ de la vînzător, nicĭ de la cumpărător.

Neguțătorii romînĭ să nu fie supărațĭ în potriva întocmitelor privilegiurĭ prin pomenitul mai sus firman, cu cerere de vamă sau de vr'o altă dare pentru toate mărfurile cîte vor trece prin Împărăția noastră ca să le ducă la schelele Europei.

Afară din productele romînești,— pentru orĭ cîte alte mărfurĭ vor cumpăra neguțătorii romînĭ sau din Împărăția noastră ca să le transporteze în alte Staturĭ sau din alte Staturĭ ca să le aducă aicĭ, — vor plăti vama asemănată cu coprinderea tractatului întocmai ca și cu din Europa neguțătorii beratlii supușĭ ai Împărăției, adică acele mărfurĭ, orĭ măcar ale căria Puterĭ vor fi productele, vor plăti vamă după tarifa acestei puterĭ.

Asemenea și mărfurile ce vor cumpăra neguțătorii romînĭ din schelurile noastre, sau ca să le vînză iarăși înăuntru Împărăției, sau ca să le transporteze în alte părțĭ, vor fi supuse după tarifă la aceiașĭ vamă ce plătesc și cei-l-alțĭ neguțătorĭ europeanĭ.

www.dacoromanica.ro

Decĭ, fiind că după această hotărîre ce s'a făcut cu obștească glăsuire a sfetnicilor noștri, prin Înalta noastră Împărătească chibzuire și voință, s'a slobozit Înalta poruncă pentru lucrarea orînduelilor vămei după chipul mai sus arătat, și fiind că această pricină s'a încunoștiințat prin poruncĭ scrise către cine se cuvine, atît în capitala noastră cît și la locurile așezate pe țărmurile Asiei și ale Europei, s'a dat acest Impărătesc Firman ca să cunoștĭ orînduelile ce s'au întocmit și să le pui în lucrare după cum pe larg s'a deslușit mai sus [1]).

D. Timony, consul-general al Austriei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Chiar de la suirea sa pe tron, Vodă Bibescu ocupase Cabinetul din Viena cu interesele comerțiale ale Țării-Romînești, și-i atrăsese binevoitoarea-i băgare de seamă asupra acestei cestiunĭ care atinge interesele cele mai vitale ale Țării.

D. Timony asigură pe Prințul de binevoitoarele dispoziținnĭ ale Guvernului său, *în cît nevoile Țării-Romînești s'ar împăca cu drepturile Austriei;* și aduce la cunoștința A. S. Serenisime că *a cerut revocarea firmanului,* ca daunător drepturilor acestei Împărății.

Confidențială.

București 14/28 Dec. 1843

PRINCIPE,

Firmanul publicat în trecuta lună a lui Noembrie, în *Buletinul oficial*, și care hărăzește privilegĭurĭ comerțului Țării-Romînești, îndrituește vămile romînești a percepe de la toate mărfurile *importate*, fără excepție, un drept de 5 la sută, și silește pe vînzător să plătească un drept de 5 la sută pentru toate mărfurile ce vor fi cumpărate înăuntrul Țării spre a fi transportate la scălile Împărății, spre a fi *exportate*, fără însă a lămuri limpede de vor avea negustorii austriaci să mai

[1]) Vezĭ *Curierul Romîn* No. 81 din 1 Noembre 1843. — I reproducem traducerea. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

plătească încă de la dînșii, — în momentul adevăratei exportații, — dreptul de 3 la sută întemeiat pe tractate.

Prima parte a acestor măsurĭ este o directă vătămare a drepturilor noastre ce rezultă din tractate; a doa le-ar da altă față.

Înalta Curte împărătească și regească a însărcinat prin urmare pe Excelența sa, contele de Stürmer, să protesteze pe lîngă Înnalta Poartă în contra acestor măsurĭ, și să ceară cu tot dinadinsul revocarea firmanului de care e vorba, în cea ce privește comerțul Austriei.

În urma ordinelor înaltei mele Curțĭ, am onoarca de a încunoștiința de acest demers guvernul Țării-Romînestĭ, și protestez în contra aplicării celor coprinse în zisul firman, la comerțiul în Țara-Romînească a supușilor împărățeștĭ și regeștĭ.

Dacă însă drepturile întemeiate pe tractate și demnitatea Împărăției Austriei au pus pe înaltul meu guvern în supărăcĭoasa nevoe de a cere cu tot dinadinsul revocarea firmanului, am fost tot de odată autorizat să dau Alteții Voastre asigurarea că Austria va fi în tot-d'auna dispusă să ee în binevoitoare considerare nevoile Țării-Romînești și dorințele Alteții Voastre, întru cît ele s'ar împăca cu drepturile noastre.

Rog pe Alteța Voastră să binevoească a priimi expresiunile adîncului respect cu carc am onoarea de a fi al Alteții Voastre cel mai umil și mai ascultător servitor.

Subsemnat: TIMONY.

E. S. contele de Stürmer, reprezentantul Austriei pe lîngă Înnalta Poartă către A. S. S. Prințul Țării-Romînești.

E. S. contele de Stürmer arată Prințului Bibescu demersurile ce și el a făcut, și în acelaș scop ca și D. Timony, pe lîngă Înnalta Poartă, în. cestiunea vămilor.

www.dacoromanica.ro

Constantinopol, 21 Mai 1844

PRINCIPE,

Am primit cu multă recunoștință scrisoarea [1]) ce Alteța Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ adreseze, cu data de 15 Februarie, și în care a binevoit să intre în unele amănunte despre firmanul, atingător de vamele romîne, ce dedese aci naștere la negociațiunĭ din parte-mĭ cu Înnalta Poartă. N'am văzut în această scrisoare, Principe, decît o noă probă a înnaltei înțelepțiunĭ, ca și a simțimintelor de lealitate și de dreptate ce Vă deosibesc. Încît despre explicațiunile atît de sincere ale A. Voastre despre obiectul mai sus zis, cred de a mea datorie să dau un răspuns tot atît de sincer.

Numai în urma unui ordin expres al Curții împărătești am făcut pe lîngă Poartă demersurile ale căror rezultat a fost scrisoarea vizirială de curînd dată în privința menținerii *statului quo* pentru comerțul austriac. Eu unul, în urma asigurărilor ministerului otomanicesc, care-mĭ fusese confirmate de Alteța Voastră, arătasem că întocmirile ce se luase între Dînsa și Poarta, nu priveau întru nimic pe supușii austriacĭ; dar se pare că redacțiunea nu îndestul de limpede a firmanului a dat naștere, în ideile guvernului împărătesc, unor îndoelĭ asupra căror acesta ținea să fie lămurit, constatînd în mod limpede și preciz că nimic nu se va schimba, prin acest firman, în poziținea pe care o asigură comerțului nostru în Țara-Romînească, capitulațiunile noastre cu Poarta, precum și întocmirile luate cu Dînsa, în urma tractatului englez. De sigur, Principe, că știțĭ de mai 'nainte cît a apreciat Guvernul împărătesc graba ce aț pus spre a-i da în această privință, desăvîrșite asigurărĭ.

[1]) Reclamările Austriei sunt opuse intereselor comerțiului Țării-Romînești. Prințul se ferește de a arăta, în fața demersurilor D. D. Timony și Stürmer, simțiminte vrăjmășeștĭ; nădăjduește că-și va atinge ținta prin răbdare, căutînd să convingă, și interesînd la cauza sa pe Rusia.

www.dacoromanica.ro

D-a de Stürner Vă este, Principe, cît se poate de recunoscătoare de plăcuta-Vă aducere aminte. N'am nevoe de a Vă spune că ne pare chiar acuma rău că momentele ce ne-a fost date să trecem aci cu A. Voastră, au fost atît de scurte, și că nu 'ncetăm de a face călduroase urări pentru fericirea Ei.

Binevoește, Principe, să priimești omagiul înnaltei mele considerațiuni, și al simțimintelor mele foarte afectuoase.

Subsemnat : STÜRMER.

A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. D. de Titow, reprezentantul Rusiei pe lîngă Înnalta Poartă.

Cestiunea vămilor nu și'a priimit încă deslegarea. Prințul se 'ndreaptă, de rîndul ăsta, către Rusia, și pune subt ochii Cabinetului din Sin-Petersburg priveliștea nedreptăților la care sunt expuse vămile romîne. Cere sprijinul Rusiei; o roagă să nu lase ca toate productele străine să urmeze a fi taxate numai cu un drept de 3 la sută, pe cînd ale Țării-Romînești sunt isbite de drepturi peste măsură de mari, și să nu 'ngădue ca în tractatele de comerț care au să fie subsemnate de Poartă cu diferitele Guverne, să fie pentru Principate puse clauze escepționale proprii a-i ruina comerțul.

Alteța Sa ar dori ca Țara-Romînească, conform cu dispozițiunile tractatului din Adrianopol, *să nu fie pusă la olaltă cu cele-l-alte provincii otomanicești.* Ar vrea să aibă Principatele *facultatea de a-și regula înse-și, în deplină libertate,* relațiunile lor comerciale.

Confidențială.

București 11/23 Ianuarie 1845.

DOMNULE AMBASADOR,

Dați-mi voe de a vă vorbi de o afacere atingătoare de comerțul nostru, și, prin urmare, de interesele cele mai vitale ale Principatelor, în al cărora nume și folos vă cer azi sprijinul D-voastră. Știți că, cu toată administrațiunea ne-atîrnată de care ne-am bucurat de vecie, și care a fost recunoscută

www.dacoromanica.ro

ca neatîrnată în toate tractatele cu Curtea ocrotitoare, cu toate acestea și în tot-d'auna s'au îndîrzit să ne aplice silit diferitele tractate de comerț și alte stipulațiuni cu Turcia, asimilîndu-ne, în tot și pentru toate, cu cele-l-alte provinții ale ei, de tot supuse legii musulmane. De aci acele cîocniri și acele contraziceri între instituțiunile țării și drepturile excepționale pe care se bizuesc streinii, drepturi, care fiind foarte puțin conglăsuitoare cu cele stipulate în folosul Principatelor, sunt un isvor de ruinoase abuzuri și de neîncetate dezordini. Excelența Voastră a fost în situațiune de a cunoaște aceasta prin sine înse-și, în timpul ședерei sale aci Mă voi mărgini decî a cita un singur amănunt, acel care îndrituește nota de față.

Știți, Domnule Ambasador, că vămile noastre au fost în tot-d'auna de tot neatîrnate de ale Porții, care, dealtmintrelî, n'are nicî un interes să vre să aibă vr'un amestec cu dînsele, de vreme ce toate drepturile percepute de dînsele nu folosesc decît vistierii noastre. Cu toate aceste, nu știu prin ce fatalitate, a trebuit ca 'n vecî să priimim silit sistemul vamal adoptat de Poartă la diferite epocî, și să-i suferim toate consecințele, or cît de strivitoare ar fi fost pentru noi. Astfel, cît timp dreptul de 3 la sută fu baza or cărei importațiuni în Împărăția turcească, furăm siliți să ne supunem și să priimim la noi productele cu care ne 'nneacă streinii, cu prețul a acestui drept de nimic, pe cînd ale noastre sunt pretutindenî isbite de drepturile cele mai peste măsură de marî. E adevărat că lipsa de siguranță ce domnea în țară, sunt abea cîți-va anî, și lipsa de desvoltare a comerțului nostru, din cauza greutății timpurilor, erau pricina că răul era puțin simțit; dar, de cînd tractatul din Adrianopol a venit să sdrobească piedicile ce ne țineau legat comerțul, și să creeze trebuințî noi, deschizînd țării un viitor nou, acest răŭ este foarte mult simțit.

www.dacoromanica.ro

Dar iată că, pe cînd aveam toate motivele de a nădăjdui că, în urma acestui tractat, om înceta în sfîrșit de a fi puși la olaltă cu cele-l-alte provinții otomanicești, și c'om putea,— cel puțin în ce privește vămile noastre, — să ne 'ntemeiem pe baze mai în raport cu privilegiurile ce ne sunt recunoscute, ne vedem siluiți mai rău decît în trecut.

Într'adevăr, pe cînd, pentru vămile sale, Poarta stipulează dreptul de 12 la sută, nu pune în afară de aceste stipulațiuni Principatele decît pentru a le lăsa tot supuse vechiului drept de 3 la sută. Plecînd de la acest principiu, nu e motiv pentru ca Poarta care, precum am arătat mai sus, n'are nicî un interes ca vămile noastre să producă, — să nu pățească într'o zi la desființarea lor desăvîrșită.

Iată, Domnule Ambasador, asupra cărui punct doream să atrag băgarea de seamă a Excelenții Voastre, azî cînd se pare că tractatele de comerț ale diferitelor guverne cu Poarta au să fie revizuite. De nu este cu putință de a dobîndi facultatea de a ne regula înșine relațiunile noastre comerțiale, cea ce ar fi urmarea de tot firească a poziținii politice ce ne este recunoscută și asigurată de tractate, cel puțin să nu fie suferit, pentru Principate, să se pue clauze excepționale, cu scopul de a le ruina mai bine comerțul.

E. S. Contele de Nesselrode către A. S. S. Prințul Bibescu.

O a doa scrisoare a Prințului Bibescu, cu data de $^{17}/_{29}$ Febr. [1]), fiind mai stăruitoare încă de cît cea de la 23 Ian. 1845, în cestiunea raporturilor comerțiale ale Rusiei cu Țara-Romînească, contele de Nesselrode răspunde Alteții Sale că *Împăratul sprijină, la Constantinopol, năzuințele Domnului Țării-Romînești* spre a dobîndi, în folosul Principatului romîn, *mărirea drepturilor vamale care are să fie consfințită prin convențiunea comerțială cu Poarta.*

[1]) Această scrisoare, căreia răspunde Contele de Nesselrode, lipsește din culegerea noastră.

www.dacoromanica.ro

Sîn-Petersburg, 30 Martie 1845

PRINCIPE,

Mi'am făcut o datorie de a da seamă Împăratului de dorințele ce Alteța Voastră a binevoit a-mĭ arăta în scrisoarea sa de la $^{17}/_{29}$ Februarie, în privința raporturilor comerțiale dintre Rusia și Țara-Romînească.

Precum reese din această scrisoare, administrațiunea acestui Principat ar dori ca mărirea drepturilor vamale, care are să fie consfințită prin convențiunea comercială ce negoțiăm acuma la Constantinopol, să fie asemenea întinsă și provințiilor de la Dunăre. Împăratul ținînd din inimă la tot ce poate contribui la desvoltarea prosperității acestor Provinții, puse de tractate subt egida-i ocrotitoare, nu s'a dat în lături de a aproba dispozițiunile ce Alteța Voastră privește ca cele mai proprii pentru a atinge ținta aceasta.

Simț mare plăcere, Principe, că pot să-ți vestesc un rezultat atît de conform dorințelor Alteții Voastre ; poftesc tot de o dată pe D. Dașkoff să-I dee mai desvoltate deslușirĭ despre afacerea ce a tratat în sus zisa scrisoare.

Binevoește, Principe, a priimi asigurarea înnaltei mele considerațiunĭ.

Subsemnat : NESSELRODE

D. Philippsborn, însărcinat de afaceri al guvernului romîn, către A. S. S. Prințul Bibescu.

D. Philippsborn a priimit de la Prințul Bibescu instrucțiunĭ în privința cestiunii vamale; Prințul își urmărește campania pe lîngă Cabinetul austriac, și o scrisoare destinată Prințului de Metternich tratează această cestiune. D. Philippsborn nădăjduește să ducă bine la capăt cu A. S. Prințul de Metternich negociațiunea ce i-a fost încredințată.

A doa parte a scrisorii se referă la diferite recomandărĭ făcute de Prinț, precum: alegerea unui arhitect, comanda de drapelurĭ și stindarde, prețul lor.

www.dacoromanica.ro

Viena, 6 Martie 1846.

MONSINIORE,

Momentele D-lui Prinț de Metternich fiind din cele mai prețioase, n'am îndrăsnit să abuzez de dînsele ; Prințul mi'a ținut scamă de această discrețiune și a binevoit a-mĭ trimite răspuns că avea de gînd să mă vază într'o zi apropiată și că va afla cu plăcere tot ce voi avea să-i spui, despre cestiunea recomandată îngrijirii mele. Pîn'atunci, am făcut să-i fie dată scrisoarea [1]) cu care mă'nsărcinase Alteța Voastră. Pe loc ce voi fi văzut pe D. Prinț de Metternich, mă voi grăbi să fac umilul meu raport ; cred că pot de acum să afirm că dispoziținnile lui sunt desăvîrșit de bune, că nu lasă nimic de dorit, că sunt astfel încît să putem avea nădejde, și o nădejde cu temei, de a vedea dusă la bun capăt negociațiunea ce Alteța Voastră a binevoit a-mĭ încredința.

Scrisoarea către Prințul Miloș i-a fost cu grijă îmmînată

Am pornit iarășĭ după informațiunĭ și am dobîndit siguranța că d. Helft întrunește toate calitățile cerute pentru a îndeplini foarte bine și spre marea mulțumire a Alteții Voastre, îndatoririle ce este gata să ee. Se bucură aci de un renume care-l face vrednic de a fi recomandat, și pentru cunostințele și pentru simțimintele sale; e un arhitect foarte iscusit, plin de inteligență, care a probat ce poate face, și, de se hotărește să părăsească Viena, și să-și ee îndatorirea ce i-am propus, o face mai mult cu gîndul de a se pune și mai bine în vedere decît cu acel de a face banĭ. D. Helft stă foarte bine ca avere; am stăruit din nou pe lîngă dînsul; i-am arătat din nou dorința ca el să meargă să pue serviținile sale în slujba guvernului Alteții Voastre; s'a arătat foarte aplecat a o face; dar, deși părăsește ideea de a conduce lu-

[1]) Copia scrisorii Prințului Bibescu către Prințul de Metternich nu se află in culegerea noastră.

www.dacoromanica.ro

crări particulare, de s'ar înfățișa vr'unele în afară de ale Guvernului, n'a vrut să se'nduplece în ce privește cea arătată de mai 'nainte, adică: un congediu de doo luni pe an, dîndu-i-se acest congediu între lunile de Noembrie și de Februarie, precum doreștĭ, Monsiniore, sau la orĭ ce altă epocă a anului: asupra acestui punct, D. Helft se referă pe deplin la hotărîrile Alteței Voastre. Lucrul de căpetenie este să-i fie ingăduit să meargă, din timp în timp, să viziteze țările care au făcut mai marĭ propășirĭ în știința arhitecturei și a construcțiunilor. Va atîrna decĭ de Alteța Voastră să vadă pe D. Helft plecat cît mai curînd pentru Bucureștĭ, de mă 'ndrituește să trec cu dînsul un contract întemeiat pe condițiunile ce am avut onoarea de a-i le arăta altă dată.

Am vizitat mai multe ateliere în care se lucrează drapele și stindarde; m'am oprit la al D-lui Alkens, principalul furnisor al armatei austriace; mi'a arătat diferite modeluri; m'am sfiit să aleg, ne știind la ce clasă să mă opresc ; văzînd deosebirea prețurilor, m'am temut să-mĭ pui în joc răspunderea, și am vrut mai bine să poftesc pe D. Alkens să 'ntocmească devizurĭ pe care am onoarea de a le alătura și de a le supune Alteței Voastre. Reese din ele că sunt trei clase: cea d'întîiŭ, de la 547 la 697 fiorinĭ de drapel, și 643 fiorinĭ de stindard; a doa, 426 fiorinĭ de drapel, și 498 fiorinĭ de stindard ; aceste clase au montura în aur și sunt brodate pe amîndoo părțile. A treia e cu mult mai pe jos ca preț, precum arată devizul, dar este asemenea cu mult mai pe jos ca eleganță și trăinicie și este numai zugrăvită. Speriat de mărimea prețurilor și crezînd că comanda a trei stindarde și a noo drapele ar fi îndestul de mare pentru a putea trage nădejdea că se va mai lăsa din preț, am stăruit, și D. Alkens în sfîrșit a făcut propunerea de a preda pe prețul de 550 fiorinĭ stindardele și drapelele, fără deosebire, cele de clasa d'întîiŭ ; cele de a doa costînd 450 fiorinĭ ; și cele de a treia

www.dacoromanica.ro

350, ș'îndatorindu-se să le predee pe toate în răstimpul de șase săptămîni, numărat din zioa comenții. Pentru o mai bună deslușire, alătur și declarațiunea dată 'n scris de D. Alkens. Aștept decĭ ordinele Alteței Voastre.

Sunt cu cel mai adînc respect, Monsiniore, al Alteței Voastre prea umilitul și prea supusul servitor.

Subsemnat : PHILIPPSBORN.

D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu.

D. Philippsborn, pus de A. S. Prințul de Metternich în raport cu D. Humlauer, consiliar aulic, — în special însărcinat cu cestiunile privitoare la comerț și industrie, — raportează Prințului Bibescu că acest domn a fost isbit de amănuntele noi ce Alteța Sa i-a trimis despre cestiunea vămilor romînești.—Aceste amănunte au pus pe D. consiliar în stare de a se pătrunde bine de neapărata trebuință, *pentru amîndoo țările,* de a face să 'nceteze o situațiune care dă prilej la o mulțime de reclamărĭ. — Dispozițiunile Cabinetului din Viena sunt de tot simpatice propunerilor Domnului Țării-Romînești. — De la 1843, cestiunea a înnaintat foarte mult. *Procedeurile pline de cordialitate de care Guvernul rus se slujește față cu Principatele, și pe care Prințul a avut grija să le 'nsemne în scrisoarea-i către Prințul de Metternich,* au produs, scrie D. Philippsborn, asupra D-lui Humlauer un efect favorabil.

31 Martie 1846.

MONSINIORE,

A. S. Prințul de Metternich a binevoit a mă pune în raport cu D. de Humlauer, consiliar aulic, și în special însărcinat de a trata afacerile privitoare la comerț și industrie, de cîte orĭ e neînțelegere între Guvernul austriac și ale altor State, fie despre modul de aplicare a schimburilor, fie despre a lor administrare, prin urmare despre spiritul, execuțiunea tractatelor de comerț încheiate cu Austria. D. de Humlauer avînd, ca să zic așa, în mîna sa politica comerțială păzită în afară de Cabinetul împărătesc, nu puteam să fiu mai bine

www.dacoromanica.ro

îndreptat, și m'am grăbit să mă folosesc de voea ce-mĭ dedese D. cancelar să comunic cu dînsul. Spirit luminat și înțelegînd foarte bine că este un abuz în tradițiunile care conduc încă oareșĭ cum raporturile comerțiale ce Principatele cată să aibă cu străinătatea, D. de Humlauer mi'a luat aproape înainte, și nu mi'a tăgăduit de loc că vedea cu părere de rău în contra a căror greutățĭ avea de luptat guvernul romîn, și că nu cerea alta decît să poată contribui a-l mîntui de dînsele ; că va vedea de aceasta, că nu se 'ndoea că va isbuti, dar că afacerea nu se putea sfîrși într'un moment, și că trebue să i se dee răgaz ; că pentru moment atîta cerea de la mine. A cătat să mă supun la aceasta, cu toate că țineam foarte mult să văd pus un capăt acestei stărĭ de nesiguranță, care atît de greu apasă pe țară, și cu toate că doream să fiu îndrituit să vestesc Alteții Voastre că cestiunea vămilor, ca și a dreptului de patentă, au fost regulate în înțelesul unei desăvîrșite reciprocităț, conform cu principiile de dreptate, cu ideile priimite de națiunile civilizate. Nu atîrna de D. Humlauer de a-mĭ da această îndrituire, de a-mĭ face această plăcere ; ar fi făcut-o, de ar fi putut, căcĭ vede adevărul, înțelege că situațiunea este din cele mai încurcate, și că e vremea de a eși dintr'însa ; înțelege că în aceste cestiunĭ, interesele Austriei sunt tot atît în joc ca și ale Principatelor înse-șĭ.

Numai Alteța Voastră l'a pus în stare de a-șĭ forma bine judecarea, de a se pătrunde de nevoea ce au interesele amîndoror țărĭ de a pune un capăt reclamațiunilor căror am fost însărcinat de mai multe orĭ să dau sprijin, arătîndu-le valoarea. Numai din scrisoarea pe care, Monseniore, ațĭ binevoit a mi'o trimite, a tras D. de Humlauer amănunte care i-erau încă necunoscute, amănunte care au slujit să-l îmbolde a se ocupa serios, foarte serios chiar, ca dispozițiunile binevoitoare ale guvernului austriac, — de care atîtea orĭ am

www.dacoromanica.ro

avut onoarea de a vorbi, — să capete trup și să nu se mărginească de azĭ înainte numai în rostire de dorințĭ.

D. de Humlauer dorind, spre mai mare lămurire, să aibă copie după scrisoare, i-am îndeplinit cererea, cea ce sunt sigur că Alteța Voastră va aproba. Cea ce mai ales a atras băgarea de seamă a D-lui consiliar aulic, sunt procedeurile pline de cordialitate de care guvernul rusesc se slujește față cu Principatele, cu acest prilej ca și cu multe altele, și pe care Alteța Voastră a avut grija de a le 'nsemna. Ele au pricinuit D-lui de Humlauer o oareșĭ-care mulțumire, și am prilejul de a crede că se va sprijini pe dînsele spre a învinge prejudecările învechite, — care au încă destul traiŭ și destulă putere, deși nu sunt absolute,—ca să 'ntîrzie deslegarea cestiunilor aceste, deslegare pe care, el unul, vrea s'o aducă cît mai curînd. — Ar fi dar de dorit să fiu treptat încunoștiințat de tot ce se atinge de dispozițiunile guvernului Rusiei de a veni în ajutor Principatelor, ca să nu mai fie ținute ele într'un regim atît de amenințător și pentru comerțul și pentru industria lor. Indrăsnesc să rog pe Alteța Voastră să bine-voească a-mĭ priimi cererea, și a mă pune în stare de a vorbi în cunoștință de cauză : astfel sarcina ce mi s'a impus mi se va 'nlesni cu mult. Cată să adaog că D. de Humlauer îșĭ va face peste curînd raportul, care ne va 'ngădui să vedem pînă la ce punct vor fi aplecațĭ să concure a deschide Principatelor o cale de prosperitate.

Sunt cu un adînc respect, Monseniore, al Alteții Voastre prea umilitul și ascultător servitor.

Subsemnat: PHILIPPSBORN.

www.dacoromanica.ro

CORESPONDINȚA GENERALĂ

DIPLOMATICĂ

(1843—1846)

www.dacoromanica.ro

Ex. S. contele de Nesselrode, vice-cancelar al Împărăției Rusești, către D. Daşkoff, consul al Rusiei la București.

Contele invită pe D. Daşkoff să transmiță adunărei obștești felicitările Curței protectoare pentru alegerea ce a făcut, — *și care o onoară*, — a lui Gheorghe Bibescu de Prinț al Țării-Romînești, ca și *pentru ordina* ce a prezidat la alegerea Prințului.

Petersburg, 12 Ianuarie 1843.

Curierul trimis de guvernul provizoriu al Țării-Romînești pentru a face cunoscută Curții imperiale alegerea D-lui Gheorghe Bibescu la postul de Hospodar, a sosit aicĭ în zioa de anul nou. M'am grăbit să dau seamă Impărătului de noutatea pe care o aducea, și să supun Maiestății Sale adresa prin care Adunarea obștească extraordinară i-anunță rezultatul operațiunilor alegerii.

Maioritatea impuietoare de voturĭ ce s'a format în favoarea D-lui Bibescu a corăspuns pe deplin cu nădejdiile noastre. Această alegere onorează Adunarea din care a eșit, și de-a fost priimită prin aclamațiunile unanime ale Țării-Romînești, se bucură asemenea de aprobarea Curții protectoare, cărei dă chezășia unei administrărĭ înțelepte și regulate, menite să asigure pe viitor buna-stare a Principatului.

Bine-voițĭ, D-le, să transmitețĭ expresiunea acestor simțiminte membrilor celei din urmă Adunărĭ obștești extraordinare, prin organul președintelui ei. Îi veți spune ca ceia ce adaogă încă la mulțumirea noastră, este ordinea și cuviința vrednice de a fi dat ca pilde, ce au prezidat la lucrările Adună-

www.dacoromanica.ro

nării alegătoare. Nu putem da îndestule laude măsurilor atît de înțelepte care, după recomandarea D-voastră, au fost adoptate pentru a ajunge la acest scop. Mitropolitul a dobîndit astfel titluri noi la iubirea și veneraţiunea concetăţenilor săi prin zelul nobil ce s'a desfășurat în îndeplinirea înaltelor funcţiuni cu care era însărcinat de drept. În mijlocul luptei intereselor rivale și a ferberii patimilor, i s'a ridicat vocea solemnă și gravă pentru a deștepta în conștiința alegătorilor simțimîntul unui patriotism sincer și datoriile ce le impunea către Dumnezeu și către ţara lor sfinţenia mandatului ce priimiseră.

Călăuzită de acest prelat, Adunarea alegătoare a știut să tragă folos din însușirile politice a căror bine-facere grija Curţii protectoare a asigurat-o Ţării-Romînești, și dintre care cea mai de preţ este dreptul păstrat Naţiunei de a-și alege ea însăși capul chemat să prezide la destinele ei.

Subt acest raport, alegerea D-lui Gheorghe Bibescu nu lasă nimic de dorit.

Învităm chiar de azi pe D. Boutenieff să facă cunoscut Porţii că Guvernul Împărătesc aprobă pe deplin, din parte-i, alegerea acestui boier. În acelaș timp, trimisul nostru este însărcinat să îmbolde pe miniștrii Porţii să grăbească pe cît le va sta 'n putinţă, întărirea acestei alegeri de către Curtea suzerană.

Pîn' atuncea, vă rog să 'nfăţișaţi D-lui Bibescu felicitările noastre cele mai sincere despre alegerea sa; arătaţi-i toate urările noastre, ca și nădejdea unui viitor fericit ce tragem despre administraţiunea sa, nădejde pe care va ști s'o 'ndeplinească, nu ne îndoim, astfel în cît să 'ndrituească înalta idee ce Împăratul și-a format-o ori cînd de principiile lui, de caracterul și de talentele care-l deosibesc.

Dacă, la primirea acestora, Savfet-Effendi se află încă în București, veţi bine-voi a-i arăta via mulţumire pe care ne-a făcut-o purtarea-i înţeleaptă și ţintind în veci la 'mpăcăciune. Veţi adăoga că nu ne am dat îndărăt de a lăuda la Poartă

www.dacoromanica.ro

lealitatea cooperațiunei ce v'a dat în aducerea la îndeplinire a hotărîrilor luate în comun de către cele doo Puteri.

Mi' este asemenea foarte plăcut lucru ca să am a vă da, D-le, ştire de înalta aprobare cu care Împăratul a bine-voit a onora zelul şi îngrijirile pline de sîrguinţă, ce aţi pus în îndeplinirea sarcinei atît de grele ce v'a fost încredinţată şi pe care aţi ştiut a o săvîrşi cu pe deplina mulţumire a Maiestăţii Sale Împăreşti.

Priimiţi, D-le, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

Subsemnat : NESSELRODE.

D. Billecoq, către D. Guizot.

2 Ianuarie 1843.

DOMNULE MINISTRU,

D. Gheorghe Bibescu, fost mare Postelnic (sau ministru al afacerilor streine) al Principatului Ţării-Romîneşti, a fost-ales, astă noapte, Hospodar, cu 131 de voturi. — Fratele său, D. Stirbei, candidatul cel mai favorizat după dînsul, avea 91 ; D. G. Filipescu, 84 ; D. Emanuel Băleanu, 79 ; şi în fine D. Alexandru Filipescu (Vulpe) 63.

Totul s'a petrecut în cea mai mare ordină.

Excelenţia Savfed-Effendi trimite azi, la Constantinopol, actul de alegere subscris de toţi membrii Adunării obşteşti extraordinare.

Caimacamiea va urma cu administrarea Principatului pînă la întoarcerea curierului, care va aduce confirmarea numirii noului Hospodar.....

Subsemnat : BILLECOQ.

---

www.dacoromanica.ro

Ex. S. contele de Nesselrode către D. Daşkoff.

Contele însărcinează pe D. Daşkoff să mulțumească Mitropolitului Neofit pentru ordina ce a domnit în alegerea Prințului G. Bibescu.

Ianuarie 1843.

Suntem recunosătorĭ Monsiniorului Neofit pentru că, prin lepădarea de sine însuși ce a arătat-o, a contribuit în mod hotărîtor la fericitele rezultate de care are azĭ are a se felicita Țara-Romînească. Împăratul vă însărcinează cu tot dinadinsul de a arăta Mitropolitului înalta-i mulțumire de modul cum și-a îndeplinit datoriile, păstrînd o ordină așa de desăvîrșită în Adunarea alegătoare. Învingînd starea de suferință în care n'a încetat de a se afla, s'a întors în Bucureștĭ în zioa cînd prezența-i era cerută acolo, și nu s'a dat îndărăt în fața ostenelilor ce-i impuneau funcțiunile sale de prezedinte.

M. Sa Împărătească, drept urmare la aceste, a bine-voit, a destina acestui prelat, ca semn de bună-voință din parte-i, o icoană împodobită cu diamante. Informîndu-vă de aceste înalte intențiunĭ, vă poftesc să le faceți cunoscute Monsiniorului Neofit. Îndată ce *Panaghia* va fi gata, vi se va trimite spre a fi îmmînată Mitropolitului cu o scrisoare din parte-mĭ.

Subsemnat : Conte de NESSELRODE.

Ex. S. contele de Nesselrode, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele felicită pe Prinț de *strălucitoarea-i alegere de care este atît de vrednic ;* reamintește datoriile Țării-Romînești către Poartă, respectul, credința, supunerea ce-i datorează ; arată ce politică vrea Rusia să urmeze și face cunoscut Alteței Sale dorințele și nădejdiile privitoare la administrațiunea lui.

Contele făgăduește Prințului că Guvernul Împărătesc îl va sprijini cu toată influența sa ca să-l ajute să 'ntemeeze ordinea și să facă să piară abuzurile care ființează în toate rămurile administrațiunii.

www.dacoromanica.ro

Sîn-Petersburg, 26 Ianuarie 1843.

PRINCIPE,

Am avut onoarea de a priimi scrisoarea ce Alteța Voastră a bine-voit să-mĭ adreseze, cu data de 28 Decembre, cu prilejul alegerii sale la postul înnalt ce votul concetățenilor săi îl cheamă să-l ocupe. Dacă s'ar mai putea adăoga ceva la mulțumirea ce această alegere a făcut pe Curtea împărătească să simță, aceasta ar veni numai din simțimintele și intențiunile mîntuitoare ce ne arătați ; ele corăspund ideii ce de la început Împăratul a avut-o de caracterul vostru leal și nobil, ca și de înalte-vă luminĭ ; ele îndrituesc încrederea și stima cu care M. Sa bine-voește a vă onora.

Oferind Alteței Voastre sincerile mele felicitărĭ de strălucita și bine meritata isbîndă ce a avut acum la alegere, cred că nu vă pot arăta mai bine, Principe, viia îngrijire ce o inspiraţĭ Împăratului, de cît zugrăvindu-vă cu o deplină sinceritate urările și nădejdiile pentru viitor ce leagă cu administrațiunea Voastră, o Putere ce întinde asupra Țării-Romînești o protecțiune neinteresată, după ce și'a impus atîtea mărinimoase jertfe pentru a-i asigura bine-facerea unui guvern regulat, întemeiat pe instituțiunĭ așa de potrivite pentru propășirea prosperității ei.

Politica Rusiei în privința țărĭi voastre se află în tractatele încheiate cu Poarta. După rostirea acestor tranzacțiunĭ în vecĭ neuitate, Țara-Romînească urmează a forma o parte nedesłipită a Împărăției otomanicești ; ca provinție a acestei Împărății, datorează respect, supunere și credință Sultanului, suveranul ei legitim ; dacă decĭ vre-o dată Țara-Romînească ar avea nenorocirea de a-și uita datoriile către Curtea suzerană, Rusia, departe de a îmbărbăta asemenea vinovate încercărĭ, ar fi cea d'întîiŭ care să le lovească cu o aspră neaprobare.

În încrederea ce ne inspiră caracterul și principiile voastre,

www.dacoromanica.ro

în convingerea în care suntem că, pe cît timp vă veți găsi la cîrma afacerilor, veți ști să dați o direcțiune bine-făcătoare spiritului public, m'aș fi ferit de a vorbi aci de vr'o prevedere care nicĭ nu și'ar fi înfățișat minții noastre de n'am fi văzut, în acești din urmă timpĭ, că niște atîtorĭ de turburărĭ și un tineret hrănit în streinătate, cu doctrine primejdioase, lucrau să respîndească în Țara-Romînească unele idei distrugătoare menite să rătăcească spiritele în ce privește raporturile acestei țărĭ cu Poarta și să aților primejdioase aplecărĭ și necompatibile cu felul de ființare politică ce tractatele și regulamentul organic recunosc acestui Principat. Toțĭ aceia care păstrează în Țara-Romînească un patriotism sincer, trebue să se opue cu vîrtoșie acestor vinovate uneltirĭ a căror prima victimă ar fi însă-și țara lor ; căcĭ credința și ascultarea către Sultan sunt tot de odată chezășia și condițiunea pașnicei bucurărĭ a instituțiunilor civile și judiciare date Principatului ca și ale unei existințĭ scutite de turburărĭ și de primejdii.

Cît despre Curtea protectoare, ea n'are nicĭ un interes escluziv al ei de sprijinit în Țara-Romînească. Rusia nu poate avea gîndul de a ține de scurt o țară căreia mărinimoasa-i îngrijire a chezășuit o organizare interioară neatîrnată. Acțiunea ei de epitrop, curat conservatoare, nu-și propune vr'o altă țintă decît cea de a 'ntemeia și statornici ordina de lucrurĭ înființată în Țara-Romînească în puterea tractatelor încheiate cu Poarta, de a veghia la observarea principiilor și drepturilor care decurg din aceste tractate, și în sfîrșit de a opri la vreme orĭ-ce abatere de la mersul legal arătat de regulamentul organic. Această datorie, Rusia a știut și va ști în tot-d'auna să și'o îndeplinească, sincer și fără gînd ascuns ; intențiunile noastre sunt tot așa de vădite și tot așa de pozitive ca și clauzele la a căror autoritate recurgem. Fițĭ siguri, Principe, că dorințele noastre se vor împăca în tot-d'auna cu ale voastre, ca și cu ale părții sănătoase a națiunii romîne, în

www.dacoromanica.ro

scopul de a păstra însușirile și instituțiunile cu care a fost înzestrată.

Va atîrna de Alteța Voastră să ne împliniți nădejdiile. Ne place să credem că o noo eră de prosperitate va începe pentru compatrioții voștri din zioa în care veți intra în exercițiul înaltelor funcțiuni pe care încrederea lor vă chiamă să le împliniți. Sarcina ce vă este dată cere multă muncă ; știm să ne dăm seama de greutățile pe care obiceiurile învechite ale unui popor și unele tradițiuni primejdioase, adînc înrădăcinate, le opun adesea cugetului celui mai bun, dar Alteța Voastră va găsi în patriotismul său tăria și statornicia de care are nevoe ca să treacă peste aceste piedici. Aprobarea și sprijinul Rusiei nu vă vor lipsi în cariera ce veți avea de străbătut; Rusia va ajuta cu toată influența sa năzuințele ce veți face ca să restabiliți în afaceri ordinea și regularitea și ca să faceți să dispară abuzurile și neregularitățile ce ființează în toate rămurile administrațiunii.

Vițurile radicale ale regimului de mai 'nainte au lăsat din nenorocire adînci urme în țară. Nu voi stărui asupra amănuntelor întristătoarei și 'ngrijitoarei priveliști a stărei în care a ajuns din lipsa de grijă a predecesorului vostru ; mai mult decît noi, sunteți, Principe, în situațiune de a studia relele ce vă bîntue patria, de a le căuta cauzele, de a cerceta rănile Țării-Romînești spre a le aduce un leac repede și mîntuitor. Opera ce aveți de desăvîrșit cere timp, îndemînare și stăruință. Veți avea a lupta în contra opozițiunii sistematice a unei mulțimi de indivizi deprinși să se folosească de abuzuri spre a-și sătura lăcomia și interesele lor particulare și care se vor vedea amenințați de dreapta asprime a legilor. Dar influența de care vă bucurați, tăria-vă de fire, dreptatea-vă aspră și înțelepciunea-vă de limbagiu nu vor întîrzia a uni împrejuru-vă, cu iubire și devotament, pe toți aceia care țin din inimă la binele țărei lor și a deștepta simțimîntul da-

www.dacoromanica.ro

toriei în funcționarii publicĭ pe care veți ști să-i alegeți printre oamenii cei mai luminați și cei mai vrednicĭ prin moralitatea lor. Pilda ce veți ști să dați va face să se nască într'înșii o nobilă rîvnă și le va deștepta sîrguința ca și dorul de a ajuta prin năzuințele lor pe ale voastre în interesul obștesc al patriei lor.

Acestea sunt, în puține cuvinte, Principe, nădejdiile și dorințele pe care Curții împărătești i place să le unească cu administrațiunea voastră. Lucrînd a înfrîna abuzurile, a curăți tribunalele, a da o direcțiune mîntuitoare instrucțiunii publice, reîntemeind domnia legilor și a dreptății, desăvîrșind și întărind organizarea din lăuntru în sfera determinată Țăriĭ-Romînești prin tractate și prin regulamentul organic, desvoltînd numeroasele elemente de prosperitate și de bogăție cu care natura v'a înzestrat țara, nu veți lipsi de a atrage asupră-vă bine-cuvîntările concetățenilor voștri și de a dobîndi astfel titluri noi la înnalta încredere a Sultanului și la bunavoință particulară a Împăratului.

Nu pot sfîrși această scrisoare fără a ruga pe Alteța Voastră să fie convinsă că, din parte-mĭ, mă voi simți în tot-d'auna fericit să contribui, în tot ce-mĭ va sta în mînă la făptuirea mărinimoaselor gînduri ale Maiestății Sale Împărătești pentru patria voastră.

Bine voiți a priimi, pe lîngă această asigurare, pe aceea a înnaltei mele considerațiunĭ.

Subsemnat: Conte de NESSELRODE.

Ex. S. generalul conte Kisselef, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Generalul *felicită* pe Alteța Sa de suirea-i pe tron și *Țara-Romînească de alegerea ce a făcut.* Ființarea politică a acestui Principat

www.dacoromanica.ro

trebue să se întărească prin desvoltarea principiilor coprinse în regulamentul organic.

Generalul asigură pe Prinț că va găsi în Ministerul Împărătesc sprijinul ce-i este neapărat ca să readucă lucrurile în starea lor normală de ordină și de dreptate.

Sîn-Petersburg, 28 Ianuarie 1843.

După ce la scrisoarea ce aţĭ bine-voit a îmĭ scrie, am răspuns, — în formele cerute.—îngăduiţi-mĭ, Principe, să vă scriu cîte-va rînduri, pornite de tot din inimă spre a vă felicita, și a felicita încă mai mult Țara-Romînească de alegerea ce a făcut acum. E un întreg viitor pentru această Țară pe care aș voi să o văd în tot-d'a-una fericită și vrednică de fiinţarea politică ce i-a fost făcută de tractate, și care nu se poate întări de cît prin desvoltarea și neclintita pază a principiilor puse de regulament. — Sunteţĭ reprezintantul și susţinătorul lor ; de aceia vă pot asigura că veţĭ găsi în Ministerul împărătesc sprijinul ce vă va fi neapărat ca să readuceţĭ lucrurile în starea lor normală de ordină și de dreptate.—Lucraţĭ, scumpe Prinţ, fără a vă 'ngriji de pismașĭ și de opozanţĭ. Intenţiunile drepte și principiile care v'au însufleţit în tot-d'auna vor învinge toate încurcăturile care vor veni să stee în contra năzuinţelor voastre. Păşiţĭ cu tărie fără a vă lăsa sufletul să fie doborît de greutăţĭ, mai cu seamă că puneţĭ în al doilea rînd popularitatea care, tot-d'auna ademenitoare pentru caracterele cele slabe, nu trebue să atragă pe aceia care vor binele pentru binele însușĭ, și mai ales pe aceia care vor să-l găsească în ce e drept și cinstit.

Erarea ce aţĭ dat-o unor nebunĭ din cea l'altă epocă, va fi de un bun efect. Vă felicit de această idee mîntuitoare : — *indulgenţă* pentru cei rătăciţĭ, *asprime* pentru cei răi. Iată ce va trebui să popularizaţĭ și ce vă va da o putere morală ca să ajungeţî la tot ce va fi folositor și de dorit pentru ţară.

Împăratul vă cunoaște modul de gîndire și s'a rostit în ter-

www.dacoromanica.ro

menĭ foarte măgulitorĭ despre modul cu care l'aţĭ arătat acum în urmă. Vă felicit și eu de purtarea-vă înțeleaptă și cumpătată cînd cu alegerea, într'un moment în care toate patimile erau într'atîta în joc, dar în care bunii mei Romînĭ s'au arătat așa de desăvîrșit vrednicĭ de viitorul ce le-a făcut augustul lor Protector.

Nu pot vedea fără părere de rău că soarta v'a pus în față de fratele vostru într'o luptă politică. Caracterul lui nobil și mărinimos i-a și arătat fără îndoială că, în această alegere, nu era vorba de persoane, dar de țară, și că în acest înțeles scopul celor mai scumpe dorințe ale lui a fost atins,—dacă nu în interesul lui particular, cel puțin în al patriei sale pe care a servit-o așa de bine și de folositor. — Bine-voiţĭ a-i arăta toate simțimintele mele de stimă și de nestrămutat prieteșug. N'am răspuns la toate scrisorile lui, dar ele au fost văzute și citite de cei în drept și de vrea să-mĭ scrie pe viitor, să o facă cu încrederea că voi priimi în tot-d'auna noutăţĭ de la dînsul tot cu aceași plăcere și prietenie

Scrisoarea care vi s'a scris de Nesselrode poate fi arătată compatrioților voștri. Stima ce ministrul vă arată trebue să fie cunoscută de toţĭ; mai tîrziu veţĭ avea probe de această stimă.

Încă o dată, scumpe Principe, îngăduiţi-mĭ să felicit Țara-Romînească de viitorul său, și priimiţĭ asigurarea simțimintelor ce am pentru A. voastră, și pe care le cunoașteţĭ prea bine pentru a mai fi nevoe să le reamintesc aci. Bucurați-vă de binele ce sunteţĭ chemat să faceţĭ și dacă, în niște momente de încurcătură, aveţĭ trebuință de serviciile mele, slujiţi-vă de mine cu încredere.

Cu toată inima al Alteții Voastre.

Subsemnat: KISSELEFF [1])

[1]) In decursul acestei publicărĭ, vom vedea că Kisseleff se iscălește și numai Kisseleff și generalul Kisseleff, și contele Kisseleff și chiar generalul conte Kisseleff.

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Bibescu, Domnul Țării-Românești, către A. S. S. Prințul Sturza, Domnul Moldovei.

Prințul Bibescu scrie Prințului Sturza că la nimic nu ține mai mult decît să vadă întemeindu-se între Țara-Românească și Moldova relațiuni de bună vecinătate și armonie, pe care le cere interesul acestor doo țări. Face cunoscut Alteții Sale nevoea în care se găsește să amine întrevederea plănuită cu dînsa, din cauza întîrzierii aduse călătoriei sale la Constantinopole.

București, 2 Martie 1843.

PRINCIPE ȘI PREA IUBITE FRATE,

Am simțit o vie mulțumire priimind îndatoritoarea scrisoare ce Alteța Voastră Serinisimă a însărcinat pe D. Vornic Beldiman să-mĭ îmmîne. Stima ce înnaltele calităț ale Alteții Voastre mi'au însuflat în tot-d'auna, nu putea decît să reînnalțe prețul simțimintelor ce bine voește a-mĭ arăta.

Nu țin la nimic maĭ mult decît să văd întemeindu-se între noi acele relațiunĭ de bună vecinătate și de armonie pe care le cere interesul bine înțeles al celor doo țărĭ, și pe care o neprieceptă nedibăcie numai le a putut strica pe un timp atît de lung. Nu se poate de sigur atribui aceasta nicĭ cunoștințelor nicĭ înțelepcĭunii voastre, care-mĭ dau dulcea convingere că relațiunile noastre vor fi în tot-d'auna din cele mai prietenoase.

Simț, Principe, ca și Alteța Voastră, nevoea unei întrevederĭ, o doresc din toată inima, dar grijile nedespărțite de un început de administrație, mai ales cînd sunt atîtea lucrurĭ de îndreptat, mă silesc să amîn pentru cît-va timp acest fericit moment; nu pot să hotăresc azĭ data, înnainte de-a fi hotărît epoca călătorii mele la Constantinopol.

Alegerea ce Alteța Voastră a bine voit a face de D. Beldiman, cu acest prilej, nu putea să-mĭ pricinuească mai mare plăcere; rog pe Alteța Voastră să priimească sincerile mele mul-

www.dacoromanica.ro

țumirĭ de aceasta, ca și asigurarea reînnoită a sincerului prieteșug și a înnaltei considerațiunĭ cu care am onoarea de a fi, etc.

Al Alteței Voastre Serenisime, foarte umilitul și foarte ascultătorul servitor.

Subsemnat : G. BIBESCU.

Ex. S. contele de Nesselrode, către Em. S. Mitropolitul Neofit.

Contele Nesselrode felicită pe Mitropolit că a știut, cînd cu alegerea Prințului Bibescu, să 'nlăture de mai 'nainte primejdioasele abaterĭ la care spiritul de intrigă, patimile, rivalitățile partidelor, expuneau deliberațiunile Adunărei, și-i face cunoscut că D. Daşkoff va avea onoarea să-i ofere, ca o mărturie a înnaltei stime a Împăratului, o icoană îmbogățită cu diamante.

Sin-Petersburg, 31 Martie 1843.

MONSINIORE,

Chemat de curînd să prezidați Adunarea obștească extraordinară din Țara-Romînească, convocată pentru alegerea noului Hospodar, ați adus, în această solemnă împrejurare, patriei voastre serviții însemnate, a căror reamintire ea o va păstra în vecĭ cu iubire și recunoștință. Prin înțelepcĭunea măsurilor ce ați luat, prin tăria-vă și mîntuitoarele-vă îndemnărĭ, ați știut să preîntîmpinați primejdioasele abaterĭ la care spiritul de intrigă, patimile și rivalitățile partidelor ar fi putut așa de lesne să 'mpingă această Adunare.

Ordinea desăvîrșită și regularitatea ce au caracterizat operațiunile alegerei, ca și rezultatul fericit care le a încununat, au dat Împăratului un îndoit motiv de mulțumire. Pe de o parte, națiunea romînă a probat, în fapt, că știa să se bucure de prețiosul drept ce-i este dat, de a-șĭ alege ea însăși pe capul guvernului ; pe de alta, calitățile cele marĭ, caracterul nobil și leal, luminile și talentele boierului căruia votul națiu-

www.dacoromanica.ro

nii i-a dat demnitatea de Hospodar, făgăduesc Ţării-Romîneşti o administrare care să poată asigura buna stare şi prosperitatea ei, care inspiră o aşa de vie îngrijire Augustului Protector al acestui Principat.

Dar pentru ca noul Hospodar să poată împlini nădejdiile ce Ţara-Romînească le leagă cu administraţiunea sa, va avea nevoe de concursul unanim al tutulor acelora care ţin cu toată inima la adevăratele interese ale ţării lor. Mai mult decît orî cine, Monsiniore, sunteţî în stare, prin înaltele funcţiunî cu care sunteţî însărcinat, să daţî un sprijin puternic autorităţii princiare, şi, pătruns cum sunteţî, de datoriile ce vă impun sfînta-vă menire şi atribuţiunile politice ce vă sunt asigurate de regulamentul organic, Împăratul e convins că nu veţî lipsi de a vă întrebuinţa toată influenţa spre a ajuta pe Prinţul Bibescu în îndeplinirea grelei sarcinî ce-i este dată, şi care cere toată vîrtoşia lui de caracter şi o activitate neobosită. Serviţiile însemnate ce aţî şi făcut patriei voastre ne dă măsura celor ce poate încă să aştepte de la devotameutul vostru şi de la zelul luminat ce vă însufleţeşte pentru interesele Bisericei şi ale Statului.

Dorind să vă ofere o mărturie vădită a înnaltei sale stime şi a bunei sale voinţe particulare, Împărătul a bine voit a acorda Eminenţiei Voastre o icoană împodobită cu diamante pe care D. Daşkoff va avea onoarea de a i-o remite în numele Maiestăţii sale Împărăteştî.

Mă felicit că am a vă anunţa, Monsiniore, această favoare a Suveranului, favoare ce aţî meritat-o cu atîta dreptate, şi mă grăbesc să mă folosesc de acest prilej ca să mă recomand sfintelor voastre rugăciunî şi să vă reînnoesc asigurarea înnaltei mele consideraţiunî.

Subsemnat: Conte de NESSELRODE.

www.dacoromanica.ro

E. S. Generalul Duhamel, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Generalul felicită pe Prințul de alegerea sa Vede în ea o chezășie de prosperitate și de fericire pentru Țara-Romînească.

Paris, 24 Aprilie — 6 Mai 1843.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce Alteța Voastră a bine voit a-mĭ trimite cu data de 10/22 Martie mi-a sosit bine la Paris și mi-a pricinuit o foarte vie mulțumire.

Nu vă înșelațĭ, Principe, cînd credețĭ că urmez a mă interesa de soarta patriei voaste, și vă asigur că, de la plecarea mea din Bucureștĭ, și cu toate neîncetatele călătorii ce am făcut de atuncĭ, am urmat în foile publice nu numai cu interes, dar cîte o dată chiar cu un simțiment amestecat cu o vie turburare, toate fazele diferitelor întîmplărĭ al căror teatru a fost Țara-Romînească.

După simțimintele de stimă și de înnaltă considerațiune ce-mĭ cunoașteț pentru persoana Alteței Voastre, n'am nevoe să spun că m'am bucurat sincer aflîndu-vă alegerea; am plăcuta siguranță să cred că ea este o chezășie de prosperitate și de fericire pentru Țara-Romînească, și, după mine, ea probează, lucru pe care pîn'acum lumea îl punea la îndoeală, că Romînii nu sunt de loc mai pe jos de instituțiunile ce generalul Kisseleff a dat celor doo Provintii, și că, de n'au mers toate în tot-d'auna întocmai după cum lumea era în drept să se aștepte, nu instituțiunile chiar cată să le învinuim, ci pe omul care s'ar zice că n'avea alt ceva în vedere de cît să le vicieze.

Mi' este lucru foarte plăcut, Principe, de a afla că Romînii nu m'au uitat cu desăvîrșire, și de vreme ce misiunea mea

www.dacoromanica.ro

în Țara-Romînească a avut bune urmări pentru buna stare a voastră, nu-mi mai pare rău că am priimit-o, cu toate că, după cum știți, ea mi-a pricinuit altă dată neajunsuri în mai multe privinți. E atît de rar în viața să fii în pozițiune să faci binele, în cît nu putem în destul prețui acele împrejurări ce ne dau prilejul de a-l face.

Am onoarea de a fi cu cea mai înnaltă considerațiune, Principe, al Alteței Voastre cel mai umil și cel mai ascultător servitor.

Subsemnat: Generalul A. DUHAMEL.

E. S. Generalul Kisselleff către A. S. S. Prințul Bibescu.

1 Mai 1843.

PRINCIPE,

Am priimit scrisoarea ce mi-ați făcut onoarea să-mi scriți cu data de 22 Octombre, și, mai exact de cît am fost pînă acum, mă grăbesc să răspund, nu ca să vă ofer mîngîieri, ci ca să vă spun că, deși ne deosebim în păreri despre sistemul de administrare cel mai potrivit cu Țara-Romînească, n'am împărțit nici o dată învinuirile adversarilor voștri în contra-vă și a intențiunilor voastre personale; vă știam și vă știu prea mult om de onoare în cît să vă fi crezut în stare de a fi putut uita datoriile-vă către țara voastră, și dacă oamenii cărora vați dat încrederea, au abuzat de dînsa cu răutăție pentru a ațința în contra-vă pe compatrioții voștri și pentru a vă pune într'o lumină nepriincioasă, pe dînșii trebue să cază învinuirea pe cînd A. V., Principe, deplîngeți fără îndoială, îndîrjirea ce ați pus-o în a-i sprijini cu toate înștiințările ce vi s'au dat.

De altmintrelî, Principe, bine-voiți a fi încredințat ca simțimintele mele personale pentru persoana voastră nu s'au

www.dacoromanica.ro

schimbat în nimic, și de vă pot fi folositor în ceva, nădăjduesc că veți dispune de mine cu toată încrederea ce cată să vă inspire vechile noastre relațiuni.

Priimiți, vă rog, Principe, expresiunea reînnoită a simțimintelor mele cele mai deosebite și a desăvîrșitei mele considerațiuni.

Subsemnat: Conte KISSELEFF [1]).

E. S. contele Kisselleff către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele își arată Prințului recunoștința sa către Obștească adunare a Țării-Romînești care 'n unanimitate a votat fondurile trebuincĭoase pentru înnălțarea unui monument menit să păstreze memoria administrațiunii sale. Se scuză că nu poate priimi, și arată dorința ca fondurile votate să poată fi întrebuințate într'o operă de folosință obștească.

Sin-Petersburg, 7 Iunie 1843.

PRINCIPE,

D. vice-cancelar, contele de Nesselrode, mi-a făcut de curînd cunoscut printr'o comunicație oficială, că, după propunerea Alteței Voastre, Obștească Adunare ordinară a Țării-Romînești a votat în unanimitate fondurile trebuincĭoase pentru înnălțarea unui monument menit să păstreze amintirea administrațiunii mele. Adînc mișcat de această noo mărturie a simțimintelor Alteței Voastre, Principe, și de ale Adunărei, nu pot însă decît să mă refer la observațiunile ce am crezut că trebue, în această privință, să fac Prințului Ghica în scrisoarea-mĭ de la 22 Aprilie din anul trecut. Astăzĭ, ca și atuncea, conștiința mă oprește să priimesc un asemenea omagiŭ, orĭ cîtă valoare ar avea în ochii mei ca expresiune a iubirei

1) Această piesă se găsește alipită cu depeșa politică No. 102 a D-lui Billecoq către D. Guizot, din 9 Mai 1843.

www.dacoromanica.ro

Romînilor și a dorinței lor de a consacra de vecie amintirea unei epocĭ în timpul căreia înnalta încredere a Suveranului meu, augustul protector al Principatelor, mă chemase să slujesc de organ și de uneltă a vederilor sale mărinimoase. De aceia îndrăznesc să rog pe Alteța Voastră să bine-voiască a se face pe lîngă adunare tălmăcitorul recunoștinții mele și a-i arăta motivele care mă 'mboldesc să nu priimesc onoarea ce mi-a fost făcută.

Cît despre întrebuințarea fondurilor votate, de mi'ar fi îngăduit să arăt o dorință în această privință, ar fi ca ele să poată sluji la vr'un lucru de folos public pentru orașul Bucureștĭ, unde am avut fericirea să culeg atîtea semne de iubire din partea locuitorilor. Îndeplinirea acestei dorințĭ mi'ar însufla cea mai adevărată recunoștință, căcĭ aș vedea în ea o noă probă a acestei iubirĭ de care mă simt fericit că am putut fi vrednic.

Nu pot sfîrși fără să mulțumes călduros Alteței Voastre de amintirea ce-mĭ păstrează personal, și de care mi'a dat, de curînd o mărturie atît de măgulitoare tot odată și de strălucitoare.

Bine-voițĭ, în acelaș timp, să priimițĭ asigurarea reînnoită a înnaltei mele considerațiunĭ cu care am onoarea de a fi, Principe, servitorul Alteței Voastre cel mai umil și mai ascultător.

Subsemnat : Conte de KISSELEFF.

Ex. S. generalul contele Kisseleff, către A. S. R. Prințul Bibescu.

Contele tratează mai multe cestiunĭ; își expune modul său d'a vedea despre pretinsa schimbare de destinație a D-lui Dașkoff; despre trimiterea unor tinerĭ Romînĭ în școlile militare rusești ; despre numirea făcută de Prințul Bibescu, a fratelui său Știrbei, la postul de ministru

www.dacoromanica.ro

de Interne; despre vîrtoșia și jertfele cerute de împrejurările prezinte de la Alteța Sa ; despre cumpărarea de arme proectată de Prinț.

Venind din nou la cestiunea monumentului pe care țara voește să i-l ridice, zice că ar fi fericit dacă fondurile votate ar fi întrebuințate în facerea vre unei șosele, sau vre unei fîntîni, vre unui pod.

Peterhoff, 14 Iunie 1843.

PRINCIPE,

Am primit amîndoo scrisorile, de la 15 și 17 Mai, pe care Alteța Voastră mi-a făcut onoarea de-a mi le scrie.

M'am înțeles cu contele de Nesselrode despre pretinsa destinațiune a D-lui Daşkoff și mă grăbesc să vă asigur că nimic nu poate face să se crează în viitoarea-i plecare din București. Negreșit c'ar fi nedrept de-a-l ține în postul pe care l'ocupă fără a gîndi la înaintarea la care serviciile și meritul lui îi dau drepturĭ vădite ; dar, de altă parte, presența lui în Țara-Romînească fiind recunoscută ca necesară, vice-cancelarul nu se gîndește să-i dee vr'o altă destinație, cu atît mai mult că nicĭ nu sunt vacanții în vedere care ar putea să-l mulțumească și să-i dee putința d'a fi mai folositor de cît acuma.

În ce privește trimiterea ostașilor voștri și cumpărarea armelor în Rusia, m'am grăbit să aduc la cunoștința M. S. Împăratului dorințele voastre, și după poruncile Lui, mă voi înțelege cu ministrul de răsboiŭ spre a înlesni în modul cel mai priincĭos, îndeplinirea dorințelor voastre. Cum voi avea amănuntele ce-mĭ sunt trebuincĭoase, îmĭ voi face o datorie d'a vă scrie de oficiu.

Pentru acum, cred că trebue să vă spun că, spre a asigura într'un mod mai absolut regulamentele militare ale miliției, ar fi într'adevăr de trebuință să așezațĭ «în calitate de pensionarĭ» cîțĭ-va tinerĭ în corpurile noastre de cadețĭ cari fac studii bune și sunt bine pregătițĭ pentru serviciul militar. Întreținerea fie-căruia din acești pensionarĭ nu trece «așa gîndesc» peste șase sute de ruble hîrtie, pe an, și tri-

www.dacoromanica.ro

miţînd vr'o doi sau trei pe an, veţĭ avea peste patru, cinci anĭ, o eşire periodică anuală în acelaş număr. — De vă place această idee, bine-voiţĭ a-mĭ scrie, şi-mĭ voi face o plăcere să cer pentru nobilii Romînĭ acest deosebit hatîr.

Numirea fratelui vostru, Ştirbei, în postul de vornic al internelor, a fost aprobată. Nu vă ascund că mie îmĭ datoriţĭ sfaturile ce v'au fost date de consulul general ; m'am gîndit şi gîndesc încă că pilda este de prea curînd pentru a fi urmată — că duşmanii voştri, — (căcĭ aveţĭ duşmanĭ) se vor folosi de această împrejurare spre a ţipa şi a vă iscodi încurcătură în ţară ca şi 'n afară de ţară. — Veţĭ înţelege foarte lesne, Principe, că nu pun în cumpănă pe Ştirbei cu Mihai Ghica, dar văd în el pe fratele Gospodarului, şi prin urmare, văd aci o părtinire firească în favoarea actelor vornicului care în Ţara-Romînească, conform cu regulamentul organic, este cuiul de la dric al administraţiei. Din momentul ce aţĭ stăruit asupra acestei numirĭ am fost de părere de a v'o 'ngădui, căcĭ, înainte de toate, cată să vi se dee mijloacele de a lupta cu încurcăturile pe care le veţĭ găsi neapărat în cale, mai ales cu dreptele-vă cugetărĭ şi cu dorinţa-vă de-a vă întemeia ocîrmuirea pe principiile nestrămutate ale legalităţii şi ale dreptăţii. Acum gîndesc că bunul nostru Ştirbei este în aprinderea lucrării şi că geme în faţa mocirlei ce i-au lăsat cei dinaintea lui ; să prinză însă inimă şi să se poarte cum s'a purtat în tot-d'auna, — leal şi punîndu-şĭ nădejdea într'un viitor mai bun pentru ţara lui care vă cere ostenelĭ, iubire, şi voi zice chiar jertfĭ. Acest din urmă cuvînt va fi puţin înţeles de mulţime ; pe cît însă veţĭ înnainta mai mult în înnalta sferă a afacerilor, pe atît veţĭ simţi mai mult, cît, cîrmuind pe oamenĭ, aceste jertfe se cer în toate momentele şi cîtă vîrtoşie şi statornicie cată să aibă cine-va spre a urmări îndeplinirea sarcinei ce şi-a dat, făr' a se osteni, nicĭ a perde inima.

www.dacoromanica.ro

Cea ce pot să vă asigur, e că veți găsi în Ministerul Împărătesc tot sprijinul ce puteți dori. Intrigile de care vorbiți și care tot se vor mări, nu pot și nu trebue să vă neliniștească, în ce privește situația voastră față cu Curtea protectoare. Talentele, părerile și principiile voastre fiind cunoscute și apreciate, n'aveți întru nimic a vă teme de din afară, iar cît despre interior, numai cu o voință tare poate cineva să dovedească pe rău-voitorĭ ; trebue să fiți tare înnainte de toate, și pe urmă popularitatea va veni de la sine ; de vine însă înnainte de toate dorința de a o dobîndi, trebue de la început să vă luați adio de la toate rezultatele cele bune ale unei administrațiunĭ drepte și înțelepte.

După ce v'am vorbit de afacerile voastre, dați-mĭ voe să vă vorbesc și de ale mele. — Am fost adînc mișcat de pasul ce v'a plăcut să-l faceți pe lîngă Adunarea ordinară în privința monumentului pe care își propusese a-l înnălța în amintirea guvernului provizoriu. Răspunsesem în această privință Prințului Ghica, și acum vă scriu, Principe, oficial că, acest triumf nu se cuvine celor ce trăesc și că vă rog cu stăruință să întrebuințați sumele votate, nu pentru înnălțarea unei statui, ci pentru o lucrare de folos obștesc. O fîntînă, un pod, o șosea sau orĭ-ce altă lucrare folositoare ar fi un monument pe care l'aș priimi cu recunoștință în deplina-mĭ credință că acești bunĭ Romînĭ se vor folosi de dînsul, și-și vor aduce aminte, prin folosul însușĭ de care le va fi el, de principiul pe care mi'am întemeiat administrațiunea. Vedeți că această modestie fățișă ascunde în fond o gîndire de mîndrie, — pe care însă'm place să v'o mărturisesc și pe care o mărturisesc cu mîndrie. — Stima și iubirea oamanilor printre care ai trăit, popularitatea. ce datorește cineva nu îngăduelilor și slăbiciunei, ci unor fapte folositoare și leale pe care timpul n'a făcut decît să le 'ntărească, este de sigur răsplata cea mai frumoasă și cea mai de dorit pentru omul care s'a devotat

www.dacoromanica.ro

grelei sarcinĭ d'a călăuzi spre bine administraţia unei întregĭ populaţiunĭ.—Romînii îmĭ dau această mărturisire. Sunt mîndru de dînsa ş'o priimesc cu o sinceră şi adîncă recunoştinţă. Dar doresc să fie ea de alt fel în ce priveşte modul ei, şi nu-mĭ veţĭ nega această dulce mulţumire, ca amintirea-mĭ să nu supere pe nimenĭ şi să se mărginească într'un lucru folositor pentru toţĭ.

Am să fac o călătorie în provinţiile din Nord şi gîndesc că mă voi întoarce pe la sfîrşitul lunei lui Septembre. De aveţĭ a-mĭ scrie în privinţa cestiunilor de care ne îngrijim, binevoiţĭ a-mĭ trimite scrisorile ca şi în trecut la Sîn-Petersburg; ele îmĭ vor sosi regulat,

Daţĭ-mĭ voe să nu întrebuinţez, în această corespondinţă, pornită cu totul din inimă şi din intimă iubire, formula ordinară pe care o păstrez pentru scrisorile oficiale şi care mi'ar strica toată plăcerea ce am să convorbim împreună. Dumnezeu să vă ajute în însărcinarea voastră — ea este grea, — dar va fi cu atît mai glorioasă, cînd isbînda vă va încununa nobilele-vă năzuinţĭ ; eu unul nu mă 'ndoesc de această isbîndă, căcĭ trebue să vrei, ca să poţĭ ; trecutul arată acest adevăr şi veţĭ da de dînsul o probă mai mult istoriei.

Subsemnat : KISSELEFF [1]).

Ştiţĭ că eu sunt sgîrcit în ce priveşte recomandaţiunile; totuşĭ, nu pot să mă opresc de-a vă ruga să fiţĭ bine-voitor pentru Gramont, pe care vi-l încredinţez. Mai mult încă, vă

[1]) Această scrisoare e fermecătoare prin încrezetoarea-i libertate, prin simplicitate şi modestie; este bogată 'n poveţĭ. Cestiunile ce contele Kisseleff tratează într'însa, — educaţiunea militară de dat cîtor-va Romînĭ la Sîn-Petersburg, cumpărarea de puştĭ de săvîrşit în Rusia, —

www.dacoromanica.ro

cer sprijinul, Principe, pentru văduva bătrînului meu arnăut Dimitri, care, se zice, că se găsește strîmtorată.

Kreţulescu îm ceruse o scrisoare pentru Alteța Voastră; nu i-am hărăzit-o, ci i-am dat o recomandație pentru consul ; am făcut aceasta, precum o voi face și în viitor, pentru a înlătura, între noi, încurcături reciproce, dar sunt, în această împrejurare, încîntat d'a putea să vă asigur, Principe, că Kreţulescu, cît de simplu pare a fi, s'a purtat aci foarte bine și că-l cred chiar în stare de a vă fi folositor.

Fără a părăsi grija de a cumpăra arme, ar fi bine, după părerea mea, să dregeți pe cele vechi, și pentru aceasta, gîndesc că, chemînd un bun armurier din Ungaria și stabilind un atelier cu tineri ţigani ca lucrători, veți pregăti o rezervă de arme care vă va îngădui să economisiți pe cele ce aveți în gînd să le dobîndiți din Rusia. Aceste din urmă arme, de s'ar da ostașilor pentru serviciul ordinar, nu vor fi, peste cinci sau șase ani, în stare de a fi întrebuințate.

Veți binevoi, Principe, să nu vă supărați de neorînduiala acestei scrisori; o scriu cu plăcere, dar în graba multor afaceri ce am de săvîrșit, și în mijlocul sgomotului din Peterhof, unde trec timpul cel frumos al anului. Incă odată adio, și cerul să vă ocrotească și să vă întărească opera !

---

ne arată limpede politica Prințului cu puternicile sale vecine. Se poartă ast-fel în cît să le iconomisească pe toate: l'am văzut luîndu-și din Austria pe arhitecții și inginerii săi, poruncind tot acolo steagurile și stindardele oastei romîne; Franții, — el și'a și pus fii săi în pensiune la Paris, — i va cere profesorii săi pentru colegiul ce are să 'nființeze; de la Rusia,— care-i gata să facă loc tinerimei romîne în corpurile sale de cadeți, — așteaptă o parte a armamentului trupelor.

N'am regăsit scrisoarea Prințului la care răspunde printr'aceasta contele Kisseleff.

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Sturza, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Prințul Mihail Sturza răspunde Prințului Gh. Bibescu că se lasă în voința-i, pentru o întîlnire la Galați sau la Focșani, pe zioa ce va hotărî.

Iulie 1843.

PRINCIPE,

In momentul în care am priimit îndatoritoarea-vă scrisoare, mă pregăteam de plecare ca să merg în Moldova de sus unde doream să iau cîte-va băi neapărat trebuincioase sănătății mele.

Plăcerea ce am să vă văd, scumpe și prea iubite frate, m'a hotărît cu toate acestea să mai amîn pentru acum acest proect, preferind să merg la Galați ca să mă folosesc de cele doo zile de convorbire ce Alteța Voastră bine-voește să le consacre întrevederei noastre.

Cum nu cunosc nicî un punct mijlociu între acest oraș și Brăila, care să poată să ne convie, cred că nu trec peste măsura îndatorirei voastre, propunîndu-vă orașul Galați ca loc de întîlnire. Ar fi mai bine încă, de vă convine această combinație, să alegem pentru aceasta orașul Focșani, cu atît mai mult că Alteța Voastră nu-și propune de a se sui pe vas la Brăila pentru a merge la Constantinopol.

De bine voește A. V. să priimească una din aceste propuneri, aș ruga-o să mă informe cît mai curînd, ca să pot hotărî cu siguranță zioa în care aș putea să mă aflu la Galați sau la Focșani în Moldova, după cum va conveni Alteței Voastre.

Bine-voiți, Principe și prea iubite frate, să priimiți asigurarea iubirei cu care am onoarea de a fi al Alteței Voastre Serenisime cel mai umil și mai ascultător servitor.

Subsemnat: M. STURZA.

www.dacoromanica.ro

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu. [1]

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei, mulțumește Prințului Bibescu de priimirea ce i s'a făcut în timpul șederei sale în Țara-Romînească, și trimite Alteței Sale mulțumirile Regelui Frideric-Wilhelm, fratele său.

Berlin, 10 Septembrie 1843.

PRINCIPE,

Am întîrziat pînă azĭ să reînnoesc Alteței Voastre sincerile mele mulțumirĭ pentru toate bine-voitoarele politețĭ al căror obiect am fost în timpul șederei mele în Țara-Romînească. N'am putut să mă laud în destul, pe lîngă Regele, fratele meu, de plăcuta-vă priimire și de găzduirea voastră. Maiestatea Sa m'a însărcinat asemenea cu mulțumirile sale pentru Alteța Voastră.

Maiestatea Sa a dat ordin ca insemnele decorațiunei sale a Vulturului roșu de prima clasă să fie trimise Alteței Voastre, și sunt încîntat că sunt cel d'întîiŭ care vă aduc felicitărĭ de această.

Găsindu-mă în mijlocul a marelor manevre și a sărbătorilor, veți bine-voi a-mĭ erta că scriu aceste linii în grabă.

Bine-voiți cu acest prilej, a priimi asigurarea celei mai înnalte considerațiunĭ din parte-mĭ.

Subsemnat: ALBERT Prinț al Prusiei.

---

[1]) Publicăm această scrisoare și cele patru care urmează, din cauza simpatiilor, ce reese din ele, pentru Țara-Romînească și pentru cel care o guvernă, și iară-și pentru că sunt o mărturie despre grija ce avea Prințul să nu lase să-i scape nicĭ un prilej pentru a înnălța țara în ochii puterilor streine.

De n'am urmat, pentru această corespondință cu Regele Prusiei și cu Prințul Albert, ordina hronologică, e că cele cincĭ scrisorĭ care o compun, nu se leagă cu nicĭ o cestiune politică.

www.dacoromanica.ro

M. S. Frederic-Wilhelm, rege al Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Regele Prusiei își arată recunoștiința Prințului Bibescu pentru priimirea ce s'a făcut în Țara-Romînească prea iubitului său frate, Prințul Albert.

Sans-Souci, 19 Septembre 1843.

DOMNULE PRINCIPE GOSPODAR,

La întoarcerea-i din călătoria sa în Orient, mult iubitul meu frate, Prințul Albert, mi-a dat seamă de îndatoritoarea priimire ce i-ați făcut în timpul șederei sale în Țara-Romînească, și de înlesnirile ce a găsit acolo ca să viziteze diferitele stabilimente publice ale acestei țări interesante. Simț o adevărată plăcere, Domnule Principe Gospodar, să vă arăt toată recunoștința mea pentru aceasta, și mă grăbesc a mă folosi de acest prilej ca să vă ofer, ca o chezășie a stimei mele, Ordinul Vulturului roșu de clasa întiiu, ale cărei insemne, consulul meu general, consilierul intim al dreptății, Neigebauer, este însărcinat a vă le înmîna.

Mai apoi, rog pe Dumnezeu să vă aibă, Domnule Principe Gospodar, în sfînta-i și vrednica-i pază.

Subsemnat: FREDERIC-WILHELM.

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei stărue asupra amintirei priimirei ce i s'a făcut de Alteța Sa în timpul șederei Sale în București.

Nissa, 20 Octombre 1844.

MONSINIORE,

Aci, la Nissa, mi'a sosit plăcuta scrisoare a Alteții Voastre. Nu sunt deci, spre marea mea părere de rău, în stare de a

www.dacoromanica.ro

fi, — în ce privește depeșa adresată Regelui, fratele meu, — tîlmaciul simțimintelor voastre, de vreme ce ministrul baron de Bulow a păstrat-o la Berlin, ca să o îmmîne însu-și Maiestății Sale.

Cu toate acestea, voi păstra în tot-d'auna o plăcută amintire de bunătățile voastre și de încîntătoarea priimire ce ați bine-voit a-mi face în timpul șederei mele în București.

Bine-voiți, Monsiniore, a priimi asigurarea prieteniei mele.

Subsemnat : ALBERT, Prinț al Prusici.

A. S. R. Prințul Albert al Prusii, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Prințul Albert se arată adînc mișcat de o atențiune ce Prințul Bibescu a avut pentru Alteța Sa.

Berlin, 12 Martie 1845.

PRINCIPE,

Priimii acum minunatul dar ce Alteța Voastră a avut extrema bunătate de a-mi trimite. Deschizînd acea frumoasă cutie, nu pot să vă spun, Principe, bucuria ce am resimțit recunoscînd iscusita delicateță ce Alteța Voastră a ascuns subt acea frumoasă înfățișare. Nu pot spune nimic mai mult, căci vorbele îmi lipsesc ca să tălmăcesc bine Alteței Voastre cît sunt de mișcat de această necrezută și dulce atențiune. Aș vrea să am în curînd prilejul de-a vă proba altmintrelea de cît prin cuvinte numai, recunoștința mea atît de adevărată ș'atît de bine simțită.

Bine-voiți de o cam-dată a priimi asigurarea prieteniei mele; nu voi uita cît voi trăi plăcuta surprindere ce mi-ați făcut.

Subsemnat : ALBERT.

www.dacoromanica.ro

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Prințul Albert răspunde printr'o curtenie amintirei ce i-a trimis Prințesa Bibescu.

Berlin, 30 Septembre 1846.

PRINCIPE,

Plăcuta-vă scrisoare de la 22 August, însoțită de încîntătoarea surprindere a D-nei Prințese, soția voastră, mi-a pricinuit o nespusă plăcere.

Nu e ceva pe lume care să pricinuească atîta bucurie ca proba că nu ești uitat de persoanele care-ți sunt scumpe.

Vă rog să depuneți la picioarele Prințesei alăturatul nimic pe care l'am ales în timpul șederei mele la Dresda.

Dorința-mi cea mai vie, ce nădăjduesc să mi se împlinească într'o zi, este de a arăta, odată, personal Voă și D-nei Prințese, ale mele mulțumiri.

De o cam dată, vă rog să bine-voiți a arăta respectele mele D-nei Prințese, și să priimiți bucuros asigurarea celei mai înnalte ale mele considerațiuni.

Subsemnat : ALBERT, Prinț al Prusiei.

A. S. R. Prințul Albert al Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Alteța Sa Regală trimite Prințului Bibescu. *ca semn al prieteniei și al recunoscătoarei reamintiri ce păstrează pentru bunătățile Alteței Sale,* cîte-va monstre ale îmbrăcămintei armatei prusiene și împreună cu dînsele un memoriu deslușitor.

www.dacoromanica.ro

Berlin, 28 Septembre 1846.

PRINCIPE,

Cu foarte mare plăcere mă folosesc de prilejul plecării D-lui de Richtoven ca consul general pe lîngă Alteța Voastră, spre a vă trimite cîte-va monstre ale îmbrăcămintei armatei prusiene. Bine-voiți a le priimi ca un neînsemnat semn al prieteniei mele, al recunoscătoarei reamintiri de bunătățile ce Alteța Voastră a grămădit asupră-mi în timpul interesantei și plăcutei șederi ce am făcut-o în Statele voastre.

Interesul ce mi-ați arătat pentru instituțiile militare ale țărei mele, m'a hotărit să alătur o dare de seamă despre organizațiunea, puterea și îmbrăcămintea armatei ei. Această dare de seamă, cu toate că e departe de a coprinde toate, va fi poate în stare să dee Alteței Voastre o idee îndestulătoare pentru a vă îmboldi să-mi arătați toate lucrurile despre care v'ar place să aveți mai amănunțite însemnări.

Priimiți, vă rog, asigurarea sincerei mele prietenii.

Subsemnat : ALBERT. Principe al Prusiei.

A. S. S. Prințul Bibescu, către A. S. S. Prințul Sturza.

Principele Bibescu atrage băgarea de seamă a Domnului Moldovei asupra eteriei bulgare, mai încurcîndu-se lucrurile și cu propaganda grecească *de care vin să se rezeme toate ambițiunile și toate nemulțumirile personale.* Roagă pe Alteța Sa să-i dee ajutor în scopul de a pune mîna pe capii complotului, socotind că, — în asemenea împrejurare,—cele doo guverne *își datoresc ajutor și sprijin reciproc.* Prințul felicită pe prințul Sturza de rezultatul convorbirei lui cu D-l Dashoff [1]).

[1]) Vezi IIURMUZACHI.

www.dacoromanica.ro

București, 19 Octombrie 1843.

Mă grăbesc să mă folosesc de reîntoarcerea D-lui Beldiman spre a reînnoi Alteței Voastre asigurarea iubirei mele frățești. Nu voi mai aminti aci, Principe, toate amănuntele despre supărările și rezultatul călătorii mele. D. Beldiman le cunoaște în destul ca să le arate Alteței Voastre, în caz cînd ar dori să le afle. Voi chiema însă din nou băgare-i de seamă asupra eterei bulgare care se mai încurcă și cu propaganda grecească de care vin să se rezeme toate ambițiunile și toate nemulțumirile personale. Brăila și Galați sunt doo din focarele principale ale ei. Alteța Voastră va fi aflat de sigur că s'a descoperit complotul ce se urzea în primul din aceste doo orașe. Dar un mare număr de părtași se găsesc și în Galați. Ni s'a dat în pîră de curînd, printre alții, și un Bulgar numit Stanciu, pe care administrația acestui din urmă oraș n'a priimit să-l dee pe mîinile administratorului din Brăila. Vă voi ruga deci, Principe, să bine-voiți a porunci să se dee ordine ca în asemenea împrejurări ambele administrațiuni să-și dee ajutor și sprijin reciproc, după cum am făcut și eu din parte-mi; predarea acestui Stanciu noo, este neapărat trebuincioasă pentru ca să fie pus față 'n față cu pîrîtorii lui.

Vă felicit, Principe, de bunul rezultat al întrevederei voastre cu D. Dașkoff. Mă așteptam la aceasta; el este un om atît de drept și de leal. Cată, cu toate acestea să nu vă ascund, Principe, ca frate și prieten, că aveți aprigi dușmani. Cu talentele și cuminția cu care Alteța Voastră este înzestrată, veți ajunge, fără îndoială, să nimiciți ori-ce uneltire; dar cată să fiți neîncetat în pază ca să nu vă lăsați să fiți un singur moment tîrît afară din calea cea dreaptă, căci cea mai mică abatere ar da credit și o prea mare înrîurire dușmanilor voștri. In ce mă privește, puteți să vă bizuiți, Principe, că, în ori-ce împrejurare în care voi putea să vă fiu de oare-care folos, vă voi fi cel mai bun din frați.

www.dacoromanica.ro

Dați-mĭ voe, Principe, să vă reînnoesc rugămintea-mĭ privitoare la cumnatul meu. Nu-mĭ place să fiu supărător, dar e atît de mîhnit că de atîtea orĭ i-au fost înșelată nădejdea, că nu pot să-i refuz mijlocirea mea pe lîngă Alteța Voastră. V'aș mărturisi chiar că nu cred să iasă vr'un neajuns de i-ați încredința departamentul justiției spre a-l supune la încercare. De e bun, Alteța Voastră îl va păstra; de nu, îl va depărta; dar cel puțin nu va mai avea el dreptul să se plîngă. Poate chiar că aceași sărguință ce pune în urmărirea scopului său va putea să vă fie folositoare. Lucrul de căpetenie în toate cazurile este de a-l deslipi de partidul ce se slujește de dînsul cu oare-care foloase spre a mări numărul celor nemulțumiți.

Priimiți încă odată, Principe, asigurarea înnaltei mele considerațiunĭ și a iubirei mele frățești cu care sunt cel mai umil servitor și frate prea iubit al Alteței Voastre.

Subsemnat : G. BIBESCU.

A. S. S. Prințul Bibescu, către A. S. S. Prințul Sturza.

Prințul Bibescu recomandă Prințului M. Sturza într'un mod cu totul stăruitor, pe D. Piccolo, membru corespondent al Universității din Moldova [1]).

2 Ianuarie 1844.

PPINCIPE ȘI SCUMPE FRATE,

Mă grăbesc să mă folosesc de plecarea D-lui Dașkoff, spre a mă împrospăta în reamintirea Alteței Voastre și a-i ura toate felurile de prosperitate cu prilejul anului nou.

Dați-mĭ voe, Principe, să vă recomand interesele unui

[1]) Vezĭ HURMUZACHI.

www.dacoromanica.ro

prieten comun. Piccolo dă ţipete de om perdut de cînd a aflat că o să i se ee pensiunea ce o datoreşte bunătăţei Alteţei Voastre, în calitate de membrŭ corespondent al Universităţei din Moldova. E un om de mare merit şi de o onestitate rară; şi serviciile, şi cutez chiar să zic, prietenia lui nu sunt de despreţuit. Afară de această consideraţiune, persoane sus pus se interesează de dînsul. Nu îndrăsnesc să mă număr printre dînsele, dar nu vă voi ascunde, Principe, c'aş fi cu totul mîhnit dacă un aşa de credincĭos servitor ar lipsi Alteţei Voastre, şi Universităţei din Moldova, un aşa de vrednic reprezentant.

Priimiţĭ, scumpe Principe, asigurarea înnaltei mele consideraţiunĭ şi a sincerii iubirĭ cu care am onoarea a fi al Alteţei Voastre prea umilul servitor şi prea devotat frate.

Subsemnat : G. BIBESCU.

D. Philippsborn, agent al guvernului romîn, pe lîngă guvernul austriac, către A. S. S. Prinţul Bibescu.

Se vorbeşte de un ordin al generalului despre uzul limbei maghiare pe care nădăjdueau Maghiarii s'o vază proclamată ca limbă diplomatică.

Viena, 20 Noembre 1843.

MONSINIORE,

De mult e sfadă între Statele Ungariei despre întrebuinţarea limbei maghiare, sfadă ce s'a iscat din nou în Dieta întrunită de opt lunĭ la Presburg. Guvernul, vrînd să pue capăt desbaterilor isvorite din această cestiune, a crezut nemerit să publice o ordonanţă prin care se lasă 'n voea deputaţilor ne-Maghiarĭ de a vorbi şi de a apăra interesele

www.dacoromanica.ro

alegătorilor lor în limba latină sau în cea maghiară, cea ce este și lucru consfințit de timp. — Ordonanța a fost citită într'una din cele din urmă ședințĭ ale Dietei, și citirea-i a dat naștere la o adîncă întipărire. Se nădăjduea că limba Maghiară va fi proclamată limba diplomatică pentru țară în decursul unui timp hotărît pentru acesta ; nicĭ că se îndoiau, dar n'a fost astfel! Guvernul mai că nu putea să lucreze altfel; avea îndoita sarcină de a înlătura de mai 'nainte un abuz, de a scăpa Dieta de o cestiune care o preocupa singură și fără nicĭ un folos pentru binele națiunei. Trebue să vedem unde va eși lucrul ; se poate că disolvarea Camerilor să-i fie urmarea, dacă scopurile Guvernului sunt rău înțelese, scopurĭ părinteștĭ care țintesc a ocroti toate interesele, toate drepturile dobîndite.

Sunt cu cel mai adînc respect, Monseniore, al Alteței Voastre prea umilul și prea supusul servitor.

Subsemnat : PHILIPPSBORN.

D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu

Despre pasurile cabinetului din Berlin făcute în urma evenimentelor întîmplate în Grecia cari au primejduit situația regelui Othon.— Schimbarea politicei acestui Cabinet față cu atitudinea Marilor Puterĭ.

Viena, 21 Noambre 1843.

MONSINIORE,

Primul pas ce cabinetul din Berlin a făcut pentru a se înfățișa pe teatrul negocierilor ș'a face să se vază înrîurirea sa, n'a fost norocit ; s'au supărat la Paris, și s'au mirat la Londra; D. Guizot s'a întrebat cu ce autoritate vine Cabinetul Prusian să se amestece într'o afacere ca aceea a Greciei,

www.dacoromanica.ro

al cărui nume măcar s'au păzit la Berlin, pînă acum, de a-l rosti, și cu ce drept își iau asupră-și de a revărsa învinuirea, nu numai pe autorii turburărilor din 15 Septembre, dar și pe delegații puterilor care nu se obosiră de a micșora efectele acestor turburări, și de a înlătura primejdiile la care Regele Oton și augusta sa soție au fost expuși. — Intr'adevăr, Cabinetul din Berlin, care, precum am avut onoarea de a o însemna în depeșa mea din 30 Octombre, a fost viu mișcat de știrea întîmplărilor din Grecia și simțise cea mai amarnică pornire în contra aținătorilor acestor turburări, i-a și dat curs. — Crezînd că se putea atribui, oareși-cum, participărei agenților streini, — sau cel puțin nepăsărei lor pentru intrigile cari se urzeau subt ochii lor, — îndrăsneața întreprindere de la 15 Septembre, ceru cu stăruință ca acești agenți să fie dezaprobați sus și tare. Propunea de-a-i rechema și de-a urma astfel pilda dată de Maiestatea Sa Impăratul Rusiei. Pentru a sprijini mai bine această cerere, a început să critice purtarea reprezintanților streini la curtea Atenei ; să tîlcuească chiar intențiunile lor într'un mod atît de puțin măgulitor în cît D. Guizot a crezut de datorie să le iee apărarea.

Ar fi fost foarte greu pentru acest ministru să lucreze altfel ; de vreme ce aprobase pe D. Piscatori că înțelesese așa de bine cestiunea și că se distinsese prin înfățișarea-i liniștită și împuetoare, căta să-l sprijinească și chiar să iee subt ocrotirea-i pe colegii D-lui Piscatori, a căror purtare nu s'a deosebit întru nimic de a acestui trimis. Cabinetul din Viena, în tot-d'auna prevăzător și împăciuitor, se grăbi a-i micșora efectul. Silințele sale n'au rămas neroditoare. Maiestatea Sa Regele Prusiei a găsit cu cale ca D. Brassier de Saint-Simon să urmeze ca și în trecut să-l reprezinte la Atena, și-și a făcut o plăcere să recunoască că era în folosul Regelui Oton, de a nu se aduce nicî o schimbare, cel puțin pentru moment, în personalul corpului diplomatic acreditat pe lîngă acest Prinț, de și ar fi vrut

www.dacoromanica.ro

mai bine să aducă pe puteri să desființeze ori-ce fel de reprezintare în Grecia. Ar fi aflat chiar cu mulțumire că Regele Oton se hotărîse să se lepede de putere ; dar, de vreme ce acesta a judecat altfel, Maiestatea Sa Regele Prusiei își înfrînă simțimintele sale și se împacă să dee ajutor augustului său nepot prin toate mijloacele ce-i stau în putință, să-l menție și să-l descurce din starea grea în care a fost pus de curînd. Nicî de cum reacțiune, dar să nu se mai facă nicî o dare înnapoi, iată deviza pe care-l îndeamnă să o adopte, luîndu-și îndatorirea de a o apăra pretutindenea și în contra orî-cui.

Dar Maiestatea Sa Prusiană nu poate să nu recunoască că pentru a sluji bine cauza augustei sale rude, trebue neapărat să meargă deopotrivă cu Austria și îmblînzirea-i cea de curînd probează că s'a dedat cu această idee.

Sunt cu cel mai adînc respect, Monsiniore, al Alteței Voastre prea umilul și prea supusul servitor.

Subsemnat : PHILIPPSBORN.

E. S. Rifaat, Ministrul Afacerilor streine ale Turciei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

E. S. Rifaat pașa felicită pe Prințul Bibescu că a isbutit să treacă peste greutățile situațiunei. Înștiințează pe Alteța Sa că Poarta a trimis în Bulgaria și Albania delegați însărcinați cu afaceri însemnate.

Constantinopol, 1-ŭ Decembre 1843.

PRINCIPE,

Cu multă plăcere am priimit scrisoarea ce ați bine-voit amî adresa, cu data de 13 Noembre.

De și legăturile noastre nu datează de mult, totuși au făcut să se nască între noi o prietenie sinceră ; tocmai de aceea

www.dacoromanica.ro

aşteptam cu nerăbdare să aflu ştirea că aţĭ sosit bine în Bucureştĭ.

Sunt foarte mişcat, Principe, de probele de încredere şi de prietenie, pe care aţĭ bine voit a mi le da prin această scrisoare, şi care sunt astfel că pot restrînge mai mult legăturile intime ce ne unesc.

Conţinutul acestei scrisorĭ este asemenea făcut ca să mă convingă, de năzuinţele ce aţĭ pus întru a păstra liniştea în ţările ce sunteţĭ chemat a administra.

Zelul ce aţĭ pus în a face să nu isbutească uneltirile vinovate ale unor anumiţĭ iscoditorĭ de turburărĭ şi în a restatornici buna ordină în ţările încredinţate înţeleptei voastre administraţii, n'a făcut decît să ne 'ntărească mai mult în această convingere.

Graţie administraţiunii unui Prinţ atît de destoinic şi de luminat ca Alteţa Voastră, buna ordină şi liniştea nu vor înceta, suntem siguri, să domnească în ţările încredinţate îngrijirilor voastre şi în această privinţă n'avem nimic de dorit.

Mi-am făcut o datorie să aduc la cunoştinţa Înnălţimei Sale, augustului nostru Stăpîn, conţinutul scrisorei voastre, şi el a putut recunoaşte prin ea simţimintele ce vă însufleţesc, şi care v'au dobîndit titlurĭ noi la buna voinţă împărătească.

Mă 'mpac cu Alteţa voastră, Principe, în a zice că poziţiunea vă este grea ; ştiu că spiritele s'au schimbat mult ; dar ceea ce ne linişteşte, e că destoinicia voastră personală este de ajuns pentru a trece peste toate greutăţile şi a face să nu isbutească întreprinderile vinovate ale unor oamenĭ turburătorĭ, şi administraţia regulată de care se bucură Principatul Ţării-Romîneştĭ ne 'ngădue să nădăjduim că asemenea proecte vor rămîne în vecĭ fără efect.

Aceste puncte sunt de căpătenie şi suntem departe aci de a nu ne îngriji de dînsele. Înnalta Poartă a trimis acum în Bulgaria şi în Albania delegaţĭ însărcinaţĭ cu misiunĭ particulare.

www.dacoromanica.ro

Modul de a vedea al Marilor Puteri, în afacerea grecească sunt bune pentru Înnalta Poartă, și mai ales cugetul bine voitor al M. S. Împăratului Rusiei pare a fi de a apăra interesele Împărăției otomanicești.

În această afacere politică, Înnalta Poartă își propune pe de o parte să nu se depărteze de principiile adoptate de Puteri, prietenele ei sincere, și pe de alta, pînă va vedea rezultatul împrejurărilor, să nu părăsească măsurile de prevedere.

În ce mă privește în particular, după linia de purtare leală ce mi-am tras, mă voi sili să mă fac folositor țărei mele, pe cît starea de acum poate să-mi îngădue aceasta, și voi căuta, prin toate mijloacele ce-mi stau în putință, să restrîng din ce în ce mai mult legăturile de prietenie care ființează între noi și Cabinetul împărătesc al Rusiei, vecinul și prietenul nostru sincer, convins fiind că nu ne poate fi această prietenie decît folositoare.

Asemenea comunicații sunt pornite, Principe, din simțiminte de prieteșug. Îmi place să cred că veți avea adesea prilej să ne trimiteți altele asemenea, care vor fi privite ca inspirate de simțimintele de devotament care vă însuflețesc pentru augustul nostru Suveran.

Mă folosesc de acest prilej, Principe, pentru a vă reînnoi etc.

Subsemnat : RIFAAT.

A. S. S. Prințul Bibescu, către A. S. S. Prințul Sturza.

Prințul Bibescu vestește Prințului Moldovei că un nou complot se urzește în Galați de către eteria sîrbo-bulgară și că propaganda grecească caută a-i îndrepta năzuințele spre folosul vederilor sale de întindere.

Prințului îi pare rău că autoritățile din Galați nu-i au predat, cînd cu cel din urmă complot, pe Bulgarul Stanciu ; el stăruește asupra acestui punct că autoritățile Moldo-Romîne ar trebui să se pătrundă de ideea *că ființează o strînsă legătură între cele doo țări, între Guvernele lor,* și că amîndoo au interes a-și da în asemenea împrejurări un reciproc sprijin.

www.dacoromanica.ro

București, 9 Ianuarie 1844.

PRINCIPE,

Am aflat de curînd că un nou complot se urzește în Galați. Fie acest sgomot întemeiat sau nu, întîmplările trecute și ferberea ce domnește printre popoarele care ne învecinează, îm impun datoria de a-l face cunoscut Alteții Voastre. Neîndoelnica ființare a unei eterii sîrbo-bulgară, ale cărei năzuințĭ, propaganda greacă căută să le 'ndrepte în folosul vederilor sale de întindere, nu ne mai îngădue de a despreți cel mai mic sgomot ce ne-ar sosi în privința acestei uneltirĭ ascunse, ca să putem lua la timp măsurile pe carĭ siguranța provinciilor noastre ar cere-o.

Sunt foarte mîhnit, Principe, că autoritățile din Galați s'au opus a ne da pe mînă pe bulgarul Stanciu, care pare a fi legătura între părtașii complotului din acest oraș și cei din Brăila ; am fi putut scoate de la dînsul destăinuirĭ însemnate, căcĭ nu-i îndoială că el a luat parte la cel din urmă complot. Cu toate acestea, autoritățile moldo-romîne ar trebui să se pătrunză de strînsa legătură ce ființează între cele doo țărĭ și între capii Guvernelor lor, pentru a-șĭ da, în asemenea împrejurărĭ, un reciproc sprijin, care nicĭ că se refuză între Guverne legate printr'o astfel de comunitate de interese. În acest înțeles sunt scrise toate instrucțiunile către aceia dintre slujbașii noștri cari sunt pe hotarele Moldovei.

Bine-voiți a crede, scumpe Principe, că nimenĭ nu ia mai mult de cît mine interes la liniștea și fericirea Alteței Voastre, și că în orĭ-ce prilej veți găsi în mine un prieten sincer și un frate devotat.

Cu aceste simțiminte am onoare de a fi

Al Alteței Voastre

Prea umilul și prea supusul servitor.

Subsemnat: G. BIBESCU.

www.dacoromanica.ro

E. S. D. de Titoff, ambasador al Rusiei la Constantinopol, către D. Dașkoff, consul general al Rusiei în București.

D. de Titoff cere lămuriri de la D. Dașkoff în privința cererilor Bulgarilor emigrați în Romînia, și explicațiuni despre proectele de *reemigrare* atribuite unora din familiile Bulgare. D. de Titoff deplînge semnele de opoziținne ce încep a se da pe față 'n Romînia.

Pera, 6/18 Ianuarie 1844.

DOMNULE,

Rifaat-Pașa m'a înștiințat de curînd că un oareșĭ-care număr de familii Bulgare așezate în Țara-Romînească, trimițînd aci jalbă spre a cere voe de a se 'ntoarce pe la vetrele lor, Poarta nu găsește nicĭ un motiv de a nu le priimi cererea, și că un slujbaș al pașei din Vidin, anume Fusun-Bei, trimis în acest scop la Constantinopol, este, în urma acestora, însărcinat să vie în Țara-Romînească ca să conlucreze la măsurile trebuincĭoase și să grăbească, la nevoe, în unire cu autoritățile localnice, transportarea acestor familii pe pămînturile ce locuiseră mai nainte. Ministrul Afacerilor streine mi-a arătat în acelaș timp dorința de a dobîndi de la comisarul Otoman o scrisoare de recomandație pentru D-Voastră și de-a-i asigura sprijinul bunelor D-Voastre servițiĭ pe lîngă guvernul Țării-Romînești.

Faptele ce au adus ivirca acestei afaceri îm sunt necunoscute, și Rifaat-Pașa mi-a mărturisit că despre aceasta, el unul, n'a avut de cît deslușirĭ foarte vagĭ cu Prințul Bibescu, cînd cu ședereа Alteței Sale în Constantinopol. Am crezut decĭ de trebuință a da ideea ca să fie amînată călătoria comisarului turc în Țara-Romînească pînă cînd lămuririĭ vor fi date de Gospodar, și pînă cînd, deslușindu-mă și eu prin lămuririle ce socoteam să le cer de la D-Voastră, să-mĭ pot da părerea asupra acestei împrejurărĭ în deplină cunoștință de lucrurĭ. În urma acestei convorbirĭ, fiind că Fusun-Bei era,

www.dacoromanica.ro

chiar făr' de aste, să se reîntoarcă la Dunăre, el are să se oprească la Silistria pînă la noi porunci, și Rifaat-Pașa se folosește de poșta noastră de azi spre a se adresa de a dreptul la Gospodar și a-i cere părerea despre mijloacele și măsurile de luat, ca să răspundă precum ar dori Poarta, la cererile Bulgarilor emigrați în Țara-Romînească.

Mă grăbesc, Domnule, să vă arăt toate aceste împrejurări, cu rugăciunea de a bine-voi să-mi împărtășiți toate știrile ce aveți:

1° Despre proectele de reemigrare atribuite unora din familiile Bulgare;

2° Despre deslușirile căror aceste proecte ar fi dat naștere între D-Voastră și Prințul, și între acest din urmă și Pașa din Vidin sau alte autorități turcești;

3° In fine despre modul D-Voastră de a privi condițiile sau greutățile practice ale acestui proect.

Nădăjduesc că respunsul D-Voastră, venind în același timp cu răspunsul ce Divanul așteaptă de la Prințul Bibescu, va înlesni Porții judecarea cestiunii subt toate fețele sale.

Mă folosesc de acest prilej ca să vă arăt viile mele mulțumiri privitoare la comunicația raporturilor D-Voastră către curte, a căror copie era alipită depeșei D-Voastră de la 2 Decembre cu n. 20. Le-am citit cu un adevărat interes, și nu m'am putut opri de a deplînge semnele de opoziție care reîncep a se ivi iarăși în Țara-Romînească. Ele par a cere din partea Gospodarului multă stăruință și mai ales mult sînge rece.

Priimiți, Domnule, asigurarea prea deosebitei mele considerațiuni.

Subsemnat: TITOFF.

A. S. S. Vodă Bibescu către A. S. S. Vodă Sturza.

Vodă Bibescu atrage din nou băgarea de seamă a lui Vodă Sturza asupra Bulgarilor din Galați, care s'ar mișca iarăși și al căror cap ar

www.dacoromanica.ro

fi un oare-care Kazaco, sudit austriac. Prințul crede că dacă se dobîndește convingerea că acești streinĭ caută să aducă turburărĭ, ar fi mai nemerit de a goni pe numitul Kazaco.

București, 30 Mai 1844.

PRINCIPE,

Las la o parte orĭ-ce etichetă pentru a scrie Alteței Voastre cîte-va cuvinte în grabă. Voi începe prin a atrage din nou băgarea de seamă a sa asupra Bulgarilor din Galați, care, după știrile ce le-am priimit acuma din Brăila, n'ar fi pe deplin liniștiți. Se pare că capul lor ar fi un anume Kazaco, care a și apărut într'o altă afacere de felul acesta, și care se află astă-zĭ sub protecția Austriei. Eu cred, scumpul meu Principe, că ceea ce ar fi mai bine de făcut, cînd vom dobîndi convingerea despre spiritul neastîmpărat al cîtor-va dintre acești streinĭ, ar fi de a-i goni din țară [1]. . . . .

Subsemnat : G. BIBESCU.

A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza.

Prințul Bibescu probează Prințului Sturza că intenția eteriștilor din Brăila și Galați este de a răscula Principatele; i-arată măsurile ce i se par bune spre a dejuca complotul, și roagă pe Alteța Sa să iee la Galați toate măsurile de siguranță ce-i vor sta în putință. Prințul nădăjduește că în curînd se va putea întîlni în Focșanĭ cu Prințul Sturza [2].

București, 22 August 1844.

PRINCIPE,

Știrĭ pe carĭ nu le pot punc la îndoială, mă înștiințează că un nou complot se urzește în Brăila și Galați. De astă dată,

[1] Sfîrșitul acestei scrisorĭ atinge cestiunĭ de ordină privată. Vezĭ HURMUZACHI *(Culegere)*.

[2] Vezĭ HURMUZACHI *(Culegere)*.

www.dacoromanica.ro

stindardul răscoalei va fi, precît se spune, ridicat de odată în amîndoo orașele. Conjurații se bizuesc în ajutoare ce așteaptă să le vie 'n curînd din mai multe părți ale Greciei. De cîte-va zile un număr destul de mare de streinĭ aŭ sosit în aceste doo porturĭ; alții se ațin prin apropiere spre a sosi la vreme. Printre aceștia se dau numirile a cîtor-va persoane care au apărut mai 'nainte în afacerile din Brăila și pe care autoritățile n'au putut atuncĭ pune mîna. Ținta pe care o urmăresc cu stăruință este de a rescula amîndoo Principatele și pe urmă ce o fi să fie. Eteria greco-sîrbo-bulgară ar vrea să pășească pe urmele naintașei sale din 1821. Cum că o asemenea eterie ar ființa, nu-e îndoială. In cît despre știrile pe care le-am priimit acuma, privitoare la 'ncercările ce plănuește în timpul de față, s'întru cît ne privesc, fie ele mărite, totuși ele ne impun, cred, Principe și scumpe frate, datoria să ne păzim și să nu ne lăsăm să fim luați pe neașteptate. Știu că Alteța Voastră, bizuindu-se pe lunga-i experiență și pe istețimea privire-i, se lasă mai puțin de cît mine să fie mișcat d'asemenea știrĭ. Dar să credeți une-orĭ și pe fratele-vă mai mic care are pentru Alteța Voastră o dragoste frățească. E neapărat de nevoe ca Alteța Voastră, fără a lăsa să se vază nicĭ temere, nicĭ bănuială, să ție pe picĭor poliția Galațului, să-șĭ îndoească acolo puterea armatei, luînd-o din punctele mai puțin însemnate. Aveți tunurĭ care ne-ar putea fi dăunătoare, de nu sunt bine păzite și mînuite de persoane care să știe să se slujească de dînsele. Mi se zice că administratorul Galațului e întîrzietor și fără vîrtoșie. Asta e o nenorocire. Galațul are nevoe de un guvernator muncitor și deștept. Nu vă voi spune că Iacomson este omul care convine Brăilei, dar are pentru dînsul obiceiul milităresc care covîrșește în parte ceea ce-i lipsește. In scurt, pentru a nu plictisi mai mult pe Alteța Voastră, o voi ruga din nou ca să facă să se iee în Galațĭ toate măsurile de siguranță ce-i vor sta în putință. Eŭ am

www.dacoromanica.ro

făcut tot astfel în Brăila. Dar lucrul de căpetenie e ca totul să se facă repede,—fără sgomot, și fără a lăsa să se vază că ne temem de ceva.

Se poate întîmpla ca pe la jumătatea lui Octombre să merg în Focșani. Dacă Alteța Voastră s'ar putea mișca din scaun în acest timp, aș ruga-o să bine-voiască a'mĭ da de știre, căcĭ am cea mai vie dorință de a o revedea și de a-i reînnoi din viu grai asigurarea înnaltei considerațiunĭ și a dragostei frățeștĭ cu care sunt, Principe și scumpe frate,

Al Alteței Voastre Serenisime prea umilul și prea supusul servitor și frate.

Subsemnat : G. BIBESCU.

A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Sturza.

Prințul G. Bibescu felicită pe Prințul M. Sturza, — prin D. Logofăt Alexandru Vilara,—că a știut în mod așa de fericit, să 'nlăture greutățile ce păreau că erau să aducă grele încurcăturĭ.

19 Martie 1845.

PRINCIPE ȘI SCUMPE FRATE,

Scrisoarea de față n'are alt scop, de cît de a mă reaminti bunei aduceriĭ aminte a Alteței Voastre, și d'a o felicita, cu toată bucuria pe care e firesc să o simt, în dragostea'ce am pentru dînsa, despre fericitul mod prin care a isbutit să depărteze greutățile ce păreau că erau să aducă încurcăturĭ atît de grele.

D. Logofăt Vilara fiind aducătorul scrisorei mele și cel mai bun tîlmaciŭ al simțimintelor mele pentru Alteța Voastră, nu voi abuza mai mult de scumpele-i momente.

Veți fi aflat, scumpe Principe, de căsătoria fiicei mele cea d'a doua cu fiul logofătului M. Florescu, căsătorie de dragoste împărtășită, pentru care cer binecuvîntarea Alteții Voastre.

www.dacoromanica.ro

Bine-voiți, scumpe Principe, să arătați respectele mele Alteței sale Doamnei Sturza, priimind pentru Alteța Voastră, asigurarea prea distinsei mele considerațiuni și a iubirii mele de frate.

Subsemnat: G. Bibescu.

E. S. Generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele Kisseleff, după ce a asigurat pe Prinț că d. de Titoff nu va lăsa să fie vătămate interesele Romîniei în afacerea bisericească, i-a-firmă că plîngerile și învinuirile îndreptate în contra Alteței Sale nu pot avea pe lângă dînsul nicî o însemnătate. Opoziția care s'a alcătuit în sînul Adunărei romîne, îl întristează, de oare ce ea nu 'e sinceră, ci e *pornită numai din interese murdare și ruşinoase,* iar nicî de cum din interesul țărei, și e hrănită de o ascunsă aținare revoluționară amenințătoare pentru viitorul Țării-Romînești.

Contele arată Prințului ce «sfaturî a dat el ambițioșilor de tot felul care s'au îndreptat spre dînsul» ; apoi arată cu cuvinte pline de o spirituală glumă, dar de o adîncă politică, ce mijloace ar crede potrivite pentru a guverna pe oamenî. Privește ca o măsură *foarte plină de cuminție trimiterea Camerei p'acasă.*

Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844.

PRINCIPE,

Deslegarea afacerilor bisericești, sau, mai bine zis, a afacerilor foarte materiale ale mănăstirilor grecești, nu e lucru ușor. Am văzut toate actele și m'am convins că trebue păşit cu cuminție în această negociere, și că nu trebue jertfit dreptul, pe cît poate el ființa, pentru un folos bănesc (dar fără temei legiuit), de orî-ce sumă ar fi. De altmintrelî, afacerea aceasta a fost în deosebî recomandată D-lui de Titoff care a fost consul în Țara-Romînească și care cunoaște mai bine de cît orî-cine însemnătatea-i pentru țară. De aceea sunt sigur că el va lucra cu cuminție și că nu va voi să vatăme interesele țărei.

www.dacoromanica.ro

Jălbarii de care îm vorbiți și de ale căror plîngeri defăimătoare vă temeți, nu trebue să vă 'ngrijească prea mult : supușii Ruși sunt ocrotiți de consul; și eu unul, atît lor cît și pămîntenilor, n'am ce să le fac, și mă cunoașteți îndestul pentru ca să fiți pe deplin sigur ca amestecul meu în afacerile altuia se poate abea dobîndi, și cu o greutate mai mult de cît mare. Așa dar, odată pentru tot-d'auna, Principe, să nu vă 'ngrijiți de nemulțumiții ruși sau romîni care ar vroi să se folosească de numele meu, pentru a dobîndi mai mult de cît le este dreptul, și să nu credeți mai ales că plîngeri sau raporturi defăimătoare, precum ziceți, ar putea vr'o dată să aibă cea mai mică înrîurire asupra stimei și prieteniei foarte sincere ce vă păstrez. Spui toate acestea nu Gospodarului Țării-Romînești, ci vechiului meu coleg de slujbă, care știe mai bine de cît mulți alții dacă vre-o dată graiul mi se deosebea de gîndire. Amin; — și să trecem la cele nevoi pe care le-ați prevăzut și care prea mult s'au realizat de la trimiterea celei din urmă scrisori a Alteței Voastre.

Am priimit multe scrisori și am citit multe acte despre mersul afacerilor în Principate. Opoziția care s'a alcătuit în sînul Adunărei m'a întristat sincer. Ea e turburătoare, și mai mult încă, — nu e sinceră și nu e mișcată de cît de interese private, murdare și rușinoase; — poate chiar că cercetînd mai departe s'ar găsi o aținare revoluționară ascunsă, care ar compromite viitorul țărei, și, în această privință, lăsînd la o parte cestiunea de persoane, lucrul ar fi cu mult mai serios de cît s'ar putea crede la prima 'nfățișare.

Pătruns de această cugetare, n'am crezut că trebue să las fără răspuns o scrisoare a lui Cantacuzin, a cărui fire mi s'a părut în tot-d'auna serioasă și solidă, și am scris lui Gramont ca unui vechiu aghiotant al meu cu care n'am trebuință să-mi ascund felul meu de a gîndi. Vă trimit copia celui d'întîi din aceste răspunsuri pentru particulara-vă lămurire. Al doilea vă va fi adus de Gramont însuși.

www.dacoromanica.ro

După zece anĭ de înstreinare, aceste comunicărĭ, orĭ cît de sincere ar putea fi, nu sunt menite să aibă mare însemnătate; o—ştiu;—cu toate acestea am crezut totuşĭ că trebue să le fac, pentru a da de ştire ambiţioşilor de tot felul, că gîndurile lor sunt ştiute şi că nu vor găsi aci reazămul pe care-l nădăjduesc poate. D. Daşkoff va vorbi tot aşa, şi cei mai înţelepţĭ vor găsi de sigur că e nevoe de a se răsgîndi.

Acuma, şi după ce am dat D-niilor lor partea la care aveau dreptul, daţi-mĭ voe, scumpe şi respectabile Principe, să vă spun şi voo că într'o ţară ca a voastră în care demoralizarea este deprinderea de doo veacurĭ încoace, — scopurile cele bune şi folositoare nu sunt de ajuns spre a înrîuri asupra unei Adunărĭ deliberante. Cată, mai 'nainte de toate, ca cine-va să-şĭ facă un sprijin din oamenii cei mai cinstiţĭ şi chiar din cei mai puţin vicioşĭ; — cată neapărat să-şĭ facă o maioritate în Adunare de vrea s'o aibă în public. Cată să şi-o înfiinţeze, aşa precum se cîştigă iubirea copilaşilor, — prin jucării de tot felul, — pe care oamenii voştri, cu sau fără barbă, vor să le aibă şi care trebue să li se dee, orĭ cît de mare ar fi neplăcerea de a face una ca asta. Binele ţării şi poziţiunea voastră în sînul ei, poruncesc aceasta. Va veni un timp cînd oamenii se vor fi format şi cînd instituţiile voastre se vor fi întemeiat într'un mod mai trainic. — Atuncĭ de aceste mijloace de înrîurire nu veţĭ mai avea nevoe. Dar în timpul de faţă ele sunt lucru de căpetenie şi cer, după mine, toată băgarea-vă de seamă. — De ar fi nevoe să vă dau vr'un sfat, v'aş spune că după ce cu atîta cuminţie aţĭ trimis Adunarea p'acasă, trebue, mai 'nainte şi mai presus de toate, să vă îngrijiţĭ de administraţiunea în fiinţă, fără a vedea prea mult de partea legislativă. Cînd Adunarea nu va fi chemată decît pentru verificarea cheltuelilor în care regula şi economia vor fi învederate, cînd dreptatea va fi dată tuturora şi fie-cărui-a în parte ; cînd interesele materiale vor merge învederat pro-

www.dacoromanica.ro

păşind, etc. etc., cei mai turburătorĭ din Adunare nu vor face decît fraze, fără răsunet, în contra unei administraţii care se foloseşte de dreptul său şi care nu propune nimic alta cercetărei lor decît dărĭ de seamă despre ceea ce este în competenţa ei directă.

Pînă atuncĭ, îmĭ fac o adevărată plăcere de a vă spune că Ministerul Împărătesc ştie să vă dee o dreptate întreagă şi deplină, — că veţĭ fi sprijinit cum trebue să fiţi şi că după părerea mea cu puţină grijă şi puţină dibăcie, această vijelie nu va avea alte urmărĭ de decît întărirea autorităţei voastre;— îm place să nădăjduesc aceasta şi o doresc din suflet în interesul Romînilor şi în al vostru.

Daţi-mĭ voe, Principe, să vă trimit scrisoarea aci alipită, asupra cărei cred că trebue să stăruesc în folosul unui om care ne-a fost folositor cînd cu administraţia provizorie şi care cred că poate avea drepturĭ reale la despăgubirea pe care o cere, cel puţin în parte. În tot cazul, nu-i veţĭ refuza ajutorul vostru, dacă, precum nădăjduesc, e vrednic de dînsul.

Bine-voiţĭ a priimi asigurarea tuturor simţimintelor mele cele mai sincere şi mai devotate.

Subsemnat : KISSELEFF.

Contele Nesselrode mi-a dat acuma ştire că a priimit un mare raport de la consulul general; cu toate acestea nu opresc trimiterea scrisorei mele, rămînînd să vă scriu mai tîrziu, de va fi trebuinţă [1]).

[1]) Reese din această scrisoare, ca şi din toate cele-l-alte al Contelui de Kisseleff către Prinţul Bibescu, că Contele a păstrat, pentru cel pe care îl place să-l numească «vechiul său coleg», o adîncă iubire.

www.dacoromanica.ro

D. Philippsborn, însărcinatul de afacerĭ al Țării-Romînești, către A. S. S. Prințul Bibescu.

D. Philippsborn scrie cu *libertatea* de la care,—chiar de la începutul misiunei sale,—Prințul l'a poftit să nu se depărteze nicĭ o dată. Dă de știre Alteții Sale că declarațiunea ce Dînsa a făcut, la suirea-i pe tron, că *va păși drept la reformă, și mărinimoasa-i stăruință în această cale, neliniștesc lumea.* Se atribue, — și chiar în locurĭ sus puse, — acestei linii de purtare mișcarea ce domnește în Principat, și e aplecare de a se crede că «Prințul n'a ținut în destul seamă de oamenĭ și de împrejurărĭ [1]).»

D. Philippsborn nu poate ascunde Prințului că unele persoane conspiră pentru a schimba fața lucrurilor în Principat ; nu se sfiește de *a denunța pe D. Billecoq, consulul Franții, ca fiind cuiul de la dric al intrigilor urzite în contra Alteții Sale, și ca avînd drept părtaș pe colegul lui din Iașĭ.*

Viena 8 Aprilie 1844.

MONSINIORE,

Lipsit de mijloace pentru a comunica cu siguranță, sunt silit să 'ncredințez unor călătorĭ rapoartele ce sunt de o natură delicată, și proprii să deștepte luarea aminte a stăpînirilor străine; cel de față conținînd noțiunĭ în destul de 'nsemnate și de care trebue să ne folosim cu rezervă, am rugat pe D. Balzano să se 'nsărcineze cu dînsul și să-l remite chiar în mîna Alteței Voastre.

De la 'nceputul misiunei mele, Alteța Voastră a bine voit să mă poftească ca să-I vorbesc în tot-d'auna sincer ; mă voi folosi de această îngăduire și nu voi ascunde nimic pentru a fi și mai vrednic de înalta-i încredere; mă voi folosi de dînsa avînd convingerea că voi fi judecat cu blîndeță și pentru ca să-mĭ îndeplinesc cum trebue datoria. Ingăduițĭ-mĭ decĭ,

[1]) Găsindu-se în stare de a controla adevărul absolut al raportului D-lui Philippsborn, Prințul Bibescu ceru Cabinetului din Paris rechiemarea D-lui consul și sfîrși prin a o obține. D. Billecoq fu înlocuit prin D. de Nyon.

www.dacoromanica.ro

Monsiniore, să vă arăt că mersul lucrurilor în Principat, dă loc la niște tîlcuirĭ a căror ființare, numai singura greutate de a le 'nțelege bine starea lor o poate să o deslușească. Recunoscînd distinsele calităț ale Alteței Voastre și simțimintele-I înalte, lumea cercetează dorința ce A. V. arătase la suirea-I pe tron de a păși repede la reformă, de a nu șovăi din această cale, orĭ ce ar fi, și zice că, ținînd la aceasta cu o stăruință rară, nu aț luat sfaturĭ de cît de la nobilele voastre inspirații. Negreșit aceasta este mărturia cea mai măgulitoare ce poate să se facă despre capul unui guvern ; arătînd însă aceste considerații pentru a explica în parte mișcarea care domnește în Principat, — dînd ast-fel probă cît de puțin sunt luminaț aceia care ar trebui să vă urmeze în năzuințele voastre, lumea este aplecată să creadă că v'aț prea grăbit și că n'aț ținut în de ajuns socoteală nicĭ de oamenĭ, nicĭ de împrejurărĭ. Dacă aținarea spiritelor n'ar veni de cît de la aceasta, apoi într'adevăr ar trebui a se perde cu desăvîrșire nădejdea în viitorul țării încredințate îngrijirei Voastre ; și totuș aceasta este părerea a persoanelor care sunt foarte devotate Alteței Voastre; am luptat în contra acesteĭ părerĭ orĭ de cîte orĭ mi-a fost cu putință ; aș fi isbutit să fac să se înțeleagă că este aci exagerare, rătăcire, rezămîndu-mĭ pe fapte care nu lasă nicĭ-o îndoiată că hotărîrea e luată de a schimba cu orĭ ce preț ordinea lucrurilor în cele doo Principate ; dar am fost oprit de a mă folosi de acest mijloc. Sfiala mea nu merge însă pîn'a lăsa pe Alteța Voastră în neștiință de cele ce au putut să 'mĭ întărească ideea și crezămîntul că se ține a schimba fața lucrurilor, fără să se ducă grija alegerii mijloacelor prin care s'ar putea ajunge la acest sfîrșit ; mi-ar fi oprit de a-I tăinui aceasta, și, încredințîndu-mă 'n cuminția sa, nu mă sfiesc să-I arăt că consulul general al Franții, D. Billecoq, este cuiul de la dric al intrigilor care se urzesc subt ochii Guvernului; că colegul luĭ de la Iașĭ i dă ajutor, și că persoane aparținînd

www.dacoromanica.ro

opoziţiunei Moldo-Romîne, pe care nu le-aş putea numi, sunt părtaşe ale vederilor D-lor. D. Billecoq, fie pentru a da mulţumire unor urĭ, fie că vrea să-şĭ dee vază, şi-a pus în gînd să reprezinte prin culorile cele mai întunecate starea Principatelor; nu simte oboseală de a le 'nfăţişa subt o priveliste îngrozitoare, şi de a reprezinta aşa de des pe capii celor doo Guverne că făptuitorii relelor care, după dînsul, bîntuesc aceste ţărĭ, încît spiritele au fost isbite la Paris, încît Cabinetul francez începe a se îngriji mai mult de Provinţiile Dunărene, decît pîn'acum, încît dorinţa de a îndrepta într'un mod sau altul aceste nenorocirĭ publice, a prins de curînd rădăcină în spiritul D-lui Guizot.

Voind a se încredinţa de nevoia de a scoate doo ţărĭ supuse ocrotirei Rusiei, din starea lor de suferinţĭ închipuite, saŭ oareşĭ cum adevărate, şi cu scopul de a putea, o cred cel puţin, să încredinţeze la rîndul săŭ pe alţii, cu tonul convingerei, că trebue să se iee măsurĭ, şi la nevoe, să se intervină, spre mîngîerea acestor Provinţii, şi scoaterea lor din această stare de nesiguranţă şi de nenorocirĭ, a poruncit D-lui Billecoq să culeagă toate amănuntele ce se întîmplă în locurile acţiunei sale şi să-i dee cunoştinţă de dînsele. Agentul consular al Franţii, folosindu-se cu grabă de acest ordin, s'a crezut îndrituit nu numai să se constitue ca simplu observator, dar chiar să ee înrîurire asupra opiniunilor, să dee nişte deslușirĭ mult mai vătămătoare intereselor Principatelor, — de s'ar lua de călăuză a purtării, — decît ar fi putut fi vătămător efectul unei asupririĭ calculate, în contra cărei-a se ridică cu indignare. A căuta să 'nfunde Guvernele, a aduce o criză care ar arunca pe capii lor în primejdioasa dilemă sau de a păcătui printr'un simţimînt de nerecunoştinţă către Puterea protectoare, sau de a se retrage simplu, a face din golul ce ar lăsa retragerea lor punctul de plecare pentru a da celor-l-altor naţiunĭ prilejul de a se amesteca în treburile Principatelor,

www.dacoromanica.ro

fie că ar lucra asupra Porții, fie că și'ar însuși ele rolul de mijlocitoare, și de a alerga la regimul protocoalelor pentru a schimba situațiunea, căutînd însă să facă chiar d'acum pe Poartă să așeze pe lîngă consulii Ruși la București și la Iași caimacamî pentru a le contra-balanța puterea, iată ce a născocit D. Billecoq împreună cu mai mulțî membri ai opoziținei celor doo țărî. Nu știu de a găsit potrivit de a aținti băgarea de seamă a Guvernului său asupra acestor născocirî, dar e de crezut că, de stă în momentul acesta în cumpănă, totuși nu va lipsi de a o face pe loc ce îndoelile sale vor fi adormit, pe loc ce va putea vorbi cu Cabinetul său de mișcarea ce se face în opiniunea publică a Principatelor fără să aibă aerul de a o fi ajutat cîtuși de puțin.

Alteța Voastră e mult mai în stare decît mine de a apreția dacă aceste știrî sunt adevărate. Ea mă va aproba că m'am slujit de dînsele cu cuminție, și mă va erta de îndrăznesc să o rog să nu le împărtășească cui-va, ci numai să se slujească de dînsele ca de niște simple informații ale sale pentru a complecta deslușirile pe care Guvernul are neapărat nevoe să le aibă, de am fost bine informat, și în cazul cînd Ea ar găsi nemerit să mă încunoștiințeze de priimirea scrisorei de față, o rog să bine voiască să ee în considerație prea umila mea rugăcĭune și să nu facă mențiune de aceste comunicărî.

Sunt cu cel mai adînc respect, Monsiniore, al Alteței Voastre prea umilul și prea supusul servitor.

Sub-semnat: PHILIPPSBORN.

E. S. Contele Kisseleff, către D. Cantacuzino.

Contele poftește pe D. Cantacuzino și pe boerî să dee tot concursul lor Prințului ales de aproape unanimitatea voturilor, și ale căruia patriotism și desinteresare nu pot fi puse la îndoială, în loc de a-i pune

www.dacoromanica.ro

piedicĭ în calea reformelor ce urmăreşte. Excelenţa Sa reaminteşte că numai înnaltei şi nestrămutatei îngrijirĭ a Rusiei datoreşte Ţara-Romînească existenţa şi prosperitatea sa ; el înţelege o opoziţiune în sînul adunării ; dar pentru ca această opoziţiune să fie binefăcătoare, cată ca ea *să se desbrace de orĭ-ce patimĭ lăturalnice, ca ea să discute, să lumineze şi să călăuzească lucrurile, iar nu să declame, să supere şi să încurce în scopul de a răsturna.* Contele judecă în mod foarte nefavorabil starea spiritelor în Ţara-Romînească şi vorbeşte de o *intervenţiune ce nu-i peste putinţă a celor doo Puterĭ protectoare,* dacă boerii, păzitorĭ ai liniştei şi ai prosperităţi Ţării, nu caută a o feri de turburărĭ care n'ar putea de cît să-i compromită.

Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844.

DOMNULE,

Scrisoarea ce aţĭ binc-voit a-mĭ scri, îmĭ procură prilejul de care mă folosesc cu plăcere pentru a ne desluşi împreună despre cele ce se petrec în Ţara-Romînească.

Dreptatea pe care Romînii au dat-o în tot-d'auna simţimintelor care mi-au dictat în vecĭ purtarea-mĭ către dînşii, îmĭ dă încredinţarea că azĭ vor priimi asemenea cu încredere cuvîntul unui prieten sincer şi binevoitor.

Numai înnaltei şi statornicei îngrijirĭ a Rusiei datoreşte Ţara-Romînească binefacerea existenţei ei actuale şi a elementelor de ordină, de bună stare, de prosperitate, cu care a fost cu atîta mărinimie înzestrată. Pentru a se putea însă bucura în toată întregimea lor de foloasele pe care regulamentul organic le-a asigurat Ţării, trebue ca fie-care din D-voastră să fie adînc pătruns de datoriile ce-i sunt impuse. Dacă, pe de o parte, administraţia este silită să-şĭ conforme lucrarea cu principiile consfinţite de regulament şi să meargă nestrămutat pe calea ce-i e arătată, trebue asemenea, pe de alta, ca boerii, însufleţiţĭ de dorinţa sinceră de a lucra la binele Ţării, să dee guvernului un concurs leal şi să se muncească să-i vie în ajutor şi sprijin, în loc de a căuta să-i pună piedicĭ şi să-i facă încurcăturĭ.

www.dacoromanica.ro

Înțeleg foarte bine că în sînul adunării ordinare chemate să examineze, să discute măsurile administrației, să se poată forma o opoziție care e în firea chiar a orĭ cărei adunărĭ deliberante. Dar, pentru ca această opoziție să fie binefăcătoare, folositoare adevăratelor interese ale Țării, trebue silit ca, desbrăcîndu-se de orĭ ce vederĭ și patimĭ lăturalnice, să-șĭ ee sarcina de a lumina, de a conduce și, la nevoe, de a preschimba, dar tot-d'auna într'un mod conștiințios, mersul administrației ; trebue ca ea să devie o opoziție care să examineze și să discute în scopul de a regula și de a păstra, iar nu o opoziție care să declame și să supere în scopul de a încurca și de a doborî.

Făr'a fi nedrept pentru simțimintele individuale ale mai multor căpetenii dintre Romînĭ, nu pot să mă opresc de a judeca într'un mod foarte nefavorabil situația actuală a spiritelor în Țara-Romînească. Pofte de putere și de ambițiune înșelate, dorințĭ de funcțiunĭ și de onorurĭ rămase nemulțumite, o învederată pornire de a face să predomine niște idei ce nu sunt de îngăduit, și, pe lîngă aceasta, ținere aminte de răŭ, urĭ personale, patimĭ de tot felul, — acestea sunt mobilele care conduc, după cît se zice, atitudinea unei opozițiunĭ sistematice, ale cărei fapte tind învederat să încurce mersul noi administrațiunĭ și să-i stee tot împotrivă.— E un răŭ pe care-l deplîng cu amărăcĭune, însă nu e singurul și nicĭ cel mai mare. Mai pe jos de această opoziținne sistematică pe care am descris-o, se ridică de cît-va timp o opoziținne răsvrătitoare împrejurul căreia vin să fac grămadă niște inșĭ cu idei derăpînitoare, dușmanĭ ai orĭ cărei ordinĭ. Se cunosc aci foarte bine vinovatele întreprinderĭ ale acestei plebĭ revoluționare [1]), care nu tind la alt-ceva, de cît numai a aduce

[1]) Generalul care, cu o cumpătare și cu o înțelepcĭune recunoscută de toțĭ Romînii, a ajutat Principatele încredințate administrațiunii sale, să facă pașĭ înnainte pe calea civilizațiunei, și care le-a păstrat,—cu toate

www.dacoromanica.ro

o întreagă răsturnare atît în Țara-Romînească cît și în Moldova. Ele vor sfîrși prin a sili pe cele doo Puteri, cea suzerană și cea protectoare, să se înțeleagă spre a înfrîna această dezordină și a tăia răul din rădăcină, căci e peste putință ca ele să rămînă timp îndelungat privind în liniște o ordină de lucruri așa de amenințătoare.

Pîn'atunci, boerilor celor cu gînd bun, Domniilor Voastre, Domnilor, care sunteți păzitorii liniștei și ai prosperității țărei, este dat să munciți din toate puterile voastre spre a o apăra de tulburări, care n'ar putea de cît să vă compromită. Veți atinge acest scop, am încredințarea aceasta, strîngându-vă în jurul puterei, luminînd'o, întărind'o, urmîndu-i acțiunea legitimă și regulată ce este chemată să aibă, cu scopul de a săvîrși binele.

Astă-zi cînd aveți un Hospodar ales aproape de unanimitatea sufragiurilor, al cărui patriotism, a cărui dragoste pentru binele public, a cărui dezinteresare nu pot fi puse la îndoială, care dorește cu căldură să păsească în unire cu D-le voastre așa în cît să facă să înceteze abuzurile și să introducă toate îmbunătățirile putințioase, — ați lipsi de la cea mai d'întîiu din datoriile D-Voastre, și ați nesocoti interesele D-Voastre cele mai mari, de nu i ați da o sinceră și leală conlucrare.

Din parte-mi nu cer alt-ceva, decît să vă ajut în această lucrare onorabilă; în acest scop, consimt cu plăcere a priimi

că departe de dînsele, și chiar după mult timp, — o vie dragoste, nu lovește, vorbind de «acea plebă revoluționară», în elementul liberal cinstit al opoziținii care, a doa zi de Revoluțiunea din 1848, rugă pe Prințul Bibescu să rămînă 'n capul țării, să nu o părăsească.

Generalul vorbește, e învederat, de o categorie a parte de oameni; de acei-a care de sigur visează chiar de acum o obștească răsturnare cu prilejul căreia ar putea să pue mîna pe putere, de acei-a pe care, în ajunul revoluțiunii, i va vedea lumea cerînd, în întrunirile lor, deschiderea închisorilor și omorîrea Prințului; de acei-a care, în ziarul lor, vor predica revoluțiunea sîngeroasă; de acei-a, în sfîrșit, care vor înnarma și vor arunca omorîtori în contra lui Bibescu. Iată de cine vorbește Kisseleff.

www.dacoromanica.ro

din parte-vă lămuririle pe care veți crede că ar trebui să mi le trimiteți, atingătoare de situațiunea afacerilor publice, și dacă aceste lămuriri îmi vor părea că pot fi transmise Prințului Bibescu, voi face aceasta cu plăcere și cu toată încrederea pe care mi'o insuflă gîndurile sale în privința țării pe care o guvernă și pe care o va guverna 'n tot-d'auna, sunt sigur, cu înțelepciune și lealitate.

Bine-voiți, vă rog, Domnule, a priimi asigurarea prea distinsei mele considerații.

Subsemnat: CONTE KISSELEFF.

P.S. Renunțînd de la plecarea mea din București la ori-ce corespondință de oficiu cu vechii mei administrați, am crezut de datoria mea a mă supune excepțiunei ce fac azi în favoarea fostului meu Aga pe care îm place să-l socotesc în numărul prietinilor mei și care am siguranță că-mi va înțelege cuvintele și că nu va mai 'ngădui să i se pună numele pe vre-o listă care nu trebue să fie a lui.

E. S. General conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu

Contele privește situațiunea interioară a țării ca 'ncordată, și adresîndu-se Prințului ca *unui prieten,* i arată mijloacele pe care le socotește ca mai sigure, spre a ajunge să 'nvingă greutățile. Recomandă Prințului să se folosească mai cu deosebire de «*înrîurirea pe care i-o dă tăria-i morală, ca să prinză pe boerii turburători sau neascultători, să cîștige timp, fiind că mijloacele de constrîngere nu sunt de loc sigure.*» — A îngriji de miliție, a înființa o bancă ipotecară pentru proprietari, a ocroti pe micii comerțanți indigeni, a ușura pe cultivatori, a se răzima pe legi și pe oamenii cei mai de căpetenie ai țării, iată ce sfaturi dă omul cu experiență, amicul Romîniei.

www.dacoromanica.ro

Sin-Petersburg, 1-ŭ Mai 1844.

PRINCIPE,

După cea din urmă expediție a mea, am avut onoarea și plăcerea să priimesc amîndoo scrisorile voastre, cu data de 27 Martie. Mi'am făcut o datorie să vorbesc de dînsele în particular cu vice-cancelarul, și după comunicările pe care le veți priimi prin D. Dașkoff, veți putea, Principe, să vă convingeți de bunele și sincerile dispoziții, în ce vă privește, ale ministerului împărătesc. Nu voi intra de loc în amănunte, despre aceste comunicări care vă dau tot reazămul moral pe care-l puteți dori, și care, nădăjduesc că, cu puțină dibăcie, vă vor duce la sfîrșit bun. Principalul este de a readuce mai întîiŭ spiritele spre A. Voastră fără întrebuințarea mijloacelor silnice. Intr'un guvern ce atîrnă de alegere, puterea capului este supsuă la mai multe condițiuni care o fac grea și nesigură. Cînd Comisiunea regulamentară discută drepturile Hospodarului, se căută să i se ridice putința de a se mai 'ntoarce la deprinderile Fanarioților, și se căută mijlocul de a mări, pe cît se crezu cu putință, amestecul aristocrației în afacerile Guvernului. A slăbi puterea capului Statului prin înființarea sfatului și a Adunărei, era scopul ce vrură să atingă în interesul țării. — Acest scop fu atins, și-l cred de folos în ce privește pe un Prinț rău ; dar în cazul contrariu, îșĭ are neajunsurile și greutățile sale. Cu toate acestea, nu mă sfiesc să spun că mai bine-mĭ plac neajunsurile regulamentului, decît cele care s'ar putea isca dintr'o putere absolută, încredințată unui pămîntean care s'ar face prin alegere cap al Statului pe viață. — Cu toate acestea, gîndesc că 'n Țara Romînească modul de ființare al puterei trebue să fie în interesul chiar al instituțiunilor care i s'au dat; această putere însă cată să fie o excepțiune pentru capul Statului ales, care ar insufla prin principiile sale îndestulă încredere ca să-i

www.dacoromanica.ro

fie încredințată. Nimenea mai mult de cît A. Voastră nu o merită, Principe. Contele de Nesselrode are aceeași convingere și veți fi sprijinit în pasurile ce veți face ; dați-mĭ însă voe să vă spun prietenește, că această putere, — orĭ-cît de mare ar fi, — nu va fi folositoare guvernului vostru, decît pe cît timp o veți ține în rezervă, spre a face din ea o întrebuințare bună. Lumea se deprinde cu toate, și chiar cu loviturile de Stat. Trebue să ne ferim de dînsele; trebue readuse spiritele pe de-o-parte prin frică, pe de altă parte prin blîndețe. Identificîndu-vă cu poziția voastră adevărată, lăsînd lui Ghica nenorocitul gînd al stăpînirei prin mila lui Ḍ-zeu, și declarîndu-vă ca cel d'întîiŭ din țara voastră, toate vor merge după plac și rolul vostru vă va fi ușor. Nu uitați însă că veți avea în tot-d'auna rivalĭ puternicĭ de combătut, că faptele cele mai micĭ, care însă lovesc în amorul propriu, sunt amar criticate și tîlcuite în mii de felurĭ ; că cei slabĭ și cei nepăsătorĭ (care formează mulțimea) ascultă ce se zice și sfîrșesc prin a îmmulți numărul celor nemulțumiți; că aceștia, cu sau fără drept, dar în tot-d'auna cu dibăcie, știu să mănuească în folosul lor dreptul de plîngere, și că în sfîrșit, ca să guverneze cineva pe oamenĭ, cată să știe să tragă folos din patimile lor și să se slujească de dînsele. Boerii Țării Romînești sunt turburătorĭ, adesea neascultătorĭ ; cată însă să-i stăpîniți prin tăria-vă morală, și afară de oare-care ușoare demonstrațiunĭ, numai de dînsa cată să vă slujiți spre a-i ține în supunere. E părerea mea, nu o ascund, și am via dorință ca în interesul vostru, să o luați, Principe, drept călăuză a purtării voastre,—spre făptuirea bunelor și patrioticelor gînduri ce aveți pentru țara voastră.

Vă vorbesc cu inima deschisă și după poftirea ce mi'ați făcut. Opiniunile mele în această privință sunt rodul al unei experiențe de 25 de anĭ în mănuirea oamenilor și de aș avea a da poveți unui frate, nu i-aș fi dat altele.

www.dacoromanica.ro

Dobîndind de la Curteà suzerană, cu sprijinul Curții protectoare, puterile hărăzite odinioară Prințului Ghica, amenințînd cu dînsele pe cei mai aprigĭ și mîngîind pe cei mai domolĭ, vă veți forma atît în adunare, cît și în public, o maioritate care vă va pune în stare de a nu vă teme de sesiunea-i ordinară. Mijloacele-vă de constrîngere nu sunt de loc ceva pozitiv ; trebue să cîștigați timp, dar tot de o dată trebue să vă faceți pe cît se poate de puternic. Îngrijiți de miliție și făceți să simtă ea în orĭ-ce moment părintească-vă supraveghere. Înființați, de se poate, o bancă ipotecară pentru proprietarĭ, ocrotiți micul comerț al pămîntenilor, ușurați pe cultivatorĭ care sunt, după cît se zice, din nou cufundați în datorii de către arîndași de o parte, de către zapciĭ de alta, și, făcînd toate aceste, în mod liniștit, fără grabă, răzimîndu-vă pe legile în ființă și în tot-d'auna cu sprijinul și sfaturile bărbaților celor mai de căpetenie ai țărei, veți ajunge la rezultate bune și veți face să amuțească intriga care acum se mișcă poate mai mult decît credeți.

Mitropolitul va priimi niște sfaturĭ, care de sigur îl vor face mai mlădios. Folosiți-vă de acest prilej spre a-l cîștiga la cauza voastră și făceți ca Cesar : luați ca ai voștri, pe toți aceia care nu vă stau în contra.

Subsemnat : KISSELFFF.

E. S Contele de Nesselrode, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele de Nesselrode aprobă pe Prinț că a pronunțat închiderea Camerei și-i făgăduește sprijinul Rusiei în năzuințele sale ca să învingă încurcăturile pe care o *opoziție* sistematică le crează administrații sale și în cererile pe care le-ar avea să le adreseze Porții în scop de a regula măsurile a căror adoptare ar putea să-i pară grăbită.

www.dacoromanica.ro

Sin-Petersburg, 2 Mai 1844.

PRINCIPE.

Am luat, cu un interes și o îngrijire sinceră, cunoștință de coprinsul scrisoarei ce Alteța Voastră mi-a făcut onoarea să-mĭ adreseze ca să-mĭ arate greutățile prin care obștească Adunare a boerilor s'a 'ncercat să oprească mersul regulat al administrațiunei sale. Această stare a lucrurilor erea prea de căpetenie, pentru ca să nu-mĭ fi făcut o datorie să dau pe loc seamă de dînsa Împăratului și să-i cer poruncile în scopul de a vă pune, Principe, în stare să învingeți aceste încurcăturĭ și să vă menținețĭ acțiunea guvernamentală în căi folositoare patriei voastre. N'am nevoe să vă spun că am urmărit cu o băgare de seamă neîntreruptă deliberările obștestei Adunărĭ, pînă 'n momentul cînd i-aț pronunțat închiderea. Înțelegem aci că, în fața spiritului de opozițiune sistematică, pe care această Adunare îl lăsase să crească în sînul său într'un mod care să insufle din ce în ce mai marĭ temerĭ, pasul de a o disolva erea singurul leac poate de adus acestui rău și prin urmare noi n'am putea să-i refuzăm aprobarea noastră. În punctul în care au ajuns astăzĭ lucrurile, Alteța Voastră cată să fie și d'aci înainte convinsă că sprijinul puterei protectoare nu-i va lipsi, și nădăjduim că, cu ajutorul lui Dumnezeu, Ea va isbuti să treacă peste piedicile ce i le-a ridicat opoziținea. Noi ținem la ordinea și la liniștea unei provinții așezate la marginile Împărății; și această ordină și liniște neputînd ti asigurate de cît numai întărind pe capul Guvernului în exercițiul autorității sale, puteț fi sigur dinnainte, Principe, că Curtea Împărătească vă va sprijini sincer, pe cît timp veț căuta a vă întări acțiunea în limitele regulamentului organic. Vi se arată prin aceasta, tot de odată, linia peste care nu ne ar fi îngăduit să păsim, dacă concursul Porții ar fi din întîmplare cerut din parte-vă spre a regula cele de mai în urmă măsurĭ a căror

www.dacoromanica.ro

adoptare ar putea să vă pară grabnică în interesul Țării-Românești. Rog pe Alteța Voastră să se esplice în această privință, fără nicĭ o codire, cu D. de Dașkoff, și să se înțeleagă cu dînsul despre pasurile ce trebue să fie făcute de-a dreptul la Constantinopol spre a dobîndi de la Sultan împuternicirile ce veți crede poate de trebuință. Consulul nostru general este însărcinat să se facă mijlocitorul cererilor voastre pe lîngă D. de Titoff, și acesta, la rîndul său, le va sprijini pe lîngă Poartă. Rezimîndu-vă astfel, Principe, pe aprobarea celor doo Curți, cea suzerană și cea protectoare, administrația voastră nu va întîrzia să dobîndească gradul de 'nchegare ce doriți, ș'atuncĭ vă va fi cu putință să pășiți cu siguranță spre viitor. Urările noastre vor însoți înțeleptele năzuințĭ ale Alteții Voastre, și, eu unul, mă folosesc de acest prilej spre a-I renoi asigurarea înnaltei mele considerațiunĭ.

Subsemnat : Conte de NESSELRODE.

E. S. General conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele Kisseleff se felicită c'a întors pe D. Cantacuzino spre alte simțiminte. Nădăjduește că și oare-și care alțĭ nemulțumițĭ se vor reîntoarce în sînul maiorității. Contele își sfîrșește scrisoarea prin această cugetare plină de filosofie și de adevăr: *Nimic bun și folositor nu se face fără grele neajunsurĭ pentru acei care se devotează interesului public bine-înțeles.*

Sin-Petersburg, 17 Iulie 1844.

PRINCIPE,

Constantin Cantacuzin îmĭ scrie o scrisoare care m'a mișcat adînc. Îm spune că, citind sau aflînd ce gîndiam eu de opoziția sa, — și încrezător în sfaturile mele, — se leapădă de poziția pe care crezuse bun să o ee din convingere și datorie.

www.dacoromanica.ro

— Această lepădare numai dup'o simplă încunoștiințare din parte-mĭ, mi-a făcut o adevărată plăcere ; — căcĭ, după zece anĭ de lipsă, o faptă de felul acesta îșĭ are meritul său, și-mĭ arăt mulțumirea printr'o mică scrisoare recunoscătoare pe care i-o trimit și pe care, Principe, vă rog să faceți să-i fie înmînată.

Am crezut că trebue să nu las să-mĭ scape acest prilej de a-i da cîte-va sfaturĭ bune despre reazămul ce trebue să vă dee Adunarea și despre credința-mĭ că din parte-i ar putea face ceva mai bun ;—în acelașĭ timp însă am crezut că trebuea să-i trimit răspunsul meu prin mijlocirea A. Voastre, pentru ca să știe el că-i scriu cu știrea și cu consimțimîntul vostru. Nădăjduesc că deslipind de opozițiune pe unii indivizĭ prin bună purtare către dînșii și pe alții prin frica unei pedepsirĭ aspre, vă veți forma o maioritate în Adunare, maioritate ce este de căpetenie să o aveți pentru afacerile Țărei în deobște și pentru ale voastre în particular.—Vice-cancelarul va lipsi pînă la sfîrșitul lui Septembre, și nu cred să se ie înainte de întoarcerea lui vr'o hotărîre definitivă în ce privește obiectul scrisorii voastre din urmă. In orĭ-ce caz nu trebue uitat că de se poate consimți la oare-care propunerĭ făcute în mod legal, va fi cu mult mai anevoe de a da ordine cînd cine-va nu se simte în drept de a o face.—De acea, și fără a vă da toate acestea drept vorbe sfinte, m'am crezut dator să vă arăt prevederile mele, și să stărui, pe cît e cu putință, asupra nevoii de a curăți de orĭ ce spirit de dușmănie viitoarea obștească Adunare.

Mă bucur de a afla că sunteți mulțumit de purtarea lui Mavros de care, din parte-mĭ, n'am avut nici odată să mă plîng ; — și fiind că-i sunt dator un răspuns, v'aș ruga, Principe, să aveți bunătatea de a face să-i fie înmînat alăturatul plic.

Suntem în așteptarea unei triste întîmplărĭ: marea ducesă

www.dacoromanica.ro

Alexandra este cît se poate de rău; numai starea ei de însărcinare o mai face să trăiască încă. E o jale obștească, căci era iubită de toată lumea, și eu unul, o plîng ca pe o încîntătoare femee, vrednică de tot felul de omagiuri.

Adio, Principe. Să vă ajute Cerul în lucrările voastre și nu uitați mai ales că nimic bun și folositor nu se face fără de grele neajunsuri, pentru aceia care se devotează interesului public bine înțeles. Aceasta v'o spun din experiență și tot ce rog pe Dumnezeu e să știți aceasta și totuși să nu perdeți inima.

Priimiți asigurarea reînnoită a sincerei și neschimbatei mele iubiri.

Subsemnat: KISSELEFF.

Generalul Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu.

30 Octombre 1844

PRINCIPE,

Am așteptat reîntoarcerea vice-cancelarului ca să răspund scrisoarei A. Voastre de la 22 August, și mă grăbesc de a vă informa mai din 'nainte că această afacere se va sfîrși cum trebue. D. Dașkoff va priimi în această cestiune instrucțiuni particulare, care vor ușura greutățile arătate de minister. Mă bucur de aceasta pentru A. Voastră și mai cu seamă pentru țară care are neapărată nevoe ca îngrijirea-vă de dînsa să fie scutită de supărări.

Pentru azi nu vroi să vă mai scriu altele, și vă rog, Principe, să priimiți asigurarea prea sinceră a tutulor simțimintelor mele.

Subsemnat: KISSELEFF.

---

www.dacoromanica.ro

E. S. Contele Kisseleff către Em. S. Mitropolitul Neofit.

Generalul își arată bucuria de a vedea în sfîrșit Țara Romînească guvernată «*de un om cinstit, de o integritate neînduplecată, înzestrat cu un spirit drept și luminat.*» El se bizuește că Eminența Sa va da pilda supunerei și va propăvădui unirea, ascultarea și devotamentul către capul autorității mirene.

Sîn-Petersburg, 13 Noembre 1844

MONSINIORE,

Scrisoarea ce Eminența Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ trimeață cu data de 14 Septembre trecut, este de un caracter prea grav și atinge prea de aproape interesele cele mai de căpetenie ale unei țărĭ de a cărei soartă nu voi fi nicĭ-o-dată nepăsător, pentru ca să nu cred că 'mplinesc o datorie sfîntă, răspunzînd cu o desăvîrșită sinceritate. Nu voi mai reaminti aci, Monsiniore, faptele de plîns, pe care judecata nepărtinitoare a Curților protectoare și vocea a părții celei sănătoase a publicului, de mult le-au osîndit; și nu voi vorbi astă-zĭ decît de misiunea cu care Cerul a însărcinat pe Eminența Voastră, misiune numai de pace și de ordină.

Dumnezeu a voit în sfîrșit ca Țara-Romînească să fie guvernată de un om cinstit, de o integritate neînduplecată, înzestrat cu un spirit drept și luminat, și avînd un caracter îndestul de tare pentru a 'nlătura toate piedicele ce ar putea întîlni în drumu-i, cînd e vorba de bunul traiŭ al țărei lui. Romînii nu pot decĭ fi în deajuns recunoscătorĭ de o așa de mare binefacere, nicĭ mulțumi îndestul pe A tot puternicul, și Eminența Voastră, ca vrednicul lor păstor, nu va nesocoti de loc, sunt sigur, sfînta-șĭ îndatorire de a le da, cel d'întîiŭ, pilda supunerei la hotărîrile nepătrunse ale divinei Providențe, și de a le propăvădui unirea, ascultarea și devotamentul către capul autorității mirene, — ales de ei înși-șĭ, — și a cărui alegere Curțile protectoare s'au grăbit să o aprobe și să o întărească.

www.dacoromanica.ro

Așa dar, Monseniore, numai sprijinind cu lealitate pe Hospodar, numai îmbărbătînd pe cei buni ș'amenințînd pe cei răi cu mînia Cerească, veți avea conștiința că vă veți fi împlinit înalta-vă menire cu apostolescul zel pe care vi-l impun datoriile Sfîntului vostru Minister.

Mă măgulesc că va binevoi Eminența Voastră să nu vază, în libertatea cu care I-am spus tot cugetul meu, de cît o probă mai mult a stimei deosebite ce am pentru Dînsa, și a obiceiului meu de a nu-mi ascunde vr'o dată modul de a vedea, mai ales cînd e vorba de cestiuni atît de 'nsemnate, ș'atît de strîns legate cu buna stare de față și viitoare a unei țări pentru care nu voi înceta de a simți cel mai viu și mai stăruitor interes.

Am onoarea de a fi, cu o înnaltă considerațiune și un sincer devotament, al Eminenții Voastre prea umilul și prea ascultătorul servitor.

Subsemnat : Conte KISSELEFF

Consulul general al Franții către A. S. S. Prințul Bibescu.

D. Billecoq mijlocește în favoarea D-lui Vaillant care fusese gonit din Țara-Romînească.

București, 18/30 Octombre 1845.

MONSINIORE,

Priimesc prin poșta de azi și mă grăbesc să trasmit Alteții Voastre Serenisime, spre a o pune pe cît se va putea în stare de a hotărî despre un incident ne-așteptat, o scrisoare ce 'mi este scrisă din Paris, cu data de 10 Octombre, de către D. Vaillant.

www.dacoromanica.ro

D. Vaillant anunță că va aștepta răspunsul la Giurgiu în primele zile din Noembre. — Trebuea acest concurs de întîmplări pentru ca, la cinci-zece leghe departe de București, să nu mă sfiesc să cer, în mijlocul ocupațiunilor celor mai interesante, băgarea de seamă a Alteței Voastre Serenisime.

Intr'adevăr Ei, și numai Ei, este și va fi dat de a hotărî dacă, după cinci ani de exiliu, fostul director al internatului Sfîntului Sava, devenit azi unul din istoricii Țării-Romînești, poate aspira la o cugetare de clemență, sau dacă, supus din nou la o procedură criminală, ale cărei elemente ce puteau contribui la îngreunarea ei, timpul pe toate le-a 'mprăștiat foarte repede, cată ca el, proscris sau închis, să-și urmeze tristul trai ce pare că duce din zioa în care a părăsit o țară pe care studii speciale i dedeau poate dreptul de a o privi ca o a doa patrie a sa.

Alteța Voastră Serenisimă, luînd în considerare datele pe care D. Vaillant le amintește în scrisoarea sa, va binevoi poate să mă onoreze cu un grabnic răspuns.

Sunt cu respect, Monsiniore, al Alteței Voastre Serenisime, prea umilitul și prea ascultătorul servitor.

Subsemnat: BILLECOQ.

www.dacoromanica.ro

POLITICA D-LUI BILLECOQ

ȘI

URMĂRILE EI

www.dacoromanica.ro

POLITICA D-LUI BILLECOQ

Atitudinea vrăjmășească a D-lui consul general al Franții, față cu Domnul Țării-Romînești, nu încetează de a se da pe față în toate scrisorile ce adresează Guvernului său, pînă 'n Martie 1846. La această dată, D. Billecoq este rechiemat și înlocuit prin D. de Nion.

Învinuirea adusă în contra-i de D. Philippsborn [1]) se găsește pe deplin îndrituită, nu numai prin corespondința D-lui agent francez, ci încă prin ultima faptă ce săvîrși pe teritoriul romînesc.

D. Billecoq rechiemat după cererea Prințului și turbat de disgrația sa, nu se dă 'ndărăt, ca să-și răsbune, de a'nvinui Guvernul romînesc, *c'ar fi lipsit, în zioa Sfîntului Filip, la obiceiurĭ în tot-d'auna păstrate, în ce privește vizitele de etichetă;* de a-și da jos pavilionul, de a crea urmașului său o poziție din cele mai delicate, și de a pune Guvernul francez, — care prea a crezut lesne în acuzațiunile D-sale,— într'o falșă situațiune

O scrisoare a Prințului [2]) către D. Guizot respinge și sdrobește acuzațiunile D-lui Billecoq, și instrucțiunile D-lui de Bourqueney [3]) către D. de Nion, încunoștiințează pe noul consul că ambasadorul Franții la Constantinopol este *luminat despre ne-ființa rea unui pretins obiceiŭ ce ar fi fost în tot-d'auna păstrat.*

Am făcut mai sus să reeasă părțile prin care corespondința D-lui Billecoq [4]) se recomanda neîncrederei cititorilor. Al doilea volum al nostru, consacrat actelor domniei lui Vodă Bibescu, va continua a pune în deplină lumină îndrăsnelile consulare ale D. agent francez, opunînd raporturilor sale actele

[1]) Scrisoarea D-lui Philippsborn către Prințul Bibescu. (Vezĭ *Corespondința generală diplomatică,* p. 56).

[2]) Scrisoarea Prințului Bibescu către D. Guizot, 6 Mai 1846.

[3]) Scrisoarea D-lui de Nion către D. Guizot, 3 Iulie 1846.

[4]) Vezĭ cap. VI, p. 49 și următoarele.

www.dacoromanica.ro

și piesele autentice; dar, pentru ca fie care să-și dee seamă de rațiunile hotărîtoare ale rechiemării D-lui Billecoq, și să cunoască bine întîmplările care urmară disgrația d-sale, și a căror povestire o găsim în scrisorile adresate D-lui Guizot de Vodă, de D. de Nion și de D. baron de Bourqueney, chiar de acum o să dăm o idee de modul de care se slujea D. Billecoq, pentru a lumina asupra orĭ cărei cestiune pe guvernul său.

După poveţele date de D. Guizot [1]) subordonatului său chiar din luna Ianuarie 1843, s'ar fi putut orĭ cine aștepta să afle mai multă moderațiune, cumpătare și lealitate în dările de seamă politice ale acestuia din urmă.

Lucrul n'a fost așa: poveţele ministrului au rămas dor puse pe hîrtie.

Vedem pe D. Billecoq găsind plăcere în a face portretul Prinţului ca al unui om *mînios, iute de fire*, *aspru*, *grosolan* chiar, a-i da mai ales cusururile cele mai opuse firei și educațiunei sale, și a-l arăta ca «singurul Romîn crescut în străinătate, care, în sînul Adunării obștești ordinare din 1842, să fi atras atenţiunea prin *furiile sale revoluționare* [2]).» D. consul confundă, din adins, ideile liberale ale capului Statului cu ceea ce chiamă el *furiile lui revoluționare*.

Hotărîrea D-lui Billecoq de a 'nfățișa orĭ-ce cestiune subt o lumină ne-priincĭoasă guvernului romîn, nu adoarme nicĭ o dată. O mică 'ntărziere se 'ntîmplase 'n călătoria ce Prinţul hotărîse să facă la Constantinopol; D. Billecoq se grăbește să declare «că nu mai este, decît într'un mod foarte vag, cestiune de călătoria *Domnului Bibescu* la Constantinopol.» «El este, într'adevăr», afirmă D. Consul, «prea devotat servitor al Împăratului Nicolae, pentru a îndrăsni măcar să vorbească de

[1]) Scrisoarea D-lui Guizot către D. Billecoq, 16 Ianuarie 1843 (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

[2]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 25 Februarie 1843. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

o probă, chiar de dat pe viitor, de respect către Sultanul, suzeranul său, atuncĭ cînd afacerile de serviţiu sunt atît de încurcate ca azĭ [1].»

Cît-va timp dup'aceea, această călătorie se făcea, şi D. Billecoq era silit să 'ncunoştiinţeze de dînsa pe cei în drept. Simte el oare vr'o jicnire de aceasta? Nu ; căcĭ avînd a face povestirea acestei vizite la Constantinopol, el găsi prilejul de a vorbi de decoraţiunĭ, şi de a face o noo declamare în contra fericitului consul al Rusiei.

Să-l ascultăm [2] :

«Prinţul Bibescu aduce cu dînsul mai multe decoraţiunĭ turceştĭ pentru persoanele ce-i alcătuesc alaiul ; aduce chiar un Nişam-Iftihar, care se zice că este de mare valoare, pentru D. Daşkoff : este preţuit zece mii de francĭ. Nu-i fără interes de a cunoaşte origina acestei favoare, cerută pentru gerantul consulatului Rusiei, de către Prinţul Bibescu. În urma alegerei Gospodarului, Împăratul Nicolae făcînd să fie îmmînnată comisarului împărătesc turc, Savfed-Efendi, o tabacheră ca probă a mulţumirii sale, Sultanul, în loc de a trimite din parte-i D-lui Daşkoff decoraţiunea Nişam-Iftihar, precum e în obiceiŭ de a se face pentru diplomaţii europeanĭ, i trimise o tabachere atît de ordinară încît acesta o arăta intimilor săi ca o foarte îndoelnică mărturie a dărnicii Padişahului. D. Daşkoff, de altmintrelĭ, avea mare grijă, cînd vorbea de aceasta aiurea decît în familie, să spună că, de nu primise Nişamul, pricina era că Sultanul lăsase obiceiul de a-l da cui-va. Mai multe numirĭ, în acest răgaz de timp, veniseră să dee o desminţire acestei afirmărĭ a consulului Rusiei ; el simţise de aceasta o mare ruşine, şi, pentru a-l mîngîia, Prinţul Bibescu

[1]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 19 Aprilie 1843. (Archivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

[2]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, Bucureştĭ, 28 Octombre 1843. (Archivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

trebui, în timpul șederei sale la Constantinopol, în mijlocul multor altor favoruri dobîndite cu bani gata, să cumpere și aceasta pentru D. Dașkoff.»

În zadar s'ar căuta, de nu s'ar ghici scopul acestei scrisori, interesul diplomatic al unor asemenea lămuriri.

Cînd D. agent este obosit de a-și arăta ținerea de minte de rău în contra Prințului, își întoarce năzuințele în contra D-lui Dașkoff, și cînd poate să întrunească în acelaș simțimînt vrăjmășesc pe Domnul și pe reprezentantul Rus, se ferește foarte de a perde acest prilej.

Este, într'adevăr, lucru de căpetenie pentru D. Billecoq, ca să esplice neîncrederea ce păstrează Domnul în privința lui, de a 'nfățișa pe aceasta ca «ne-rîvnind a place decît Rusiei, și ne-mișcîndu-se decît după inspirațiunile D-lui Dașkoff:

«Înrîurirea consulului Rus», zice el, îl stăpînește de acum în orî-ce întîmplare; el nicî că mai este de acum stăpîn pe situație [1].»

«O afacere puțin însemnată, cea mai simplă, a părut că-l face să simță un astfel de neastîmpăr la priveliștea situațiunei ce putea să i se facă de la începutul administrațiunii sale, față cu consulul Rus, că a trebuit, *dintr'un fel de compătimire pentru dînsul*, să o amîn pe un timp viitor [2].» Pentru Domn e păstrată această bine-voitoare *compătimire*.

« Împăratul Nicolae, » — continuă corespondentul D-lui Guizot, — « care nu poate ascunde mulțumirea ce-i aduc isbînzile de aci ale consulului Rusiei, face să ploo favorurile asupră-i.

«Abea numit de șase lunî consilier de Stat și comandor al Ordinului Sîntei-Ane, D. Dașkoff a priimit, prin cel din urmă curier venit din Sîn-Petersburg, Ordinul Sîntului-Vladimir.»

[1]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 7 Martie 1843. (Archivele Ministerului Afacerilor streine, Paris.)

[2]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 22 Martie 1843. (Archivele Ministerului Afacerilor streine, Paris,)

www.dacoromanica.ro

A vorbi de răsplățile date D-lui Dașkoff, este, pentru cel ce scrie, o cale piezișă ca să reamintească D-lui Guizot că consulul Franții stăruește să obție crucea de ofițer a Legiunei de onoare, dar că, precum oare-cine într'o poveste, vede că nu vede nimic !

Se răsbună de aceasta numind pe Vodă Bibescu : *domnul Bibescu*, amănunt care, eșind din condeiul D-lui Billecoq, își are însemnătatea sea, și căutînd a-i face rău în toate modurile pe lîngă Guvernul francez.

Toate i par «*vînt de mează-noapte*», scrie Consulul, la 25 martie, în stilul său plin de imagini, vorbind de Domn ! Cît de mai exact ar fi de a spune, vorbind de D. Consul francez : Nimic nu-i pare vînt de mează-noapte, cînd poate face vr'o insinuare de rău voitoare, cînd poate pune în circulație o calomnie.

Dau de marturie ciudatu-i mod de a judeca o cerere, — adresată de Domn Adunării obștești ordinare, — acea de a nu cere plătirea unor rămășiți de socotelĭ rămase din anii din 'nainte, care se sueau la 114018 lei vechĭ, adică 34550 lei noi,—pe cuvîntul că : «De pot datornicii», cugeta Domnul, «să fie învinuiți de negligență, într'un timp în care grija lipsește tutulor, nu pot cu toate aceste fi bănuiți că ar fi avut, în această cestiune, vr'un folos personal saŭ vr'un interes.»

Iată însă ce citim în corespondința consulară de la 27 Martie :

«Printre socotelile întîrziate supuse cercetării Obștestii Adunărĭ de acum, se află unele pe care *domnul Bibescu*, cînd era secretarul Camerei din 1842, le făcea să figure în numărul învinuirilor de căpetenie, grămădite de dînsul în *vestita adresă* [1]) din anul trecut. Care a fost mirarea Adunării

[1]) D. Billecoq nu bagă de seamă că arată neîncetat ce rană de netămăduit i-a făcut căderea lui Vodă Ghica. Ce neatîrnare de caracter și prin urmare de politică putea Cabinetul din Paris aștepta de la un asemenea agent ?

www.dacoromanica.ro

Obștești și a țării întregi, cînd l'a văzut că, delăsînd de o dată acele forme scurte și poruncitoare care au însemnat primele sale acte, *cere cu umilință, printr'un ofițiu către Obștească Adunare, al cărui vot i l'a impus astfel, să se arate îngăduitoare și generoasă* [1].»

D. Billecoq nu poate înșela pe nimeni; cererea nu-i în nimic *umilită*; ea este expresiunea bunului simț care *singur a impus votul Camerei.* Încît despre *virtuțile* ce hărăzește acestei Cameri, surîdem cînd vedem că consulul o învinuește, la pagina următoare, de *opozițiune sistematică.*

Un fapt reese limpede din depeșa de mai sus : e neîmpăcata ținere aminte de rău a D-lui Billecoq, prietenul lui Vodă Ghica, în contra autorului adresei care a adus căderea acestui Domn. Această adresă, nu i-o va erta în veci; e crucea sea, pe care o duce 'n spinare cu aceași supunere ca și «*decorațiile, dărniciile al căror obiect este D. Consul al Rusiei...*»; ca și «*probele de iubire, favorurile* pe care Alteța Sa le *revarsă grămadă* asupra acelui în care consulul Franții vede *autorul tutulor relelor.*» Și spune aceasta fără fraze, cea ce nu e un mic merit pentru D. Billecoq : «Vinovații, nu sunt boerii care vor să doboare pe Prințul Bibescu, ci consulul Rusiei,... și nimeni altul [2].»

Cestiunea ne-înstrăinării zestrei femeii vine să dee o noo materie relei voinți a D. Billecoq : «Întemeiat pe ideea ce și-a făcut», zice în depeșa-i de la 5 iunie 1843, «că este tot atît de mare legislator cît și de mare orator, Hospodarul Bibescu a născocit, făr'a se sfătui cu nici unul din miniștrii săi, nici din membrii Obștești Adunări, *de a da lovirea de moarte unui din cele mai mari principii ale Codicelui romîn, ne-înstreinarea zestrei femei.* Doborît, chiar de la începutul discuțiunii, printr'un amendament care-l nimicea

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, 27 martie 1843.
[2]) D. Billecoq către D. Guizot, 9 martie 1843.

www.dacoromanica.ro

DE TOT, proectul de lege a fost, după voința Prințului, înfățișat o a doa oară subt o altă formă, și, ca și cel d'întîiŭ, a căzut printr'o maioritate de 16 în contra a 15. Cum nicĭ unul din miniștrii săĭ n'a luat parte la lucrarea acestui proect de lege, numai noul Hospodar are a suferi azĭ de această înfrîngere, și miniștrii săi merg pîn'a spune că Prințul Ghica, care a fost adesea învinuit că lua măsurĭ arbitrare, n'a născocit nicĭ o dată vre una care să conste, ca în această din urmă întîmplare, în a se constitui tot de odată ca autorul, redactorul și singurul apărător al unei legĭ menite să 'ntrunească toate neregularitățile constituționale și toate nenorocirile parlamentare [1].»

Această cestiune va fi expusă, la timp, cu toate actele ce o privesc, în al doilea volum al nostru. Cititorul se va putea convinge atuncĭ, văzîndu-le, că necrologul ce D. agent face legii înfățișate Camerei de către Domn, este fără obiect; că, de a fost respinsă această lege, ea n'a fost *nimicită de tot*, căcĭ nu se nimicește cea ce e adevărat, ceea ce e moral; și că modificarea adusă legei Caradja,—constînd mai ales în a nu mai îngădui ca *făgăduință de zestre*,—făcută numai în față de marturĭ,—să treacă înnaintea datoriilor ipotecare,— punea capăt la o mulțime de cĭocnirĭ, reînnălța creditul public ce se da afund, și departe *de a da o lovire de moarte* averei femei, o punea la adăpost.

D. Consul, aducînd în contra proectului de lege al Prințului o învinuire copilărească, s'a făcut încă o dată ecoul atacurilor opoziționii.

De este Prințul Bibescu obiectul unei distincțiunĭ din partea Regelui Prusiei, care-i trimite marele Cordon al Acvilei roșii, ca răsplată a frumoasei ospitalităților oferită fratelui săŭ, Prin-

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 5 iunie 1843.

[2]) Vezĭ t. II. proiectul de lege și diferitele piese privitoare la această cestiune

www.dacoromanica.ro

țul Albert, D. Billecoq scrie pe loc: «*Se crede* că aflarea Împăratului Nicolae la Berlin nu este streină de această distincțiune oferită Prințului Bibescu, și *se miră numai lumea* că intervenirea ce i se atribue cu acest prilej, aduce, din partea unui monarh strein, o favoare mai însemnată decît aceia ce Împăratul însu-și acordă Hospodarilor, cărora,—cînd crede că trebue să-i decoreze cu vr'un ordin rusesc,—nu le dă de obiceiŭ decît pe cel mai mic din toate [1].» Nu-i nevoe de a 'nsemna aci că D. Billecoq ascunde dindărătul acestui: «*se miră numai lumea*», tăinuita cĭudă ce simte de distincțiunea al cărui obiect a fost de curînd Alteța Sa.

Patima într'atît orbește pe reprezentantul Franții, că nu bagă de seamă că 'nnegrește faptele cele mai de lăudat.

Iată, de pildă, în ce cuvinte povestește,—în aceiași depeșă,—o experiență făcută de foarte bunul cap al poliții capitalei, D. Ioan Manu: «Excelența Voastră va putea să aibă ideea cea mai exactă *de nenorocitul spirit ce domnește în acest moment în această parte a administrațiunii romînești,* cînd va ști că D. aga al Bucureștilor [2] nu s'a sfiit, sunt cîteva zile, să se 'mbrace tiptil, în timpul nopții, ca un om din popor, și să se lase să fie suprins în flagrant delict la ușa unei prăvălii, a cărei broască o spărgea, ca să 'ncerce grija ce pun în veghiere păzitorii de noapte.»

Dar ce! aga vrea să-și dee seamă de modul în care se face poliția; se 'mbracă tiptil, sparge o broscă, e prins, și în loc de a vedea în aceasta o probă a zelului acestui funcționar, și a bunei veghieri a agenților, D. Billecoq află aci proba *spiritului nenorocit ce domnește în această parte a administrațiunei.* Și ce ar fi zis, dar fi putut aga să-și sîrșească operațiunea fără turburare? Și cum mînoasa-i imagi-

[1]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 17 Octombre 1843. (Arhivele Ministerului afacerilor streine.)

[2]) Aga, prefect al poliții.

www.dacoromanica.ro

națiune nu l'a ispitit să zică chiar că s'a putut foarte bine să se fi jucat aci o comedie de mai 'nainte alcătuită și că aga de sigur se 'nțelesese cu agenții săi pentru a se lăsa să fie surprins în flagrant delict de spargere de broască?

Dar Petru cel Mare n'a făcut alta decît cea de ce e învinuit D. agă; s'a 'mbrăcat des tiptil pentru a afla prin sine însu-și adevărul; și Napoleon 1-ŭ nu s'a sfiit,—fie zis cu voia D-lui Billecoq, — să 'mbrace de mai multe orĭ uniforma de sergent pentru a-și face recunoașterile sale.

Generalul Marbot, în *Memoriile* sale, pline de avînt și de 'nvățăminte, nu ne spune oare, — vorbind de pregătirile făcute în scopul de a trece Dunărea, — că Împăratul și mareșalul Massena, îmbrăcați cu uniforma de sergenți, și urmați de colonelul de Sainte-Croix, acesta în haine de soldat, înnaintară pînă pe malul rîului; că colonelul se desbrăcă de tot, și intră în apă, pe cînd Napoleon și Massena, spre a depărta orĭ-ce bănueală din mintea dușmanilor, își lăsară mantalele,— par c'ar fi avut în gînd să se 'mbae,—și examinară atuncĭ, cît voiră, punctul în care vroiau să arunce punțile și să făptuească trecerea [1]).

Aceasta învederește un lucru; e că orĭ-ce schimbare de costum e bună, de ți'este trebuincĭoasă ca să chezășuești siguranța unui oraș, a cărui pază o ai, sau ca să pregătești victoria oastei ce comanzĭ.

Iată-ne însă în 1844. Ei dar, se va crede oare? D. Consul al Franții «*în zadar a așteptat, ca să scrie Ministrului, ca vr'un act făptuit de administrațiunea Prințului Bibescu sau personal de dînsul, să merite să preschimbe tonul, poate oare-și cum aspru, al corespondinții sale.*» D. Billecoq spune, și adaogă: «*Dar aștept în vecĭ, în zadar.... o serie de acte ne-cumpănite, ne-venite la timp,*

[1]) *Memoriile generalului baron de Marbot,*, t. II, pag. 239, capitolul XXII.

www.dacoromanica.ro

adesea chiar ne-cuviincioase, continuă a înstreina de Prinț, în inima administraților, orĭ-ce simpatie, orĭ-ce prestigiu, orĭ-ce popularitate [1].»

Așa dar, a fi luat cele d'întîiŭ măsurĭ pentru desrobirea robilor, — această lege va fi un fapt desăvîrșit în 1847 [2],— a fi început lupta cu Sfintele Locurĭ, și a fi opus o energică opintire la pretențiunile lor, în această cestiune de viață și de moarte pentru țară [3]; a fi dobîndit de la Curtea Suzerană și de la cea Protectoare să se respecte vechile privilegĭurĭ de vecie recunoscute Țării-Romînești, care «ocupa în dreptul public al Europei un loc deosebit de cele-l-alte Provinții ale Împărăției Otomanicești [4]», și a fi făcut să fie dat țării, pentru comerțul său de importațiune și de exportațiune, dreptul de 5 la sută în locul taxei iluzorii de 3 la sută; a fi întemeiat bunele relațiunĭ dintre Țara-Romînească și Moldova, relațiunĭ care erau să'ngădue Prințului Bibescu de a lua inițiativa unei măsurĭ de căpetenie, desființarea vămilor între cele doo țărĭ, și, de a le lăsa, această barieră o dată doborîtă, nădejdea ca acest pas era cel d'întîiŭ către unirea lor definitivă într'un singur Stat; a fi chezășuit liniștea țării; a fi pornit războiŭ în contra abuzurilor; într'un cuvînt, a fi dat acel bogat seceriș care singur ne 'nfățișează munca din anul 1843, toate aceste sunt, în ochii D. Consul francez, a fi făptuit *o serie de acte ne-cumpănite, ne-venite la timp, adesea chiar ne-cuviincioase.*

Să nu se crează cumva că D. Billecoq păcătuește din neștiință; știe foarte bine ce spune, și de ce se poartă ast-fel.

[1] Scrisorile D-lui Billecoq către D. Guizot, 25 Decem. 1843/5 Ianuarie 1844 (Arhivele Ministerului Afacerilor streine, Paris.)

[2] Legĭ din 1843 și 1847, t. II.

[3] Vezĭ *Cestiunea Locurilor Sfinte*, p. 60 și următoare.

[4] Vezĭ *Cestiunea Comercială*. Observațiunea Prințului către Cabinetul din Sîn-Petersburg, p. 157 și 158. Scrisoarea lui către Sultan;— către Marele Vizir.

www.dacoromanica.ro

De altmintrelĭ, ţine a arăta că-şĭ trage informaţiunile din cele mai bune isvoare, şi la nevoe, pune pe miniştrii să vorbească, ca pe acel în gura cărui-a pune vorbele următoare : «Să nu perdem nădejdea că Domnul nostru s'ar face patriot, de ar veni de o dată D. Daşkoff să-i propăvăduească, în numele stăpînului său, interesele naţionalităţii romîne [1].»

Trist ministru, cată s'o mărturisim, acela care ar fi rostit asemenea cuvinte despre Suveranul său, şi ne-vrednice, informaţiunile trase dintr'un asemenea isvor.

Nicĭ chiar interesul ce Alteţa Sa are de tunurile ce i-a oferit Sultanul în timpul şederii sale la Constantinopol, nu află graţie pe lîngă D. Billecoq. Acest interes i pare *copilăresc;* după d-sa, «Prinţul îşĭ însuşeşte talentul de artilerist, el care poate că nu s'a apropiat de un tun toată viaţa sa.»

Lucrul în care D. Consul e mai vinovat, e că,—în scopul de a adăoga încă o linie la portretul ce face de Vodă Bibescu, —se face părtaş al unor bîrfiturĭ de mahala, care nicĭ că au înfăţişarea unui lucru verisimil. Vorbind de o răscoală ce ar fi isbucnit în ocnele din Telega printre ocnaşĭ, şi care ar fi avut de urmare o «sîngeroasă» înfrînare, scrie că «acest act de desnădejde este din nenorocire atribuit şi chiar de martorĭ de la faţa locului», unei vizite de curînd făcute de Prinţ ocnaşilor şi asprimelor sale către acei nenorociţi care implorau clemenţa lui. «Unul din ei arătînd că cincĭ-spre-zece anĭ de ocnă erau o pedeapsă foarte aspră pentru nişte învinuirĭ prea nesigure», Domnul l'ar fi întrerupt zicîndu-i că «cincĭ-spre-zece anĭ erau prea puţin, şi că, de-ar atîrna lucrul de dînsul, ar îndoi pedeapsa.» Un alt deţinut îndrăsnind să ridice glasul, în mijlocul acestui grup, pentru a implora graţia sa, Prinţul îl întrebă care-i era crima? Răspunse că avusese nenorocirea să atenteze altă dată la viaţa unuia

[1]) Scrisoarea D-lui Billecoq către D. Guizot, 19 Aprilie 1843. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

din semenii săi. «Ei !», zise Domnul, «ar fi trebuit să te spînzure [1].»

Cine cunoaște grija stăruitoare a Alesului din 1842 pentru țărani, pentru cei slabi, pentru cei nenorociți,—grijă de care sunt trainice marturii toate faptele domnii sale,— cine își reamintește măsurile luate de dînsul pentru a 'mbunătăți soarta celor osîndiți la ocne, ghicește lesne scopul care 'mpinge pe D. Consul să raporteze pretinsa scenă din ocne. D-sa rămîne credincios falsei politici ce și'a însușit de la începutul domniei Prințului Bibescu.

De aduce un curier din Moldova știrea despre destituirea ministrului rusesc din Atena, D. Billecoq își ese din fire, de bucurie : *Aci se hrănește oare-și cum nădejdea,* scrie d-sa D-lui Guizot, *că fulgerul care a ucis pe D. Katakasi va lua și pe gerantul consulatului Rusiei* [2].

Sincerității D-lui gerant al consulatului francez, i lipsește oareși cum mila creștinească, dar nu trebue să ne așteptăm la așa ceva din partea D-sale. Numele D-lui Dașkoff, «favorurile ce Rusia a grămădit asupră-i», «probele de prietesug» ce priimește de la Domn, înfurie pe dușmanul D-lui Dașkoff. Dacă, cel puțin, o probă isbitoare de mulțumire i-ar veni de la Paris ! Dar nu, în zadar o cere D-lui Guizot ; în zadar roagă pe ministru să-l facă să înnainteze cu un pas în ordinul Legiunei de onoare. «N'ar fi oare folositor situațiunei mele,» scrie d-sa, «ca bunătățile Regelui să ajute ca să se facă să fie bine înțeles că bătălia cîștigată în contra Prințului Ghica de atîți aliați întruniți, între care se 'mpart azi cu dărnicie decorațiunile turcești, austriace, prusiane, nu era cu toate aceste nici pentru Franța, nici pentru reprezintantul ei în Principate, o bătălie perdută [3] ?»

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, 23 August 1844, t. II.

[2]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea de la 9 Noembrie 1843.

[3]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea de la 25 Decembre 1843/5 Ianuarie 1844.

www.dacoromanica.ro

Decorațiile date la alții, eată visul greu al D-lui Billecoq și groaza ce are de dînșii e așa de mare că, viind Prințul la un bal cu marele Nișam, D. Billecoq găsește această cruce «*ridicul de bogată 'n diamante* [1].»

Într'o zi, vrînd Prințul să-și dee seamă prin sine însu-și de respectul ce se păstra pentru regulamente, și de modul cum era 'mpărțită dreptatea, găsi un funcționar vinovat și-i făcu în public o aspră dojană.

D. Billecoq se apucă pe loc să critice acest act. Și nu atît pe Prinț îl învinuește, cît «pe redactorul adresei Obștești Adunări din 1842», că «*a proclamat astfel în public existența în veci mai vie a acestei răni fără leac a corpului politic.*» (D. Billecoq [2] face aci aluziune la o cestiune de mită.)

D. Consul nu bagă de seamă că indignarea sa, croită pe porunceală, nu-și atinge scopul, și că n'ar fi însemnat ceva decît dacă Prințul ar fi tăinuit dezordinele și greșelile descoperite, în loc de a se sluji de mijlocul ce Alteța Sa a crezut de sigur cel mai bun : dojana publică.

De altmintrelĭ, orĭ ce s'ar întîmpla, hoție sau omor, — acest gen de crimă era foarte rar la acea epocă, în Țara-Romînească, — pentru D. Billecoq nu-i decît o persoană care să răspundă de toate, și această persoană este capul Statului. De aceea în deobște găsește plăcere a vorbi pe larg despre aceste întâmplărĭ în relațiunile sale cu guvernul său.

«Un magistrat,» povestește el [3], «ce se află în capul unui-a din principalele tribunale de județ, D. V....., președinte la B...., a pus pe un rob al său, țigan, să omoare pe un văr al său ce poartă acelaș nume, și care locuește acelaș oraș. Pîrît de însu-și țigan, și văzînd că opiniunea publică chiema asupră-i

[1] D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 25 Decembre 1843, (5 Ianuarie 1844). (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

[2] D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 25 Martie 1843.

[3] D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 30 Aprilie 1844.

www.dacoromanica.ro

răsbunarea legilor, D. V....., a împins vinovata-i îndrăsneală pîn' a merge la procurorul domnesc, și-acolo, scoțînd din buzunaru-i doo pistoale și-o pungă cu 1500 de galbenĭ, a făcut cunoscut capului Parchetului că, de nu dedea raportului său la Bucureștĭ întorsătura ce era să-i arate, nu mai avea să aleagă decît între acea sumă de banĭ și moartea pentru amîndoi.»

«Procurorul domnesc a făgăduit întîiŭ tot ce a cerut V...; dar, pe loc ce acest mare criminal a eșit din casă, ordin fu dat de a proceda fără 'ntărziere la arestarea lui.»

Ne pare că dacă D. V..... este un criminal, — se găsesc, vai! asemenea criminalĭ pe toate treptele societățiĭ,—procurorul domnesc este un om cinstit și dibacĭŭ, și că n'a putut capul Statului să fie decît mulțumit de rezultatul din urmă al acestei afaceri. Nu este însă asta părerea D-lui Billecoq. «Această afacere a iscat», afirmă d-sa, «cel mai grozav scandal, și a dat Prințului, care atît de des și de public s'a lăudat că cunoaște mai bine decît Prințul Ghica la ce oamenĭ era potrivit să încredințeze paza legilor și a instituțiunilor, — o foarte mare rușinare.»

Cît se deosebește de acest mod de a vorbi al generalului Kisseleff! Cînd fostul guvernator al Principatelor vorbește de faptele ce se desfășoară în Țara-Romînească, și cînd răspunde Prințului Bibescu, cu grijă de greutățile în contra cărora acesta luptă, adesea fără isbîndă, și de calomniile îndreptate în contra guvernului lui, generalul judecă aceste întîmplărĭ cu totul altmintrelea decît D. consul general; și nu se gîndește de loc să facă răspunzător de dînsele pe acel care ține frînele guvernului.

«Dar care sunt», serie el, «aceste pîrĭ? O știțĭ foarte bine: oare-șĭ care neîncovoiare, oareșĭ care lipsă de grija de a plăcea în raporturile cu acei care se cred mai mult decît sunt; și, de-i ascultăm, o sporire a păcatelor funcționarilor,

www.dacoromanica.ro

dintre care probabil că făceau parte.— Sunteți judecătorul cel mai bun al celei d'întîiŭ din aceste învinuirĭ; despre a doa, știu ce să gîndesc, și pun în principiu că otrava ce roade Țara-Romînească, în această privință, poate fi,—prin supraveghierea necurmată a capului, — micșorată dar nu stîrpită. Acest răŭ este rodul unui veac de demoralizare, și sarcina unei reforme lungĭ, continuĭ, și pe care nimenĭ, orĭ cît de puternic ar fi, n'ar putea să o desăvîrșească de-o dată.

«Trebue multă bărbăție și multă tărie spre a face piept neajunsurilor ce se ivesc din toate părțile, cînd e vorba de reforma abuzurilor.» Și sfîrșește prin această mărturie a unui om cinstit :

«In lunga-mĭ carieră administrativă, am avut necontenit a lupta în contra acestui monstru cu mii de capete, și, de am isbutit une orĭ, a fost în dauna odihnei și sănătății mele. Urmează decĭ, Principe, a vă aține neclintit nobila țintă ce ți'ai propus [1]).»

Pentru D. agent, cînd vorbește de Prințul Bibescu, nu este nicĭ un *„Errare humanum est“* și cu toate aceste, de cîte orĭ apreciările, criticile sau prevederile D-sale nu l'ar expune ca să-i se pue pe seamă, ca de milă, această zicătoare, de n'ar fi rătăcirile d-sale rezultatul unei tactic ! De cîte orĭ, într'adevăr, nu este oare silit să-și preschimbe judecarea? De pildă, în cestiunea concesiunei minelor, cerută de un Rus numit Trandafirov — cestiune [2]) exploatată cu atîta 'ndrăzneală de dușmanii Prințului și de D. consul general,—ca și cînd cu decretul care pronunță închiderea Camerei, D. agent nu isbutește să-și ascunză nădejdea că Prințul nu va fi aprobat la Sîn-Petersburg nicĭ la Constantinopol. Găsește numai că *această dezaprobare întîrzie mult a veni. „Zilele trec“* scrie el la 9 Aprilie, «*și nimic nu sosește de la Constan-*

[1]) Generalul Kisseleff către Prințul Bibescu, scrisoarea din 2 Februarie 1847. (A vedea corespondința din 1847).

[2]) Vezĭ la t. II.

www.dacoromanica.ro

tinopol saŭ de la Sîn-Petersburg, sau, mai bine, nimic nu se simte despre modul cum amîndoo Curțile privesc starea de lucrurĭ din Țara-Romînească. *Se crede* că Prințul Bibescu și D. Dașkoff au priimit, fie-care în parte, observațiunĭ îndestul de aspre de la Contele de Nesselrode, de la generalul Kisseleff și de la D. Titoff.»

Și cum, la data de 30 Aprilie, nădejdile D-lui Billecoq și ale prietenilor săĭ stau încă nedomirite, D. agent crede că trebue să 'ntărească noa sa depeșă prin termenii următorĭ:

«*Prelungirea nesiguranței* în care rămîne Țara-Romînească, în privința unei hotărîrĭ orĭ-care luate de amîndoo Curțile, *îndrituește*, pînă la oareșĭ care punct, *pe boerĭ să crează și să 'ntărească sgomotul că purtarea Prințului și a D-lui Dașkoff sunt cu desăvîrșire dezaprobate.*

«*De acea boeria nu se dă la o parte de una ca asta, și fie-ce zi i mărește triumful și nădejdea, cu toate că pîn'acuma a avut, cel puțin, buna chibzuință de a se bucura și de unul și de alta în liniștea cea mai desăvîrșită* [1].»

În sfîrșit sosesc acele știrĭ cu atîta nerăbdare așteptate, dar ele soscsc spre rușinarea d-lui agent, care fu silit să aducă la cunoștința Ministrului său «*că Împăratul nu numai că aprobă purtarea Prințului, ci chiar i îngădue să ea măsurĭ aspre în contra opozițiunei*, în caz că n'ar putea guvernul lui să ajungă, prin căi împăcĭuitoare, la vr'un sfîrșit mulțumitor.»

Apoi, cît va timp mai tîrziu, D. Consul are o neplăcere noo, acea de a trimite la Paris sancțiunea dată de Sultan, — firman din 1844, — actului prin care Prințul a închis Adunarea.

Dar uneltirile D. Consul nu sunt în stare să preschimbe purtarea cu dînsul a Domnului Țării-Romînești. Țiindu-se,

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 30 Aprilie 1844. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

şi cu drept cuvînt, în rezervă cu D. Billecoq, Domnul nu lasă să-i scape nicĭ un prilej ce i se prezintă, de a fi plăcut şi curtenitor cu reprezintantul Franţii. De pildă, arătînd acest din urmă dorinţa de a vizita Oltenia, Prinţul dete ordin ca să se facă călătoria în condiţiunile cele mai bune şi mai plăcute.

D. agent nu uită de a-şĭ încunoştiinţa guvernul de «graţia de tot însemnată ce a pus guvernul romîn în a-i oferi scrisorĭ de recomandaţie şi a face să fie pe drum precedat de un curier special alipit persoanei sale.»

Nu trebue însă să cătăm în această mărturisire vr'un simţimînt oare-şĭ care de recunoştinţă pentru bunele procedeurĭ ale Prinţului ; nicĭ de cum : D. agent «priveşte ca foarte firesc lucru prilejul de care Alteţa Sa s'a folosit spre a se arăta politicos şi curtenitor», şi nu fără oareşĭ care spirit de zădărnicie face cunoscut D-lui Guizot că Romînii se arătau mulţumiţĭ, şi *măguliţĭ de a fi obiectul băgării de seamă şi observaţiunilor unui reprezintant francez* [1]).»

De şi'ar mărgini aci observaţiunile ! Dar nu : ca în tot-d'auna, îşĭ păstrează cu grijă, în vîrful condeiului, o picătură de venin pe care o 'ndreaptă în contra Prinţului şi'n contra ţării de unde acesta îşĭ trage neamul, — Oltenia, — în sînul cărcia D. titular al consulatului Franţii a fost sărbătorit.

«Ea este», ne zice [2]), «leagănul vechilor populaţiunĭ răsboinice ale Principatului ; de altmintrelĭ, se trăgeau d'aci mai mulţĭ soldaţĭ decît ofiţerĭ, *Oltenia ne-coprinzînd, în deobşte, decît o noblеţă de a treia treaptă. Prinţul Bibescu se arată însă mîndru de a fi d'acolo.*»

Chiar de ar fi adevărat faptul, această mîndrie ar fi o cinste pentru Prinţ. Să nu ne 'nşelăm însă; nu e aci, o repetăm, un omagiu ce D. agent vrea să aducă simţimintelor Prin-

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 4 Iunie 1844.
[2]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 16 Mai 1844.

www.dacoromanica.ro

ţului; la d-sa, această frază nu-i decît o ironie; şi, afirmînd că «*Oltenia nu coprinde, în deobşte, de cît o nobleţă de a treia treaptă*», d-sa ţinteşte în Vodă, fără să-i pese de istorie, şi fără a vrea să-şĭ amintească că cei mai marĭ Domnĭ ai Ţării-Romîneştĭ, Basarabii, Mihai Viteazul, marele răsboinic, ale cărui State coprindeau Ţara-Romînească, Transilvania şi Moldova întreagă (cu Bucovina şi Basarabia); Matei Basaraba, marele legiuitor, al cărui frate a fost unul din strămoşii Prinţului Bibescu, şi atîţĭ alţii, se trăgeau prin neam din Oltenia. Nu putem păstra cea mai mică brumă de 'ndoială despre iscodirea ce 'nvinuim, de ne aducem aminte că, chiar a doa zi de înnălţarea la tron a lui Bibescu, D. Billecoq şi prietenii săi s'au slujit de toate mijloacele spre a discredita pe noul ales. Văzîndŭ-se în neputinţă de a nega că ar fi eşit dintr'un trunchiŭ într'adevăr romînesc, şi că ar fi ales ca reprezintant al partidului naţional, ei declarară, fără ruşine, pe acest boer mare,—urmaş de boerĭ marĭ, şi, prin femei, urmaş al Domnului Constantin Basarab Brîncoveanu, tăiat la Constantinopol în 1714,—«*că ar fi de o nobleţă mică, c'ar avea o primă educaţiune proastă, că i-ar lipsi tactul* [1]), c'ar fi fiul unui gĭambaş (un unchiŭ al Prinţului poseda o mare erghelie, ca mai toţĭ boerii marĭ de pe atuncĭ). Scurt, aruncară ca crimă tînărului deputat din adunarea din 1842 «*că a ajuns, dintr'o săritură, de la staul la puterea supremă.*»

Vecĭnică ţinere de minte de răŭ a ambiţiunilor înşelate, a pismei în contra a tot ce este superior. De mult şi minunat zugrăvise Boileau acest simţimînt, cînd, pentru a reînnălţa bărbăţia doborîtă a lui Racine prigonit de nevrednicii lui calomniatorĭ, i scria :

> Sitôt que d'Apollon un génie inspiré
> Trouve loin du vulgaire un chemin ignoré,

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 30 Aprilie 1844.

www.dacoromanica.ro

En cent lieux contre lui, les cabales s'amassent,
Ses rivaux obscurcis autour de lui croassent,
Et son trop de lumière, importunant les yeux,
De ses propres amis lui fait des envieux.

[Pe loc ce un geniu inspirat de Apollo, — găsește, departe de vulg, un drum neștiut, — în mii de locuri în contra-i se grămădesc clevetirile;— rivalii lui, lăsați în umbră împrejurul lui croncănesc, — și lumina-i prea mare, supărînd ochii, — pe chiar prietenii lui i preschimbă în pismași.]

Am reamintit mai sus că, cu cîți-va ani mai tîrziu, Prințul, scriind prietenului său, contele de Cambyse, răspundea la aceste păcătoase învinuiri prin această frază : «*Proști care nu simt cîtă tărie și mărire ar destăinui o asemenea săritură, de ar fi adevărată* [1].»

La 'nceputul anului 1845, constatăm o oareșî care schimbare în atitudinea d-lui Billecoq față cu Domnul Țării-Românești. Ori-care să fie pricina cărei-a ar căta să o atribuim, — fie temere de a fi mers prea departe, fie observațiuni trimise poate de ministru, fie că schimbarea de tactică isvorea dintr'un interes personal, — faptul este că D. agent se arată într'o zi, de tot vesel că «Prințul *a spus pe față în vileag*, cît era de fericit guvernul său că avea a trata în toate materiile consulare cu principii așa de netede, așa de binevoitoare ca celc ce prezidă la toate afacerile cancelariei (franceze) [2]» ; altă dată scrie că «Prințul se ocupă de adevăratele interese ale orașului și chiar de a-l face mai sănătos [3].» Vorbește de lucrările ce se fac ; merge chiar pîn'a crede că Alteța Sa are gîndul tăinuit «de a arăta învățătorilor săi neajunsurile educațiunei ce i-a fost dată», adică acela de a se mîntui de pre-

[1]) Prințul Bibescu către D. Cambyse, scrisoarea din 1855.

[2]) D. Billecoq către D. Guizot, 1845 (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

[3]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 24 Februarie 1845. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

www.dacoromanica.ro

tinsul jug al D.D-lor Dașkoff și Titoff. «De altmintrelĭ», scrie D. agent, «e chiar singura nădejde ce rămâne unora din cei ce l'au înnălțat la tron, acea că vrea, rămas patriot, ca un armăsar care-șĭ simte lăturile strivite de călărețul care-l insultă, îl rănește, să ee, în furia sea, un astfel de avînt, prin astfel de tărîmurĭ, încît acel care-l călărește să piară poate și dînsul, dar să easă în sfîrșit d'acolo un mare 'nvățămînt care să scape țară a cărei fericire i este încredințată [1]). » Bănuim oareșĭ cum că D. Consul n'a recunoscut patriotismul Prințului de cît în această împrejurare, în dorința-i de sigur de a vîrî această frază, care-i încînta urechia.

Nu că D. Billecoq nu scrie în mod plăcut; departe de noi această gîndire. Am fi mai mult de părere că, de l'a lăsat D. Guizot în postul său de la Bucureștĭ, cu toată 'ncrederea foarte mărginită ce căta să aibă într'însul, din zioa în care-l povățuea «să nu asculte prea mult de o pornire poate prea mare de a se convinge de ceea ce se potrivea mai bine cu nuanța propriilor sale idei sau simțiminte personale», — e că corespondința d-sale [2]) făcea pe filosof să petreacă și să-șĭ uite de muncă. Ș'într'adevăr, cum să rămîi serios, cînd citeștĭ această zugrăvire a situațiunei politice a Țării-Romînești, în luna Mai 1845?

«În această stare a lucrurilor, cei mai mulțĭ din marii boerĭ vin să mă vază, îm arată mersul repede al faptelor, îm vorbesc de durerile lor, îm destăinuesc desnădejdea lor; — toțĭ aceștĭ oamenĭ sunt tocmai cei care au grăbit căderea Prințului Ghica; — .....Dar bun creștin pe cît și funcționar plin de conștiință, i priimesc cu bunătate, i îmbărbătez să aibă răbdare, i poftesc să-șĭ pue tot zelul lor de îmbunătățire

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 2 Septembre 1845. (No. 157, No. 163. Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

[2]) D. Billecoq către D. Guizot, scrisoarea din 27 Mai 1845, n. 152, n. 596. (Arhivele Ministerului afacerilor străine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

în a se 'ndrepta pe ei înși-și, și fie-care din ei, o știu, pleacă aducînd în sine omagiu acestei atitudinĭ politice care, rece și liniștită, în zilele lor de vijelie ca și în cele în care sunt răpiți de îmbătare, însuflă încă cuvinte care să-i mîngîe în durerile lor și să le înfrîne avînturile lor de reacțiune. Și, isbiți de această stăruitoare lealitate a reprezentațiunei franceze, ci nu știu ce să admire mai mult, țara care impune asemenea principiurĭ, sau principiurile ce fac din Franța prima națiune din lume.»

Ce păcat că această conștiință a funcționarului nu o găsim decît subt condeiul lui !

De altmintrelĭ, acest stil plin de imaginĭ care reamintește versurile lui Molière :

> Ce style figuré dont on fait vanité
> Sort du bon caractère et de la vérité;

[Acest stil plin de figurĭ, din care unii își fac o fală zadarnică,—păsește în contra caracterului celui bun ca și a adevărului.]

aceste fraze rătunzite care 'nfășură cu cumpătare, făr'a le pune însă subt obroc, laudele ce D. Consul își dă însu-și, n'au de scop numai să 'ncînte pe ministru, ci mai ales să pregătească pe E. S. să 'nțeleagă ținta scrisorii din 30 Iunie. În această corespondință, D. Billecoq deplînge starea de lucrurĭ ce ființează. și răspunderea, o aruncă pe «D. Daşkoff, care», zice d-sa, «are doo greutăți și doo măsurĭ, și care a priimit de la guvernul său, în mai puțin de cincĭ anĭ, pînă la zece sau doo-spre-zece distincțiunĭ, — decorațiunĭ, demnități, gratificațiunĭ sau răsplăți deosebite. — Toți agenții streinĭ care l'au ajutat în această politică au priimit cu grămada asemenea probe de recunoștință sau de dărnicie din partea guvernului lor.»

Va voi D. Guizot să 'nțeleagă cuvintele D-lui Consul ? Nu. Adevărul despre atitudinea d-sale politică, despre relațiunile

www.dacoromanica.ro

d-sale cu oamenii opoziținnii, despre conspirațiunea-i ascunsă în contra Domnitorului, au încetat de a fi o taină pentru Cabinetul francez. În luna Martie 1846, D. Billecoq este rechiemat și înlocuit prin D. de Nion.

Isbit pe neașteptate, D. Billecoq răspunde ministrului că a priimit depeșa prin care E. S. i «face onoarea de a-l vesti, că, pe a sa propunere, Regele a pus capăt misiunei sale; că nădăjduește că spiritul înnalt al E. S. i va da dreptatea de care se crede vrednic», și sfîrșește prin aceste cuvinte: «Îndrăsnesc dar să v'o cer pentru mine, Domnule Ministru, după doo-zecĭ și cincĭ de anĭ de serviținrĭ bune și conștiințioase.»

Această scrisoare, așa de liniștită prin forma-i, nu lasă să fie bănuit autoru-i c'ar avea vr'un gînd ascuns. Dar n'ar cunoaște bine pe D. consul cine-ar crede că este în cugetu-i de a se retrage cu demnitate. Rechiemarea-i,—care nu-i alt ceva decît o disgrație,—și smerirea înfrîngerii sale într'o campanie pe care o duce cu 'ndrăsncală de la 1842, au deslănțuit într'însul un viscol de mînii! A-și răsbuna, și a-și ascunde retragerea cu prilejul unui scandal, eată ceea ce vrea. Și, cum i trebue un prilej, i dă însu-și naștere, în zioa chiar a Sîntului Filip, sărbătoarea M. S. Regelui Franții.

La 1-ŭ Mai 1846, urmînd uzurile în vecĭ păstrate în asemenea împrejurare, secretarul de Stat al Ministeriului afacerilor streine, marele postelnic Emanoil Băleanu, merse la consulatul Franții spre a felicita pe D. consul general, în numele Domnitorului.

Care nu fu uimirea marelui postelnic cînd, întorcîndu-se acasă, priimi, de la D. gerant al consulatului Franții, o scrisoare prin care acesta se plîngea de o «*insultă mare făptuită în contra persoanei Maiestății Sale, prin lipsa de prezință la consulat a miniștrilor, în zioa Sîntului Filip.*»

In zadar, chiar în aceiași zi, i răspunse D. Băleanu că se înșela, «*că vizita nu era nicĭ de cum obligatorie după*

www.dacoromanica.ro

regulamentele romînești; că era un lucru de simplă politeță; că de altmintrelea colegii săi se aflaŭ bolnavi, saŭ lipseau din pricina sărbătorilor Paștelor»; în zadar i reaminti că «*singura vizită neapărată fusese făcută în numele Domnitorului în mod solemn.*» D. Billecoq rămase surd la orĭ ce lămurire. Își hotărîse planul; păși cu răceală la a lui executare. Prin urmare, rupse orĭ ce relațiune cu guvernul romînesc și-și dete jos stindardul.

Temerea de a pune pe urmașul săŭ într'o grea poziţiune, de a crea guvernului Regelui o situaţiune falșă în zioa în care silit lumina se va fi făcut asupra pretinsei insulte făptuite în contra Maiestăţii Sale, nu opri un moment pe D. Billecoq în desăvîrșirea vinovatei sale fapte.

După ce a arătat D-lui Guizot împrejurarea din zioa Sîntului Filip, neținînd, pe cît putu, nicĭ o seamă de adevăr, după ce a învinuit pe Domn de a fi redevenit iarăși «*iute, absolut*»[1], de cînd îl privisc ca disgrațiat, își ceru pasportul și părăsi Bucureștii. Interesele consulatului și ale supușilor francezĭ fusese puse subt ocrotirea consulului general englez, D. Colquhoun, nu mai puțin vrăjmaș al Prințului Bibescu decît prietenul săŭ Billecoq, din zioa în care mîna fetei celei mai mare a Alteței Sale i fusese refuzată.

Graba însă a D-lui Billecoq de a părăsi Bucureștii își avea raţiunea sa: scopu-i era de a 'ntîlni pe D. de Nion, de a-i robi cugetarea, de a-i înfățișa situaţiunea și caracterul Prinţului în modul cel mai puțin priincĭos, de a-l întoarce de la ideea de a merge la Bucureștĭ, și de a nu părăsi partida decît după ce va fi încurcat situaţiunea.

Acest plan fu cît p'aci să isbutească: vasul ce aducea pe D. de Nion întîlni, lîngă Vidin, pe acel ce ducea pe predecesorul săŭ; ș'acolo, în acele cîteva minute de convorbire ce

[1]) D. Billecoq către D. Guizot, 2 Mai 1846, No. 170, No. 172 (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

D. de Nion avu cu D. Billecoq, consulul cel nou fu cu vioiciune poftit să meargă la Galați, iar nu la București. «Dar», povestește D. de Nion, dînd D-lui Guizot seamă de îndoelile sale, «mi s'a părut că guvernul Regelui avea, mai mult de cît orî cînd, în asemenea împrejurărî, nevoe de a avea la București un agent pătruns de instrucțiunile sale cele mai din urmă, nesupus nicî unui interes, nicî unei preocupărî personale, în stare în sfîrșit de a-l face să cunoască fără sminteală starea lucrurilor cea adevărată, și să 'nlesnească, prin faptul însu-și al prezenții sale, sfîrșirea unei supărăcioase neînțelegerî [1].» Și D. de Nion «se stabili provizoriu în București, fără de-altmintrelî a schimba ceva în ordinea de lucrurî ce ființa.»

Această purtare, care priimi aprobarea E. S. ambasadorului Franții la Constantinopol, face cea mai mare cinste tactului și devotamentului acestui diplomat.

Aflîndu-se încă subt înrîurirea povestilor D-lui Billecoq, «D. de Nion crede că purtarea guvernului romînesc a fost *ne-cumpănită și de învinuit* în ce privește pe Maiestatea Sa.» Dar, om de bun simț, deplînge că «acest act de mare necuviință»,— face aluziune la pretinsa insultă,— «să nu fi lăsat D-lui Billecoq alt ceva de făcut decît trimiterea notei sale la secretarul de Stat și ruperea pe loc a relațiunilor diplomatice.» El se 'ntreabă, fiind de tot neștiutor de complotul urzit de fostul consul, «*dacă viitoarea sosire a urmașului său nu-i dedea cel puțin un prilej pentru a amîna o discuțiune atît de gravă, lăsînd'o pe seama unui agent nou, pe care nicî o prejudecare, nicî vr'o particulară ținere de minte de rău nu-l puteau îngriji nicî atinge* [2]?

Faptul totuși este că situațiunea se încurcă: D. Baron de Bourqueney ne putînd crede că D. Billecoq ar fi preschimbat.

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 15 Mai 1846, No. 1, No. 80
[2]) D. de Nion către D. Guizot, 24 Mai 1846

www.dacoromanica.ro

adevărul, și și-ar fi aruncat guvernul într'o situațiune care să-l încurce, — numai și numai pentru a-și îndeplini o răsbunare personală, — ceru o reparațiune pentru întîmplarea de la 1-iŭ Mai, și D. de Nion *„propune, pentru a sălui*, în această cestiune, *pe Domn*, — care de altă parte nega în mod formal să fi fost făptuită vr'o insultă, — *să părăsească Bucureștĭ pentru Iașĭ*, crezînd că Alteța Sa ar vedea cu neplăcere, că se pune oareșĭ cum de agentul Regelui guvernul moldovenesc pe treapta d'întîiŭ [1]).»

Așa dar, D. Billecoq triumfa, și considerînd lipsa de scrupulurĭ de care acum dedese o probă spre a-și astîmpăra setea de răsbunare, e cu neputință de a nu fi isbit cineva de proorocia D-lui Philippsborn, însărcinat de afacerĭ al Guvernului Romînesc pe lîngă Curtea Austriei: «*Știu din isvor sigur*», scria D. Philippsborn Prințului, — din Viena, la 8 Aprilie 1844,— «*că consulul general al Franții, D. Billecoq, s'a făcut cuiul de la dric al intrigilor ce se urzesc subt ochii guvernului*, că e ajutat de colegul lui din Iașĭ, și că persoane ce fac parte din opoziținca moldo-romînă, dar pe care nu le-aș putea numi, au cunoștință de scopurile lor. D. Billecoq, fie pentru mulțumirea unor urĭ, fie pentru a căpăta vază, și'a dat sarcina de a 'nfățișa poziținea Principatelor subt culorile cele mai întunecate: nu se obosește de a da de dînsele o priveliște înfiorătoare, și de a arăta așa de des pe capii amîndorora Guverne ca autorii relelor care, după dînsul, amăresc aceste țărĭ, încît la Paris sunt isbițĭ de aceastăă»..... «*A căuta a încolți aceste doo Guverne și a aduce o criză*....» Iată la ce, după D. Philippsborn, tindeau, chiar din 1844, uneltirile D-lui Consul general al Franții.

Drept vorbind, D. Billecoq mersese mai departe decît aceste prevederĭ; dar ceasul ispășirii se apropia.

Chiar de la începutul crizei, Domnul se grăbise să lumi-

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 28 Mai 1846

www.dacoromanica.ro

neze guvernul francez. La 6 Mai, scria D-lui Guizot, atrăgîndu-i băgarea de seamă că pretinsa «*insultă gravă* arătată de D. Billecoq nu era decît *un prilej*»; că în zioa Sîntului Filip, «cei mai mulți din miniștrii erau pe la moșiile lor, în virtutea unui congediu pe care-l dobîndiseră ca să treacă acolo sărbătorile Paștelor; că de altmintrelĭ, vizita miniștrilor la consulate era de tot personală și lăsată la volnicia lor, atîrnînd numai de relațiunile lor personale, pe care Prințul nu le putea impune, și pe care, manierile D-lui Billecoq, nu prea erau croite să le 'mbărbăteze.» In ce privea *singura vizită cerută de etichetă* [1], «acea ce Prințul poruncește să fie făcută în numele său», Alteța Sa afirmă că luase măsurĭ «*ca ea să fie făcută la consulatul Franții, cu cît mai mare solemnitate se putea, și cu termenii ce erau dictați de via sa recunoștință pentru Franța și de adîncul său respect pentru Regele ei.*»

«Aceste simțiminte», adaogă Domnul, «au fost tot-d'auna domnitoare în purtarea mea personală față cu D. Billecoq, către care m'am arătat darnic de prevenențe și de politețe pînă'n cel din urmă moment, orĭ cît de puțin delicat să fi fost modul D-sale de a se purta cu mine. Excelența Voastră are prea multă pătrundere pentru a nu vedea în această din urmă faptă a Domnului Billecoq dorința de a se răsbuna de neașteptata-i rechiemare, șĭndoita nădejde de a face să se vorbească de dînsul, și de a lăsa'n încurcătură pe urmașul său. *Eu unul, nu m'am putut feri de o mișcare de indignare văzînd că, pentru a da mulțumire unor urĭ sau patimĭ personale, s'a îndrăznit a se pune în joc numele august și cu sînțenie respectat al M. S. regelui Franții.*»

De altă parte, incidentul era discutat la Constantinopol, și readus la adevărata-i proporțiune. Reșid Pașa, răspunzînd

[1] Prințul Bibescu către D. Guizot, scrisoarea din 6 Mai 1846. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.

www.dacoromanica.ro

D-lui Colquhoun, care-i reamintea că «Guvernul francez nu cerea atît explicații cît scuze», declara D-lui gerant prin interim al intereselor franceze, «că nu poate fi vorbă de scuze acolo unde nu ființează o insultă voită» ; și D. ambasador al Franții, în urma corespondinții sale cu Prințul Bibescu și a convorbirilor sale cu E. S. ministrul Turciei, sfîrșea prin a descurca ce era adevărat din ce era falș, și prin «**a fi convins**», precum vestește D. de Nion [1]) D-lui Guizot, «**de neființarea unui pretins uz în veci urmat** *în ce privește vizitele de etichetă.*»

Scurt, D. de Bourqueney «*dezarma în mod clar și limpede*» prin scrisoarea-i din 16 Iunie [2]) către Domnul Țării-Romînești (ann. n. 2), cărui declara «că reînceperea raporturilor cu Guvernul romînesc *nu era de mai 'nainte supusă la nici un fel de considerațiuni.*»

Lealitatea dictase E. S. ambasadorului această deslegare ; dar cum căta să nu pearză diplomația nimic din drepturile sale, D. de Bourqueney, îngrijit de a feri prestigiul Guvernului său chiar de o umbră vătămătoare, în acest pas îndărăt ce era silit să facă, pofti pe D. de Nion «să nu uite nimic pentru a smulge—înainte de a-și îmmîna scrisorile de 'ncredințare, — un demers de reparațiune și de părere de rău.» «*Situațiune foarte 'ncurcătoare pentru mine*» [3]), observă cu multă dreptate D. consul, «fiind dată poziținea neînvinsă de care se bucura Alteța Sa prin chiar scrisoarea baronului de Bourqueney.»

Din fericire că «*pătruns de tăria poziținii sale*», Vodă puse cea mai desăvîrșită grație în a înlesni sarcina noului

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 12 Iunie 1846. (Arhivele ministerului afacerilor streine, Paris.)

[2]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 3 Iulie 1846. (Arhivele ministerului afacerilor streine, Paris.)

[3]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 3 Iulie 1846. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris).

www.dacoromanica.ro

gerant al Consulatului Franții. «*Precum vezi, nu datorez nimic*», i zise, arătîndu-i scrisoarea E. S. ambasadorului; «dar voi face, ca să-ți probez curățenia simțimintelor mele, tot ce vei hotărî însuți, de nu trece peste hotarele putinții mele [1].»

Fu înțeles că un simplu «*demers de explicație* va fi făcut de D. secretar de Stat al afacerilor streine, singurul din miniștrii carc, fiind că făcuse vizita cerută de obiceiŭ, se găsea personal neinteresat în cestiune»; și, spre a da mai mult preț acestei concesiuni, care era un act de grațiozitate către guvernul regelui Ludovic-Filip, Alteța Sa scrise D-lui consul general o scrisoare pe care D. secretar de Stat fu poftit să i-o îmmîne.

Vizita fu făcută, scrisoarea îmmînată, și în ziua de Duminecă 28, se făcu la Palat prezintarea noului gerant al conslatului Franții.

Cu această împrejurare, fostul scolar al scolilor Franții, doctorul în drept al facultății din Paris, desfășură o cochetărie specială spre a arăta legăturile care, — cu toate afirmările contrarii ale D-lui Billecoq, — «îl alipeau de acea mare națiune pe al cărei-a pămînt trăise zece anĭ, ca să tragă principii solide din focarul călduros al civilizațiunei ei.»

Istorisind strălucita-i priimire, D. de Nion înseamnă, nu făr'un simțimînt legitim de mîndrie, acest fapt că «în ceremonial, s'a 'ntrecut cu mult regulile obicĭnuite, modul cum au fost tratați predecesorii săi.... și că unii din colegii săi nu s'au putut opri de a observa că trebuea să se sue la mai mult de patru-spre-zece anĭ îndărăt, adică la priimirea D-lui Timoni, agent al Austriei, pentru a-și reaminti un ceremonial atît de împuetor.»

În aceași zi chiar, stindardul francez era reînnălțat și relațiunile între reprezentantul Regelui și Guvernul romîn re-

[1] *Ibidem.*

www.dacoromanica.ro

începeau, grație a marei cumpătări și dibăcii a D-lui de Nion, a marei delicatețe a Prințului, a nespusei lealități a amîndorora.

Cîștigat de sinceritatea Alteții Sale, D. consul, — în urma unei convorbiri ce avu cu Dînsa, — își arată D-lui Guizot impresiunile prin aceste cuvinte : «Ceea ce vă pot spune azi, Domnule Ministru, e că toate destăinuesc într'însul un suflet mare, o minte sănătoasă, luminată prin solide studii politice, un dor curat al binelui, o ambițiune tot de o dată **patriotică**, dinastică poate, înlănțuită de piedicele unei situațiuni ne-sigure ce atîrnă de alții [1].»

Răceala dispăruse ; încrederea și simpatia domneau în relațiunile cele noi dintre consulatul Franții și Guvernul romîn...; abea plutea la orizonte incidentul Billecoq, ca un vis greu.

S'au văzut documentele atingătoare de «*incidentul de la 1-ŭ Mai.*»

Apreciațiunile următoare ale D-lui E. Regnault despre D. Billecoq vin, credem, tocmai la timp, spre a urma să luminăm pe cititor despre antipatia ce are pentru adevăr autorul cărții : «*Provințiile dunărene.*»

Acest curtezan al calomniei amestecă cu rechiemarea D-lui Billecoq pe D. Dașkoff, pe D-a de Lieven, pe D. Ferdinand de Lesseps, pe D. Adolf Barrot și pe D. duce de Broglie, spre a sfîrși prin a învinui pe D. Guizot de slăbiciune și de nerecunoștință.

Iată'n adevăr ce citim la pag. 262—254 :

«La vestirea oficială a rechiemării D-lui Billecoq, Hospodarul *i arătă părerile de răŭ cele mai mișcătoare, declarînd, în termeni umflați că nu vroea să se desparță de dînsul.* Consulul nu se lăsă să fie amăgit de această comedie

[1]) D. de Nion către D. Guizot, scrisoarea din 3 Iulie 1846. (Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.)

www.dacoromanica.ro

grosolană. Într'adevăr, a doa zi, află, din gura unei persoane intime cu Prințul, că acesta, intrînd în odăile sale, se lăsase în voea unei bucurii necuviincĭoase, ca un școlar ce a scăpat de dascălul său.»

«Nu era aceasta cea din urmă insultă păstrată consulului, nicĭ cea din urmă slăbiciune a Domnului Guizot. Cu toată părerea contrarie a Ministrului, D. Billecoq crezu *că nu era lucru cuminte să-și părăsească postul înainte de sosirea urmașului său. Rămînea decĭ*, după toate uzurile diplomatice, reprezintantul Franții. Dar Bibescu nu-l mai privea decit ca un om jertfit, și se sluji de o ocaziune solemnă ca să-l înfrunte în fața lumii. Era obiceiul ca în zioa de 1-ŭ Mai, zioa sărbătorii Regelui Francezilor, miniștrii Hospodarului să meargă toțĭ împreună la consul, spre a aduce, în persoana lui, omagiu Suveranului Franții. La 1-ŭ Mai 1846, *vizita obicĭnuită nu se făcu.* D. Billecoq suferise cu o desprețuitoare răbdare insulte personale. Dar acu insulta se suea pînă la Rege, și lovea chiar în demnitatea Franții. Trebuea o reparațiune. D. Billecoq dete jos pavilĭonul consular, încredință ocrotirea supușilor francezĭ consululuĭ general al Angliei, își ceru pasportul și părăsi Bucureștii. . . . . .

. . . . . .

«Rămînea, spre a încununa opera, să nu fie aprobat consulul. A eși cu cinste dintr'un pas greu îl interesa mai puțin pe D. Guizot decît de a eși repede dintr'însul. Cavalerismul nu-i în obiceiurile d-sale; el îl numește politica cea mică. D. de Nion priimi, prin urmare, ordinul de a reînnălța pavilĭonul consular, făr'a șterge de pe dînsul mînjirea lui Bibescu. A cere reparațiune unui Prinț ocrotit de Țar și de D-a de Lieven ! D. Billecoq era singur în stare să făptuiască această îndoită stîngăcie. De acea o carieră onorabilă de doo-zecĭ și opt de anĭ de serviții fu sdrobită fără milă. Dașkoff putu judeca cît plătea, în mîinile D-lui Guizot, pavilĭonul tricolor, și Bibescu,

www.dacoromanica.ro

care întîiŭ se afundase într'o adîncă desnădejde, se miră să fi tremurat pentru așa de puțin lucru.»

«Recunoștința-i se arătă prin mii de măguliri făcute D-lui de Nion. Se ocupă însu-și să-i caute o casă; consulul dorea o grădină; se creă una ca prin minune, desemnată și plantată de grădinarul neamț Mayer, ce era pe lîngă Bibescu [1]). E adevărat că D. de Nion nu se sfiise de a învinui în public purtarea D-lui Billecoq, ceea ce i-atrase chiar o lecțiune în destul de aspră. Priimind, la instalarea-i, pe Francezii rezidenți, vorbi cu termeni ironici de țîfnirile predecesorului său, și adăogă aceste vorbe: «Credeam că, pe semne, unul dintre D-Voastră fusese decapitat.» — «S'a făcut un rău mai mare, Domnule consul general,» exclamă unul din cei prezenți, D. Pigalle, «ni s'a decapitat pavilionul.» D. de Nion putu să se convingă că Francezii din București judecau obrăzniciile lui Bibescu altmintrelea decît eroul din strada Caputinelor.»

Să-mi fie îngăduit, înainte de a 'ntoarce pagina asupra acestui studiu, să adresez E. S. D-lui Ribot [2], ministru al afacerilor streine, espresiunea adîncei mele recunoștinți. Da-

[1]) *La Principauté de Valachie sous l'Hospodar Bibesco,* de B.-A., fost agent diplomatic în Răsărit, Bruxella, 1847. — Carte anonimă, inițiale care, după cea mai mare verisimilitate, abea ascund bine individualitatea autorului. Toată lumea știe că se atribue această carte D-lui Billecoq (Adolf), fost consul la București.

Vorbind de această carte, D. Desprez zice: «*că are adînca întipărire a vicleniei fanariote și e vrednică de a fi citită ca studiu de moravuri.*» (*Moldo-Romînia și mișcarea romînă,* de H. DESPREZ, *Revue des Deux-Mondes*, t. XXI, p. 124 și următoare).

[2]) Vă facem o plăcere precum și îndeplinim o datorie, de a aduce mulțumirile noastre E. S. D-lui Al. Lahovari, ministrul afacerilor streine al Romîniei, ca și D-lui A. E. Lahovari, secretarul general al aceluiaș departament și ministru plenipotențiar, pentru toate înlesnirile ce D-le lor au bine voit a ne face spre a consulta, în Romînia, acelaș dosar de care E. S. D. Cretulescu, ministru plenipotențiar al Romîniei în Franța, obținuse asemenea de la D. Ribot autorizarea de a lua copie pentru arhivele noastre naționale.

www.dacoromanica.ro

toresc bine-voitoare-i autorizațiuni ce mi'a dat D. Ribot, să fi putut consulta și copia aceste documente, să fi arătat spiritul cel rău ce domnește în oareșĭ care autorĭ, și neexactitudinea lor voită, să fi putut proba, prin scrisorile E. S. ambasadorului Franții la Constantinopol, D. baron de Bourqueney și prin ale D-lui de Nion, — scumpe mărturii, chiezășuite de lealitatea bine cunoscută și de înaltul caracter al acestor doi diplomațĭ, — că corespondința D-lui Billecoq era astfel în cît să arunce istoria în rătăcirĭ.

Datorez încă D-lui ministru bucuria de a fi făcut să fie cunoscut, — astfel cum reese din corespondința sa cu regele Ludovic-Filip și cu miniștrii M. S., — caracterul unui Prinț, Francez prin educațiunea, principiile, gusturile sale, și care mi'a lăsat ca moștenire adînca-i iubire pentru țara de care mă țin alipit atîtea legăturĭ, — acelea mai ales pe care le-a făurit nenorocirile ei nemeritate.

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Serenisimă Prinţul Bibescu, către E. S. D. Guizot [1].

Această scrisoare e atingătoare de raportul ce a făcut, şi de purtarea ce a avut D. Billecoq, în zioa de 1-ŭ Mai, zi de serbare a Sîntului Filip.

Bucureştĭ 6 Mai 1846.

DOMNULE MINISTRU,

Credeam de rîndul acesta să n'am decît plăcerea de a-vă oferi mulţumirile mele, şi, pentru a o face, n'aşteptam decît îmmînarea scrisorei ce mi se vestise din partea Excelenţei Voastre; dar D. Billecoq n'a vroit ca lucrurile să meargă astfel. Şi'a dat jos pavilĭonul, declarîndu-ne că are să roage pe D. baron de Bourqueney să oprească pe D. de Nion să intre pe pămîntul Ţării-Romîneştĭ, subt prilej că o insultă gravă a fost făptuită în contra persoanei M. S. Regelui Francezilor, prin neaflarea miniştrilor la consulatul Franţii, în zioa Sîntului-Filip.

Cată să vă spun, Domnule Ministru, că cei mai mulţĭ dintre miniştri nu se aflau de faţă, petrecînd pe la moşiile lor, în puterea unui congediu ce dobîndiseră ca să treacă acolo sărbătorile Paştelor. Voi mai însemna pentru Excelenţa Voastră că vizita miniştrilor la consulate este de tot personală şi lăsată volniciei lor; atîrnă numai de relaţiunile lor personale, pe care nu pot să le impui, şi pe care, manierile D-lui Billecoq nu prea sunt croite să le imbărbăteze.

Singura vizită cerută de etichetă este cea ce Prinţul porunceşte să fie făcută în numele său, şi aceea, Domnule Ministru, în tot-d'auna am căutat să fie făcută la consulul Franţii cu cît mai multă solemnitate se va putea, şi cu termenii ce-mĭ sunt dictaţĭ de via mea recunoştinţă pentru Franţa şi de adîncul meu respect pentru Regele ei.

Aceste simţiminte au predomnit tot-d'auna în purtarea

[1] Arhivele Ministerului afacerilor streine, Paris.

www.dacoromanica.ro

mea personală către D. Billecoq, pe care l'am îmbulzit cu prevenințe și politețe pînă 'n cel din urmă moment, orĭ cît de puțin delicată să-i fi fost purtarea față cu mine. Excelența Voastră e prea pătrunzătoare ca să nu vadă, în această din urmă faptă a D-lui Billecoq, dorința de a se răsbuna de neașteptata-i rechiemare ș'îndoita-i nădejde de a face să se vorbească de dînsul, și de a lăsa 'n încurcătură pe urmașul său. Eu unul, nu m'am putut feri de o mișcare de indignare văzînd că, pentru a da mulțumire unor urĭ sau patimĭ personale, nu s'au ferit să pue în joc numele august și cu sînțenie respectat al M. S. Regelui Francezilor.

Îngăduiți-mĭ, Domnule Ministru, să vă arăt aci durerea ce am simțit aflînd noul atentat care cît p'aci era s'afunde 'n jale Franța, precum și bucuria mea la vestea scăpărei prin minune a zilelor prețioase ale Regelui.

Binevoiți a-mĭ sluji de mijlocitor pentru a face să ajungă pînă la M. S. omagiul simțimintelor mele pe cît de adîncĭ, pe atît și de sincere, priimind pentru Excelența Voastră asigurare aprea înnaltei mele stime și a prea deosebitei mele considerațiunĭ.

Subsemnat: GHEORGHE BIBESCU.

D. de Nion către Excelența Sa D. Guizot.

D. de Nion arată D-lui Guizot situația în care se află prin plecarea neașteptată a D-lui Billecoq.

București, 15 Maiŭ 1846.

DOMNULE MINISTRU,

Plecînd din Viena la 9 ale acestei lunĭ am sosit erĭ în Giurgiu, și azĭ noapte în Bucureștĭ. — Vaporul pe care scoboram Dunărea, a întîlnit lîngă Vidin un alt vas, pe care se afla D. Billecoq. — In această convorbire de cîte-va minute, subt

www.dacoromanica.ro

privegherea unui păzitor al serviţiului sanitar, onorabilul meu predecesor mi'a făcut cunoscute faptele care l'au hotărît să-şĭ dee jos stindardul şi să părăsească Bucureştii lăsînd pe supuşii francezĭ subt ocrotirea consulatului general al Maiestăţii Sale Britanice. — D. Billecoq privea faptul ca impunînd schimbarea scopului actual al călătoriei mele, şi mi'arătă oraşul Galaţĭ, de pe teritoriul Moldovei, ca reşedinţa pe care putea să fie mai potrivit să o adopt un timp oare-care. — Această părere pe care o împărtăşii la prima vedere, nu o putui păstra după o cercetare mai amănunţită.— Mi se păru că Guvernul Regelui avea mai mult de cît orĭ cînd nevoe, în nişte asemenea împrejurărĭ, să aibă 'n Bucureştĭ un agent pătruns de instrucţiile sale cele mai noi, desbrăcat de orĭ ce interes, de orĭ-ce preocupărĭ personale, în stare 'n sfîrşit să-i facă cunoscut fără sminteală, adevărata stare a lucrurilor şi să 'nlesnească prin faptul chiar al aflării sale de faţă, sfîrşirea unei supărăcĭoase neînţelegerĭ.

Simţeam însă, că trebuea tot de o dată să priimesc în mod leal datoria de onoare naţională, pe care retragerea D-lui Billecoq o lăsa moştenire urmaşului său. — Trebuea să mă păzesc cu aceaşĭ grijă de a nu recunoaşte trecutul şi de a pune viitorul în primejdie şi mai ales de a uita ceva din cele ce ar putea să ajute că 'ntr'o zi să fie readuse relaţiunile noastre cu Guvernul Ţării-Romîneştĭ la o stare mai potrivită cu interesul acestui Stat şi cu buna voinţă ce i-o arată Guvernul Maiestăţii Sale.—Am crezut că voi împlini pe cît îm va fi cu putinţă diferitele cerinţĭ ale serviciului, instalîndu-mă de o cam dată la Bucureştĭ cu familia mea, fără a schimba de altmintrelea nimic în ordinea lucrurilor ce fiinţa de la plecarea D-lui Billecoq.— Astfel stindardul rămîne coborît, interesele şi supuşii francezĭ rămîn subt protecţiunea agenţiei britanice ; îmmînarea scrisorilor mele de credit este amînată pînă la sosirea ordinelor care-mĭ vor veni din Paris sau din

www.dacoromanica.ro

Constantinopol. Nu intru, pîn'atunci, în nici o relațiune de societate, afară numai de compatrioții mei, și de capii celor-altor consulate streine ; cu toate acestea, observ, studiez, las să se vorbească și pîndesc ori-ce împrejurare priincioasă ca să arăt departamentului și ambasadei rezultatul cercetărilor mele. — D. Colquhoun, căruia m'am grăbit să fac visită, și care mi'a făcut priimirea cea mai îndatoritoare, mi'a părut că 'ncuviințează cu totul acest mod de a mă purta.

El se însărcinează să arate aceste capului și personagiurilor însemnate ale acestui Stat. De altmintrelea, am putut eu însu-mi să fac ca să ajungă lucrul la cunoștința Prințului Bibescu. Alteța Sa mi'a trimis pe primul său adjutant, vicontele de Grammont, spre a mă felicita de sosire, și a-mi oferi o casă de locuință și toate bunele servicii pe care greutățile localnice de instalațiune le fac aci foarte trebuincioase.—Făr'a priimi nici una din aceste propuneri, totuși am arătat o vie recunoștință ; am încunoștiințat pe D. de Grammont, că, cu toată adînca părere de rău ce-mi însuflă starea afacerilor noastre, nu puteam totuși să-i aduc de la mine nici o preschimbare; dar, că m'aș crede foarte fericit de a vedea sosit momentul cînd, printr'o înțelegere prietenească a Curții noastre cu Poarta otomană, mi'ar fi cu putință să 'ncep cu Guvernul Țării-Romînești raporturi pe care puneam mult preț. D. de Grammont încercînd să discute, eu m'am mărginit și mai strîns încă într'un mic cerc de cuvinte politicoase și de protestațiuni de bună voință.

Poștia plecînd d'aci numai de doo ori pe săptămînă, nu vroi, Domnule Ministru, să las să treacă zioa curierului fără să trimit Excelenții Voastre această depeșă scrisă 'n grabă.— O trimit, abea pecetluită, D-lui Conte de Flahaut [1]).

Subsemnat: DE NION.

[1]) Această scrisoare și cele care urmează, adresate de către D. de Nion D-lui Guizot, sunt prea interesante pentru ca să nu le reproducem fie în întregime, fie în părți.

www.dacoromanica.ro

D. de Nion către E. S D. Guizot.

Această scrisoare e privitoare tot la situațiunea creată D-lui de Nion prin ruperea de odată a relațiunilor consulatului Franciei cu Guvernul Țării-Românești.

București, 21 Mai 1846.

DOMNULE MINISTRU,

Nimic nu s'a schimbat de la data scrisorii mele din urmă, în situațiunea noastră față cu Guvernul romîn. În singurătatea ce m'am hotărît să păstrez, și care nu e întreruptă de cît prin rapoturĭ oficioase cu cei-l-alțĭ agenți streinĭ, oare-care sgomote nehotărîte, oare-șĭ care spuse, zise cu scop, și mai mult sau puțin sincere, au putut numai să ajungă pînă la mine și de abea merită să fie raportate Excelenței Voastre.— Dușmanii Hospodarului se folosesc de incidentul de la 1-ŭ Mai în interesul patimilor lor, și se silesc să mărească peste măsură însemnătatea acestui fapt, și a urmăririlor lui probabile.—Alții, și cel d'întîiu Prințul Bibescu, neagă absolut să se fi lipsit în ceva la buna-cuviință în privința Franții și a reprezintantului ei.—O a treia părere, fără a pune 'n îndoeală ființarea unei greșelĭ față cu consulul general al Franții, asigură ca astfel de abaterĭ de la legile etichetei localnice s'au întîmplat în mai multe rînduri, și că ele au fost trecute mai în tot-d'auna cu vederea, lăsînd ast-fel ca imputarea unei susceptibilităț̆ĭ, de respectat în principiul său, dar prea lesnicĭoase a se supăra și prea grăbită de a se mînia, să apese toată asupra D-lui Billecoq.— Mărturisesc, Domnule Ministru, că mi'este foarte greu, ca să nu zic peste putință, să mă rostesc pentru una sau alta din aceste părerĭ.—Dacă, după cum cred eu, în asemenea afacerĭ intențiunea este totul, mai cred asemenea că intențiunea a fost aci de a supăra pe predecesorul meu, că ea a fost nesocotită și vrednică de învinuire, față cu Guvernul Maiestăț̆ĭ Sale.—Dar nu este

www.dacoromanica.ro

oare, pe de altă parte, un fapt de care trebue să ne pară rău, să nu fi lăsat acest act de foarte mare necuviință D-lui Billecoq altă hotărîre de luat, decît trimiterea notei sale secretarului Statului și ruperea de o dată a relațiunilor noastre diplomatice? — Sosirea apropiată a urmașului său nu-i dedea oare, cel puțin un prilej spre a amîna o discuțiune atît de însemnată, lăsînd-o unui agent nou, pe care nicĭ o prejudecare, nicĭ o particulară ținere aminte de rău nu-l puteau îngriji nicĭ atinge? N'ar fi fost în sfîrșit vre-o putință de a dobîndi, recurgînd de-a dreptul la Hospodar, reparațiunea unei insulte, pe care acest Prinț, încolțit astfel personal, ar fi putut cu greu să se hotărască să o acopere cu propria-i răspundere? Aceste cestiunĭ, Domnule Ministru, necunoscînd oamenii și lucrurile din această țară, abea pot să le pun și mi'este învederat oprit să le dau deslegare.—Sarcina-mĭ de acum constă mai cu seamă, îmĭ pare, în a păstra întreagă nepărtinirea atitudinei mele și libertatea mea de acțiune pentru îndeplinirea poruncilor ce Guvernul Regelui va găsi cu cale să mi le dee. Pot asigura pe Excelența Voastra că această datorie va fi cu credință îndeplinită.—Unora le place să zică, tără însă s'o prea crează poate, că Prințul Bibescu s'ar opune poruncilor Porții, de i-ar fi cum-va impusă o reparațiune solemnă față de noi.— Nu prea pot să împărtășesc această temere față cu greutățile de diferite soiurĭ ce se întrunesc spre a încurca situațiunea din lăuntru a Prințului Bibescu [1].

Subsemnat: De NION.

[1]) Sfîrșitul scrisorii nu mai are legătură cu întîmplarea de la 1-ŭ Mai.

www.dacoromanica.ro

D. de Nion către Excelența Sa D. Guizot.

D. de Nion arată cum s'a sfîrșit întîmplarea de la 1-ŭ Maiŭ.

București 3 Iulie 1846.

DOMNULE MINISTRU,

Eram să plec la Iași, după cum avusesem onoarea să anunț pe Excelența Voastră și după cum dasem de știre și Prințului din Moldova, subt rezerva totuși a ordinelor contrarii, care ar putea să-mĭ sosească înnainte de momentul hotărît pentru plecarea mea.—Această prevedere s'a îndeplinit prin sosirea unei depeșe a D-lui baron de Bourquency, a cărei copie Excelența Voastră o va găsi alăturată aci. (Anexa No. 1). A trebuit îndată să revoc toate dispozițiunile obicĭnuite în asemenea împrejurărĭ și să mă ocup fără întîrziere de măsurile ce trebuea să eau spre a sfîrși într'un mod hotărîtor cu întîmplarea de la 1-ŭ Maiŭ.

Această sarcină, Excelența Voastră va bine-voi să recunoască că nu era fără greutățĭ.

Era lucru prea delicat de a părăsi de odată atitudinea severă ce de la 'nceput o luase ambasada Regelui și pe care fusesem nevoit să o eau și eu, deși cu rezervă și cumpătare. Cestiunea de fapt, nepusă, de la început, în lumina ei, îndrituise această atitudină și fusese temelia cererilor adresate de D. de Bourqueney ministeriului Otoman.—Convingîndu-ne mai tîrziŭ de neființa rea unui pretins obiceiŭ ce ar fi fost în tot-d'auna păstrat pentru vizitele de etichetă, era silit să facem un pas înnapoi și să ne reîntoarcem la linia ce ne arătase atuncĭ instrucțiunile date de Excelența Voastră.—D. Ambasador dezarmase în mod netăgăduit în scrisoarea-i de la 16 Iunie către Prințul Bibescu (Anexa No. 2). Declara într'însa că redeschiderea raporturilor mele cu Guvernul romîn nu

www.dacoromanica.ro

era supusă nicĭ unei considerațiunĭ; dar mă povățuea în acelaș timp, prin depeșa-i din aceașĭ zi, să nu uit nimic ca să obțin, înnainte de îmmînarea scrisorilor mele de credit, un demers de reparațiune și de părere de rău. Voi mai adăoga, spre a desăvîrși zugrăvirea acestei încurcătoare situațiunĭ, că atențiunea publică, viu deșteptată în ce privea afacerile noastre, și opiniunea pronunțată a compatrioților noștri celor mai însemnațĭ, impuneau oare-șĭ care cerințĭ de care trebuea să ținem neapărată socoteală.

Iată, Domnule Ministru, drumul ce am crezut că trebue să urmez, precum și ce a eșit de aci :

Innaintînd Prințului Bibescu, prin cancelariul consulatului general, scrisoarea Ambasadorului Regelui, însărcinasem pe D. Hory să ceară Alteții Sale, să bine-voească să mi 'arate persoana cu care căta să vorbesc despre măsurile ce trebuea încă luate.—Prințul se oferi el însușĭ, și această ofertă de mai 'nainte prevăzută, fu priimită cu grăbire și mulțumire; mă dusei la dînsul în seara de 24 Iunie.—Nu ne cunoșteam încă, nicĭ chiar din vedere, și fui mișcat, trebue s-o spun de nespusă bună-voință cu care mă priimi.—Era în convorbirea-i un accent de adevăr pătrunzător și de emoțiune simțită cînd mi'arătă și părerile de rău ce-i pricinuise hotărîrea luată de predecesorul meŭ, ajuns la capătul misiunei sale, și nădejdea de a găsi în mine o mai mare încredere și simpatie, sau cel puțin nepărtinire.

Ajunserăm repede la fondul discuțiunei. Prințul îmĭ repetă cu tonul cel mai convins doctrinele-i și afirmările-i (ce sunt cunoscute de Excelența Voastră) despre cestiunea de drept și despre cea de fapt. — După ce ne apărai cauza, cu stăruință și pe cît putui mai bine, ajunsei să întreb pe Alteța Sa ce demers public era în idee de a face pe lîngă consulatul general, spre a pune capăt unor neînțelegerĭ așa de supărăcĭoase. Prințul simțea foarte bine tăria poziținei ce i-era creată de

www.dacoromanica.ro

scrisoarea D-lui de Bourqueney. Cu toate acestea bine-voi să-mĭ spue:

«Nu datoresc nimic, după cum vedeţĭ, însă pentru a vă încredinţa de sinceritatea simţimintelor mele, voi face tot ce veţĭ hotărî înşi-vă, de nu va trece peste hotarele putinţii mele.» Reamintind atuncĭ făgădueala dată la Rusciuc, încercai să obţiu ca miniştrii romînĭ, a căror lipsă fusese observată în ziua Sfîntului Filip, să vie la mine spre a tălmăci cauza acestei lipsĭ şi a-şĭ arăta părerile lor de rău. — Prinţul îm răspunse că nicĭ nu dăduse, nicĭ nu putuse da făgădueala amintită de Reşid-Paşa, de oare-ce pasul arătat era tocmai cel a cărui făptuire ar fi întâlnit greutăţile cele mai neînvinse.—«De aş porunci ceva aşa», îm zise el, «aş face-o cu temerea foarte întemeiată de a nu fi ascultat de către trei dintre miniştri şi cu siguranţa de a nu priimi de la al patrulea, de la fratele meu Ştirbei, decît un refuz neînvins, însoţit de prezintarea demisiunei sale.»—«Cred că ştii, Domnule,» adăogă el, «motivele personale, de altmintrelĭ însă cu desăvîrşire legitime, care nu 'ngădueau fratelui meu de a se 'nfăţişa predecesorului D-Voastre, în urma priimirii ce-i făcuse acesta la 1-ŭ Mai 1845.»

Cunoşteam, în adevăr, acest amănunt şi mi se pare că e cunoscut şi de Excel. Voastră. — Răspunsei Prinţului aşa încît să-l fac să 'nţeleagă că cunoşteam prea bine tot ce se petrecuse mai 'nainte între el şi fratele său, pentru a mai stărui asupra unei combinărĭ care ar putea aduce o rupere atît de supărăcĭoasă din toate punctele de vedere. De altmintrelĭ mi'era lesne de a mă da îndărăt spre a ajunge la o altă propunere, pe care o păstram, ca singura care avea oare-şĭ care sorţĭ de isbutire. Nu slăbii despre necesitatea unui demers de făcut, dar mă mărginii în a cere ca el să fie făcut de un singur ministru, secretarul de Stat al afacerilor streine, care, fiind că făcuse vizita obicĭnuită D-lui Billecoq, la 1-ŭ Mai, se găsea

www.dacoromanica.ro

personal dezinteresat în această cestiune.—Prințul priimi acest mijloc de împăcare și adăogă că 'n semn de recunoștință a unei cruțări, a căreia valoare o înțelegea, îm va scrie însuși o scrisoare de explicațiune, care îm va fi dată de secretarul de Stat. — Furăm din acel moment înțeleși despre toate; cu toate acestea convorbirea se prelungi încă mai mult de o oră, în timpul căreia Prințul păru că vru a-mĭ da semne de încrederea sa, arătîndu-mĭ greutățile situațiunei sale din lăuntru și din afară, proiectele sale, în ce privește 'ntîmplările viitoare cele mai apropiate, vederile sale în ce privește viitorul mai depărtat al ținuturilor dunărene. — O cunoștință mai adîncită a oamenilor și a lucrurilor îmĭ va arăta valoarea adevărată a acestor destăinuirĭ.—Cea ce pot spune astăzĭ, Domnule Ministru, e că totul arăta într'însul o inimă înnaltă, un spirit cu judecată, luminat prin studii solide politice, o dorință sinceră a binelui, o ambițiune tot de o dată patriotică, personală, dinastică, poate, înfrînată de piedicele unei situațiunĭ lipsite de siguranță și de neatîrnare. Fără a chiema, nicĭ a respinge aceste mărturisirĭ, nu răspunsei la dînsele decît arătîndu-mĭ recunoștinta și urările mele pentru fericirea Prințului și prosperitatea țărei, și făr'a-mĭ ascunde de altmintrelea intențiunea-mĭ cea mai formală de a nu lua vr'o dată, în mișcările la care Principatele par că trebue să se aștepte încă, vr'un alt rol decît p'al unui focos prieten al păcii, al ordinei publice și al menținerii echilibrului politic în Răsărit.

A doa zi chiar, secretarul de Stat, D. Balliano, veni la mine să-mĭ aducă, din partea Prințului, scrisoarea, a cărei copie e alăturată aci (sub No. 3), și să-mĭ reînnoească explicațiunile și demonstrațiunile de bună-voință, conținute în această scrisoare; mersei a doa zi să-i întorc vizita.—Hotărîrăm împreună ca prezintarea mea să se facă Dumineçă în 28.— Lăsai în mîinele sale copie după scrisorile mele de credit, firmanele Porțiĭ otomane, răspunsul meu la scrisoarea Prin-

www.dacoromanica.ro

ţului (anexa No. 4), şi textul discursului pe care-mĭ propuneam să i-l ţiu în ziua audienţii. Amintisem, în acest proiect de discurs, de relaţiunile de prietenie ce de veacurĭ fiinţau între Franţia şi Împărăţia Otomană. — Prinţul trimise să-mĭ ceară, într'un mod de tot confidenţial, să jertfesc această frază pe care o privea ca 'n stare să producă o întipărire supărăcĭoasă asupra celor mai mulţĭ dintre cei de faţă. Mă 'nvoii, arătînd însă ce lucru cĭudat era o asemenea susceptibilitate, şi observînd cît de puţin de potrivit cu interesul bine-înţeles al Principatelor era acest simţimint de respingere în ce privea suzeranitatea Porţiĭ.—Arătasem de mai 'nainte Prinţului Bibescu acest mod de a vedea, şi păruse că mă înţelesese; credea poate însă că politica ce se face în odae nu putea să fie arătată fără neajunsurĭ unui public ca al său. Se poate iarăşĭ că o mişcare de bună voinţă personală să-l fi mînat să depărteze de la începuturile mele orĭ-ce sorţĭ de nepopularitate.— E sigur, de altmintrelea, că el a simţit o mulţumire nemărginită pentru acest act de deferenţă, şi că n'a cruţat nimic din tot ce 'mĭ putea arăta cît de mult ţinea la aceasta. Astfel, Domnule Ministru, în ceremonialul priimirei mele, s'a trecut cu mult peste regulele ordinare şi peste modul cum au fost trataţĭ predecesorii mei. — Nu cerusem aceasta, dar am crezut că trebuea să priimesc cu voioşie, în împrejurările de faţă, tot ce arăta mulţimei respectul Guvernului romîn către Franţa şi către reprezintantul ei.—Vicontele de Grammont, primul adjutant şi maestru de ceremonii, a venit să mă ie într'una din trăsurile Prinţului, trasă de patru cai, şi însoţită de un scadron de călărime. Un ofiţer de ordonanţă al Alteţei Sale mergea pe lîngă fie-care din uşile trăsurei. Cancelarul consulatului general, purtînd scrisorile de credit şi Beratul, urma îndată în trăsura mea. În momentul intrărei noastre în curtea palatului, onorurile militare îmĭ fură făcute ca şi Hospodarului însuşĭ.

www.dacoromanica.ro

Ofițerii casei și gardei sale veniră să mă priimească în josul scării celei mari; doi din miniștri săi făcură acelaș lucru la capătul de sus al scării; cei-lalți secretari de Stat precum și trei dintre boerii cei mari și un numeros Stat-maior, înconjurau pe Prinț care mă aștepta în salonul cel mare, în mare uniformă, decorat cu toate ordinele sale. — După ce ascultă în picioare discursul meu, și răspunse tot ast-fel (alătur aci subt No. 5 și 6 textul acestor cuvîntări), Prințul îmi prezintă pe rînd persoanele ce se aflau mai în apropiere de dînsul și mă pofti să șăd pe un fotoliu la dreapta divanului său. — Am mai schimbat cîte-va vorbe încet și am fost recondus cu acelaș ceremonial pînă la casa consulară unde pavilionul francez a fost pe loc reînnălțat.

Doo zile mai în urmă, Principesa, deși serios indispusă, a bine-voit a ne priimi, pe soția mea și pe mine, într'o audiență privată, în care Altețele Lor ne-au arătat din nou cu bielșug semnele celei mai bine-voitoare curtenii; este de prisos să mai adaog că această pildă a fost urmată cu o voioasă grăbire de către înnalta societate ai cărei membri par să se fi unit cu toții ca să ne despăgubească de singurătatea în care s'a petrecut prima lună a șederei noastre în București.

Chiar de Luni, 29, am luat posesiune definitivă de toate funcțiunile postului meu, dupe ce adresasem consulului general al Angliei mulțumirile ce i eram datori pentru interveniunea sa plină de zel în favoarea supușilor Regelui.

Unii dintre colegii mei nu s'au putut opri de a observa că trebuea să se întoarcă cineva cu mai mult de patru-sprezece ani îndărăt (adecă la priimirea D-lui Timony, agentul Austriei) pentru a-și reaminti un ceremonial pe atît de solemn ca acel de care prezintarea mea fusese înconjurat.—Guvernul romîn a arătat, spre a-și apăra purtarea, superioritatea gradului meu, coprinsul firmanelor împărătești (care urmează de a reaminti vechile noastre drepturi de precădere și ase-

www.dacoromanica.ro

muirea noastră cu rangul de Bei otoman), în sfîrșit și mai ales împrejurările cu totul deosebite în mijlocul căror intram eu în funcțiune.

Cată să mai spun că această mișcare de susceptibilitate n'a vătămat în nimic bunele raporturĭ ce m'am grăbit se întemeez cu toțĭ colegii mei.

Voi numi în primul rînd pe consulul general al Rusiei care, după ce mi'a declarat mie însu-mĭ, și chiar de la început, că nu recunoștea nicĭ o vină autorităților localnice în împrejurarea de la 1-ŭ Maiŭ, totușĭ s'a arătat bine-voitor la tot ce a putut ajuta a sfîrși într'un mod onorabil și mulțumitor pentru noi această afacere supărăcĭoasă.

Un serviciu a fost celebrat erĭ la Biserica catolică pentru odihna sufletească a Suveranului Pontif Grigore al XVI-lea. Episcopul din Nicopolis a slujit. Toțĭ agenții străinĭ, fără deosebire de credință religioasă, au fost față la această ceremonie funebră.

Subsemnat : De NION.

D. Doré de Nion, consul al Franții, către A. S. S. Prințui Bibescu.

D. de Nion cere a 'nfățișa scrisorile sale de încredințare.

București, $^{13}/_{25}$ Iunie 1846.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce Alteța Voastră Serenisimă mi'a făcut onoarea să-mĭ scrie, cu data de azĭ, mi'a fost predată de D. secretar de stat Băleanu ; o voi împărtăși E. S. D. Guizot ca și D. baron de Bourqueney.

Deslușirile coprinse în această scrisoare, ca și cele pe care

www.dacoromanica.ro

D. secretar a bine-voit a mi le da din viu graiŭ, din ordinul Alteței Voastre Serenisime, întăresc și complectează lămuririle ce Ea a și trimis la Paris și Constantinopol, astfel încît să nu poată să rămîe nicĭ o supărăcĭoasă tălmăcire a întîmplării, de care cată să ne pară rău, de la 1-iŭ Mai.

Convingerea mea personală în această privință, întărită de tot ce am putut afla prin șederea mea în sînul acestei capitale, este azĭ prea mare pentru a-mĭ îngădui să'ntîrziez mai mult timp reluarea relațiunilor mele oficiale cu Guvernul Alteței Voastre Serenisime. Cu o vie mulțumire voi grăbi decĭ, Principe, în unire cu D. secretar de Stat, desăvîrșirea formelor obicĭnuite, și voi cere prin mijlocirea D-sale, onoarea de a Vă înfățișa scrisorile mele de încredere și Beratul Porții Otomane. Această datorie, o voi împlini cu o plăcere cu atît mai mare cu cît, făcîndu-mă organul simțimintelor de care Guvernul Regelui, augustul meu Suveran este însuflețit pentru Alteța Voastră Serenisimă, voi găsi asemenea prilejul de a-i arăta recunoștința ce de acum am pentru bunătățile sale, și să-i reînnoesc omagiul respectului cu care

Sunt, Principe, al Alteței Voastre Serenisime, prea umilitul și prea ascultătorul servitor.

Subsemnat: A. DORÉ DE NION.

A. S. S. Prințul Bibescu, către Ex. Sa D. Guizot, Ministrul afacerilor Streine.

București, 21 Iunie (3 Iulie) 1846,

DOMNULE MINISTRU,

Intrînd în exercițiul funcțiunilor de Agent și Consul general al Maiestății Sale Regele Francezilor în Principatele Dună-

www.dacoromanica.ro

rene, D. de Nion mi'a îmmînat scrisoarea cu care Excelența Voastră a bine-voit să-l însărcineze pentru mine. Puteți fi sigur, Domnule Ministru, că nu va fi uitat nimic din parte-mi ca să fac ca sarcina D-lui de Nion să-i fie atît de ușoară și chiar de plăcută pe cît îmi va sta 'n mînă să i-o fac. Am dorit tot-d'auna din inimă să fiu în cele mai bune relațiuni cu agentul unei țări de care atîtea legături mă țin strîns alipit, și am fost fericit să recunosc în D. de Nion aplecări și însușiri ce pot veni în ajutorul dorinței mele. In cît privește protecțiunea persoanei sale în Țara-Romînească și a intereselor supușilor Maiestății Sale, aceasta în nici un caz nu va 'nfățișa cea mai mică greutate. Legile noastre, în cea mai mare parte împrumutate codicelui Francez, apără deopotrivă pe streini și pe indigeni, și Guvernul, gelos de a le vedea observate, nici odată nu se dă 'ndărăt de a interveni cînd i se cere aceasta cu drept cuvînt.

Bine-voiți, Domnule Ministru, să depuneți la picioarele Maiestății Sale omagiul adîncei mele recunoștinți pentru semnele bune-voinței sale Regești, pe care le recunosc în numirea D-lui de Nion, și a priimi însă-și Excelența Voastră încredințarea înnaltei mele stime și a simțimintelor mele cele mai deosebite.

Subsemnat: BIBESCU.

D. de Nion către Ex. S. D. Guizot.

D. de Nion face cunoscut Excelenții Sale Ministrului afacerilor streine, o convorbire intimă ce a avut cu Prințul Bibescu.

București, 14 Octombre 1846.

DOMNULE MINISTRU,

Am priimit depeșa pe care Excelența Voastră mi'ați făcut onoarea de a mi'o scrie la 21 a lunei trecute, ca răspuns la

www.dacoromanica.ro

scrisoarea-mĭ de la 20 August, cu privire la intenţiunea arătată de guvernul romîn de a nu mai îngădui de aci înainte intervenirea autorităţii consulare în afacerile în care ar fi interesaţĭ streinĭ ca posesorĭ de acareturĭ.

E foarte de crezut că Guvernul romîn, în urma priimirei prea puţin bine-voitoare ce au făcut cele mai multe dintre consulate generale circulărei sale din 4/16 Iulie, se va feri, cel puţin cît-va timp, de a mai aduce la iveală această cestiune. Din parte-mĭ, nu voi aţîţa de loc o discuţie pe care Excelenţa Voastră îmĭ prescrie din contra să o înlătur, de se iveşte.

Instrucţiunile ce aţĭ bine-voit a-mĭ da, Domnule Ministru, nu vor putea decĭ să fie urmate de cît atuncĭ cînd autoritatea localnică ar încerca însăşĭ să facă ca doctrina-i cea noo să cadă asupra vr'unui supus francez. Voi spune atuncĭ sus şi tare că, această pretenţie ne fiind îndrituită nicĭ de 'nţelesul tractatelor noastre cu Poarta, nicĭ de uzul păzit în cele-l'alte părţĭ ale Impărăţii otomane, datoria mea îmĭ porunceşte să protestez şi să mă adresez la Constantinopol.

Părerea ambasadorului Regelui va fi putut, de altmintrelea, cu acest răgaz, să se formeze în deplină cunoştinţă a cestiunei, căcĭ D. baron de Bourqueney a şi priimit comunicare de primele documente în această afacere, şi-i trimit chiar azĭ copie de pe depeşa Excelenţei Voastre, precum şi de pe această scrisoare.

Excelenţa Voastră stărue, în privinţa acestei chestiunĭ anume, asupra consideraţiunilor desfăşurate în depeşa-i No. 1, în ceea ce priveşte raporturile Principatelor Dunărene cu Poarta otomană. Fiţĭ încredinţat, Domnule Ministru, că mă voi grăbi s'aduc ordinele-vă la îndeplinire şi să ajut, întru cît îm va sta 'n putinţă, vederile Guvernului Maiestăţei Sale. M'am folosit în tot-d'auna, pentru a o face, de orĭ-ce prilej mi s'a înfăţişat; dar am dat de asemenea, la fie-ce încercare de

www.dacoromanica.ro

acest fel, de părerea de rău ce simțeam recunoscînd cît e de greu să facĭ să fie priimite, chiar de persoanele cele mai luminate din această țară, niște sfaturĭ în contra cărora se deșteaptă tot de odată și prejudecările lor naționale și patimile lor individuale. Am putut mai ales să mă conving de aceasta în urma unei convorbirĭ ce am avut de curînd cu Prințul Bibescu, convorbire la care am făcut aluziune în depeșa-mĭ No. 9 și pe care am onoarea să o arăt Excelenței Voastre, ast-fel precum se găsește trecută în notele ce mi'am însemnat îndată după ce am eșit de la audiență.

Prințul începu, după cum i-e obiceiul, printr'o lungă povestire a piedicelor care-i încurcă situațiunea în lăuntru; învederat că era îngrijit de o altă cestiune, despre care îșĭ făcuse mai din 'nainte planul și la care veni de odată, cam pe neașteptate.

«Vedețĭ,» îmĭ zise, «cît am avea nevoe în îndeplinirea unei meniriĭ atît de grele, să fim sprijiniți de buna-voința puterilor europene. Spuneți-mĭ însă, Domnule, de putem să ne bizuim pe această bună-voință, cînd Guvernele cele mai liberale, cele mai vrednice de respectul nostru, par, în orĭ-ce împrejurare, că nu văd în Principatele dunărene, de cît niște provincii ale Impărății otomane,—în capii lor, de cît niște pașale turcești,—în locuitorii lor, de cît niște *Raiale*. Această părere nu e 'ntemeiată nicĭ în drept, nicĭ în fapt. N'am fost nicĭ odată supușĭ prin arme de Turcia. Am recunoscut-o, ce e drept, de suzerană, dar subt rezerva expresă, dată prin scris, a libertăților noastre religioase, civile și comerciale, și a neatîrnării noastre administrative. Indată ce am plătit tributul anual Porții, nu-i mai datorim nimic. Ea însăși, de altmintrelea, nu se mai gîndește de azĭ înainte să ne mai pue în îndoeală privilegĭurile, doar numai cînd e aținată la așa ceva de îndemnurile diplomației creștine, dibace în a găsi, în interpretarea tractatelor vechĭ și noi, mijlocul de a ne opri desvol-

www.dacoromanica.ro

tarea însușirilor noastre celor mai dătătoare de viață. In ce privește vămile, de pildă, tocmai D-Voastră arătați îndărătnicie în a nu priimi a vă supune regulamentelor și tarifelor noastre, pe cînd comerciul turcesc le suferă fără a se plînge. Această pornire se arată mai mult încă în cestiunile de jurisdicțiune în care se respinge cu o neîncredere nedreaptă competința tribunalelor noastre, ca și cum ele n'ar cunoaște și n'ar fi însărcinate să 'ndeplinească altă lege de cît a Coranului. «De ce», adaogă Prințul, aprinzîndu-se din ce în ce mai mult, «de ce nu ne-ați cere de îndată să ne lepădăm și de credința strămoșilor noștri? Preschimbarea bisericelor noastre în giamii n'ar fi oare urmarea logică a unui sistem pe care l'osîndesc deopotrivă principiile sfinte ale dreptății și acele ale unei politici sănătoase și prevăzătoare. De vă temeți, și cu drept cuvînt, să vedeți într'o zi echilibrul european turburat de ambițiunea Rusiei, n'ar trebui oare să chemați prin urările voastre, să 'mbărbătați prin simpatia voastră organizarea naționalităților autonome, așezate între Impărăția Țarilor și a Sultanilor? Și cînd, pentru această din urmă Impărăție, va suna ora apropiată a descompunerei, ce rol folositor și glorios n'ar aparține oare, de-ați fi vrut, acestor populațiuni creștine care fac mănoase malurile Dunărene, coastele Carpaților și p'ale Balcanilor !....»

Era o sarcină destul de 'ncurcătoare, Domnule Ministru, de a opune acestei grăiri înflăcărate argumentarea strînsă a dreptului public, calculul peste putință al intereselor. Trebuea opus cu toate acestea, și 'ncercai a face aceasta cu toată tăria, dar, în acelaș timp, și cu toate cruțările cuvenite :

«Nimenea nu pune 'n îndoință», răspunsei, «și noi, de sigur, mai puțin de cît orî-cine, amintirile glorioase ale trecutului vostru și nădejdiile ce puteți avea în al vostru viitor. Dar tocmai, și mai ales, prezentul îmbrățișează și trebue să 'mbrățișeze politica practică, venerabila politică care se sprijină, de

www.dacoromanica.ro

o parte, pe regulele neschimbate ale dreptului ginților, și, de alta, pe realitatea faptelor. Dar, în această legalitate, în această realitate, care ar fi astă-zi modul de ființare internațional al Provințiilor dunărene, d'ar înceta ele de a fi privite ca făcînd parte din Împărăția otomană ? În ce altă calitate sunt ele cunoscute de Puterile creștine? Care ar fi temelia relațiunilor comerciale și de vecinătate ce le întreține Europa cu D-Voastră, de s'ar lipsi ea de poziținea netedă și folositoare ce-i fac tractatele cu Turcia ? Subt ce cuvînt, de altmintrelea, am putea noi să veghem asupra intereselor voastre, și să vă sprijinim drepturile, de n'ar fi aceste drepturi, aceste interese ale unei puteri aliate și amice, căreia sprijinul Franții n'a lipsit nici odată ? Această legătură, care vă alipește de Turcia, nu vă unește oare tot de odată cu Europa occidentală, și nu vă asigură tocmai ea, în schimbul unui mic tribut și al unei atîrnări mai mult de 'nfățișare de cît reale, chiezășuiri pozitive și o protecțiune îndestulătoare ? Nu este oare, de alt-fel, învederat că, în starea de față a lucrurilor, nu puteți scăpa de o supunere aproape nominală de cît pentru a suferi în acelaș moment un jug mai puternic și mai greu ? Fie-care pas ce vă depărtează de Suzeranitatea otomană vă apropie de absorpțiunea Rusească : acolo vă v'ar duce de sigur aceste neputincioase doruri de neatîrnare care tind a silui mersul de acum al lucrurilor și a păși mai repede decît timpul. Credeți-mă, Principe, în loc de a hrăni aceste primejdioase amăgiri, îndreptați-vă din ce în ce mai mult năzuințele spre îmbunătățirea morală și buna stare a populațiunilor puse subt Guvernul vostru. Lucrați să le creați, prin desvoltarea raporturilor lor comerciale cu Europa, titluri noi la sprijinul ei. Dacă acest mod de a mă rosti, sincer și leal ca și politica guvernului în numele căruia am onoarea de a vorbi, vă pare astă-zi greu de ascultat, poate că va da pe viitor roade folositoare.

www.dacoromanica.ro

Lăsați-mă să o nădăjduesc pe cît o și doresc în interesul vostru și în al țării voastre.»

Atitudinea Prințului, pe cînd m'asculta, destăinuea un fel de nerăbdare dureroasă pe care cu toate acestea ajunse s'o stăpînească pînă la capăt. Drept orĭ-ce răspuns, se mărgini să vorbească de bunele sale raporturĭ personale cu Sultanul Abdul-Medjid și cu Miniștrii lui, și de serviţiile pe care Guvernul romîn le face zilnic Împărăției turcești năbușind semințele numeroase de dezordină și de răsculare ce se plămădesc în Bulgaria și Serbia. «Acolo», adăogă el, «în contra a ce se petrece în Țara-Romînească, se vorbește puțin, dar se lucrează mult.» Sfîrși, făcîndu-mă să 'nțeleg că, de n'au fost mult sdruncinate convingerile lui prin argumentele și sfaturile mele, știa cel puțin să recunoască a lor însemnătate și să le preţuească scopul.

Am văzut din nou pe Prințul Bibescu cîte-va zile după această convorbire, și nu mi'a spus nicĭ un cuvînt care să aibă vr'o legătură cu dînsa. Am crezut că trebue să-i imit și eu rezerva, și voi aștepta, ca să revin asupra acestui subiect, prilejurĭ care de altmintrelea nu vor putea să nu se 'nfățișeze adesea.

În urma autorizațiunei ce Excelența Voastră a bine-voit să mi-o dee cu viu graiŭ, și, în neputință de a cifra această lungă depeșă, m'am hotărît s'o trimit prin dinadins curier viceconsulului din Galați.

O va transmite cu toate precauțiunele cuvenite ambasadei Regelui la Constantinopol, de unde va fi expediată Excelenței Voastre prin vapoarele franceze.

Sunt, etc.

Subsemnat: D. de NION.

www.dacoromanica.ro

Ex. Sa generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele dă de știre Prințului Bibescu că se află 'n ajunul unei serioase încercări; dorește din toată inima ca *să easă spre binele lui.*

Sin-Petersburg, 27 Octombre 1846.

Din scrisoarea alăturată veți vedea, Principe, că am îndeplinit în toate dorințele ce mi'ați arătat prin scrisoarea-Vă din 29 August. Nu-mi rămîne de cît să răspund la un alt articol al aceleași scrisori în ce privește simțimintele mele pentru Alteța Voastră. O voi face cu toată sinceritatea.— Supărat, nu-i termenul just ; n'am nici dreptul nici pretenția de a mă putea supĕra ; dar mîhnit, da. Nemulțumiții se măresc la număr, și prieteșugul ce nu pot să nu am pentru A. Voastră, se 'ngrijește de aceasta ; — cunosc în deajuns pe administrații voștri ca să pot ști că aceasta, în mare parte, vine din umflarea ce este o urmare a firei lor; dar nu e mai puțin adevărat că strigătele se măresc și că ei se slujesc de orĭ-ce mijloc. — Sunteți în ajunul unei încercărĭ serioase și doresc din toată inima ca ea să easă spre binele vostru. Generalul Grabbe vă dă pe deplină și întreagă dreptate în ce privește bunele-vă cugetărĭ, și aspra probitate ce căutați să întipăriți supușilor voștri ; — dar se 'nvoește asemenea că prin oare-care îndulcire în forme, ați putea, Principe, să vă faceți prietenĭ care, pretutindenĭ și în orĭ-ce lucru, vă sunt absolut trebuincĭoșĭ.— Ceea ce vă spun fără încunjur și fără perifraze vă va dovedi, mai mult de cît orĭ-ce, cît iaŭ parte la tot ce vă privește. Dee Domnul ca dorințele mele să se 'ndeplinească și să n'aveți de cît a vă bucura de ostenelile și muncile ce dați în folosul concetățenilor voștri! — E cea mai dulce răsplată la care să poată ajunge un administrator și v'o doresc ca mie însumĭ.

Mă folosesc de acest prilej ca să vă mulțumesc de dovezile de prieteșug ce ați avut prilejul să-mĭ dați, — și cu toate

www.dacoromanica.ro

că din fire nu prea sunt arătător, nu-mĭ pricinuesc însă mai puțină mișcare sufletească procedeurile cele bune de care binevoesc unii a-mĭ da cît'o dată probe.

Ne-fiind sosit aci de cît de cîteva zile, sunt împovărat de afacerĭ și vă părăsesc, Principe, rugîndu-vă să priimițĭ, cu prietenie, omagiul tutulor simțimintelor mele prea devotate.

Subsemnat: KISSELEFF.

Ex. Sa generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Sîn-Petersburg, 27 Octombre 1846.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce Alteța Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ adreseze la 29 August trecut, împreună cu pachetul ce-o 'nsoțea, nu mi s'a dat de cît acum de curînd la întoarcerea-mĭ dintr'o călătorie de inspecțiune în interiorul Împărății; veți bine-voi să ertați, Principe, întîrzierea fără voe a răspunsului meu. M'am grăbit a 'nfățișa darul vostru Maiestății Sale Împăratului, care a binevoit a-l primi cu plăcere și a dat porunca să fie îmmînat, împreună cu scrisoarea voastră, Alteței Sale Împărătești, Doamnei Marei Ducese Olga, la Stuttgard. Maiestatea Sa Împărătească, însărcinîndu-mă să vă înștiințez de aceasta, Principe, a găsit plăcere să vază în acest omagiŭ oferit augustei sale fiicĭ, o probă de devotament de care n'a putut să nu fie mișcată.

Cu o adevărată plăcere mă grăbesc să vă înștiințez de aceste, și să mă folosesc de acest prilej ca să vă reînnoesc asigurarea înnaltei considerațiunĭ cu care am onoarea, Principe, de a fi al Alteței Voastre prea umilul și ascultătorul servitor.

Subsemnat: General conte KISSELEFF.

www.dacoromanica.ro

D. Stürmer, ambasadorul Austriei la Constantinopol, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Constantinopol, 4 Noembre 1846.

PRINCIPE,

Nădăjduesc că Alteța Voastră va fi mai îngăduitoare de cît propria-mĭ conștiință și că mă va erta c'am amînat pîn'acum să-i mulțumesc de bunătatea și buna-voință cu care mi'a ascultat rugăcĭunea privitoare la văduva sărmană a unui supus austriac, D. Fischler. Pătrunsă de recunoștință, această femee vă bine cuvintează numele, Principe, și bine cuvîntarea nefericiților e ascultată în Cer.

De și departe, Principe, nu încetez de a-mĭ arunca privirile către locurile în care se desfășoară, împreună cu autoritatea voastră, ale voastre talente, energie și bărbăție în a lupta în contra încercărilor nebune sau vinovate. Tot ce se petrece în Țara-Romînească mă interesează și aș dori pentru odihna voastră să fie această țară mai liniștită, dar :

«A vaincre sans péril on triomphe sans gloire [1])»

Și poate că vă place mai bine ca să fie așa. Ce doresc înnainte de toate. Principe, e ca Alteța Voastră să fie convinsă de simțimintele ce hrănesc pentru dînsa și al căror foarte sincer omagiu, o rog să-l primească aci.

Subsemnat : STURMER.

[1]) Victoria fără primejdie e triumf fără glorie (Corn : *Le Cid.)*

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Bibescu, către D. Philippsborn, însărcinatul de afaceri al Guvernului romîn pe lîngă Cabinetul din Viena.

Răspunzînd unei scrisori a D-lui Philippsborn, căruia a dat instrucțiuni în privința unei audiențe pe care căta să o obție însărcinatul său de afaceri de la A. S. Prințul de Metternich, Prințul își arată, vorbind de poporul Romîn, părerea de rău că Austria prea a nesocotit «de a-și atrage prin măsuri drepte» un popor ce-i stă la ușă. Propune *A. S. Prințului de Metternich o mai intimă apropiere.*

București, 1846.

. . . . . .

. . . [1]) E foarte firesc să 'ntîlnim piedici în unele prejudecăți învechite. Cu toate acestea nu mă 'ndoesc că aceste prejudecăți vor dispare 'n sfîrșit în fața unor considerațiuni de un ordin mai înnalt decît cele ce sunt arătate în scrisoarea D-voastră din urmă. Tot astfel nu stau în cumpănă de a crede că omul eminent care duce politica austriacă, obicinuit cum e să vază lucrurile de sus și să le trateze tot astfel, ne dee pe deplin dreptate în adîncul inimei sale.

Este într'adevăr peste putință să nu simță cu părere de rău, că Austria a prea nesocotit de a-și atrage prin legături de interes un popor care-i stă la ușă, și a cărui bună stare și civilizație, departe de a o putea supăra, ar avea din contra rezultate de-o potrivă folositoare pentru doo țări ce se învecinesc și a căror mai strînsă apropiere prin măsuri de dreptate, stă în mîna celui mai puternic să o facă.

Tocmai această apropiere intimă viu să o propun Alteței Sale....

---

[1]) Fragment al unei scrisori a Prințului luat dintr'o lucrare intitulată : *Cîte-va cuvinte despre Țara-Românească (Quelques mots sur la Valachie.* — Dentu).—Scrisoarea Prințului lipsește din culegerea noastră.

www.dacoromanica.ro

A. S. Prințul Metternich, către D. Timony, consul al Austriei pe lîngă Guvernul Romîn [1].

Prințul împărtășește ideile Prințuluĭ Bibescu, și lasă să se vază că 'ntr'un viitor apropiat se va putea 'nțelege cu dînsul.

Viena 1846.

DOMNULE CONSUL,

. . . . . .

... Sunt drept pentru administrațiunea luminată a Prințului Bibescu ; recunosc că țara sa este în adevăr în progres, și găsesc drepte, în principiu, considerațiunile ce privesc raporturile între amîndoo Țărĭ ale noastre.

Dar nu toată lumea vede aci lucrurile din acelașĭ punct de privire ca mine, și sunt unele considerațiunĭ de păzit, nu numai în privința unor învechite prejudecărĭ ce n'ar putea fi siluite fără neajunsurĭ, dar și în a unor interese localnice, pe care am părea că le jertfim de gĭaba și din slăbicĭune, de ne-am lepăda de a le mai apăra fără a fi pregătit spiritele la aceasta. Poftesc decĭ pe Prinț să mai rabde încă și nădăjduesc că vom sfîrși prin a ne 'nțelege [2].....

---

[1]) Fragment de scrisoare luat din lucrarea intitulată : *Quelques mots sur la Valachie.*

[2]) Cîteva lunĭ mai tîrziu, pășind pe urma nădejdii ce însuflase, Prințul de Metternich dedea ordin D-lui Timony să se 'nțeleagă cu Prințul Bibescu *„pentru a așeza pe mai largĭ temelii"* relațiunile dintre cele doo Țărĭ. — Revoluțiunea din 1848 făcură ca aceste instrucțiunĭ să nu-șĭ dee rodul. Orĭ cum, Prințul Bibescu triumfase pe lîngă Austria, ca și pe lîngă Rusia și Poarta, în cestiunea vămilor. (A vedea cuvîntarea Alteței Sale în Adunarea obștească din 1846, t. II).

www.dacoromanica.ro

CORESPONDINȚĂ GENERALĂ

DIPLOMATICĂ

1847—1848

www.dacoromanica.ro

Regele Ludovic-Filip, către Prințul Bibescu.

Această scrisoare e privitoare la intrarea 'n Școala militară de la Saint-Cyr, a fiului prim-născut al Prințului, *care printr'o excepțiune de tot personală pentru Alteța Sa va fi priimit să treacă probele ordinare ale concursului* [1]).

PRINCIPE,

Am priimit scrisoarea ce mi'ați adresat la 18 a lunei trecute, în privința fiului vostru cel mai mare, care doriți să fie priimit în Școala militară specială de la Saint-Cyr.

Am apreciat, și ca tată și ca Rege, delicata îngrijire ce v'a dictat această dorință. Piedicele ce se opuneau îndeplinirei ei vă erau cunoscute de mai 'nainte ; dar dorința de a vă da un semn de bună-voință particulară m'a 'mpins să caut mijloacele de-a le înlătura. Am mulțumirea să vă înștiintez că, printr'o excepție care vă este cu totul personală, fiul vostru va fi admis să treacă probele ordinare ale concursului de intrare în Școala specială. Nu mă 'ndoesc că va fi vrednic de această favoare prin modul în care va eși din aceste probe și prin cel în care se va purta ca elev intern al școalei. Aș vrea să-l urmez cu interes în decursul studiilor sale și să vă dau ast-fel o probă noo de stima și de buna-voința mea.

[1]) Scrisoarea autografă a Regelui, se afla, cu multe alte piese, într'un ghiosdan al Prințului, pe care-l uită pe masa cabinetului său de lucru din palat, cînd, după ce abdică, părăsi Bucureștii spre a trece 'n Transilvania. Băgînd în curînd de seamă că uitase aceste hîrtii, Prințul trimise 'n grabă o scrisoare D-lui Grigore Grădișteanu, membru al Guvernului, — pentru care avea mare stimă, — rugîndu-l să-i trimeață ghiosdanul printr'o persoană sigură. D. Grădișteanu aleargă la palat, caută: — prețiosul ghiosdan, depozitar al unor acte însemnate, se făcuse nevăzut.

www.dacoromanica.ro

Cu aceasta, rog pe Dumnezeu să vă aibă, Principe, în sfînta-i și vrednica-i pază.

Făcut în palatul nostru de la Neuilly, în a 18-a zi a lunei Iunie în anul de milostenie 1847.

Subsemnat: LUDOVIC-FILIP.

Maiestății Sale Regelui Francezilor.

București, 8/20 Iulie 1847.

SIRE,

Scrisoarea pe care Maiestatea Voastră mi-a făcut onoarea să-mĭ scrie la 18 ale lunei trecute, m'a pătruns de un simțimînt de fericire, ast-fel în cît rare orĭ în viață îl poate simți cine-va. Prețioasă chiezășie a Augustei voastre bunei-voințĭ, favoarea pe care o priimim, eu și fiul meu, ar mări încă, d'ar fi cu putință, iubirea noastră pentru Franța, și respectuoasa-ne recunoștință pentru Monarhul ce prezidă la destinele ei. Fiul meu va ști, îndrăsnesc să nădăjduesc aceasta, să corăspundă la o atît de înnaltă favoare.

Sire, din parte-mĭ, cu sufletul mișcat de bunătățile voastre, vin să reînnoesc Maiestății Voastre omagiul urărilor ce fac pentru glorioasa-Vă domnie, și al adîncului respect cu care sunt, Sire, al Maiestății Voastre cel mai umilit și cel mai supus servitor.

Subsemnat: G. BIBESCU [1].

---

[1] *Revue rétrospective, ou Archives secrètes du dernier gouvernement,* 1830—1848. Paris, Paulin, editor, rue Richelieu, 60. — P. 287.

www.dacoromanica.ro

Ex. S. generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele neagă că prejudecări nefavorabile Prințului Bibescu i-au putut fi insuflate. Vorbește de situațiunea politică a Țării-Romînești, recunoaște greutățile poziținii Prințului și-l îmbărbătează *a lupta din răsputeri* pentru reformele ce urmărește. Contele, în cestiunea Sfintelor Locuri, întrevede un rezultat mulțumitor.

Sin-Petersburg, 2 Februare 1847.

PRINCIPE,

Luînd condeiul ca să răspund scrisoarei Alteței Voastre, cu data de 18/30 Noembre, îmi fac o datorie să vă ofer scuzele mele, pentru întîrzierea ce am pus în a o face. Această întîrziere n'a venit de cît dintr'o serioasă indispoziținne, în contra căreia mă sbat încă și care, la anii mei, îmi face or și ce ocupațiune personală mai mult de cît grea. — Azi simțindu-mă mai în putere, vreau să mă folosesc de aceasta ca să vă spun, Principe, că tot ce spuneți despre greutățile poziținnei voastre este de cel mai învederat adevăr, — c'am fost în tot-d'auna pătruns de acest adevăr, și că n'am încetat de a mă purta în consecință cu această cunoaștere, față cu strigătele unora și cu judecarea ce puteau da alții. — Ceea ce nu priimesc, lucrul cu care nu mă pot împăca, e partea ce faceți înrîuririi ce-mi atribuiți în urma nefavorabilor prejudecări ce dușmanii voștri au isbutit, ziceți, să-mi insufle în contra-vă s'în contra administrațiunei voastre. Aceasta este cu totul în contra liniei de purtare pe care am urmat-o în veci față cu administrațiunea și cu persoana voastră. — La toate scrisorile ce

www.dacoromanica.ro

mi'au fost adresate, m'am ferit de a răspunde, afară de una, doo, numai de bună-cuviință, și fără a atinge afacerile administrațiunii.

Intr'una din aceste scrisorĭ, am poftit chiar pe persoana care-mĭ scria să se apropie de a A. Voastră și să vă cîștige prietenia ca mijlocul cel mai sigur de-a fi folositor țărei și de-a mări simțimintele de stimă și de prieteșug ce aveam pentru această persoană. O altă scrisoare, aproape oficială, a fost redactată în acelaș spirit și numai la aceste doo comunicațiunĭ se mărginește, de vreme de anĭ, corespondința mea cu administrații voștrii.— Intru cît privește raporturile mele personale cu persoane din țărĭ streine, am ascultat,— dar răspunzînd în acelaș înțeles, și precum puteți să mărturisiți înși-vă, Principe, cu prilejul intervederei noastre la Carlsbad, — unde, față de voi, deși om care posedați, și cu drept cuvînt, toată încrederea mea, și pe care n'am încetat de a-l stima din inimă, rezerva nu m'a părăsit nicĭ odată. Toate acestea îm dau dreptul să vă spun că, departe de a sprijini pretențiunile rivalilor sau detractorilor voștri, în tot-d'auna v'am luat partea, c'am făcut aceasta și cu administrații voștri și cu acei care aveau puterea și chemarea să intervie în afacerile Principatelor, și că am în sfîrșit siguranța că nimenĭ n'ar putea afirma nicĭ cu atît mai mult dovedi contrariul.—Dar dacă, de o parte, mă purtam așa, bizuindu-mă pe încrederea la care aveați și aveți încă un drept netăgăduit, de cea-l'altă, chiar pentru aceasta, m'am crezut dator să vă fac cunoscute plîngerile pe care, cu sau fără drept, le aduceau în contra administrației de față; — am făcut-o și nu mă căesc de a o fi făcut, căcĭ cred că v'am adus un mare serviciŭ, și pe care nu voi înceta a vi-l aduce, pe cît timp relațiunile noastre vor urma a fi ale prieteșugului și ale încrederii. Știu care-i neajunsul unor astfel de comunicărĭ, dar nu sunt speriat de aceasta, cu un bărbat așa de oțelit, care, în momentele-i de liniște, va ști să des-

www.dacoromanica.ro

curce și să prețuească adevăratele simțiminte ce le-au însuflat. — Și la urma urmelor care sunt acele învinuiri? — Le cunoașteți cu prisos: — Oare-și care întepenire și lipsă de dorul de a plăcea în raporturile-vă cu cei ce se cred mai mult de cît sunt, și de-i ascultăm, o creștere a păcatelor slujbașilor, dintre care pe semne că făceau parte. Sunteți cel mai bun judecător despre cea d'întîiu din aceste învinuiri; întru cît privește pe a doa, știu ce să crez, și pun în principiu că otrava ce roade Țara-Romînească în privința aceasta, poate să fie, prin supravegherea capului, micșorată, dar nu stîrpită. — Acest rău este rodul unui veac de demoralizare și cere o reformă îndelungată, stăruitoare, pe care nici un om, ori cît de puternic să fie, n'ar putea s'o săvîrșească d'odată. Toate aceste de altmintrelea a trebuit să fie ast-fel, și ați simțit aceasta de sigur însuși la epoca suirei-vă pe tron.

Trebue bărbăție și tărie multă pentru a ține piept tutulor neajunsurilor ce se ivesc din toate părțile, cînd e vorbă de reforma abuzurilor. — In lunga-mi carieră administrativă, am avut de vecĭ a lupta în contra acestui monstru cu mii de capete; și d'am isbutit une orĭ, a fost numai în dauna odihnei și a sănătății mele. Nu conteniți decĭ, Principe, de a urmări nobila țintă ce v'ați propus. Luptați în contra acestui monstru din răsputerĭ, și fiți încredințat că în tot ce veți face bun și folositor pentru țara voastră, veți fi sprijinit de puterea ce vă dă toată increderea sa, și de ai voștri prietenĭ care doresc isbîndă-va și nădăjduesc într'însa.

In aceste din urmă zile ne-am ocupat cu D. de Titoff, de afacerile mănăstirilor, și cred că se va ajunge la un sfîrșit mulțumitor pentru amîndoo părțile.

Am' văzut cu plăcere că Adunarea ordinară și'a început lucrările în mod cuviincĭos. Doresc ca armonia între ea și administrație să se poată întări și să fiți mulțumit de a fi reintrat prin convocarea ei în legala aplicare a regulamentului.

www.dacoromanica.ro

N'am nevoe, Principe, să sfîrșesc această scrisoare prin asigurarea obicinuită a simțimintelor ce vă păstrez. Le cunoașteți de mult, și veți găsi, nădăjduesc, în ale voastre, o îndrituire a simțimintelor mele.

Subsemnat: KISSELEFF.

Ex. S. generalul conte Kisseleff, către Alteța S. S. Prințul Bibescu.

Contele Kisseleff vede cu bucurie că, mulțumită intervenirii active și generoase a Prințului cînd cu focul din București, nenorociții au găsit repede ajutor. E. S. i face cunoscut c'a bine-voit Impăratul să vie 'n ajutorul celor mai în lipsă, și c'a făcut să se deschidă 'n Rusia o suscripție liberă. Impăratul ar dori să vază orașul București reclădit dup'un plan mai rațional.

Sîn-Petersburg, Mai 1847.

PRINCIPE,

Am simțit o mare durere aflînd nenorocirea ce a lovit în orașul București, și de a putut ceva s'o îndulcească, a fost să văd că, mulțumită activei și generoasei intervenirĭ a Alteței Voastre, atîți nenorociți au găsit grabnice și puternice ajutoare [1], fără de care starea le-ar fi fost mai mult decît îngrozitoare. Intîmplarea a vroit să fiu martor la arderea orașului Kazan ; știu decĭ din experiență că în asemenea cazurĭ năzuințile omenești sunt neputincĭoase a doborî elementul distrugător, și că tot ce pot face, e să aline durerile și să re'ntemeieze ordinea. Iată, Principe, cea ce ați isbutit să faceți, cea ce nu poate să nu vă aducă bine-cuvîntările nenorociților ajutați prin îngrijirea voastră, să nu vă asigure recunoștința obștească.

[1] Prințul dete, pentru a veni în ajutor nenorociților incendiați, o a șasea parte a listei sale civile.

www.dacoromanica.ro

Alteța Voastră probabil că și este acum informată prin Consulul nostru general că Impăratul a bine-voit să dee un ajutor celor mai nevoiași dintre victimele focului din București, și că D. cancelar conte de Nesselrode, în urma unei întrevederi ce am avut cu dînsul din ordinul Maiestății Sale Impărătești, a luat toate măsurile trebuincioase ca să deschidă pe loc, în acelaș scop, o subcripțiune liberă în Rusia.

Împăratul, vorbindu'mi de această nenorocire cu un interes de tot particular, a bine-voit să-și arate dorința de a vedea orașul București reclădit după un plan mai rațional, pentru ca, precum din experiență s'a dovedit în Rusia, asemenea nenorociri să nu se mai pot ivi iarăși. Maiestatea Sa a adăogat că era departe de a uita că, urmărind planul de a lăți străzile, de a le tăia prin pieți, etc.... administrațiunea localnică ar avea nevoe să lupte mult în contra pretențiunilor și cererilor proprietarilor, dar Ea crede că în asemeni împrejurări trebue să se meargă drept la țintă, fără a se lăsa prea mult a fi abătut din cale de piedici, și, totuși cruțînd pe cît se va putea interesele individuale, să fie gîndul înnainte de toate la interesul obștesc. M'am crezut dator să vă dau seamă de aceste amănunte, Principe, fiind că ele vă dovedesc cît a fost de vie și de sinceră partea ce Împăratul a bine-voit să iee la această jalnică întîmplare.

În ce mă privește, doresc din suflet ca cerul să vă ajute în năzuințele voastre spre tămăduirea rănilor adînci ce această nenorocire cată să fi făcut, grea sarcină de sigur, care însă nu întrece zelul plin de umanitate, activitatea și vîrtoșia sufletească a Alteții Voastre.

Bine-voiți, Principe, a priimi espresiunea reînnoită a simțimintelor de înnaltă considerațiune cu care am onoarea de a fi al Alteții Voastre prea umilul și supus servitor.

Subsemnat : KISSELEFF.

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Bibescu, către E. S. generalul conte Kisseleff.

Prințul răspunde la observațiunile Cabinetului Împărătesc în privința *aplecării tineretului romîn de a merge să se formeze, în Franța, și a intrării fiului cel mai mare al lui Vodă în Școala specială militară.* În fața atacurilor și calomniilor la care se vede expus pe lîngă Guvernul împărătesc, Prințul reamintește greutățile de care dă neîncetat, pretențiunile, ținerile de minte de rău, intrigile, calomniile în mijlocul cărora își săvîrșește munca sa de fie-ce zi, operile deja săvîrșite și cele pe cale de a fi. Această scrisoare poartă 'ntipărirea unui simțimînt d'adîncă amărăciune.

Brcaza, 16 August 1847.

DOMNULE CONTE,

Vă sunt de mii de orĭ recunoscător de interesul ce aț̆ĭ luat la cuprinsul celei din urmă scrisorĭ ale mele ca și de uzul ce aț̆ĭ făcut de dînsa. Observațiunile Excelenții Voastre privitoare la primejdioasa aplecare a tineretului nostru de a merge să se formeze în Franța, sunt cu totul drepte, dar pot să vă asigur că nu va putea nicĭ de cum să aibă înrîurire asupră-i intrarea unuia din fiĭ mei într'o Școală specială. Aceștĭ tinerĭ găsindu-se deja în Franța la epoca suirci mele pe tron, de i-aș fi făcut să se 'ntoarcă înnainte de a-și fi terminat studiile, ar fi fost aceasta a-i jertfi fără folos; nimenea nu mi'ar fi ținut seamă de fapta mea. Poziținea-mĭ fiind foarte nesigură și cu totul personală, e firesc lucru să caut să dau fiilor mei o educațiune care să-i pue în stare de a-și croi la rîndul lor o poziținne onorabilă prin propriul lor merit. Crescuț̆ĭ subt o aspră priveghere, și în simțiminte drepte și curate, ei vor ști, la reîntoarcere, să se așeze foarte repede la nivelul stării noastre politice, și să prețuească cu recunoștință cea ce patria lor datorește a tot puternicei ocrotirĭ a Curții Împărătești din Rusia. După mine, nu atît educațiunea franceză ne strică tineretul, ci mai mult starea de absolută părăsire

www.dacoromanica.ro

în care se găsește în mijlocul ştiinciloŕ ce 'nlătișează viața din Paris unor spirite necoapte încă. Singurul mijloc de a-l face să pearză acest gust de ducă, ar fi de a 'nființa şcolĭ în care să poată dobîndi cunoștințele pe care se duce să le caute în străinătate, și aceasta este acuma una din principalele mele îndeletniciriĭ.

Aveți bunătatea, Domnule Conte, de a mă povățui să nu mă las să perd inima în fața strigătelor celor de rău voitorĭ. Nădăjduesc că voi găsi pînă la sfîrșit în bună-voința Cabinetului Împărătesc și în mărturisirea conștiinței mele, tăria neapărată ca să 'nfrunt aceste sbierete, care nu sunt, de altmintrelea, decît țipătul desnădăjduit al unui mic număr de clevetitorĭ. Nu pot însă s'ascund Ex. Voastre pornirea de desgust și de oboseală ce simț adese orĭ și în contra cărei este greu să prevăd cît timp mă voi putea opinti, căcĭ viața ce duc este foarte grea. În fie-care seară, părăsind cabinetul meu de lucru, mă simt ca într'o stare de desăvîrșită doborîre, și în fie-care dimineață, mă deștept ca speriat, crezînd c'aud, ca Jidovul rătăcitor, un glas ce-mĭ strigă : Mergĭ ! Mergĭ ! Și trebue pîn' la noapte să-mĭ iau iară-și greaoa sarcină din ajun, s'aud, să văd, să scriu, să fac toate prin mine însu-mĭ, căcĭ alt-mintrelea nimic nu s'ar face sau nu s'ar face decît pe dos, și cea ce e și mai greu încă, cată să dejoc mii de intrigĭ, să mă apăr în contra a mii de calomnii, să 'nconjur mii de pretențiunĭ, mii de susceptibilităților, mii de capriciurĭ ce sunt cu atît mai grele de mulțumit, cu cît aci mai că nu cunosc nicĭ regulă nicĭ măsură. Și în mijlocul acestei lupte necontenite, al acestei mișcărĭ de tot momentul, nicĭ un om, fie chiar cel mai apropiat de tine, care să-ți vie în ajutor cu bună voie ! Fie-cine aduce sau ținerea de minte de rău a unei nădejdĭ înșelate, sau gîndul ascuns al unei idei amăgitoare a cărei făptuire o urmărește fără 'ncetare. sau vr'o altă patimă mică ; și toțĭ au aerul de a ne spune, privindu-ne cu

www.dacoromanica.ro

brațele încrucișate : Ia să vedem cum o să-mĭ eșĭ d'aci ! Pricepeți dar că, de are cine-va cîtu-și de puțin cea ce numiți focul sacru, cată să se simțe arzînd ca în iad.

Nu m'am mirat de loc de fraza pe care mi'a atras Excelența Voastră băgarea de seamă, cu privință la Romînĭ, «care ar fi perdut chiar și dreptul de a se plînge pe care îl au cele din urmă Provinții turcești.» Găsesc des prilejul de a vedea monstre de acest soi, în care sunt calificat de *seid* sau cu alte titluri tot atît de creștinești. E de altmintrelĭ foarte lesne de priceput, că fie-care din cei ce cred că n'au alta de făcut de cît să curățe locul spre a-l lua, să dorească, pînă ce vor ajunge la dînsul, să facă ast-fel încît să se re'ntoarcă timpurile în care se mazileau Domnii precum se schimbă astăzĭ Pașii. Cată să mărturisim, că este aceasta un cĭudat mod de a se interesa de progresul și de prosperitatea Romînilor. Vă alătur copia unei scrisorĭ ce am priimit, de cîte-va zile, dela Bruxela, și care nu va putea decît să convingă pe Excelența Voastră că 'ntr'adevăr, precum o spuneți foarte bine, sunt hotărîți să nu cruțe nimic.

Sunt la țară de vre-o trei-zecĭ de zile și socotesc să mă 'ntorc în oraș săptămîna viitoare, fiind că trebue să merg în curînd la Slatina pentru a fi față la inaugurarea podului ce am pus să clădească pe Olt. Fîntânele sunt terminate la Bucureștĭ, pe toată 'ntinderea podului Mogoșoaei ; ele vor fi lăsate libere pentru public la 'ntoarcerea mea din Slatina. Nădăjduesc să pot face la aceeași epocă să se 'nceapă temelia unui teatru care a ajuns a fi una din cele mai neapărate trebuințĭ ale societăței noastre. Binefacerea fîntânelor se va întinde anul viitor pe cele-l-alte părți ale orașului ; sunt adăpate prin doo mașinĭ cu vapor, prin mijlocul cărora apa poate fi dusă în cătățime mare în părțile cele mai depărtate și mai înnalte. Îm place să cred, Domnule Conte, că nu mă veți învinui că am întrebuințat în acest scop suma în prin-

www.dacoromanica.ro

cipiu votată pentru înnălțarea unui monument, pe care modestia voastră v'a făcut să nu-l priimiți.—Orașul se reclădește în grabă după un plan regulat care mi'a costat multe osteneli ca să-l fac să fie adoptat fără prea multe murmururi din partea celor interesați. — Șoselele mele înnaintează de asemenea și fac chiar de acum să se simță, în mai multe părți, pe care odinioară nici nu se putea umbla, foloasele unei comunicațiuni lesnicioase. În deobște țara este fericită și pe cale de mare progres, ori și ce ar zice pretinșii ei apărători.

Nu voi să spun că nu mai sunt încă slujbași necinstiți și judecători pe tocmeală, și de sigur nimenea nu este de aceasta mai întristat decît mine ; dar ce să fac ? Să-i alungi ? Unde să găsești alții mai buni ? Excelența Voastră știe că suntem siliți să ne întoarcem într'un cerc vițios. Să-i predăm răsbunărei legilor ? Dar ele au lăsat acest fel de delicte în voea puterii discreționare a Prințului ; și chiar d'ar ființa o penalitate legală, unde să ieĭ judecători care să voească să o aplice ? să te slujești de puterea Domnească ? Da, cuiul de la dric, dar s'a sfîrmat. Nu trebue să uităm că tot acești indivizi vor chema a doa zi pe Domn să-l judece ei însi-și și să-l judece cu acecași lipsă de dreptate pe care e învinuit a o aduce în certile între particulari. Iată poziținea.— De la acest punct trebue să plece cine-va, de vrea să fie drept, ca să se rostească despre administrațiunea mea ; și dacă, ori care ar fi greutățile poziținii mele, am ajuns să pui oare-și care frîu pornirilor celor rele, așa în cît să nu mai îndrăznească lumea a se deda lor cu nerușinarea de altă dată ; dacă, în mijlocul acestei corupțiuni de care suntem învinuiți, am știut să fac să fie respectată puterea, păstrînd'o, nu voi zice numai curată de ori-ce mînjire, ci la adăpost de ori și care bănuială; dacă, cu toate că silit la unele cruțări pe care le-am amintit mai sus, m'am ținut în tot-d'auna în hotare potrivite astfel în cît nimenea să nu se 'ndoească că în cazul unui delict

www.dacoromanica.ro

învederat ce mi-ar ajunge la cunoștință, nicĭ o considerațiune nu m'ar opri să fac cea ce datoria ar cere ; dacă prin mijloace de nimic, care altă dată nu dădeau nicĭ un rod, am putut da naștere la isvoare noi de bună stare și ajunge la rezultate la care cu greu numai s'ar da crezămînt, socot c'ar fi nedrept cel care n'ar vrea să recunoască că este oare-șĭ care merit în toate acestea. E lesne de-a 'nvinui, cînd vrei să pui subt ochĭ, înrăindu-le, rănile unei societățĭ (și care oare n'are pe-ale sale?) pentru a arunca o vină guvernului, fără a ține seamă nicĭ de înbunătățirile ce el le va fi adus, nicĭ de ostenelile și de jertfile ce i vor fi costat, nicĭ de mărginitele mijloace ce are amînă.

O amăgire care des mă măgulește, Domnule Conte, este că, peste un an sau doi, cînd cea mai mare parte din lucrările ce am început vor fi gata, sau îndestul de înnaintate ca să poată fi judecate, veți bine-voi să ne ascultați ruga și să veniți să ne vizitați. Voi fi fericit atuncĭ să pot să vă arăt tot ce voi fi făcut și veți putea spune atuncĭ de sunteți mulțumit de ucenicul vostru, și de a corăspuns el cu vrednicie încrederei și generoaselor gîndirĭ ale Maiestății Sale Împăratului.

Mi'e teamă să nu vă fi obosit lungimea scrisoarei mele; e că am atîtea pe inimă pe care nu le pot spune decît voo ! Singur, într'adevăr, mă puteți înțelege ; de aceea pentru nimenea n'am o mai vie iubire, unită cu cea mai înnaltă considerațiune.

Subsemnat : BIBESCU.

Ex. S. generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Contele răspunde unei comunicărĭ a Prințului Bibescu, privitoare la cel mai mare din fiĭ lui, Prințul Basarab den Brancovenĭ, pe care Al-

www.dacoromanica.ro

teța Sa l'a făcut să intre în școala de la Saint-Cyr. Aceasta nu-i văzut cu ochĭ bunĭ de Guvernul Împărătesc, și contele nu tăgăduește că împărtășește părerea Guvernului.

Excelența Sa pune pe Prințul în stare de a cunoaște plîngerile ce acei care birfesc în contra administrațiunii Alteței Sale, îndreptează, în contra-I, Cabinetului din Sin-Petersburg. Cabinetul rusesc *„nu este nicĭ el la adăpostul pîrilor acestora"*. Contele poftește pe Prințul Bibescu să nu-și lase inima să fie înfrîntă de strigătele celor rău-voitorĭ.

Sin-Petersburg, 6 August 1847.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce aț bine-voit să-mĭ scrițĭ la $^{12}/_{24}$ Iulie, am arătat'o pe loc cancelarului, care cunoștea de mai 'nainte hotărîrea ce aț luat în privința fiului vostru cel mai mare. — Este sigur că această pildă ce aț dat administraților voștri putea să aibă neajunsurĭ, mai ales prin aplecarea spiritelor care-i semnul epocii de față, și dorința tinerilor Romînĭ de a merge să se formeze în Franța, orĭ unde și orĭ cum. Motivele ce v'au silit să treceț peste această greutate guvernamentală, care de sigur va sfîrși prin a vă pune piedicĭ, poate să tălmăcească hotărîrea ce aț luat'o ca părinte, dar, în calitatea-vă de cap al Statului, nu va fi nicĭ înțeleasă nicĭ pricepută de tineretul țării. — V'o spun din nou : neajunsul ce vă face poziținea voastră, e lucru de căpetenie, și de doresc ceva, e să mă înșel despre însemnătatea temerilor ce se leagă 'n mintea mea cu această împrejurare.

N'am văzut răspunsul contelui Nesselrode; dar, după cele ce mi'a spus, cred că a fost redactată în aceașĭ pornire.

Pentru acum, Principe, n'am să vă împărtășesc nimic deosebit și care să poată să vă ofere vr'un interes.—Nădăjduesc și doresc din toată inima ca strigătele celor de rău voitorĭ, să nu ajungă să vă facă să perdeț inima în îndeplinirea bunelor voastre gînduri în ce privește administrația în deobște, și justiția în deosebĭ. Îmbunătățirile ce veț isbuti să faceț într'una orĭ într'alta din aceste părț vor fi cele mai bune și

www.dacoromanica.ro

mai elocinte răspunsurĭ ce s'ar putea face celor ce bîrfesc în contra-ne; zic *în contra-ne.* căcĭ am subt ochĭ un act care învinueşte de-a dreptul Cabinetul Împărătesc de «nepăsare voită pentru tot ce se petrece în Principate, şi că Romînii au perdut chiar şi dreptul de a se plînge, pe care l'are azĭ cea din urmă din Provinţiile turceştĭ.»

Vedeţĭ după această mostră, că ei sunt hotărîţĭ să nu cruţe nimic, şi că cu toată simpatia Ministerului, patimile sunt tot aţîţate şi corifei lor tot neadormiţĭ. De aceea, ceea ce doresc şi aştept de la administraţiunea voastră cată să vă dovedească, Principe, ce preţ are pentru mine (în taina minţii mele) tot acest desfriu, şi stima şi sincerul prieteşug ce vă păstrez.

Subsemnat : KISSELEFF.

Ex. S. generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prinţul Bibescu.

Contele Kisseleff, făcînd aluziune la mişcarea din 1848, nădăjdueşte că *„acest troian ce trece peste Europa, nu va atinge nicĭ va turbura Principatele, a căror pace şi prosperitate sunt aşa de bine asigurate de pacea generală“.*

Sîn-Petersburg, 21 Martie 1848.

PRINCIPE,

Intîrzierea ce am pus în a răspunde la cele doo scrisorĭ ce mi-aţĭ făcut onoarea de-a-mĭ scrie, îm impune şi azi îndatorirea de a da de ştire Alteţii Voastre că întîmplările de fie-ce zi n'au îngăduit colegului meu de la Afacerile streine să se ocupe cu comunicarea ce i-am făcut, şi care cu toate acestea îşĭ va avea deslegarea peste cîte-va zile, după cum mi'a făgăduit.

Ştirile jalnice ce ne sosesc pe fie ce moment cu privinţă la

www.dacoromanica.ro

turburările ce se ivesc în Europa, atrag întreaga băgare de seamă a tutulor în deobște, și a fie-cărui în parte. De aceia, afacerile de fie-ce zi nu prezintă decît un interes de a doa treaptă.

Cu toate acestea, lovirea poate să isbească și în Principate, și să le tulbure liniștea, și îndrăsnesc să spui chiar prosperitatea, pe care le-o asigura așa de bine pacea și liniștea obștească, de care lumea se bucura chiar acu cîte-va zile. — Facă cerul să nu fie ast-fel, ci mintea sănătoasă și cuminția să lumineze și să călăuzească pe Romînĭ, a căror fericire îm va fi în tot-d'auna scumpă. Nădăjduesc că acest troian ce trece peste Europa, și care, mai tîrziŭ sau mai de vreme, își va avea reacțiunea sa, nu se va atinge de frumoasa-vă țară, și că supravegherea voastră, Principe, o va feri de amețeala ce a cuprins pe vecinii voștri.

Doresc aceasta din toată inima în interesul vechilor mei prietenĭ, și voi fi fericit să fiŭ încredințat că se va întîmpla.

Priimiți, Principe, omagiile prea devotatelor mele simțiminte și a desăvîrșitei mele considerațiunĭ.

Subsemnat : KISSELEFF.

Ex. S. Contele Kisseleff, către Em. S. Mitropolitul Neofit.

Contele se ridică 'n contra războiului pe ascuns pornit în contra Hospodarilor. Reamintește Mitropolitului că rolu-i este numai de pace și de 'mpăcare, și recunoaște năzuințile făcute în acest înțeles de P. S. S.

Sin-Petersburg, 20 Iunie 1844.

MONSINIORE,

Scrisoarea ce Eminența Voastră mi-a făcut onoarea de a-mĭ adresa la 23 Mai trecut mi'a ajuns bine, ca și cele de mai 'nainte și de m'am ferit a-i răspunde, veți bine-voi, Monsiniore,

www.dacoromanica.ro

să nu atribuiți aceasta de cît principiului ce mi'am impus să nu interviu de a dreptul în afacerile Principatelor și să mărginesc partea ce eau la dînsele în sfaturile ce Cabinetul împărătesc judecă cîte odată bun de a-mĭ cere. Azĭ chiar, simțimintele de respect ce am pentru Eminența Voastră mă 'mboldesc să rup tăcerea. Nu-i de loc în gîndul meu să intru în amănuntele acestui războiŭ pe ascuns care-mĭ pare că se cam face sistematic în contra tutulor Gospodarilor, orĭ care ar fi; probă strigătele neîntrerupte ce se ridicau în contra Prințului Ghica pe timpul administrațiunei sale, și care, din momentul retragere-i, tăcură de odată ca să se nască în urmă, mai violente și mai aspre, în contra Gospodarului actual.

In mijlocul acestei cĭocnirĭ de patimĭ și de intrigĭ, rolul Eminenței Voastre, precum Ea însă-șĭ l'a înțeles foarte bine, cată să fie numai de 'mpăcare și de pace, și cea ce ați făcut, Prea sfinte, ca să vă apropiați de Domn, dovedește sinceritatea cugetului vostru în această privință. De accea, nu pot de cît să poftesc pe Eminența Voastră să stăruească în această sfîntă muncă de pace și de unire cu desăvîrșire vrednică de firea Em. Voastre și de rangul înnalt ce-l ocupă în Biserică.

În cea ce privește, Monsiniore, atitudinea voastră față cu puterea și cu dușmanii ei, sunt convins că, păzind o neclintită neutralitate, înnalta-vă poziținne, unită cu virtuțile voastre personale, vă va asigura dreptul de a arăta, sincer și fără codire, abaterile sau exagerările unuia sau altora, și atuncĭ mijlocirea voastră nu va putea lipsi de a deveni pe cît de puternică pe atît de mîntuitoare pentru liniște, și prin aceasta chiar pentru binele real al țării voastre, a cărei soartă a fost în tot-d'auna obiectul viei îngrijirĭ a Curții protectoare.

Am onoarea de a fi, cu o înnaltă considerațiune, Monsiniore, al Eminenții Voastre prea smeritul și supus servitor.

Subsemnat: CONTE KISSELEFF.

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Reșid-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu.

După Reșid-Pașa, întîmplările ce s'au petrecut de curînd în Europa cată să deștepte cea mai vie îngrijire a Guvernelor.

Constantinopol, 18 Martie 1848.

PRINCIPE,

M'am grăbit să aduc la cunoștința M. S. I. Sultanului scrisoarea ce Alteța Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ adreseze la 1 Martie.

Întîmplările ce s'au petrecut de curînd în Europa cu o repeziciune spăimîntătoare, cată să deștepte cea mai serioasă îngrijire a Guvernelor ; e prin urmare o datorie pentru Înnalta Poartă să urmărească de aproape toate amănuntele aceste. De aceea, vă sunt foarte recunoscător, Principe, de graba cu care îm trimiteți așa de prețioase știrĭ, și sunt fericit de a Vă anunța că Augustul nostru Stăpîn este de asemenea foarte mulțumit de aceasta.

Prețioasele și rarele însușirĭ ce deosibesc pe Alteța Voastră sunt pentru Guvernul Împărătesc o sigură chiezășie a păstrarei ordinei și a liniștei în țările încredințate cumintei și luminatei voastre administrațiunĭ. De aceea nu cred de trebuință să-i arăt aci cîtă îngrijire și supraveghere trebue să fie desfășurate în împrejurările de față.

Păstrez plăcerea de a răspunde în curînd la cele-l-alte depeșĭ ale voastre care sunt încă în mîinile Sultanului, și, vă rog, Principe, să priimițĭ simțimintele de înnaltă stimă și de sincer prietesug, cu care am onoarea de a fi al Alteții Voastre prea umilitul și prea supusul servitor.

Subsemnat : REȘID.

www.dacoromanica.ro

Ex. S. generalul conte Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Generalul se gîndește cu temere la turburările ce pot isbucni în *frumoasa și bună Țara-Romînească.* După dînsul ar trebui să fie priviți cu ne 'ncredere streinii și Ungurii care ar fi iscoditorii de căpetenie ai turburărilor; trebue să se asigure Domnul de miliție, de ofițeri mai cu seamă, să concentreze batalioanele, să rechieme pe milițianii în concediu și să-i reîncorporeze pentru un servițiu pe timp dat, pe fie-care în județul său. Să revizuească dările ce se zice că sunt grele; să nu se intre în nicî o tranzacțiune cu oamenii ce au idei distrugătoare; unii să fie întemnițați; cei-l-alți goniți peste hotare. Generalul e de părere de a păstra, pentru toate cele-l-alte, nevătămat regulamentul atît în spiritul cît și în textul său.

Sin-Petersburg, 22 Aprilie 1848.

PRINCIPE,

Am priimit scrisoarea ce mi'ați făcut onoarea să-mi scriți, cu data de 3 August.

Cu o sinceră mîhnire am văzut că Alteța Voastră îm întă roște printr'însa știrea care ne și venise a unor încercări de dezordină, pe care Ea știuse să le năbușească chiar de la ivirea lor. Doresc foarte mult ca acelaș lucru să se întîmple pe viitor, de cum-va va căta să mai apară încă în Țara-Romînească spiritul de neascultare; — știu cît de grea Vă e sarcina, — fiind dat mai ales marele număr de streinî care, cei mai mulți, sunt iscoditorii acestor urzirî revoluționare.

Sprijinul ce vă va oferi generalul Duhamel vă va fi de un bun și folositor ajutor, și mă bucur că văd această misiune încredințată unui om așa de oțelit. Eu unul cred că propovăduirea cea mai primejdioasă pentru Principate e a Ungurilor, și că cel mai bun mod de a se apăra în contra-i ar fi să fie ocrotiți sătenii de abuzurile ce se făptuesc în contra lor, și, la nevoe, să fie chiar revizuite diferitele dărî la care au fost supuși și care se zice că sunt grele.

www.dacoromanica.ro

Gîndesc că miliția, fiind regulat îngrijită, cată să fie devotată guvernului, și, de sunt toți capii săi ca Salomon și alții de aceiași valoare, nu-i de ce să fie bănuită purtarea lor; — dar în acelaș timp, ofițerii trebue să fie bine supraveghiați; — și, dîndu-se totuși colonelilor dreptul de a-i alege, cată să li se impue răspundere despre purtarea lor pe viitor. Cuget, Principe, c'ar fi bun de a concentra batalioanele pe cît se va putea, spre a le supraveghea mai bine și a le da o instrucțiune militară mai solidă. — Cred asemenea că s'ar putea face un apel la miliținii congediați, care vor fi reîntrupați pentr'un serviciu pe timp dat fie care în județul său. — Formînd din ei companii ne-mișcătoare, veți mări puterea militară, cea ce 'n zioa de acum nu poate fi nefolositor, și veți ușura serviciul batalioanelor, oferindu-le putința de a se deprinde mai mult cu exercițiul armelor de foc.

După cele ce am aflat despre Bulgaria, cată să presupunem că această țară e bîntuită de comunism, și că propovăduirea revoluționară se așteaptă la turburări ce cată să isbucnească în această țară, ca și în alte Provinții ale Împărății turcești. De-ar fi așa, cordonul Dunării ar fi un bun mijloc, de nu spre a rupe de tot, cel puțin spre a opri prea marea înlesnire de comunicații între cele doo maluri. — În deobște, nu se pot lua îndestule măsuri asigurătoare spre a feri frumoasa-vă și bună țară de boala lipicioasă ce bîntue Europa, și care pare că o duce la o disolvare totală. Ar fi, pentru mai multe pricini, foarte de dorit să se ajungă la acest sfîrșit făr'a alerga la ajutoare streine, și doresc din fundul sufletului, în interesul Țării-Romînești și al Vostru, să se 'ntîmple așa.

Din toate cîte V'am spus acuma, scumpul meu Principe, vă puteți convinge de interesul sincer ce am pentru vechii mei prieteni și cît inima-mi dorește să-i văd scăpați de urmările ce dezordinele pot aduce, și cată să aducă, și care de sigur vor fi crunte pentru țară.

www.dacoromanica.ro

Lucrul de căpetenie, după părerea mea, ar fi de a înlătura aceste dezordini de mai 'nainte, depărtînd din centrul populațiunii pe oamenii care visează schimbări peste putință; — nu-i pace nici tranzacțiune de făcut cu iscoditorii de turburări, și nu trebue mai ales să crează cine-va în făgăduințele lor. Întemnițarea [1] și trimiterea peste graniță ar fi, cred eu, mijlocul cel mai sigur de apărare în contra proectelor lor surpătoare, ș'apoi păstrarea cu sînțenie, în toate cele-l-alte, a regulamentului, în spiritul și textul său.

Cutez să nădăjduesc că prin tăria caracterului Vostru și o bună înțelegere cu generalul Duhamel, veți străbate cu isbîndă această criză și că veți avea titluri noi la recunoștința administraților voștri, ca și la 'ncrederea și la recunoștința Ministerului Împărătesc care vă va ajuta în tot-d'auna.

Priimește, Principe, reînnoirea asigurării tutulor simțimintelor de stimă și de prieteșug ce-mi cunoașteți de atîți ani, și păstrați p'ale voastre prea devotatului vostru servitor.

Subsemnat: KISSELEFF.

---

1) Prințul nu urmă, în această împrejurare, toate povețile prietenului său generalul Kisseleff : generalul Duhamel, trimis de Țar în Principate, cerînd să fie exilat Eliad, — unul din capii mișcării de la 1848, — Prințul răspunse generalului: «Îl voi pedepsi, *de-mi dovedești că e vinovat, dar nu voi făptui nimic în contra dreptății.*» Apoi, trimițind bani lui Eliad, îl îmboldi să se ascundă cît-va timp, pentru a dezarma mînia generalului Duhamel. Această purtare a Prințului Bibescu avu drept urmare de a nemulțumi guvernul Împărătesc, în ochii cărora Prințul păru că n'are vîrtoșie, și de a răci simpatiile pentru dînsul ale marei Protectoare de la Nord.

www.dacoromanica.ro

Ex. Sa Reșid-Pașa, către Alteța S. S. Prințul Bibescu.

Răspuns la o scrisoare adresată de Prințul Bibescu lui Reșid-Pașa cu prilejul înlocuirei lui în postul de mare vizir.

Constantinopol, 21 Maiŭ 1848.

PRINCIPE,

Cu inima plină de recunoștință viu astă-zĭ să vă mulțumesc de 'ndatoritoare-vă scrisoare. Găsesc în ea expresiunea acelui sincer prietesug, de care Alteța Voastră mi-a dat pînă acum atîtea semne.

Nu cred să am nevoe să vă reînnoesc, Principe, asigurarea iubirei din inimă ce am pentru Alteța Voastră. De această iubire m'am molepsit pentru tot-d'auna și, la putere ca și în viața privată, o voi păstra ca o prețioasă amintire a relațiunilor noastre.

Mă voi crede, Principe, fericit de a mă fi putut arăta vrednic de aprobarea atît de măgulitoare cu care vă rostițĭ pentru mine; e o nespusă mîngîere pentru inima mea.

Am tarea convingere că spiritul luminat și intențiunile binevoitoare ale augustului nostru Suveran vor ști să ducă politica Guvernului săŭ pe drumul cel mai potrivit.

Priimițĭ, Principe, expresiunea înnaltei mele stime și credețĭ în sinceritatea prietenii mele.

Subsemnat: REȘID.

Rifat-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Rifat-Pașa arată Prințului că Telat-Efendi, membru al Consiliului superior de justiție, merge 'n Principate însărcinat cu o misiune.

www.dacoromanica.ro

30 Mai 1848.

ALTEȚĂ,

Guvernul împărătesc a dat lui Telat-Efendi, unul din membrii consiliului superior de justiție, însărcinarea de a merge în Principatele Țării-Romînești și Moldovei.

Această însărcinare are de scop de a ține aceste Principate în poziținea ce li s'a făcut prin statutele organice, după cum Alteța Voastră va vedea din instrucțiunile ce are acest funcționar.

Am intima convingere că Alteța Voastră nu va lipsi de a face o vrednică priimire comisarului Innaltei Porți și de a-i da concursul necesar pentru îndeplinirea unei opere menite să 'ntărească poziținea Țării-Romînești.

Această convingere o trag, Principe, din rarele însușiri ce deosibesc pe Alteța Voastră și din îngrijirile necontenite ce Ea nu încetează de a consacra bunei stări a țărilor încredințate administrației Ei luminate.

In ceea ce mă privește, mă folosesc cu grabă de acest prilej ca să mă recomand continuării prețiosului vostru prietășug, în schimbul simțimintelor de înnaltă stimă ce am pentru Alteța Voastră, și de care o rog să priimească aicĭ o noo și foarte sinceră asigurare.

Am onoarea de a fi, cu cel mai adînc respect, al Alteței Voastre, prea umilitul și prea supusul servitor.

Subsemnat: RIFAT.

Ex. S. Contele general Kisseleff, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Excelența sa povățuește pe Prinț să nu se dee 'ndărăt în fața revoluționarilor, să rămînă în luptă pe cît puterile îl vor lăsa: «*Dosirea*

www.dacoromanica.ro

oamenilor onești, — zice el, *— ar face loc nemernicilor care n'au în vedere de cît dezordini, dărîmări, și totul numai în interesul lor exclusiv și personal.»*

Pawlovsa, 29 Iunie 1848 [1]).

PRINCIPE,

D. Gramont vă va îmmîna aceste cîte-va linii ce vă adresez ca răspuns la scrisoarea-vă din 16 Mai, pe care mi-a dat-o cu credință după o lungă și premejdioasă călătorie. El ne-a sosit în mijlocul holerei, care s'a năpustit acum pe capitală, și cu toate astea și'a așezat copii și are să ne părăsească ca să se întoarcă acasă și lîngă A. Voastră. L'am revăzut cu o nespusă plăcere și cu atît mai mult că l'am găsit tot cum îl cunoscusem odinioară, — tot devotat capului său, — și devotat cu sinceritate și lealitate. Am vorbit multe de A. Voastră, Principe, și de Țara-Romînească și ne bucuram de starea mulțumitoare a afacerilor, cînd știri nesigure ne-au ajuns despre unele întîmplări neplăcute, a căror însemnătate nu o pot ști încă, neaflînd nimic pozitiv pîn'acum despre natura lor.—De aceea, nu voi vorbi mai mult de dînsele, gemînd numai asupra nebunii oamenilor care caută o îmbunătățire îndoioasă, jertfind un bine real, pe care-l pierd fără a-l mai putea găsi;— nu vorbesc de cît de cei rătăciți, căci pentru capi, lucrul se schimbă. Ei știu ce vor și sunt harnici, inimoși, pe cît de slabi le sunt protivnicii, — care, cei mai mulți, prin lipsă de hărnicie, — să lăsă să fie prinși și stăpîniți.

Nădăjduesc că bunul spirit romînesc nu va lăsa unei mîini de stricați dreptul să ducă populațiunea după placul lor, — că se va resgîndi lumea, — și că ordinea, de este într'adevăr turburată, își va relua puterea în interesul tuturor și'în al fie-cărui-a în parte. — Lucrul de căpetenie e să nu perdeți

[1]) Scriind această scrisoare, Contele Kisseleff nu știa de întîmplările ivite în Țara-Romînească la 11 Iunie 1848.

www.dacoromanica.ro

inimă și din contra să vă credeți dator să rămîneți în luptă pe cît vă vor lăsa puterile și pe cît timp veți avea în conștiința-vă intima credință că puteți fi folositor. Dosirea oamenilor onești ar lăsa loc nemernicilor care n'au în vedere decît dezordini, dărîmări, și totul numai în interesul lor exclusiv și personal.

Subsemnat: KISSELEFF,

D. C. de Kotzebue, consiliar de Stat și consul general al Rusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Intr'o comunicație oareșî cum liberă prin formă, D. Consul general al Rusiei protestează în numele Guvernului său în contra schimbărilor de curînd introduse [1]), și vestește pe Prințul Țării-Romînești că fiind date împrejurările de față, consulatul general al Impăratului tuturor Rusiilor cată să-și înceteze funcțiunile.

București, 12 Iunie 1848.

ALTEȚĂ.

In împrejurările de față consulatul general al Maiestății sale Impăratul tutulor Rusiilor cată silit să-și înceteze funcțiunile.

Vestind de plecarea Sa pe Alteța Sa Hospodarul Țării-Romînești, subsemnatul, luînd în considerațiune că această stare de lucruri a fost adusă printr'o vădită păsire 'n contra dispozițiunilor regulamentului organic, întemeiat pe dispozițiunile tractatului din Adrianopol, protestează formal în contra tuturor preschimbărilor de curînd introduse.

El roagă pe Alteța Sa să priimească asigurarea înnaltei sale considerațiuni.

Subsemnat: CH. de KOTZEBUE,
Consiliar de Stat.

---

[1]) Mișcarea din 1848 se făcuse la 11 Iunie. Prințul subsemnase o noă constituțiune.

www.dacoromanica.ro

D. Carol de Kotzebue, către A. S. S. Prințul Bibescu.

D. de Kotzebue scrie Prințului Bibescu că Împăratul este supărat de nerecunoștința și de lipsa de respect a Romînilor care au rămas surzi la toate îndemnurile Guvernului Impărătesc. Arată Alteței sale că trupele rusești, intrate în Moldova pentru a păstra ordinea, aŭ să lase locul trupelor turcești. Maiestatea Sa încredințează Porții Otomane grija de a reîntemeia ordinea în Țara-Romînească.

Galați, 8 Iulie 1848.

PRINCIPE,

In noaptea de 5 spre 6, am priimit scrisoarea ce Alteța Voastră mi-a făcut onoarea de a-mĭ adresa, cu data de 2 ale acestei lunĭ. A doa zi îmĭ veni o invitare din partea D-lui General Duhamel de a mă duce la Bîrlad, și mă hotărîi să poftesc pe D. Călinescu să-șĭ amîne plecarea pînă la reîntoarcerea mea ca să pot fi în stare, Principe, să vă dau noutățĭ pozitive.

Cu multă părere de răŭ cată să spun Alteții Voastre că ele nu sunt bune. Maiestatea sa Impăratul a fost foarte supărat de nerecunoștința Romînilor, de lipsa de respect ce au arătat la toate îndemnurile noastre. Trupele noastre, care n'au ocupat Moldova decît cu scopul numai de a opri acolo o isbucnire ca cea din Bucureștĭ, se vor întoarce în Rusia îndată ce vor fi înlocuite cu trupele turcești. Maiestatea Sa lasă Porții grija de a re'ntemeia ordinea în Țara-Romînească. Suliman-Pașa cată să sosească în curînd la Bucureștĭ, avînd depline puterĭ din partea Guvernului săŭ și însoțit de Emin Effendi, primul dragoman al Porții. Vor să 'ncerce mijloace de împăcare.

In ce mă privește, am priimit ordinul de a rămînea la Galațĭ. N'am inima, Principe, să vă scriu mai mult; binevoițĭ însă să credețĭ în simțimintele nestrămutate de înnaltă

www.dacoromanica.ro

considerație și de sinceră iubire cu care am onoarea de a fi al Alteței Voastre, prea devotatul servitor.

Subsemnat: CH. KOTZEBUE.

Contele de Nesselrode, către A. S. S. Prințul Gheorghe Bibescu.

Învățămîntul de tras din această scrisoare e că Rusii i place mai bine ca Prințul Bibescu să nu reie puterea. S'a arătat prea liberal.

Petersburg, 17 Decembre 1848.

PRINCIPE,

Împăratul a luat cunoștință de scrisoarea ce Alteța Voastră i-a adresat din Moldova, cu data de 4 Octombre.

Cutez a vă chiezășui că greșiți cînd credeți că 'nvinuirile dușmanilor voștri au putut avea vr'o înrîurire asupra părerii Maiestății Sale. Urmărim de prea aproape tot ce se petrece 'n Principate pentru ca să poată calomnia sau clevetirea să pătrunză pe lîngă noi. Streină de personalitățile, de patimile și de rivalitățile diferitelor partide din Țara-Romînească, Curtea Împărătească are de principiu să nu-și întemeie judecarea decît pe fapte a căror nesminteală și adevăr i-au fost învederate prin propriele-i cercetări și un control conștiințios.

Ar fi nefolositor de a arăta aci șterpe păreri de rău despre fapte desăvîrșite pentru tot-d'auna, ce au adus o catastrofă pe care am deplîns'o foarte viu și care a pus capăt carierei voastre politice. De cînd ați abdicat postul înnalt ce ocupați, propriele-vă cugetări se vor fi îndreptat spre cele din urmă întîmplări, spre cele din urmă acte ale administrațiunii voastre. Ele au fost ispășite într'un mod prea crunt pentru ca să poată azi lăsa loc la vr'un alt simțimînt decît acela al unui interes

www.dacoromanica.ro

sincer pentru soarta-vă, și sunt însărcinat să vă arăt acest interes din partea Împăratului.

Maiestatea Sa se 'ntemeie de altmintrelĭ pe nobleța simțimintelor voastre pentru a fi sigură că veți ști a pune în atitudinea Alteții Voastre toată cuminția necesară spre a nu da hrană spiritului de facțiune, și mai ales spre a nu se putea sluji intrigĭ politicĭ de numele vostru în folosul unor uneltirĭ vinovate care ar turbura din nou liniștea obștească pe care Curtea ocrotitoare ține atît de mult să o reîntemeeze pe trainicĭ baze în Țara-Romînească. Tocmai spre a aduce la desnădejde orĭ ce asemenea încercare, va trebui să pue de azĭ înnainte Alteța Voastră o deosebită grijă. Îndeplinind în conștiință subt acest raport datoriile ce-i impun patriotismul săŭ și glasul onoarei, va putea în tot-d'auna Alteța Voastră să se bizuească pe sufragiul Împăratului și pe binevoitorul interes al Maiestății Sale.

Facă cerul, Principe, ca, în sînul vieții private, să găsiți liniștea și odihna ce sunt atît de dorit după asprele 'ncercărĭ care v'au fost date de sorțĭ. E sincera dorință ce formez, reînnoindu-vă asigurarea înnaltei mele considerațiunĭ și a nestrămutatei mele afecțiunĭ.

Subsemnat : Conte de NESSELRODE.

Revoluțiunea se făcu la 11 Iunie. Fusese precedată de o încercare de asasinat în contra Prințului.

Mișcarea din 1848 nu fu însă 'ndreptată în contra lui ; — oamenii înțelepți înțelesese că numai el putea scăpa situațiunea ; — cea ce se ataca era protectoratul Rusiei. De aceea, capii mișcărei rugară pe Alteța Sa să păstreze puterea ca să ferească țara de răsboi civil.

www.dacoromanica.ro

De mult timp pipăit despre cestiunea de ar fi momentul priincios unui asemenea proect, Prințul povățuise să nu se facă, sigur că făptuirea lui ar fi în mod silit urmată de o intervenire armată a Rusiei și a Porții, și probabil de perderea, pentru țară, a unora din drepturile-i recunoscute, cu atîta greutate recucerite.

Totuși este adevărat că, în fața faptului săvîrșit, Domnul se 'nvoi să proclame constituțiunea cea nouă, și să formeze un cabinet nou, ales printre capii mișcării. De sigur c'ar fi urmat să guverneze, cu nădejdea de a feri Țara-Romînească de nenorocirile ce prevedea, de n'ar fi înțeles că nu-i va fi cu putință să 'nfrîne tăria oareșî cărui curent. Nevrînd să ee asupră-și răspunderea intrărei armatelor streine pe pămîntul romînesc, — el, care la 'nceputul frămîntării, nu priimise ce-i oferea [1]) generalul Kisseleff, de a trimite cîte-va regimente de Cazacĭ care să păstreze ordinea în Țara-Romînească, — abdică la 14 Iunie 1848 și se retrase 'n Transilvania.

Anarhia în sînul Guvernului, intrarea Rușilor în Iași, a Turcilor în Bucureștĭ, o sîngeroasă ciocnire a trupelor turcești și romînești chiar în capitală, apoi în sfîrșit tractatul de la Balta-Liman, care răpi Principatelor dreptul suveran de a-și alege pe Domnii lor, și reduse durata domnii acestor din urmă la șapte anĭ (ca și înainte de 1829), eată faptele însemnate de la sfîrșitul acestui period.

---

[1]) Vezĭ t. II, scrisoarea generalului Ioan E. Florescu către autorul acestei cărți.

www.dacoromanica.ro

CESTIUNE ATINGĂTOARE

DE

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PUBLIC

www.dacoromanica.ro

CESTIUNE ATINGĂTOARE

DE

ÎNVĂȚĂMÎNTUL PUBLIC

EXPUNERE

Cît timp domniră 'n Principate Prinții fanarioți, limba grecească fu singura temelie a educațiunei romînești. Cu reîntoarcerea la putere a Prinților pămîntenĭ, limba lui Omer fu cu atît mai nemilos osîndită, cu cît, timp mai bine de un veac, luase în școlile noastre locul limbei naționale.

Această reacțiune puternică, dar lesne de 'nțeles, contribui mult a 'ntîrzia, în Țara-Romînească, desvoltarea învățămîntului.

Școlile romînești, neavînd nicĭ o traducere a autorilor studiați în liceele din Statele luminate ale Europei, aflîndu-se în lipsă de un învățămînt superior îndestulător, și în putință de a aduce la stare coaptă inteligința școlarului, desăvîrșindu-i cunoștințile și înnălțîndu-i mintea, eși de aci că pentru un timp se popri propășirea studiilor. Urmarea firească a acestei stărĭ de lucrurĭ fu că mai toate familiile ce aveau amînă mijloacele trebuincĭoase pentru a-șĭ crește copii în străinătate, i trimiseră 'n Franța ș'în Germania.

Educațiunea lor, în punctul de vedere intelectual, era acolo, ș'în mod sigur, pe deplin chezășuită, — găsind elemente complecte de studii și profesorĭ foarte bunĭ, — dar, alăturĭ de

www.dacoromanica.ro

aceste foloase, cîte neajunsuri, cîte primejdii chiar! Copilul, mai apoi studentul, departe de țara, departe de familia sea, își uita cu 'ncetul limba. Încredințat, cele de mai multe ori, unor corespondinți tineri, lăsat une ori în voea lui, se găsea în curînd pradă, fără apărare, a tutulor poftelor care pîndesc vîrstele cele tineri în orașele mari ca Parisul și Viena.

Foarte îngrijit de această stare de lucruri, Prințul Bibescu se hotărî s'oprească tineretul romîn «să dosească din țară la o vîrstă în care reamintirile moșii părintești, netrainice încă, sfîrșesc prin a se șterge, lăsînd locul unor întipăriri a căror urmă de obiceiu este de a-i face streini printre ai lor, și nedestoinici de a înțelege treburile țării lor.»

A înființa în București,—pe modelul celor mai bune școli din Franța,—un liceu francez în special consacrat studiului limbelor antice, istoriei și științelor; a face ca 'ntregimea acestor cursuri să coprindă un period de zece ani; a face ca 'ntr'însul limba romînească să fie limba cursurilor, dar întîiu numai în mod lăturalnic, adică pînă cînd se vor fi dobîndit în limba națională cărțile necesare, și se vor fi format profesori în stare să se 'ndeletnicească cu dînsa, în mod care să poată da roade, în diferitele cursuri de știință și de istorie; a înnălța nivelul studiilor primare și secundare, în care limba romînească ar fi neclintit păstrată; a funda mai tîrziu sucursale ale liceului din București, și, — treptat după trebuințî, — școli speciale în care ar intra școlarii la eșirea din liceu, eată planul la care se opri Prințul Bibescu.

Spre a-și atinge scopul, Prințul se adresă Guvernului regelui Ludovic-Filip și prietenilor ce avea în Franța. Întîlni pretutindeni aceași grabă de a-i veni în ajutor. — Liceul se deschise la începutul anului 1848.

www.dacoromanica.ro

Scrisoare către D. D..., profesor la colegiul Louis-le-Grand.

Prințul arată D-lui D..., profesor *la Colegiul Louis-le-Grand,* proectul său privitor la învățămîntul public în Țara-Romînească, și-l roagă să ie parte la dînsul.

București, 14 Mai 1847.

DRAGUL MEU CONȘCOLAR,

Școlile mele îm pricinuesc îngrijire și supărare. Iată aproape 25 de anĭ de cînd funcționează, întrebuințînd limba romînească ca element principal fără să fi dat vr'un rod, precum nu vor produce vr'o dată nimic bun, cît timp instrucțiunea superioară va urma a se tîrî în făgașul cel rău în care a fost aruncat prin unul din acele excese ce le aduc reacțiunile.

Cînd țara era guvernată de către Grecii din Fanar, limba elinească forma temelia educațiunii noastre, spre marea pagubă, ce e drept, a idiomului național, care era cu totul părăsit. Cînd ne scăparăm de acești guvernatorĭ străinĭ, ura pe care le-o purta lumea se resfrînse asupra limbei lui Omer, care fu la rîndu-i gonită din școlile noastre, și căzurăm în excesul opus, adică nu mai vrurăm în ele de cît romînească. Înțelegețĭ însă că o limbă atît de săracă încă, care n'are nicĭ literatură proprie nicĭ traducerĭ de nicĭ un fel, e foarte puțin priincĭoasă spre a sluji de călăuză a luminării, înnainte de a se fi luminat însă-și prin frecare cu limbele cele învățate și înnainte de a se fi împrumutat puțin cîte puțin de la ele cu bogățiile prin care ele strălucesc. Urmează de aci că cei dintre tinerii noștri ai căror părinți se bucură de oare-șĭ care dare de mînă, es din țară ca să meargă să caute aiurea și mai ales la D-Voastră, o învățătură pe care n'o găsesc aci, și pe care în deobște nu o capătă acolo în mijlocul acestei mărĭ pline de stîncĭ pe care le 'nfățișează capitala voastră celor ce au nesocotința de a se

www.dacoromanica.ro

arunca într'însa fără cîrmaciŭ nicĭ bussolă, la o vîrstă la care e prea ușor de a se da afund.

Am format decĭ proectul de a împlînta aci cea ce mergem să căutăm la D-Voastră cu prețul a atîtor cheltuelĭ și primejdii și viu să vă rog să luați partea-vă din această sărcină, ca să-mĭ ușurați făptuirea părții ei celei mai grele.

Nu-mĭ ascund mărimea greutăților ; voi avea de 'ndeplinit cele patru condițiunĭ ale lui Lucian : Καὶ πόνου πολλοῦ, καὶ χρόνου μακροῦ, καὶ δαπάνης οἱ σμικρᾶς, καὶ τύχης δεῖσθαι λαμπρᾶς.

Dar, stăruința nu-mĭ va lipsi. Timpul, nădăjduesc că Dumnezeu mi-l va lăsa ; orĭ-cum, cei care vor veni după mine vor privi ca lucru de conștiință să urmeze pe această cale, o dată ce le va fi ea deschisă. Banĭ, am de acum îndestui ca să-mĭ pun mașina în mișcare și voi găsi în tot-d'auna pentru trebuințele ce se vor ivi mai tîrziu. Oamenii cu talent și zel, *hoc opus, hic labor!* din fericire însă aveți la D-Voastră mai mulți de cît vă trebue și nu mă îndoesc c'aș putea atrage pe acei de care voi avea nevoe, punîndu-le înnainte foloase îndestul de marĭ pentru ca ei să se lase să fie momiți. Am chiar în gînd să rog Guvernul francez să urmeze de a-i privi ca slujind în Franța, ca să nu fie ei lipsiți de drepturile lor universitare, căcĭ n'aș vrea să am decît oamenĭ de meserie și practicĭ.

Voesc să 'ncep prin a întemeia în capitala noastră un liceu, așezat pe aceeași temelie ca și cele mai bune liceurĭ ale voastre, rămănînd să se 'nființeze mai tîrziu sucursale în diferite alte puncte. Presupuneți un moment liceul Ludovic cel mare mutat în București, cu personalul său, cu administrațiunea sa interioară, cu profesorii săi, cu programa sa de studii ! O vedeți :

«Je suis ambitieux, tout homme l'est sans doute».

[Sunt ambițios, și orĭ-ce om de sigur este ambițios.]

Școlarii mei ar eși d'aci ca să treacă 'n școlĭ speciale, pe

www.dacoromanica.ro

care socot să le 'ntemeiez cu încetul, ast-fel ca, peste vr'o zece anĭ, posturile publice, la care astăzĭ orĭ-ce individ ce abia ştie să-şĭ iscălească numele, crede că are drept, să nu mai poată fi moşia decît acelora care vor putea dovedi după lege că şi'au însuşit o serie de studii îndestulătoare şi de cunoştinţe covărşitoare cu pretenţiunile pe care ar putea să le aibă.

Limba romînească va fi în deosebĭ păstrată pentru studiile primare şi secundare, al căror nivel mă bizuesc că-l voi ridica, şi care se vor face în şcolĭ particulare; nu se vor sluji însă de dînsa de cît în mod lăturalnic în liceul meu, unde va fi înlocuită prin limba franceză, pînă cînd vom fi dobîndit, în graiul naţional, cărţile neapărate, şi vom fi format profesorĭ în stare de a se sluji de dînsul în mod rodnic la diferitele cursurĭ de ştiinţe şi de istorie.

Eată, dragul meu conşcolar, proiectul la care te rog să iei parte, rămănînd să-i aducĭ preschimbările pe care le vei crede de cuviinţă, căcĭ viu să-ţĭ propun locul de provizor [1]) în liceul meu, de bine-voeştĭ să-l priimeşti şi să-ţĭ uneştĭ ast-fel numele cu opera care e menită să aibă cea mai mare înrîurire asupra regenerărei unui popor, pentru care vechiul nostru prieteşug nu poate să-ţĭ insufle de cît interes. Te las stăpîn pe condiţiunĭ despre care te vei înţelege cu Doctorul P..., pe care-l cunoştĭ şi care, în această privinţă, are din parte-mĭ, depline puterĭ. Aştept cu nerăbdare şi cu nădejde bună răspunsul D-tale.

«*Matri tuae plurimam salutem.*»

---

[1]) Provizorul francez nu 'ngrijeşte ca cel romîn numai de internat: el e capul, directorul liceului. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

A. S. S. Prințul Bibescu, către Ex. Sa Ministrul Instrucții Publice al Franții, Contele de Salvandy.

Prințul arată Contelui de Salvandy proiectul său de-a organiza stabilimentele de instrucțiune publică din Țara-Romînească pe planul celor mai bune colegii din Franța și roagă pe Excel. Sa Ministrul să-i dee prețiosul său concurs.

București, 9 Octombre 1847.

DOMMULE MINISTRU,

Vrînd să pun instrucțiunea publică în raport cu desvoltarea treptată ce s'a desfășurat în Țara-Romînească în toate cele-l-alte rămurĭ ale administrațiunii, am crezut că nu pot trage dintr'un mai bun isvor elementele ce ne lipsesc ca să ajungem la acest scop, de cît cerîndu-le Universității Franții, acest nemărginit focar de lumină, care radiază asupra Europei întregĭ.

Scopul meu e de a organiza stabilimentele de instrucțiune publică, în acest Principat, pe planul celor mai bune colegii din Franța, apropriindu-le tot de o dată mijloacelor de care poată să dispună țara pentru această țintă. Dar poate că va fi oare-șĭ care greutate pentru noi să găsim, în sînul Universității, personalul necesar pentru scopul nostru, dacă, priimind aceste condiții, profesoriĭ aleșĭ de noi s'ar vedea, la reîntoarcerea lor în Franța, amenințațĭ să-șĭ pearză drepturile ce se țin de calitatea de membru dintr'acest corp învățat.

Dacă, din contra, aceste drepturĭ s'ar găsi chiezășuite formal în contra orĭ cărei întîmplărĭ, aceiașĭ profesorĭ ar priimi fără îndoeală propunerile mele, cu atît mai multă grabă, cu cît, de altmintrelea, ar găsi în ele foloase îndestul de marĭ.

Viu, prin urmare, Domnule Ministru, să rog pe Excelența Voastră să bine-voească să hărăzească această chiezășie profesorilor pe care Universitatea va fi în stare să mi-i procure,

www.dacoromanica.ro

și să crează în însemnătatea serviciului ce veți aduce Țării-Romînești și mie personal.

Vă rog, Domnule Ministru, să priimiți asigurarea înnaltei mele considerațiuni.

Subsemnat: GHEORGHE BIBESCU.

Ex. S. Ministrul Instrucțiunii publice din Franța, conte de Salvandy, către A. S. S. Prințul Bibescu; răspuns la scrisoarea A. S. cu data din 9 Octombre 1847.

Ex. S. Ministrul făgăduește Prințului tot concursul său; i aduce la cunoștință hotărîrea ce a publicat, și prin care «*este asigurată păstrarea drepturilor cîștigate în Universitatea din Franța, membrilor Universitarî cărora ar fi îngăduit să 'mplinească funcțiunî d'ale învățămîntului public în Țara-Romînească.*»

Paris, 26 Noembre 1847.

PRINCIPE,

Domnul Ministru al Afacerilor streine mi'a îmmînat scrisoarea pe care Alteța Voastră mi'a făcut onoarea să-mî adreseze în zioa de 30 Octombre trecut, ca să-mî propue să dau voe unor membri ai Universității din Franța să intre în serviciul instrucțiunii publice în Țara-Romînească, ei păstrându-și totuși rîndul și drepturile dobîndite în Universitatea din Franța.

Gîndirea liberală care a insuflat această propunere, face prea mare cinste marei instituțiunî a cărei direcțiune mi'este încredințată, pentru ca să nu mă grăbesc să intru în privirile nobile ale Alteții Voastre. Franța va fi în tot-d'auna gata să-și dee concursul, ca să grăbească propășirile învățămîntului public și să-și aducă ast-fel piatra la desvoltarea civilizațiunii moderne.

Ca să corăspund dorințelor Alteții Voastre, am publicat la 15 Noembre corent, o hotărîre din care alătur aci o copie,

www.dacoromanica.ro

și prin care este asigurată păstrarea drepturilor cîștigate în Universitatea din Franța, membrilor sus zisei Universități, care, cu voea marelui Maestru, vor fi chemați să împlinească funcțiuni în învățămîntul public din Țara-Romînească.

Alteța Voastră va vedea în acest act un semn nou al interesului ce ia Guvernul Regelui la prosperitatea unei națiuni prietene, și la isbînda administrațiunii unui Prinț care arată într'un mod atît de delicat și de înnalt, ce bune amintiri a păstrat din șederea-i în patria noastră.

Sunt pornit să pun în serviciul Alteții Voastre toate năzuințile mele ca să hotăresc pe membrii Universității din Franța să priimească propunerile ce vin de la Guvernul Țării-Romînești. Îm trebue însă, ca să isbutesc, să cunosc hotărîrile pe care Alteța Voastră ar avea gîndul să le ee cu privință la remunerațiunea de care se vor bucura funcționarii francezi în institutele romîne, și la cheltuelile de călătorie ce le vor fi date pentru a se duce acolo.

Alteța Voastră știe de sigur că Franța posedă școli latine la Constantinopol, și că, de curînd, a întemeiat o școală chiar la Atena.

Îm propun pe viitor să fac să fie inspectate aceste institute, din doi în doi ani, de către inspectori generali ai Universității Franții. D'ar fi aceasta pe placul Alteții Voastre, aș putea să dau acestor funcționari însărcinarea de a merge 'n Țara-Romînească ca să cerceteze acolo direcțiunea dată studiilor de către profesorii francezi alăturați școlilor țării. Aceste vizite ar avea drept urmare de a ațința zelul profesorilor și de a păstra printre dînșii tradițiunile metodelor franceze. Ar fi, oareși cum, desăvîrșirea gîndirei luminate a cărei vrednică inițiativă a fost luată de Alteța Voastră.

Trimit, alăturat aci, Alteții Voastre un raport prezintat Regelui Francezilor de către Ministrul Instrucțiunii publice, la 3 Martie 1843, despre situațiunea învățămîntului secundar,

www.dacoromanica.ro

la sfîrșitul căruia se găsesc programele de studii ale subt-colegĭurilor. Dacă alte documente ar putea să vă fie folositoare, m'aș grăbi să le pun la dispoziţiunea Alteţii Voastre.

Priimiţĭ, etc.

Subsemnat: SALVANDY.

Copia hotărîrei :

«Membrii Universităţii din Franţa, care vor fi dobîndit voe de la noi, să 'mplinească funcţiunĭ în învăţămîntul public în Ţara-Romînească, îș vor păstra drepturile și rangul lor în Universitatea din Franţa.»

«Făcută la rezedinţa Universităţii.»

Subsemnat: SALVANDY.

A. S. S. Prinţul Bibescu, către Ex. S. Contele de Salvandy.

Prinţul mulţumește Ex. Sale Ministrului Instrucţiunii publice că a bine voit să păstreze drepturile cîștigate în Universitatea din Franţa, membrilor acestei Universităţĭ care ar dobîndi voe să priimească funcţiunĭ în învăţămîntul public în Ţara-Romînească.—Alteţa Sa prețuește mult propunerea ce Ministrul a bine-voit să i-o facă, de a îndritui pe Inspectorii generalĭ francezĭ, — însărcinaţĭ să viziteze școlile din Atena și din Constantinopol, — să 'mplinească în Ţara-Romînească o asemenea misiune.

București, $^{7}/_{19}$ Februarie 1848.

DOMNULE CONTE,

Am fost cît se poate de mișcat de priimirea ce Excelenţa Voastră a făcut cererei mele, ce tindea să dobîndească pentru profesorii îndrituiţĭ să priimească funcţiunĭ în învăţămîntul public în Ţara-Romînească, păstrarea drepturilor cîștigate în Universitatea Franţii. Am văzut cu o sinceră recunoștinţă în acest fapt o noo dovadă a interesului ce-mĭ arată Guvernul

www.dacoromanica.ro

Regelui, și a generoasei lui grăbiri de a ajuta năzuințele popoarelor care se muncesc să-și deschidă căile civilizațiunii.

D. Dr. Piccolo care locuește la Paris și pe care am plăcerea să vi-l prezint, Domnule Conte, ca însărcinat de a fi corespondinte al consiliului nostru al Instrucțiunei publice, va avea onoarea de a veni la Ministerul D-Voastră. El este anume însărcinat să dee toate deslușirile trebuincioase, atît despre personalul de care avem trebuință pentru moment, cît și despre bazele învoirilor noastre cu profesorii.

Mi' este peste putință să vă arăt, Domnele Conte, cît am fost de mișcat de propunerea ce Excelența Voastră a bine voit a-mi face, de a îndritui pe Inspectorii generali, însărcinați de dînsa să viziteze școalele din Atena și Constantinopol, să 'ndeplinească și în Țara-Romînească o astfel de misiune. Prețuesc foarte mult ceea ce este bine voitor într'o asemenea propunere, pentru Universitatea noastră născîndă.

Mă voi sili să o fac să se folosească de dînsa cînd studiile vor fi îndestul de înnaintate, pentru ca să poată trage ea din această favoare tot folosul dorit.

Mai am încă să mulțumesc Excelenței Voastre pentru trimiterea raportului către Rege, privitor la instrucțiunea secundară ; nădăjduesc că-mi va fi de un mare ajutor în continuarea grelei opere căreia m'am devotat.

Bine-voiți a priimi, etc.

Subsemnat : Prințul BIBESCU.

Lege despre instrucțiunea publică votată de Obștească Adunare ordinară a Țării-Romînești, în ședința-i de la 2 Martie 1847, și sancționată de Hospodar.

Art. I. Învățăturile publice se împart în doo, pe cît privește la partea bărbătească sau la partea femeiască.

Art. II. Pentru ceea ce privește la învățătura copiilor de

www.dacoromanica.ro

partea bărbătească, aceștia se vor împărți în trei secțiuni, adică : în școale de sate sau comunale, în școala de orașe sau elementare și în școale desăvîrșitoare sau academice.

Art. III. În școalele de prin sate învățăturile se vor mărgini întru aceia a citirei, a scrierei, a catehismului și a celor d'întîiŭ operații aritmetice.

Art. IV. În orașele de căpetenie ale județelor, pe lîngă clasele de citire, scriere, de aritmetică mărginită în cele patru operații și de catehism, se vor înființa cîte doo clase pentru învățătura gramaticei, a elementelor Istoriei, a Geografiei și a Aritmeticei cu fracții.

În capitala Bucureștĭ, se vor așeza trei de aceste școlĭ, iar în orașul Craiova una, cu adăugire de învățătura cunoștințelor uzuale și a desemnului linial, aplicate la arte și meșteșugurĭ.

Art. V. Învățăturile desăvîrșitoare se vor urma într'o Academie, ce se va așeza în capitala Bucureștĭ, în care se vor învăța limbile Latină, Elenică, Franceză, Germană și Slavonă cu o mai desăvîrșită, tot de o dată, deprindere în limba națională.

Pe lîngă acestea se vor învăța Istoria universală, Retorica, Elementele Filosofiei, și ale științelor Fisico-matematice.

Toate aceste învățăturĭ se vor împărți în 12 clase.

Cele de jos patru clase ale acestei Academii se vor întocmi și în orașul Craiova.

Se va alătura pe lîngă această Academie, o Facultate pentru învățătura legilor acestei țărĭ, cu îndeplinire de cunoștința legilor romane, și în comparație cu legislația altor neamurĭ, împărțindu-se aceste învățăturĭ pentru curs de doi anĭ.

Art. VI. Ca o sucursală a acestei Academii se va așeza pe lîngă departamentul ostășesc, o școală de aplicație, pentru îndoit sfîrșit, de a se pregăti acolo atît aspiranții la graduri militărești, cît și cei ce vor fi a se întrebuința la lucrarea șoselelor, a podurilor, a minelor și alte asemenea slujbe inginerești.

www.dacoromanica.ro

Art. VII. În Academie școlarii se vor împărți în interni și externi, unii șezători în pension și alții vor urma învățăturile la Academie, locuind la părinții lor.

Dintre școlarii cei din lăuntru, 24 se vor ținea cu cheltuiala Statului; aceștia se vor priimi din fii acelor părinți, care vor fi săvîrșit însemnătoare slujbe țării și se vor afla a fi scăpătați, dîndu-se precădere acelor școlari cari vor fi dat dovezi de o mai mare capacitate la învățătură.

Art. VIII. Învățăturile în școlile comunale pentru sate, precum și celor elementare pentru orașe, se vor urma fără nici o plată, iar pentru învățăturile în Academie, precum și ale celor de limbi streine, ce se vor așeza în orașele Craiova sau și în alte orașe, școlarii vor plăti, și banii se vor aduna și se vor face venit al școalelor.

Plata în Academie va fi pentru școlari cîte 3 galbeni (36 l. n.) pe trimestru, iar pentru cei interni cîte 20 galbeni (240 l.n.) pe trimestru.

În orașul Craiovei pentru clasele de limbi streine, fie-care școlar va plăti doi galbeni (24 l.n.) s'în cele-l-alte orașe unde vor fi asemenea clase cîte un galben (12 l.n.) pe trimestru.

Art. IX. Pentru ceea ce privește la învățătura fetelor, se va așeza în capitala București un pensionat; și fiind că fundatorul sfîntului Spiridon Nou prin testament hotărește ca din prisosul venitului acestei mănăstiri să se înzestreze un număr de fete pe tot anul, iar o bună creștere fiind o zestre morală cu mult mai folositoare de cît puțina dare în bani ce se sloboade astă-zi, spre acest sfîrșit se legiuește ca să se întocmească un pensionat de fete, ale căruia încăperi se vor clădi sau pe locul acestei mănăstiri ce-l are alăturea, dacă aceasta se va găsi priincios spre acest căpătăiu, sau în altă parte, și din venitul mănăstirei Sfîntului Spiridon, să se dee pe tot anul în trebuința acestui pensionat cîte lei 40000 (15,000 l.n.), sumă ce din socotelile înfățișate, se găsește astă-zi a fi pri-

www.dacoromanica.ro

sos, peste cheltuelile urmate după duhul și dispozițiile testamentare ale fundatorului, rămăind și rezerva mănăstirei pentru cheltueli extra-ordinare; iar sporind veniturile după vreme se va adăuga și darea către pensionat [1]).

În acest institut se vor ținea cu cheltuiala din acest venit, și 12 fete de părinți cari vor fi făcut slujbe însemnătoare Statului, și se vor afla a fi scăpătați.

Pe lîngă acest venit, se va adăuga o sumă de 500000 lei (187500 l.n.) spre a se îndeplini trebuințele acestui pensionat, și a veni după trebuință spre ajutorul și altor particulare institute de fete, ce se vor întocmi în Principat.

Art. X. Spre punerea în lucrare a acestei noi organizații se va da pe fie-care an din prisosul veniturilor casei centrale [2]), pe lîngă legiuita sumă de 350000 lei (131250 l.n.), un adaos de 500000 lei (187500 l.n.). Și o dată pentru tot d'auna din rezerva acestei case suma de alți 500000 lei pentru pregătirea încăperilor trebuincioase, pe cît această sumă va putea fi de ajuns [3]).

[1]) Cu toate că locul acestui act ar fi la tom. al II-ea, care coprinde actele administrațiunii Prințului, ni s'a părut că era mai bine să nu o despărțim de corespondința privitoare la Instrucțiunea publică.

[2]) Această casă e cea care priimește prisosul veniturilor clerului regulat peste cheltuelile îndrituite de Guvern.

[3]) La urma acestei hotărîri, se află un tablou al școlilor din Romînia care 'nfățișează un total de 2513 școli (din care 2309 comunale, 187 particulare, 18 normale), urmate de 56300 școlari.

În afară de dînsele, avem:

1° Școala centrală din Craiova: 504 înscriși, 449 examinați, 8 profesori.

2° Colegiul național al S-lui Sava, clasele primare 487 înscriși, 238 examinați, 3 profesori.

Universitățî: 416 înscriși, 295 examinați, 13 profesori

Clasele complementare: 17 înscriși, 16 examinați, 3 profesori.

Drept: 2 înscriși, 2 examinați.

Matematice: 5 înscriși, 2 examinați.

Adică un total de 2518 școli, 49 profesori, 57351 școlari.

www.dacoromanica.ro

CORESPONDINȚA GENERALĂ

1849—1858

www.dacoromanica.ro

Alegînd, în corespondința Prințului, unele scrisorĭ posterioare abdicării sale, și publicîndu-le, scopul nu ne este numai să arătăm că stima și simpatia particulară de care Alteța Sa se bucura pe lîngă marile Curțĭ ale Europei, l'au însoțit în retragerea sea, ci încă să facem să fie mai bine cunoscute personagiurile din acel timp cu care Prințul a păstrat relațiunĭ de prietești, pătrunzînd cititorul în schimbul gîndului lor intim.

De este adevărat de a spune că, la răsboi, cunoștința firei generalului dușmanilor cată să ne ajute să-i pătrundem gîndul și proectele, n'ar fi oare tot atît de drept să afirmăm că cunoștința firei unui diplomat ne poate îngădui să-i vedem în mod mai luminos actele? Cum însă să-l studiăm bine, de nu tocmai în afară de tărîmul politic, în scrisorile-i private, de pildă, din care o frază, adesea o vorbă, poate răspîndi lumina pe cutare punct, rămas întunecat, al politicii lui?

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Reșid-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu. Privitoare la numirea Prințului Știrbei ca Domn.

Constantinopol, 18 Iunie 1849.

SCUMPUL MEU PRINCIPE,

Numirea Prințului Știrbei, fratele vostru, la postul la care l'a aridicat acum încrederea Maiestății Sale Împărățești Sultanul, a făcut plăcere tutulor amicilor voștri și mai ales mie.

E un semn mai mult al bună-voinței ce augustul nostru Suveran arată neîncetat neamului vostru.

Sunt convins că noul Domn, bizuindu-se pe îndelungata experiență și pe înțeleptele poveți ale Alteții Voastre, va isbuti să pue o ordină bună în trebile țării, spre mulțumirea obștească.

D. Logofăt d'Aristachi, care are în vecĭ cel mai mare interes și devotament pentru persoana voastră, mi'a vorbit de apropiata-va călătorie la Constantinopol. Fiți sigur că veți fi priimit aci cu tot alaiul datorit treptei voastre și însușirilor voastre firești.

D. Miltiade d'Aristachi este însărcinat să vă arate că, bizuindu-mă pe bine-voitoarele dispoziținĭ ale mărinimosului și grațiosului nostru Suveran, am toate rațiunile de a crede că toate cele-l-alte treburĭ se vor întocmi după dorințele voastre, și că se va grăbi Înnalta Poartă să le înlesnească. De altmintrelĭ, d. Logofăt e 'n stare să vă ție în știință de tot ce interesează pe Alteța Voastră.

Priimiți, scumpe Principe, noile asigurărĭ ale înnaltei mele considerațiunĭ.

Subsemnat : REȘID.

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Aali-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu [1].

Constantinopol, $^{1}/_{13}$ Mai 1854.

Da, Principe, mult timp s'a scurs, multe fapte s'au petrecut de cînd nu ne-am scris. Sunt nu se poate mai recunoscător și mai mișcat de bine voitoarea reamintire ce Alteța Voastră are nespusa bunătate de a păstra de mine, în mijlocul a atîtor nimiciri politice ce avem de privit, reamintire de care sunt mîndru, și, printr'un schimb firesc, am un devotament nemărginit și foarte sincer pentru cel care mă cinstește printr'însa. Aș fi jertfit voios aplecarea-mi pentru o viață retrasă, m'aș fi încercat să fiu mai ambițios, precum a spus bunul general Aupick Alteții Voastre, de m'aș fi simțit înzestrat cu însușirile ce-mi presupune a voastră bunătate; aș fi făcut tot ce-mi va fi stat în putință ca să reintru în minister în scopul de a avea onoarea să-mi slujesc țara în împrejurări d'așa grea cumpănă.. Dar știu ce sunt, și, prin urmare, cred că fac bine țării lăsînd locul la alții mai destoinici.

Alteța Voastră se află 'n dricul afacerilor, în capitala în care se joacă partea cea mai interesantă a dramei de față. E de nădăjduit că în această dramă Austria își păstrează rolu-i tradițional, și că atitudinea-i puternică și conservatoare va isbuti să pue un frîu unor nemărginite ambițiuni.

Alteța Voastră cată să fie prea obosită de 'nainte de convorbirile politice pentru ca să-i vorbesc mai mult de aceasta. Sfîrșesc deci rugînd'o să bine voiască să priimească expresiunea desăvîrșitei mele recunoștinți și noa

[1] Reproducem această scrisoare, fiind că dă o înnaltă idee de modestia unui-a din oamenii de Stat cei mai însemnați ai timpului.

www.dacoromanica.ro

asigurare a înnaltei stime și a sincerului devotament cu care am onoarea de a fi prea umilitul și prea ascultătorul ei servitor.

Subsemnat: AALI.

Ex. S. Reșid-Pașa, către A. S. S. Prințul G. Bibescu, Hospodar al Țării-Romînești.

31 Decembre 1849.

PRINCIPE,

Am priimit scrisoarea ce Alteța Voastră mi'a făcut onoarea să-mĭ scrie cu data de 15 Noembre trecut.

Însărcinarea E. S. Fuad-Efendi a fost de curînd încununată cu o deplină isbîndă. Maiestatea Sa Împăratul Rusiei prețuind, în înnalta-i înțelepcĭune, dreptatea cererii Augustului Nostru Stăpîn, s'a grăbit a-i da dreptate, lucru pentru care cată să ne felicităm amîndoi.

Mulțumesc Alteții Voastre de amănuntele pe care mi le dă cu acest prilej, privitoare la situațiunea de față a Europei.

Pacea, atît în deobște dorită, în fine pare că s'a reîntemeiat pretutindenĭ, și trebue să nădăjduim că ne vom bucura de dînsa încă mult timp.

D. Aristarki mi'a făcut cunoscute oare carĭ micĭ intrigĭ pe care s'au încercat unii să le urzească în contra-vă. Aceste intrigĭ sunt, precum spuneți, iscate din rea voință ; de aceea nicĭ nu sunt vrednice să fie băgate în seamă.

Bine-voiți a priimi, Principe, din nou asigurarea prea deosebitei mele considerațiunĭ.

Subsemnat: REȘID.

---

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Rifaat-Pașa, către A. S. S. Prințul G. Bibescu, Hospodar al Țării-Romînești, la Măgurele.

Rifaat-Pașa socotește noa sa numire «*ca o urmare a serviciilor bine-voitoare ce Alteța Sa i-a adus pe lîngă oare carĭ personagĭurĭ sus puse.*»

Constantinopol, 28 Februare 1850.

ALTEȚĂ,

Am citit cu multă plăcere scrisoarea ce mi'aț făcut onoarea să mĭ adresațĭ la 12 Februarie. Felicitările ce mi le faceț m'au mișcat foarte viu. Am apreciat mult acest nou semn de prietenie ce-mĭ dațĭ. De aceea mi'a și făcut cea mai vie plăcere. Buna-voința și înnalta inteligență care vă deosebesc, mi'au lăsat o adîncă aducere aminte. Dați-mĭ voe, Alteță, să socotesc noa mea numire ca o urmare a serviciilor voastre bine-voitoare pe lîngă oare-carĭ personagii sus puse, și să unesc cu prietesugul ce am pentru Alteța Voastră o mică legătură de recunoștință.

Bine voițĭ a crede că pretutindenĭ ș'în or ce pozițiune v'aț putea găsi, nu voi înceta de a-mĭ aduce aminte de Alteța Voastră. Chiar această singură pricină mă face dator să vă rog să-mĭ păstrați în vecĭ în buna-vă reamintire, locul pe care mi-l dedesărățĭ.

Priimițĭ din nou asigurarea înnaltei mele consideraținnĭ.

Subsemnat: RIFAAT.

Reșid-Pașa, către Prințul Bibescu.

Principele Romîn, ales de Poartă pentru a desăvîrși o apropriere, dorită de dînsa, cu Austria.

www.dacoromanica.ro

Particulară și confidențială.

Constantinopol, $^{12}/_{24}$ Martie 1852.

PRINCIPE,

Maiestatea Sa Împărătească, Augustul nostru Stăpîn, cunoscînd devotamentul vostru pentru interesele sale, talentele și înnaltele însușirĭ care vă deosebesc, vă încredințează o însărcinare cu totul de 'ncredere și de o natură foarte gingașă [1].

Știți, Principe, că în urma cestiunei refugiaților o răceală s'a introdus în relațiunile Înnaltei Porți cu Austria.

Cu toată lealitatea și sinceritatea cu care Guvernul a lucrat în această nenorocită afacere, totuși Cabinetul din Viena stărue în a vedea un gînd vrăjmășesc către dînsul, gînd în contra căreia am protestat și protestăm încă.

Alteța Voastră era la Constantinopol, cînd cererea de estrădare a fost scoasă la iveală de reprezintanții celor doo Curți ale Austriei și Rusiei. Ea poate prin urmare cunoaște mai bine decît orĭ cine care a fost principiul ce a dictat Guvernului Maiestății Sale Împărătești nepriimirea acestei cereri. Au fost persoane cari au vroit să facă pe Curtea din Viena să crează că noi voiam să ocrotim răscoala și pe refugiații Unguri în paguba ei; că făgăduisem din 'nainte lui Kossuth și C-ie un loc de scăpare pe pămîntul otoman în cas de înfrîngere, și că eram în înțelegere tainică cu Guvernul revoluționar al Ungariei.

Aceste invinuirĭ nu pot ființa un singur moment în fața actelor solemne și publice și a noțiunilor de bun simț care le desmint cu totul. — Într'adevăr, este mai mult de cît un lucru fără înțeles de a zice că o țară ca Turcia, ale cărei populațiunĭ se compun din diferite naționalități, ar avea in-

[1] Alegerea Prințului Romîn ca să slujească de trăsură de unire între Poartă și Austria ne pare tot atît de măgulitoare pentru Prinț cît și pentru țara sa.

www.dacoromanica.ro

teres să ocrotească o resvrătire care are de prilej un simțimînt a cărui isbîndă și desvoltare în vecinătate i sunt ei primejdioase.

Ar trebui să se gîndească la Viena că spiritul de conservare, care este și cată să fie singura călăuză a politicei noastre, nu ne 'ngădue nicĭ de cum să îmbărbătăm în mod nicĭ direct nicĭ pieziș cel mai mic fapt ce ar avea drept țintă să cată a slăbi autoritatea legitimă a Suveranilor streinĭ. Interesul proprii noastre mîntuirĭ cere neapărat această politică, și știm prea bine că nu fără a fi însu-și pedepsit poate să facă cine-va asemenea încurcăturĭ vecinilor săĭ. De altmintrelea, refuzul formal al Înnaltei Porțĭ de a asculta cîtuși de puțin propunerile ce i s'aŭ făcut în momentul în care Austria era în foc, ospitalitatea prietenoasă dată trupelor sale refugiate în Principate, și ușurințele de tot felul ce le-au găsit acolo, sunt fapte prea vădite pentru a nu doborî nedreptele bănuelĭ cărora reaoa voință a putut să cerce se să le dee crezămînt.— Așa dar singura considerațiune ce a putut dicta refuzul Porții de a se 'nvoi cu cererea de estrădare este un principiu admis de toate puterile Europei ; tot ce s'a putut zice în afară de aceasta nu-i de cît clevetire.

În privința însă a punerei în libertate a internaților de la Kutahia, e drept că n'am putut lucra în această împrejurare cu totul după dorința rostită de Guvernul Austriac, dar avem conștiința liniștită că ne-am îndeplinit întocmai și cu lealitate datoriile pe carĭ învoelile făcute și respectul datorit unei puterĭ vecine și prietene le impuneau Înnaltei Porțĭ. Condițiunea de căpetenie a internării era restabilirea liniștei în Ungaria; o dată acest scop atins, nu mai ființa nevoea de a urma cu o măsură care nu era alt ce-va de cît un prilej de neînțelegere între cele doo puterĭ și un isvor de neplăcerĭ și de jertfe nesfîrșite pentru Înnalta Poartă.

Cît timp era vorba de un serviciŭ necesar intereselor Austriei,

www.dacoromanica.ro

Augustul nostru Stăpîn nu s'a dat îndărăt de a i-l aduce cu toate aceste greutăți. Dar de îndată ce folosul acestui serviciu a dispărut, Guvernul Maiestății Sale Imperiale a vroit firește să se desbare de dînsul. Și faptele au probat la toți că liberarea lui Kossuth a fost cu mult mai dăunătoare cauzei revoluționare de cît deținerea sa în Turcia care-l făcea să treacă în ochii cîtor-va oameni simpli drept victimă a patriotismului său. Cîte-va zile și cîte-va cuvîntări au fost destul pentru ca lumea să-l cîtărească. El este în ceasul acesta mult mai puțin primejdios de cît era la Kutahia. Și Guvernul Maiestății Sale Împărătești și Regești, recunoscînd în sfîrșit un lucru învederat, n'ar trebui oare să arunce o privire mai blîndă asupra atîtor interese de căpetenie care cer neapărat o bună înțelegere între aceste doo Împărății? Credem că timpul a sosit să ne gîndim la aceasta.

Însărcinarea de care vorbesc la începutul acestei scrisori constă în a deschide vorba despre aceasta cu Cabinetul Împărătesc în mod confidențial, și ast-fel în cît să nu se aducă cea mai mică jicnire demnității Impărății. Alegerea pe care Maiestatea Sa Impărătească a făcut-o în persoana Alteții Voastre pentru a împlini o însărcinare atît de însemnată, vă probează, Principe, gradul de 'ncredere pe care-l are în luminile voastre, și în credința ce în tot-d'auna ați arătat pentru Augusta Sa persoană.

N'am nevoe să spun Alteții Voastre că pasurile voastre pe lîngă ministerul austriac nu trebue să aibă nici de cum vr'un caracter oficial sau propriu a-i face să conceapă idea unei scuze sau a unei mărturisiri a închipuitei noastre greșeli. Împăcarea celor doo Guverne cată să fie 'ntemeiată pe principiul interesului reciproc, și inițiativa *oficios* luată de Înnalta Poartă cată să fie privită ca o înlesnire dată acestui minister de a se lepăda de unele prepusuri nedrepte,

www.dacoromanica.ro

care au înrăit un moment legăturile de prieteșug ce uneau în mod așa de fericit și de folositor cele doo Împărății.

Înnalta Poartă dorește să probeze cabinetului Austriac că n'a încetat nicĭ o dată de a-șĭ urma politica-i tradițională față de dînsul; Ea nădăjduește că dînsul va voi să se folosească de prilejul ce-i oferim, pentru a ne răspunde în acelaș mod.

Ministerul Afacerilor streine n'a lipsit de a încunoștiința pe ambasadorul Maiestății Sale Împărătești de coprinsul acestei scrisorĭ și de a-l ruga să dee Alteții Voastre toate însemnările de care poate ar avea trebuință.

Bine-voițĭ a priimi, Principe, omagiul prieteșugului foarte sincer cu care sunt al Alteții Voastre foarte devotat.

Subsemnat: REȘID.

D. Timony, fost consul general al Austriei la București, către A. S. S. Prințul G. Bibescu.

Viena, 22 Octombre 1853.

PRINCIPE,

Sunt cîte-va săptămînĭ de cînd mi'am însușit libertatea să scriu o scrisoare Alteții Voastre ; dar mă tem de soarta ei, căcĭ am adresat-o strada Saint-Honoré, sigur, nu știu de ce, că acolo vă era locuința. D. Ivanovicĭ mi'a îndreptat greșeala.

Îmĭ pare rău că n'am amînă ce-va nou și interesant, ca să-l fac cunoscut Alteții Voastre, despre cestiunea zilei. Lumea se încăpățînează mereu a nădăjdui pacea, pe cînd probabil că tunul a și început să bubue. Dar Alteța Voastră se află în acest moment în stare de a judeca de aceste afacerĭ subt înrîurirea părerei celor doo marĭ puterĭ de la care Turcia așteaptă sprijin și ajutor, și poate că rîde de încăpățînarea mea, care nu se poate convinge că o Împărăție de patru

www.dacoromanica.ro

veacurĭ poate ţine mai mult. Duşmanĭ şi prietenĭ lucrează la căderea-i, unii cu armele în mînă, cei-l-alţĭ prin sfaturile şi ocrotirea lor.

Pare că se pregăteşte ce-va în Muntenegru. Se văd aci nişte figurĭ carĭ tot trec şi iar trec, şi ziarele fac să se presimţă că aceştĭ muntenĭ ar putea să se scoboare din munţii lor în cîmpiile la care rîvnesc atîta.

Mi se pare că părerile de la ambasada care locueşte la Foreing, nu s'au schimbat de astă primă-vară. Cine-va mi'a spus că acolo declarau pe Reşid cel mai mare diplomat al Europei, pentru că ştiuse să *silească* pe Francezĭ şi pe Englezĭ ca să-şĭ aşeze flotele lor în Bosfor, şi ast-fel să ie o atitudine neprietenească faţă cu Rusia.

Ştiţĭ, Principe, că palatul Montenuova este clădit pe piaţa pînă unde Turcii învingătorĭ au înnaintat în Europa înnainte de a fi fost învinşĭ şi respinşĭ. Cine-va a zis că s'ar putea prea bine întîmpla ca tot din această piaţă să se retragă pentru tot-deauna ambasada acestei naţiunĭ.

Poate că ştiţĭ, Principe, că Doamna Ecaterina Ghika a murit, dar poate că nu ştiţĭ că tot în acest palat Montenuova, s'a sfîrşit prin apoplexie baronul Uxhull. Certat cu familia sa din cauza căsătoriei sale de a doa, îşĭ lasă nevasta şi mai mulţĭ copii faţă 'n faţă cu nimic, dacă mumă-sa, al cărei favorit era el, nu va simţi milă de dînşii.

Sunt foarte curios să ştiu ce se va petrece în regiunile *noastre* după declaraţiunea de răsboi. Guvernele actuale vor mai putea oare urma în numele Porţii ? Ziarele s'au pus să pregătească o mănăstire la hotarele Transilvaniei ca adăpost vremelnic pentru Prinţul Ţării-Romîneştĭ ! Vulpea care de cîte-va zile s'a întors de la Berlin, a spus că se oprea la Viena pentru a ţine tovărăşie celor doi prinţĭ, carĭ nu vor întîrzia să vie acolo.

Acolo lumea întreagă e în picĭoare. Cel din urmă Caimacam

www.dacoromanica.ro

n'are astîmpăr și doctorul Meyer se duce acolo în toată graba. El a sosit, acum cîte-va zile, cu întreg neamul. Ca de obiceiŭ, are buzunarele pline de gazete, de broșurĭ, de certificate și scrisorĭ de mulțumire, în care talentele și însușirile i sunt ridicate în slava cerului. M'a încredințat c'a citit în italienește un memoriu despre idropatie, înnaintea unui numeros auditor și a adaos că isbutise pe deplin ! Ce inteligență cată să aibă și Italienii ceia ca să-l fi putut înțelege ! Între altele mi'a arătat o scrisoare de la Kotzebue, la care alergase pentru a da curs unui memoriu conținîndu-i plîngerile pe care Alteța Voastră le cunoaște. Kotzebue i respunde că nu i se pare tocmai demn din partea lui Meyer că vrea să silească Guvernul a-l relua cînd acesta nu mai voia. La observarea mea că decĭ dorește a reintra în serviciŭ : «Nu, nu», îmĭ respunse el, «nu voi de cît să dovedesc pe Omer-Pașa !....» Mai tîrziu mă 'ncredință iară-șĭ că lumea întreagă îl așteaptă cu nerăbdare la Bucureștĭ. M'a însărcinat cu mii de respecte pentru Doamna Prințesă și pentru Alteța Voastră, și i-a părut foarte răŭ că nu v'a găsit la Viena.

Am priinit o scrisoare de la D. Daşkoff, ce-i atît de cum se cade. Îi pare cît se poate de răŭ că n'a văzut pe Alteța Voastră anul acesta. El e sănătos precum și toțĭ ai săi, dar se vede că e tare îngrijit de holeră, căcĭ, fără să o mărturisească în scrisoarea-i, tot se reîntoarce la acest jalnic subiect. Mănîncă toată zioa la pastilii de mentă care se socotesc pe acolo de prezervativ.

Ivanovicĭ care era foarte îngrijit de un cal al Alteții Voastre, e de tot mîndru că acum merge foarte bine.

Pentru a desfăta pe Alteța Voastră vroi să vă mai amintesc unele din prostiile cari furnică prin gazetele nemțeștĭ. Și totușĭ ele ar trebui să fie mai bine informate. De pildă vorbesc de acea lovitură de tun care a fost trasă din Rusciuc asupra unor ofițerĭ Rușĭ cari sondau Dunărea la Oltenița și care a

www.dacoromanica.ro

omorît un maior! Și de șeik Ul Islam care bea cafeaoa fără zahăr pentru a da semn de o nepomenită cumpătare! De bietul Sultan care a căzut în cucernicie și care toată zioa pune pe muftiu să-i tălmăcească Coranul, și acesta iarăși care pune de i se traduce foiletoanele ziarelor, și după ce a ascultat cu băgare de seamă descrierea jocului Pepitei, ar fi zis, pe buze cu un surîs de multe arătător: «Mahomet e mare, dar Pepita cată să fie una din cele mai dulcĭ hurii din Raiul lui!»—Și o mie alte fleacurĭ de felul acesta.

Mă las la picĭoarele Doamnei Principese și rog pe Alteța Voastră de a priimi asigurarea respectuoasei mele consideraţiunĭ.

Subsemnat: TIMONY.

Ex. S. Riza-Pașa, mare admiral, către A. S. S. Prințul G. Bibescu.

Riza-Pașa mulțumește Prințului de felicitările sale și îi arată că are aceleași idei ca și dînsul despre întîmplărĭ și despre însemnătatea lor.

Constantinopol, 25 Ianuarie 1854.

ALTEȚĂ,

Am priimit cu plăcere scrisoarea de felicitare pe care Alteța Voastră mi'a trimis-o la data de 1-ŭ Ianuarie cu prilejul numirii mele în postul de mare admiral. Prietenia sinceră ce este între noi și care îndeamnă pe Alteța Voastră a mă felicita cu acest prilej, precum și a-mĭ da asigurărĭ de iubirea sa, mi'a pricinuit o vie plăcere. Și nu pot să nu pun preț pe această delicată atenție din parte-vă.

Prețuesc asemenea, scumpe Principe, dreptele voastre însemnărĭ despre greutatea împrejurărilor de față. Dar de oare-ce este de datoria adevăraților slujitorĭ ai Statului de a

www.dacoromanica.ro

servi în tot-d'auna cu mulțumire pe Augustul lor Monarh, și de oare-ce Alteța Voastră prin mintea Ei luminată se numără asemenea între dînșii, cată firește să urmărim cu băgare de seamă întîmplările zilei.

Aducînd la cunoștința Alteții Voastre că scrisoarea sa prietenoasă a fost pentru mine, precum și pentru cel-alt prieten al său, un adevărat motiv de mulțumire, și recomandîndu-mă sincerilor rugăciuni ale unui prieten așa de încercat precum este Alteța Voastră, pentru ca cerul să ne asculte dorințele, îi reînnoesc aci asigurarea înnaltei mele considerațiuni.

Subsemnat: RIZA-PAȘA.

Ex. S. Fuad-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Fuad-Pașa încredințează pe Prinț de via sa recunoștință și îi face cunoscut proectul său de călătorie în Țara-Romînească.

Mai 1855.

PRINCIPE,

Am priimit plăcuta scrisoare ce Alteța Voastră a bine-voit să-mĭ scrie astă-zĭ, și mă grăbesc să vă arăt pentru aceasta toată recunoștința mea.

Aveam un dor ferbinte de a mă afla iarășĭ în Țara-Romînească pe care o privesc acum, și cu drept cuvînt, ca a doa a mea patrie, și îmĭ găseam plăcerea în nădejdea de a vedea din nou pe Alteța Voastră și de a reînnoi cunoștință cu dînsa.

Neamestecul ce Alteța Voastră și'a impus dintr'un spirit de delicateță, cred, că nu mă poate opri să merg, înnainte de plecare, să văd pe Alteța Voastră și să-i dau din viu grai asigurarea sincerei prietenii ce simt pentru Dînsa; pînă atuncĭ

www.dacoromanica.ro

rog pe Alteța Voastră să priimească asigurările înnaltei mele considerațiuni, și să facă pe Doamna Prințesă să priimească expresiunea omagiilor mele.

Subsemnat: FUAD.

Ex. S. Fuad-Pașa, către A. S. S. Prințul G. Bibescu la Viena.

Arătarea recunoștinței lui Fuad-Pașa față de Prinț.

23 Iunie 1855.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce mi'ați făcut onoarea de a-mĭ trimite m'a mișcat foarte mult și am fost nu se poate mai atins de lucrurile plăcute ce coprindea, precum și de felicitările ce ați bine-voit a-mĭ face cu prilejul noi mele numirĭ.

Aducerea aminte ce am păstrat de vízita mea la Măgurele este prea plăcută pentru ca să o pot vr'o dată uita, și rog pe Alteța Voastră să crează că în tot-d'auna cu un simțimînt de foarte vie plăcere îmĭ aduc aminte de plăcuta priimire ce mi s'a făcut.

Cînd cine-va a cunoscut o dată pe Alteța Voastră și a putut prețui marile însușirĭ ce o deosebesc, nu o mai poate uita. De aceea și interesul adînc ce-i păstrez este tot atît de viu ca în zioa acelei vizite, de care a bine-voit a-și reaminti.

Priimiți, Principe, asigurările înnaltei mele considerațiuni.

Subsemnat: FUAD.

---

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Contele Coronini, către A. S. S. Prințul G. Bibescu.

Sfîrșitul însărcinărei Contelui Coronini, apreciările lui despre căpitanul Prinț Brîncovanu, alipit pe lîngă persoana sa

Mehadia, 16 August 1856.

PRINCIPE,

Am părăsit de curînd Principatele și reintru în funcțiunile mele de mai 'nainte, după ce am priimit ordinul de la Maiestatea Sa Împăratul, Augustul meu Stăpîn, că însărcinarea mea s'a sfîrșit.

În urma acestei hotărîrĭ, fiul Alteții Voastre, căpitanul Prinț Brîncovanu, încetează asemenea de a mai fi alipit pe lîngă persoana mea, și nu mă pot opri de a-l întovărăși cu aceste doo cuvinte, pe care vi le va da, Principe, el însuși.

Prințul Brîncovanu este un tînăr de mare destoinicie, și mai cu seamă de un caracter fermecător care îi va sluji de călăuză neprețuită în toate întîmplările vieții. El s'a făcut vrednic de stima generală atît a tovarășilor cît și a compatrioților săi.

Prințul Brîncovanu mi'a fost de foarte mare folos, pentru a vă cunoaște mai bine patria și bunele ei însușirĭ. Și nu numai de recunoștință, voi păstra tot-d'auna cel mai viu interes pentru o țară unde mi s'a arătat atîta bună-voință.

Dee Domnul ca gîndurile Puterilor pentru prosperitatea acestor Principate prigonite prin atîta rea-voință, să ajungă la un sfîrșit care să mulțumească dorințele celor înțelepțĭ și celor cu minte!

Subiectul pe care era să-l încep, ar fi prea întins; să 'ncetăm decĭ, și vă rog, Monsiniore, să priimițĭ asigurarea celui mai neinteresat respect cu care am onoarea de a fi al Alteții Voastre prea umilul servitor.

Subsemnat: CORONINI.

www.dacoromanica.ro

Ex. S. Contele Coronini, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Dorința M. S. Împăratului Francisc-Iosif de a micșora greutățile ocupărei. — Laude pentru Prințul Brincovanu.

București, 10 Septembre 1855.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce Alteța Voastră a bine-voit a-mĭ face onoarea să-mĭ scrie, mi-a fost îmmînată într'un moment în care mă aflam cufundat în cea mai cruntă durere, pricinuită de moartea prea iubitei mele soții, care era fala mea și-mĭ făcea farmecul vieții. Această stare atît de tristă îm va fi o scuză în ochii Alteții Voastre, de am întîrziat pînă astăzĭ să vă mulțumesc, Principe, de măgulitoarele prejudecățĭ ce exprimațĭ despre mine și pe care nu le atribui decît nemărginitei bune voințĭ a Alteții Voastre față de mine, și viei mele vroințĭ de a fi credincĭos însărcinărei ce mi'a fost încredințată de Augustul meu Suveran, M. S. Împăratul Francis-Iosif, care dorește să fie folositor acestor Provinții și să ușureze pe cît se poate sarcinele ocupațiunei ce, de altmintrelea, țintește la un mai bun viitor pentru aceste provinții, de înnainte prea obosite în vremile trecute.

Cît pentru fiul Alteții Voastre, cunoașteți îndestul, Principe, cît de bune sunt aplecările acestui tînăr care a știut să cîștige pretutindenĭ stima și iubirea tuturor tovarășilor săi, și care a răspuns pe deplin așteptărilor celui din urmă șef al său, Ex. S. generalisimul baron de Hess, precum și la ale celor l'alțĭ superiorĭ cu care s'a găsit în raport. Prințul Brîncovanu, are, de altmintrelea, mult tact, ast-fel în cît se va descurca de sigur foarte bine din situația sa, orĭ cît de spinoasă este ea. De altmintrelea poate fi tot-d'auna sigur de sprijinul meu,

www.dacoromanica.ro

dîndu-i eu toată iubirea pe care o cereți pentru fiul vostru, și de care s'a și făcut vrednic prin purtarea sa.

Priimiți, vă rog, asigurarea respectului meu și a înnaltei mele considerațiuni.

Subsemnat: CORONINI.

A. S. S. Prințul G. Bibescu, către D. de Cambyse.

Prințul istorisește cum a descoperit, la fereastra unei librării, o cărticică intitulată: *„Principautés danubiennes“* plină de cele mai josnice calomnii îndreptate în contra unor acte ale domniei sale și în contra persoanei sale [1]).

Paris, 14 Octombre 1855.

Priimii acuma, bunul meu prieten, scrisoarea voastră: ea îmĭ sosi tocmai la timp. Aveam nevoe să vorbesc cu un intim, și neavînd nicĭ unul amînă, îmĭ vorbeam mie însu-mĭ. Tocmai cugetam dacă cum-va, printre toate acele istorisirĭ, toate acele fapte, toate acele judecărĭ, ce trec din vîrstă în vîrstă în istorie spre a sluji de învățămînt neamurilor viitoare, era ceva adevărat, afară de un mic număr de fapte principale, mărite și ele sau micșorate, după firea, prejudecările și patimile celor care le au scris. Mă întrebam de a ființat vre-o dată un monstru ca Neron, un Tiberiu care să unească într'un grad așa de înnalt fățărnicia și cruzimea; un Marc-Aurel înzestrat de toate virtuțile cu care îĭ place lumei să-l împodobească, sau dacă nu sunt ei decît niște portrete închi-

[1]) Autorul cărții *„Principautés danubiennes“* este D. E. REGNAULT. Vrea cine-va să știe pe ce băligar a cules D-sa această floare de calomnie? Ca de obicei pe al anonimului: *„La Principautés de Valachie sous le Prince Bibescu“*, de B.-A., fost agent diplomatic în Răsărit.

www.dacoromanica.ro

puite, zugrăvite unele în mai frumos, ccle l'alte în genul cel urît, după firea talentului pictorului sau după vroirea lui.

Vă rog să nu vă grăbiți de a mă învinui de paradox, ci ascultați-mă cu răbdare pînă la sfîrșit.

Treceam azi de dimineață pe Bulevard. Momit de cărțile expuse de un librar, văd pe una din ele acest titlu : *Principautés danubiennes*. Cu toate că mă mai tripsesem cu astfel de momeală care-mĭ pricinuise un adînc desgust și că-mĭ jurasem că nu mă voi mai lăsa să fiu înșelat, pornit de o mișcare negîndită, iau volumul în mînă.

Îl deschid, cad tocmai pe focul care în 1847 a mistuit o parte a orașului Bucureștĭ.

Iată însă cum este istorisită acolo această nenorocire :

Pontife de Baal, excusez ma faiblesse !

(Pontife al lui Baal, iartă-mĭ slăbiciunea !)

Cerul, mîniat de crimele mele, ar fi voit prin această catastrofă să-și arate mînia, dar eu, departe de a fi mișcat și de a mă da pocăinții, mi'aș fi urmat cursul nelegiurilor. Un stareț de slăvit, a cărei mănăstire dispăruse în mijlocul flăcărilor, împreună cu pămînturile care formau zestrea ei, mi s'ar fi înfățișat tremurînd pentru averea Domnului D-zeu și cerînd cu stăruință de la dreptatea mea să dobîndească un hrisov Domnesc care să înlocuească documentele prăpădite. Eu însă, de o sută de orĭ mai aspru decît odinioară Atridul către preotul lui Apollo, aș fi respins cu cruzime rugăciunea cuviosului, și nu m'aș fi lăsat să fiu mișcat de dînsa decît după ce am smuls slăbiciunei sale un bacșis constînd într'o mare și frumoasă moșie a mănăstirei, de care aș urma să mă bucur, spre mai marele scandal al moralei omenești și dumnezeeștĭ.

Cîte-va rînduri mai sus sunt învinuit că am îndrăznit să sar de o dată peste capul ilustrațiunilor și înnaltelor capacități, la a căror glorificare, autorul pare să-și fi consacrat

www.dacoromanica.ro

condeiul, și că am ajuns dintr'un salt de la staul pe treptele tronului! Prost! care nu înțelege de cîtă putere și mărire ar da dovadă o asemenea săritură, de ar fi adevărată. — Toate cele-l-alte sunt cam tot așa. — Iată istoria!

Iată acum smeritul adevăr:

A fost într'adevăr, în primăvara anului 1847, un foc care a prefăcut în cenușă partea cea mai împoporată a capitalei. Dar departe de a fi venit atunci în mintea vr'unui om care cel puțin să se bucure de întregimea rațiunei sale, să mă învinuească de această nenorocire, a doa zi toată lumea mă saluta cu titlurile de mîntuitor al orașului și de a doa providință, expresiuni, o mărturisesc, umflate, și care se dau cu prea multă dărnicie celor ce au puterea. Totuși, am stat călare, fără ca să iau nici odihnă nici hrană, în timpul celor opt-spre-zece ceasuri cît a ținut focul, ducîndu-mă pretutindeni pe unde primejdia era mai amenințătoare și îmbărbătînd pe fie-care prin prezența mea, cea ce contribui foarte mult a opri ca orașul întreg să fie prada flăcărilor. A doa zi mă întorsei, între cei d'întîi, la locul cel de jale și împărții aurul cu îmbelșugare. Cîte-va ceasuri mai în urmă, o comisiune era numită pentru a prețui perderile și a împarte între victimele cele mai încercate și cu mai puțină dare de mînă, suma de trei milioane de lei (un milion de lei noi) și acea de doo sute de mii de lei vechi luată din modesta mea casă.

Dacă aceasta din urmă n'a dat mai mult, mi'a părut foarte mult rău, și pricina este că ea nu păstra nici o dată nimic, fie care nenorocire avînd mai mult sau mai puțin drept asupră-i.

Starețul mânăstirei Sfîntului Gheorghe veni la mine o zi mai în urmă să mă roage să dau poruncă să fie înlocuite titlurile de proprietate care într'adevăr arsese împreună cu mănăstirea. Dar condițiunea ce pusei la consimțimîntul meu fu că va începe pe loc reclădirea bisericei, după planul ce-i voi trimite, căci acest stareț era unul din acei egumeni greci,

www.dacoromanica.ro

care lăsă să se derapene mănăstirile încredințate supravegherei lor, pentru a-și însuși întregimea veniturilor. Nu adăogai la această condițiune de cît făgăduința de a contribui cu banii mei la ridicarea și împodobirea altarului celui mare.

Aveam orĭ nu dreptate să 'nvinuesc istoria, că îmbracă adevărul tiptil după placu-i și după patimile-i din moment?

Dar aceasta nu-i istorie, îm veți zice ; este a-i mînji numele; e un pamflet, și încă din cele mai urîcĭoase. Mă învoesc. Dar, de cîte orĭ n'a mers istoricul, fără să știe, să-și adune materialul în acel împucit canal de scurgere, și să dee consfințirea autorității numelui și talentului său celor mai infame calomnii ?

Mai ascultă. Sunt vr'o patru sau cincĭ lunĭ, deschizînd un ziar, zăresc un lung articol subsemnat de unul din scriitorii cei mai de frunte, pentru care, în afară de stima datorită marelui său merit, am personal slăbicĭune din cauza unor amintirĭ din colegiu. Dar, ce citesc de rîndul ăsta? O analiză, foarte în serios făcută, a unui-a din acele nenorocite pamflete, grosolană țesătură de urîcĭoase mincĭunĭ ș'îngrozitor amestec de citațiunĭ ce se bat în cap, care n'ar fi trebuit să înșele un ochiŭ dibacĭu, și mai puțin încă s'aducă lauda autorului. Și de ți-aș spune cine este acest pretins autor ! Dar n'ar fi un subiect plăcut nicĭ pentru D-ta, nicĭ pentru mine.

Să vorbim decĭ de D-ta și de proectele D-tale.

. . . . . .

Subsemnat: G. BIBESCU.

Aali-Pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Aali-Pașa deplînge «că o mînă de oamenĭ își impune politica lor dărămătoare maiorității Divanurilor *ad-hoc*".

www.dacoromanica.ro

23 Decembre 1857.

PRINCIPE,

Scrisoarea ce mi-aţĭ făcut onoarea de a-mĭ scrie cu data de 29 Noembre trecut, mi-a dat ştirea demisiunei voastre şi a plecărei voastre la Paris.

Îngăduirea al cărei obiect a fost spiritul revoluţionar din partea elementului conservator înainte de alegerĭ, în timpul lor şi după dînsele, dările înnapoi ce acest element a crezut că trebuea să facă, au adus drept rod urmările ce avem subt ochĭ şi pe care le deplîngem împreună cu toţĭ Romînii care-şĭ iubesc ţara şi doresc adevărata-i fericire.

Alteţa Voastră cată să fi suferit foarte crunt văzînd că o mînă de oamenĭ, ce sunt pradă unei rătăcirĭ necrezute a minţii, pun mîna pe direcţiunea discuţiunilor şi că impun politica lor dărămîtoare maiorităţei divanurilor *ad-hoc*. În sfîrşit să nădăjduim că cu toate greşelile făcute, cu toate desamăgirile ce vin puţin cam tîrziu, sărmana ţară şi partea sănătoasă a populaţiunei, nu vor lipsi de a se bucura pe viitor de o liniște mîntuitoare pentru a-şĭ putea desvolta prosperitatea.

Cît pentru mine, Principe, mă grăbesc să vă mulţumesc de noile asigurărĭ de prietenie ce aţĭ bine-voit a-mĭ da şi să vă rog să credeţĭ în reciprocitatea şi în sinceritatea simţimintelor de iubire cu care sunt al vostru devotat.

Subsemnat: AALI.

www.dacoromanica.ro

Eată copia unei scrisorĭ găsite printre hîrtiile Prinţului. Ea îşĭ are dată, dar nu are nicĭ semnătură, nicĭ numele persoanei către care a fost adresată.

Coprinsul acestei scrisorĭ ne îngădue să presupunem că autorul ei este un om politic, un diplomat de mare însemnătate ; ea ni-l arată ca pe un om literat interesat să cunoască cea ce se petrecea în Romînia. Corespondentul său este pe semne capul unui mare organ de publicitate.

Această piesă este curioasă de analizat ; cititorului nu-i va părea rău de a o fi citit.

25 Octombie 1857.

Priimesc chiar în acest moment scrisoarea D-Voastră de la 22 corent. Ingăduiţi-mĭ să vă răspund cu aceeaşĭ sinceritate. Ca şi D-Voastră, nu sunt omul nimului, dar aş vrea să slujesc o cauză, ce-mĭ este scumpă ca om şi ca Francez, pe a Principatelor; căcĭ noi ăştia, Francezii, avem cusurul şi reaoa deprindere, care sunt poate o parte din tăria noastră, de a ne da spiritul cauzelor celor drepte, cînd nu le putem da braţele noastre. Pentru mine ca şi pentru D-Voastră marea afacere în această cestiune e ca cele doo Provinţii, după ce au scăpat de Rusia, să nu cază în mîinile Austriei. Toate dorinţele mele sunt pentru formarea unui Stat puternic şi regulat, care să tae calea celor doo ambiţiunĭ, care-l înfăşoară, şi să nu sufere pe a treia ; care să ţie Dunărea deschisă comerţului tuturor naţiunilor ; care să cheme industria şi artele pe ţărmul stîng al rîului, pentru ca ţărmul drept să devie la

www.dacoromanica.ro

rîndu-i roditor prin atingerea cu civilizațiunea Europei împlîntată la București și la Iași ; un Stat care să poată, în zioa în care va reîncepe cestiunea Orientului, să devie una din petrele clădirii celei noi, și care, în zioa în care își va plăti Austria toate nedreptățile sale, va putea cere îndărăt acestei puteri populațiunile ce ea a deslipit de țara romînă, cea ce nu va fi greu, de cred ziselor unui călător, care a străbătut de curînd Transilvania, unde a găsit tot atîta ură 'n contra Austriei, cîtă este la Milan și Veneția.

Ați bine-voit a-mi deschide coloanele voastre pentru a apăra marea cauză a Unirei. Îngăduiți-mi să vă reamintesc că, trei zile după un articol al jurnalului D-Voastră despre această cestiune, Guvernul Francez, pentru a nu lăsa numai Rusiei folosul acestei politici liberale, a declarat așa de tare 'n *Monitor,* că el dorea unirea celor doo Provinții.

Mi'ați îngăduit iarăși să dau pe față politica șireată a Austriei și să arăt că jertfa cerută Porții o întărea în loc de a o slăbi; că, în sfîrșit, în toată această afacere, Englitera n'ar avea de cît să cîștige, de-ar fi tărie și ordină într'o țară care poate deveni pentru dînsa un mînos hambar.

Iată pentru exterior. În lăuntru, am luptat în contra administrațiunii celor doi Caimacami, fiind că unul nu lucra de cît în interesul său, cel alt în interesul rău înțeles al Porții ; și tot jurnalul D-Voastră cel d'întîiu din toate a vestit cca ce D. Vogoridi era să facă. Cît pentru dînsul, Europa s'a însărcinat să-l recheme la ordine. Ea s'a 'ngrijit mai puțin de Prințul Ghica, care de altmintrelea, deșteptat prin această lecție, și'a schimbat îndreptarea tunurilor sale și s'a aruncat în partea opusă, unindu-se cu partidul exaltat. Acest partid ne-a perdut în 48; mă tem să nu facă cum-va acolo vr'o nerozie. Prințul Ghica l'a făcut să intre în maioritate în Divan, făptuind, pentru a isbuti în aceasta, mii de acte arbitrare. Am la mine zece protestări în contra manoperilor lui; aș putea să vă trimit șai-

www.dacoromanica.ro

zecĭ. Din faptul că Austria atacă astă-zĭ pe vechiul său aliat și vede în Țara-Romînească ceea ce n'a voit să vadă 'n Moldova, nu urmează c'ar trebui să închidem ochii și noi, și că un jurnal ca al D-Voastră cată să meargă la dreapta, numai pentru că jurnalele din Viena sau Francfort merg la stînga. Nu pretind c'ar fi bine să se disolve Divanul romînesc, dar e folositor, cred, să fim bine luminațĭ despre modul în care e alcătuit, pentru ca să avem dreptul să despărțim, în actele sale, neghina de grîu. Acești exaltațĭ nu sunt toțĭ nebunĭ, și nu sunt nebunĭ în toate. Dar cu lucrurile cele bune ei pot să amestece și altele rele. Cred decĭ, că este faptul celei mai simple cuminții să punem în principiu că Divanul romînesc, ales subt apăsarea cîtorva interese foarte egoiste, are nevoe de a fi supraveghiat și oprit în hotare firești. A mărturisi aceasta, ar fi fost altă dată o nedibace tactică. Îmĭ pare că diplomația pășește azĭ mai pe față și că nu se poate cîștiga nimic ascunzînd o parte din adevăr. Jurnalul D-Voastră va fi, cred, în adevăr, ș'în ce e folositor, de urmează a nu avea nicĭ o încredere în Caimacam și a cerceta de aproape actele Divanului. Să lase pe Austria să-șĭ joace jocul. Ea nu înșală pe nimenĭ și are o lună 'ntreagă ca să se plîngă și să geamă ; mai apoi îșĭ va pleca capul și nicĭ nu se va ascunde în cort pentru a plînge. Prusia, orĭ-ce ar fi, nu este mai mult decît dînsa în stare, și nicĭ n'are dorința de a voi alt ce-va, decît cea ce se va voi la Sîn-Petersburg și la Paris. Încît despre cestiunea Prințului, ea este mai gingașă. Am fost, de la 'nceput, pentru un Prinț național și aveam să dau, cred, bune motive în favoarea acestei deslegărĭ ; dar politica nu este știința principiilor abstracte. Trebue să ținem seamă de faptele, bune sau rele, care se ivesc ; opiniunea, în cele doo Provinții, se rostește pentru un Principe străin ; mă supun.

Dacă, luînd învățămînt din cele ce s'au petrecut în Grecia, lumea ar fi cerut mai bine un Guvern național, atuncĭ vă

www.dacoromanica.ro

spun sincer c'aș fi privit alegerea Prințului Ghica ca o nenorocire pentru Țară și pe acea a Prințului Bibescu ca o măsură mîntuitoare. Motivele alegerii mele e că, în timp de zece ani, n'am întîlnit un Romîn care să nu-mi vorbească rău de una din aceste persoane și bine de cea-l-altă. — Prințul Bibescu își are, ca noi toți, cusururile sale; dar el posedă doo însușiri, neapărate ori și unde, și prețioase acolo, fiind că sunt rare în țară: un spirit de inițiativă, care se 'ngrijește de nevoile ce cată să fie tămăduite, de reformele de îndeplinit și o probitate mai presus de ori-ce bănueală, care-l înconjoară chiar azi cu considerațiunea și respectul chiar a protivnicilor săi. Cînd acum de curînd a mers la Divan, deși era în haine de oraș, și deși aceasta cată să fi displăcut mai presus de toate Căimăcămiei, colonelul al cărui regiment forma șirul, a pus de o dată să se prezinte armele la trecerea fostului Prinț ales al țării, care poate să fie calomniat în străinătate, dar pe care îl cunosc concetățenii săi. D-nii Golescu și Rosetti, D-nii Tell și Magheru, capii mișcărei din 48, au venit, în zioa deschiderei Divanului, să ofere omagiile lor omului pe care l'au răsturnat, dar pe care-l stimează fără voe, fiind-că s'a ținut, de noo ani, departe de ori-ce uneltire.

Vi s'a spus că Prințul Bibescu este partizan al Austriei. Nu e mult de cînd am auzit că era învinuit de a fi Rus și vă pot arăta cărți unde aceasta s'a tipărit pe larg. Amîndoo învinuirile nu sunt mai adevărate una de cît alta. Respectați D-Voastră pe un om devotat țării sale, fără gînd ascuns, dar devotat cu mintea coaptă și cu cugetare, nu cu furie și orbire? Prințul Bibescu e acest om. De acea am fost adînc mîhnit să vă văd învinuindu-l de uneltiri ambițioase. De l'ar fi chemat țara iarăși la putere, el s'ar fi urcat pe tron cu 'ntristare. Dar țara intră pe altă cale; el nu-i pune nici o pedică, nici nu-i pare rău, ci va ajuta cu experiența sa pe cei ce păsesc într'însa. Iată omul ast-fel cum îl cunosc și-l cinstesc, pe care l'aș fi

www.dacoromanica.ro

văzut cu încredere însărcinat cu soarta Romîniei și pe care aș fi fericit să-l revăd la Paris, spre a reîncepe cu dînsul lungile noastre convorbiri despre Orațiu și Molière. Fiți foarte sigur că D. de Basily a fost foarte rău informat despre dînsul, și, de vi se vorbește încă de uneltirile lui, să nu credeți într'aceasta mai mult de cît în ce se zice 'n gura mare la București, că D. Comisar rus, mult mai bogat în copii decît în avere, a fost cumpărat de Caimacamî.

Priimiți, etc.

Ex. Sa Seraskierul Omer-pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu.

Constantinopol, 28 Aprilie 1858.

ALTEȚĂ,

Am priimit scrisoarea-vă cu data de 20 Martie. Sunt foarte mișcat de simțimintele de prietenie ce mi'ați arătat; puteți, Alteță, fi foarte sigură că am pentru voi cel mai mare interes, și că mă voi folosi de cel d'întîiu prilej ce s'ar ivi, ca să vă pot dovedi simpatiile mele pentru Alteța Voastră.

Excelența Sa Fuad-pașa a plecat erî la Paris; nădăjduesc că Alteța Voastră îl va vedea. E o foarte fericită întîmplare să fiți la Paris în timpul conferințelor. Cunoașteți, Alteță, raporturile ce au ființat în tot-d'auna între țara voastră și Innalta Poartă; v'ați găsit însu-vă în împrejurări foarte gingașe ; sunteți în stare să cîntăriți caracterul fie-cărui-a și știți diferitele păreri ale partidelor și sistemul ce convine guvernului Maiestății Sale Augustului nostru Stăpîn.

Ne avînd nicî o'ndoeală că puteți aduce foarte bune serviciurî tutulor, îm fac o plăcere să vă ofer, Alteță, asigurarea înnaltei mele considerațiunî.

Subsemnat: OMER-PAȘA.

---

www.dacoromanica.ro

Aceasta este corespondința diplomatică și privată a domnii lui Bibescu.

Actele administrațiunii sale, care formează tomul al II-ea al lucrării noastre, vor fi un folositor complement al acestei părți d'întîiu. Dar această corespondință nu este oare, chiar d'acum, în stare de a forma opiniunea istoriei despre caracterul politicii Prințului și despre spiritul reformelor către care își călăuzea treptat țara? Următoarea destăinuire, respectuos făcută de D. Philippsborn [1], aghentul diplomatic al Guvernului romîn la Vienna: «*Recunoscînd însușirile-vă deosebite, simțimintele-vă înnalte, critica cercetează dorința ce ați arătat, la suirea-vă pe tron, de a păși drept la reformă, de a nu vă lăsa să fiți abătut din această cale, orî-ce ar fi, și spune că stăruind într'însa cu o rară nesovăire, n'ați luat sfat decît de la inimoasele-vă inspirațiuni.... lumea e aplecată să crează că v'ați grăbit prea mult,*» nu constitue oare, pentru istorie, un document prețios, cu atît mai sigur cu cît el era *confidențial*, și, prin urmare, nicî de cum destinat publicității? Și adevărul ce reese din critica a căror obiect sunt, din partea Guvernului Austriei, reformele prea liberale ale Prințului Bibescu, nu proclamă oare îndrăsneala acestor reforme?

A pune aceste cestiunî este, credem, a le și da deslegarea. De altmintrelî, istoria va judeca.

In ce ne privește, gîndim că, adeverind că Țara-Romînească,

1) Scrisoarea D-lui Philippsborn către Prințul Bibescu (A vedea *Corespondința generală diplomatică*, p. 255.)

www.dacoromanica.ro

subt domnia lui Bibescu, păşea în capul civilizaţiunii popoarelor răsăritene, că Prinţul şi Guvernul său, cu toată nesiguranţa situaţiunii Ţării-Romîneşti, isbutiseră să se 'mpue simpatiei şi consideraţiunii marilor lor vecinĭ, nu numai ne-am împlinit o datorie, şi-am adus un omagiu legitim Prinţului şi principalilor săĭ colaboratorĭ, — să se numească ei Ştirbei, Vilara, sau Băleanu, Florescu, Manu, — ci am întemeiat încă, în faţa istorii, un fapt glorios pentru patrie.

www.dacoromanica.ro

PIESE JUSTIFICATIVE

TRACTATE. — DOCUMENTE ISTORICE

www.dacoromanica.ro

I. — TEXTUL TRACTATELOR DE LA :

1-ŭ : CUCĬUK-CAINARGI, din 10/22 Iulie 1774.

a) Convenţiune explicativă a acestui tractat, încheiată la 10 Martie 1779.

2-ea : IAŞĬ, din 29 Decembre 1791 (9 Ianuarie 1792,)

3-ea : BUCUREŞTĬ, din 16/28 Mai 1812.

b) Convenţiune explicativă a acestui tractat, încheiată la Ackerman, în 25 Septembre (7 Octombre) 1826.

4-ea : ADRIANOPOL, din 2/14 Iulie 1829.

5-ea : SĬN-PETERSBURG, din Ianuarie 1834.

c) Convenţiune explicativă a acestui tractat, încheiată la Balta-Liman, la 19 Aprilie (1 Mai) 1849.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ DE PAIX PERPÉTUELLE ET D'AMITIÉ

ENTRE L'EMPIRE DE TOUTES LES RUSSIES ET LA PORTE OTTOMANE; CONCLU DANS LE CAMP PRÈS DE KOUTSCHOUK-KAINARDJI, SUR LA RIVE DROITE DU DANUBE, A QUATRE LIEUES DE SILISTRIE, LE 10/22 JUILLET 1774, PAR LES PLÉNIPOTENTIAIRES NOMMÉS PAR LE FELD-MARÉCHAL COMTE DE ROMANZOW, ET PAR LE GRAND VISIR, CONFIRMÉ PAR CES DEUX CHEFS LE 15 DU MÊME MOIS, APPROUVÉ ET RATIFIÉ PAR SA HAUTESSE, A CONSTANTINOPLE, LE 10 JANVIER 1775.

•

Au nom de Dieu tout-puissant.

Comme Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies et l'Empereur des Ottomans souhaitaient avec la même ardeur de mettre fin à la guerre entre les deux Empires, et de rendre par les Plénipotentiaires et des personnes de confiance de part et d'autre la paix à leurs États et à leurs sujets, Sa Majesté Impériale de toutes les Russies a nommé le comte Pierre Romanzow, général-feld-maréchal et commandant en chef de son armée, gouverneur général de la Petite-Russie, et président du conseil de cette province, chevalier des Ordres de Saint-André, de Saint-George, de Saint-Alexandre Newski et de Sainte-Anne, pour entamer, conjointement avec Mousson-Zadé-Mehemed Pacha, grand visir de la Sublime Porte, nommé plénipotentiaire par Sa Hautesse, les négociations de paix, en dresser le traité, le rédiger, conclure et signer; en conséquence ces deux commandants des armées, le feld-maréchal comte Pierre Romanzow et le grand visir Mousson-Zadé-Mehemed Pacha, afin d'accomplir l'intention de leurs hautes Cours, ont pris sérieusement à cœur cette affaire; tellement que le 16 Juillet 1774, Nissangi-Resmi-Achmed-Effendi et Ibrahim-Munih, Reis-Effendi, ayant été envoyés par le grand visir, autorisé à cet effet, au camp du général-feld-maréchal, ils ont avec le nommé par lui Plénipotentiaire Prince Nicolas Repnin, lieutenant général, chevalier de l'Ordre de Saint-George de la seconde classe, des Ordres de Saint-Alexandre Newski, de l'Aigle blanc de Pologne et de

www.dacoromanica.ro

Sainte Anne de Holstein, dressé, approuvé, conclu, signé et muni du cachet de leur armes, les articles suivants en présence dudit général-feld-maréchal comte Romanzow:

ARTICLE PREMIER. — Tous actes d'inimité et de haine, qui ont subsisté entre les deux Puissances, cesseront dès à présent pour toujours, et toutes hostilités commises, soit par armes ou autrement, de l'une ou de l'autre manière, ainsi que tous dommages causés, seront ensevelis dans un éternel oubli, sans aucune vengeance, quelle qu'elle puisse être; mais il y aura une paix durable et inviolable rétablie, tant par mer que par terre, entre les deux hauts contractants Sa Majesté Impériale et Sa Hautesse, leurs héritiers et successeurs. Il sera cultivé entre les deux Empires, leurs possessions, pays, leurs sujets et habitants, une parfaite réunion et une amitié inaltérable, avec un soigneux accomplissement et maintien de ces articles ; de sorte qu'à l'avenir aucune hostilité ou dommage n'auront lieu, soit clandestinement ou ouvertement, entre les deux contractants d'une ou de l'autre part, mais que suivant la sincère amitié renouvelée, il sera réciproquement accordé une amnistie ou pardon général, sans aucune exception, à tous leurs sujets qui pourraient s'être rendus coupables de quelque crime envers l'un ou l'autre parti, ainsi qu'en faveur d'autres qui se trouvent aux galères ou en prison, avec permission à ceux bannis et condamnés, de se retirer sur les frontières, et sous promesse de les remettre, après la paix, en possession de leurs biens et dignités, sans qu'il soit fait au reste non punis, aucun tort ou préjudice sous quelque prétexte que ce soit; mais que tous et chacun puissent vivre, comme leurs concitoyens, sous la protection des lois et coutumes de leurs pays.

ART. 2. — Si après la conclusion de la paix et de l'échange des ratifications, quelques sujets des deux Empires, ayant commis un crime atroce, de désobéissance ou de trahison, voulaient se cacher en asile chez l'une des deux puissances, ils n'y seront reçus sous aucun prétexte, mais immédiatement livrés, ou du moins chassés de tels lieux des États de cette Puissance où ils se seraient réfugiés, afin qu'il ne résulte de là aucun refroidissement de l'amitié, ou contestation inutile entre les deux Empires, à l'exception néanmoins de ceux qui, par envie d'embrasser la religion chrétienne ou mahométane, se retireraient d'un Empire dans l'autre. Au cas que quelques sujets des deux Empires, tant chrétiens que mahométans, ayant quelque forfait à leur charge, passent d'un Empire dans l'autre, ils seront livrés sur une réquisition préalable.

www.dacoromanica.ro

ART. 3. — Toutes les nations tartares de la Crimée, du Budziack, de Kaban, d'Yédisson, Djiamlailuk, Sédissul, seront toutes, sans aucune exception, reconnues par les deux Empires pour libres, immédiates, ainsi que pour indépendantes, par toutes les Puissances étrangères, et comme elles sont sous la puissances immédiate de leur propre chan, élu d'entre la race Zinghiskan, et établi chan avec l'approbation unanime de tous les peuples tartares, sous le gouvernement duquel ils suivent leus lois et leurs anciennes coutumes, sans en rendre compte à aucune puissance étrangère; ni la Cour de Russie, ni la Porte Ottomane ne se mêleront pas de l'élection dudit chan, non plus que de leurs affaires domestiques, politiques ou civiles, mais ces nations seront reconnues dans leur état politique et civil sur le pied où sont les autres puissances qui se gouvernent par elles-mêmes et ne dépendent que de Dieu seul. Quant à la religion, attendu que les Tartares professent le même culte que les musulmans, et que le Sultan est le Souverain Calife du mahométisme, ils se règleront à son égard suivant les principes de leur religion, sans que néanmoins l'affermissement de leur liberté politique soit par là exposé à aucun danger. L'Empire de Russie cède auxdites nations tartares, à l'exception des forteresses de Kertsch et de Jenikale avec leurs districts et ports que la Russie retient pour elle, toutes les autres villes, forteresses, terres, conquises par ses armes en Crimée et dans le Kuban, les districts entre les fleuves Berda, Kouschiwode et le Nieper, de même que toute l'étendue du terrain jusqu'aux frontières de Pologne entre le Bug et le Niester, hormis la forteresse d'Oczakov avec son son ancien district, qui, comme ci-devant, restera à la Porte, et promet, après la signature du traité de paix et l'échange en ratification, de retirer de ces pays toutes ses troupes. La Sublime Porte s'engage pareillement à se désister de toutes prétentions sur les forteresses, villes, places, etc., en Crimée, dans le Kuban, et dans l'île Taman, à n'y jamais envoyer des garnisons ou troupes armées, et en conséquence à remettre aux Tartares, comme fait la Russie, ces États avec une pleine et entière indépendance. La Sublime Porte promet en outre et solennellement qu'elle ne fera jamais passer dans lesdites villes, places et contrées, aucunes garnisons ni troupes armées, pas même aucun intendant ou autres employés militaires, sous quelque nom que ce puisse être; mais laissera, à l'exemple de la Russie, tous les Tartares dans la jouissance de leur liberté et indépendance.

ART. 4. — Comme, suivant le droit de la nature il est permis à cha-

www.dacoromanica.ro

cune puissance de faire à son gré tels arrangements qu'elle juge utiles dans ses propres États, le deux Empires auront, suivant ce principe, une liberté parfaite et illimitée de construire, chacune dans son pays et en dedans de ses frontières, des forts, villes, bourgs, fabriques et habitations, en tels endroits qu'ils estimeront être les plus convenables, ainsi que d'améliorer les anciennes fortifications, villes et places.

ART. 5. — Après la conclusion de cette paix et le renouvellement d'une sincère amitié de voisinage, la Cour Impériale de Russie entretiendra auprès de la Sublime Porte un ministre de second rang, savoir: un envoyé ou ministre plénipotentaire, pour le caractère duquel elle aura toute l'estime qu'elle porte aux ministres des puissances les plus respectables; et dans toutes ses fonctions publiques ce ministre aura toujours et immédiatement le pas après celui des Romains, supposé que les caractères fussent égaux; mais s'il était d'un rang plus élevé ou inférieur, il suivra immédiatement l'ambassadeur de Hollande, et en son absence celui de la république de Venise.

ART. 6. — Si pendant le séjour du ministre de Russie auprès de la Sublime Porte, l'un de ses domestiques dût être puni pour cause de vol ou d'un crime capital, et qu'afin d'éviter sa punition, il voulût se faire Turc, on aura égard à son intention; mais après avoir subi son supplice et restitué son larcin, il sera admis dans la religion mahométane suivant la coutume et la déclaration du ministre. Ceux au contraire, qui dans un état d'ivresse, voudraient en être membres, n'y seront pas reçus comme tels, à moins qu'ils ne soient dessoulés et n'aient repris l'usage de la raison; encore leur déclaration devra se faire en présence d'une personne nommée par le ministre, et d'un musulman impartial.

ART. 7. — La Sublime Porte promet de protéger constamment la religion chrétienne dans toutes les églises, et consent aussi à ce que les ministres de la Cour Impériale de Russie lui fassent des représentations en faveur de l'église à bâtir dans Constantinople, ainsi qu'en faveur de ceux qui la desserviront, et promet de recevoir ces remontrances comme venant d'une personne respectable au nom d'une puissance voisine, sincèrement amie.

ART. 8. — Il est acordé aux sujets de l'Empire russe, tant ecclésiastiques que séculiers, de voyager à Jérusalem et en d'autres places dignes d'attention, sans que jamais on exige de ces pèlerins ou voyageurs, ni à Jérusalem, ni en d'autres endroits, ni même pendant qu'ils

www.dacoromanica.ro

voyagent, un caraccio, droit ou imposition; mais seront munis de passeports suffisants ou de firmans, que l'on accorde aux sujets des autres puissances. Pendant le temps qu'ils s'arrêteront dans l'Empire ottoman, il ne leur sera fait, ni tort, ni injustice, mais ils jouiront de la protection des lois.

ART. 9. — Les drogmans des ministres russes à Constantinople, de quelque nation qu'ils soient, ceux que l'on emploie dans les affaires d'État et qui par conséquent servent les deux Empires, seront traités avec toute la douceur possible dans les commissions qu'ils auront à remplir de la part de leurs principaux respectifs et on ne leur suscitera aucune difficulté.

ART. 10. — Au cas que pendant la signature de ces articles de paix, et en conséquence des ordres que les généraux des deux armées pourraient recevoir dans cet intervalle, il survienne des hostilités dans l'un ou l'autre endroit, aucune des deux parties ne les interprétera pour une injustice, et tous les avantages, ainsi que les prises, seront déclarés illicites et d'aucune utilité aux deux parties.

ART. 11. — Pour le commun avantage des deux Empires, il sera établi une navigation libre et sans obstacle pour les vaisseaux marchands des deux puissances dans toutes leurs mers limitrophes, et la Sublime Porte accorde aux vaisseaux marchands et navires russes la libre entrée dans les ports et dans toutes les places, sur le même pied qu'aux autres puissances, de faire commerce dans la mer Blanche (l'Archipel) et dans la mer Noire, d'en fréquenter toutes les côtes, rades, passages et canaux que les eaux réunissent. En outre, la Sublime Porte approuve que les sujets russes trafiquent dans ses États, tant par mer que par terre; qu'ils naviguent sur le Danube, avec toutes les prérogatives et avantages dont jouissent les nations les plus privilégiées, telles que l'anglaise et la française, que la Porte favorise préférablement dans les libertés du commerce. Et serviront les Capitulations de ces deux-ci, ainsi que de toutes les autres nations, comme si elles étaient ici insérées mot à mot, de règle en toute occasion pour le commerce russe et ses négociants qui, après avoir satisfait aux douanes, égales en tarifs, pourront transporter à toutes les côtes et ports d'une mer à l'autre, ainsi qu'à Constantinople, et en exporter toutes sortes de marchandises. De cette manière est accordé aux deux nations le commerce et la navigation dans toutes les eaux, sans distinction. Les deux puissances donnent aussi à leurs négociants respectifs

www.dacoromanica.ro

la liberté de s'arrêter dans leurs États aussi longtemps que l'exigeront leur intérêt et leurs affaires, leur promettant la même sûreté et franchise qu'ont les sujets des puissances amies. D'ailleurs, comme le maintien du bon ordre est en tout le plus avantageux, la Sublime Porte est d'accord que la Russie établisse des consuls et vice-consuls dans toutes les places qu'elle jugera à propos, lesquels seront traités avec la même estime que les autres consuls des puissances amies. La Sublime Porte les autorise aussi à tenir des interprètes, nommés *Baratli,* c'est-à-dire *Patentés,* auxquels seront octroyées des patentes impériales, et ceux-ci jouiront des mêmes privilèges dont jouissent les pareils drogmans au service de l'Angleterre, de la France et d'autres nations. La Russie accorde aux sujets de la Sublime Porte la liberté de commercer dans ses États par mer et par terre avec les mêmes prérogatives et avantages, moyennant l'acquittement des douanes ordinaires, à l'exemple des puissances amies. Quant aux malheurs qui pourraient arriver aux vaisseaux, il leur sera donné dans les deux Empires toute l'assistance usitée en pareil cas parmi les puissances alliées, et les choses dont ils auront besoin leur seront procurées aux prix ordinaires.

ART. 12. - Au cas que la Cour de Russie voulût conclure des traités de commerce avec les régences d'Afrique, comme Tripoli, Tunis et Alger, la Sublime Porte s'oblige à interposer son crédit et son autorité pour l'accomplissement de ces vues de la Russie, et à garantir à l'égard de ces États les points qui auraient été stipulés.

ART 13. — La Sublime Porte promet à la souveraine de l'Empire russe de lui donner dans toutes les négociations et lettres publiques, ainsi que dans toutes les occasions, qui se présenteront, le titre sacré d'Impératrice de toutes les Russies, en langue turque: *Temameu Russiblevin Podissach.*

ART. 14. — Outre l'église domestique, la Cour de Russie sera en droit, à l'exemple des autres puissances, de faire bâtir une église au quartier Galatée, dans la rue nommée Bey-Ugla, laquelle église portera le nom d'église russe-grecque, et sera toujours sous la protection du ministre de Russie, exempte de toute imposition et à couvert d'attaques.

ART. 15. — Quoique de la manière dont les frontières des deux puissances contractantes sont fixées, on puisse conclure que les sujets de part et d'autre ne seront plus enveloppés dans des contentions et

www.dacoromanica.ro

vifs démêlés, néanmoins les deux puissances conviennent qu'en tous cas inespérés et pour éviter tout ce qui pourrait influer désavantageusement sur les traités, chacun de ces cas sera discuté par les gouverneurs et commandants des frontières, conjointement avec les commissaires nommés ci-dessus, lesquels, après un examen exact, remettront incessamment à ceux à qui il appartiendra, le soin de faire droit; mais sous condition expresse que tel cas ne servira jamais de prétexte à la moindre altération de l'amitié et de la bonne intelligence, rétablies par le présent traité.

ART. 16. — La Russie rend à la Sublime Porte la Bessarabie avec les villes Ackierman, Kilia et Ismailow, les bourgs et villages, ainsi que toutes leurs appartenances, de même que la Valachie et la Moldavie, compris toutes les forteresses, villes, bourgs et villages qui s'y trouvent. Néanmoins, la Sublime Porte les reprend sous les réserves et conditions suivantes, avec promesse solennelle de les accomplir religieusement:

1° De publier son amnistie entière et parfaite en faveur des sujets desdites Principautés, de quelque rang, distinction, condition, nom ou nation qu'ils puissent être, tous indistinctement, et d'ensevelir, suivant le premier article, dans un éternel oubli les plaintes contre tous ceux qui sont ou seront accusés ou soupçonnés d'avoir agi contre l'intérêt de la Porte et de les rétablir dans les rangs, emplois, biens et possessions qu'ils occupaient avant la présente guerre.

2° De ne former en aucune manière que ce soit obstacle à l'exercice du culte divin, libre à tous égards, ni d'empêcher la bâtisse de nouvelles églises, ni la réparation des anciennes comme elles étaient ci-devant;

3° De bonifier aux couvents, et à d'autres personnes privées, les biens et possessions autour de Braïla, Choczim, Bender, etc, qui leur appartenaient d'ancienneté, mais qui depuis lors leur ont été enlevés contre toute justice, et qui sont connus aujourd'hui sous le nom de *Raja*;

4° De reconnaître et d'honorer les ecclésiastiques suivant leur rang;

5° De permettre aux familles qui veulent quitter leur patrie et se retirer dans un autre pays, qu'ils emportent leurs biens; et, comme, pour ajuster leurs affaires, lesdites familles ont besoin d'un certain temps, on leur assigne le terme d'un an pour leur émigration, à compter du jour de la ratification de ce traité;

6° De n'exiger d'elles, rien en argent ou en valeur équivalente

www.dacoromanica.ro

pour raison d'anciennes dettes de quelque nature qu'elles puissent être;

7° De ne prétendre des habitants pendant deux ans depuis le jour de la ratification du présent traité, aucune contribution pour tout le temps de la guerre et les dommages soufferts pendant sa durée;

8° Après l'expiration de ce temps, la Porte promet d'user de toute la modération possible dans l'établissement d'impositions précuniaires, d'en confier tous les cinq ans la perception à certains commissaires, et qu'après que les habitants auront satisfait à ce dû, ils ne seront jamais molestés par aucun pacha, ni gouverneur, ni toute autre personne, sans qu'aucun payement ou impôt ultérieur, sous quelque nom ou prétexte que ce soit, puisse être extorqué; mais ils participeront aux mêmes avantages dont ils ont joui sous la régence du sultan Mahomet IV, de louable mémoire, très digne père de Sa Hautesse;

9° Il est accordé aux Souverains des deux Principautés de Moldavie et de Valachie, à chacun d'eux en particulier, d'entretenir auprès de la Sublime Porte, des envoyés de la religion grecque, chargés de leurs affaires; les ministres d'État veilleront à l'intérêt desdites Principautés, à ce qu'ils soient favorablement reçus de la Sublime Porte et considérés dans leurs faiblesses, comme des hommes qui jouissent du droit des nations, c'est-à-dire exempts de toute opression;

10° La Sublime Porte consent aussi que, suivant l'exigence des circonstances desdites Principautés, les ministres de la Cour impériale de Russie intercèdent auprès d'elle en leur faveur, et promet de prendre en considération, avec cette amicale et respectueuse estime que les puissances ont réciproquement les unes pour les autres, les remontrances qui lui seront faites à leur occasion.

ART. 17. — L'Empire russe restitue à la Sublime Porte toutes les îles dans l'Archipel, qui néamoins sont sous la domination de la Russie. En revanche, la Porte promet de son côté:

1° D'observer religieusement les conditions stipulées dans le premier article à l'égard de l'amitié et de l'entier oubli de toutes sortes d'accusations et de soupçons formés contre les sujets comme s'ils s'étaient comportés au préjudice de l'intérêt de la Porte;

2° Que dès maintenant et à jamais, la religion chrétienne ne sera plus exposée à la moindre persécution, ni défendu d'améliorer et de rebâtir ses églises, ni que ses ecclésiastiques soient jamais raillés et éperscutés, de quelque manière que ce puisse être;

www.dacoromanica.ro

3° Que dans deux ans à compter du jour de la restitution de ces îles, qui ont été au pouvoir de la Russie, il ne sera exigé de leurs habitants aucune imposition, pour cause de dommage et de dégâts soufferts pendant le cours de la présente guerre;

4° Qu'il sera libre aux familles qui voudront quitter leur patrie, d'emporter leurs biens et ce qui est à elles, et qu'afin qu'elles puissent convenablement mettre ordre à leurs affaires, il sera accordé le terme d'un an, à commencer du jour de la ratification de ce traité;

5° Qu'au cas qu'au départ de la flotte russe, lequel devra avoir lieu en trois mois après ladite ratification, elle ait besoin de quelque chose, la Porte fournira tout ce qui pourrait lui manquer.

ART. 18. — Le fort de Kinburn, situé à l'embouchure du Nieper, et un district qui s'étend jusqu'à la rive gauche de ce fleuve, ainsi que le coin dont les bruyères forment l'entre-deux du Bug et du Nieper, resteront toujours pleinement et incontestablement en la puissance de l'Empire russe.

ART. 19. — Les forteresses de Jenikale et de Kertch, situées dans la Crimée, avec leurs forts et tout ce qui s'y touve, ainsi que leur juridiction qui s'étend depuis la mer Noire le long des anciennes frontières de Kerose jusqu'à l'endroit nommé Bubace, en droite ligne vis-à-vis du lac d'Azof, resteront aussi à la Russie en pleine, perpétuelle et indiscutable propriété.

ART. 20. — La ville d'Azof avec sa juridicton et ses limites, telles qu'elles sont fixées par l'acte passé entre le gouverneur Tolstoy et le gouverneur Acciuk-Hassan-Pacha, en 1700, nommément en 1113, suivant la manière de compter des Ottomans, appartiendra perpétuellement à l'Empire russe.

ART. 21. — Les deux Kabardes, grande et petite, attendu que par leur voisinage avec les Tartares elles vivent en bonne intelligence avec le chan de la Crimée et sont dévouées à la Cour impériale de Russie, elles se conformeront avec leur conseil et le chef des Tartares à la volonté du chan de la Crimée.

ART. 22. — Les deux Empires ont résolu de supprimer et d'oublier pour toujours les traités et engagements contractés, inclus celui de Belgrade, de ne point les réclamer à l'avenir, ni de s'en faire un titre de prétention, à l'exception seulement de la convention de l'an 1700 entre le gouverneur Tolstoy et le commandant Acciuk-Hassan-Pacha, concernant les frontières de la juridiction d'Azof et la fixation des limites du Kuban.

www.dacoromanica.ro

ART. 23.—Les forteresses en Géorgie, Mingrélie, Bazdazik et Tsherban, conquises par les armes russes, seront restituées à leurs anciens possesseurs ; mais celles que la Sublime Porte a occupées depuis un temps immémorial seront censées lui appartenir et après la confirmation de ce traité, les troupes russes évacueront la Géorgie et la Mingrélie dans le temps prescrit. De son côté, la Porte s'engage, conformément au premier article, envers ces peuples, dont elle a souffert des préjudices pendant le cours de cette guerre, à leur accorder pareillement une parfaite amnistie. Elle renonce aussi, sincèrement et pour toujours, au tribut des personnes du sexe et de jeunes gens desdites provinces, ainsi qu'à toutes autres sortes d'impositions ; sous forte promesse de ne reconnaître dans lesdites contrées pour ses sujets, que ceux que l'on peut prouver avoir déjà été tels ci-devant. Toutes ces régions et les places fortes resteront soumises à leur protection et régences immédiates comme elles étaient anciennement possédées par les Géorgiens et Mingréliens, avec défense d'opprimer en aucune manière leur religion, couvents et églises, ou d'empêcher l'amélioration d'anciens et la construction de nouveaux temples, beaucoup moins encore de permettre qu'ils soient troublés dans la possession de leurs biens, soit par le gouverneur de Tschildir, ou par d'autres chefs quelconques. Au reste, vu que lesdits peuples doivent être considérés comme sujets de la Sublime Porte, la Russie ne se mêlera pas de ces affaires.

ART. 24. — Immédiatement après la signature et la confirmation de ces articles, toutes les troupes russes, qui sont à la rive droite du Danube, se retireront et se rendront, dans un mois après la signature, à la rive gauche de ce fleuve. Lorsque toutes les troupes auront passé le Danube, on évacuera et rendra aux Turcs le château d'Hirşowa, mais non avant que toutes les troupes russes n'ayent passé à la rive gauche du Danube. Ensuite, on commencera à procéder à l'évacuation de la Valachie et de la Bessarabie, et dans le même temps, à l'effet de quoi est prescrit un terme de deux mois, et après qu'au préalable toutes les troupes auront quitté ces deux Provinces, on restituera aux Turcs, d'un côté la forteresse de Giurgewo et de l'autre la ville Ismaïl, de même que le fort Kilia, puis Ackierman, après que les garnisons russes de ces deux places les auront abandonnées pour suivre les autres troupes ; de sorte que pour l'évacuation de ces deux pays on a fixé un terme de deux mois. Quand toutes ces dispositions se seront effectuées, toute l'armée impériale russe quittera la Moldavie et retournera

www.dacoromanica.ro

vers la rive gauche du Niester ; tellement que l'évacuation de toutes ces places et pays aura lieu après la signature de cette paix perpétuelle et du rétablissement de cette amitié entre les deux Empires. Et lorsque toute l'armée russe sera revenue à la rive gauche du Niester, les forteresses Choczim et Bender seront remises aux Turcs ; mais seulement à ces conditions qu'en même temps le château de Kinburn avec sa juridiction, comme elle est décrite, et l'angle dont les bruyères sont l'entre-deux des fleuves Bug et Niéper, ainsi qu'il est stipulé article 17, seront livrés à l'Empire de Russie pour être par lui possédés à titre de propriété perpétuelle et incontestable. Quant aux îles de l'Archipel, la flotte impériale russe et les armées qui s'y trouvent les restitueront dans le même état qu'elles ont originairement appartenu à la domination indubitable de la Porte ; et cela dès que les arrangements et les dispositions de la flotte impériale russe pourront le permettre ; de sorte qu'eu égard à la distance, il n'est guère possible de fixer un certain temps pour cet effet. La Sublime Porte s'oblige comme puissance amie d'avancer le départ de ladite flotte et de la pourvoir de tout le nécessaire. Aussi longtemps que les troupes impériales russes séjourneront dans les provinces qui doivent être rendues à la Porte, leur régence et constitution subsistera comme elle a été et sous l'administration actuelle ; tellement que jusqu'au temps fixé pour l'entière évacuation de toutes les troupes impériales russes, la Porte ne se mêlera pas de la régence desdites provinces, et les troupes russes continueront jusqu'au dernier terme de se munir de tout ce qui est nécessaire á leur entretien, et de se servir de toutes commodités et aisances, comme elles font encore actuellement. Les troupes de la Porte ne sont point autorisées à mettre le pied dans les forteresses à restituer, beaucoup moins encore à user d'autorité dans les pays qui doivent lui être remis, qu'auparavant le commandant russe n'ait donné connaissance, à celui qui sera nommé par la Porte, de l'évacuation de chaque forteresse ou pays. Les troupes russes s'empareront suivant leur bon plaisir, des magasins des munitions de guerre et de bouche qui se trouvent dans les forteresses et villes, à la réserve seulement de l'artillerie turque qui y existe actuellement. Les habitants, de quelque âge, nation et pays qu'ils puissent être, lesquels ont pris service dans les troupes impériales russes, ainsi que ceux qui, après un an stipulé dans les articles 16 et 17, voudront se retirer dans une autre place ou pays, en auront la liberté, et même suivant ces articles, à l'observation

www.dacoromanica.ro

desquels la Sublime Porte s'engage maintenant et pendant le temps prescrit, avec promesse de n'y contrevenir en aucune manière.

ART. 25. — Tous les prisonniers de guerre et esclaves, de quelque rang, qualité et pays qu'ils puissent être, lesquels se trouvent dans les deux Empires, à l'exception de ceux qui en Russie ont embrassé la religion chrétienne, ou en Turquie la secte mahométane, seront quittes de tout après l'échange des ratifications du présent traité, de même que tous autres chrétiens en captivité ; savoir : Polonais, Moldaves, Valaques, Péloponésiens, habitants des îles et Géorgiens, tous sans la moindre distinction ainsi que Russes et Turcs qui se trouvent dans de pareils cas.

ART. 26. — Le commandant de l'armée russe en Crimée et celui d'Oczakow se communiqueront au plus tôt les choses qui les regardent respectivement. Ils nommeront des personnes de confiance pour l'extradition du fort Kinburn, etc., de laquelle, après qu'elle aura été effectuée, ils donneront avis au général-feld-maréchal et au grand visir.

ART. 27. — Pour rendre plus efficaces cette paix et sincère amitié entre les deux Cours, elles s'enverront réciproquement des ambassadeurs extraordinaires qui confirmeront le traité de paix affermi et les ratifications des deux Empires, le temps desquelles ambassades sera déterminé avec l'approbation des deux Cours. Ces ambassadeurs se rencontreront dans le même temps sur les frontières et se recevront mutuellement avec toutes les formalités et les marques de politesse en usage entre les ambassadeurs de la Porte et ceux des puissances européennes.

ART. 28. — Dès que ces articles d'une paix perpétuelle seront signés par le sus-nommé Prince Repnin, lieutenant général, de la part de l'Empire russe et de la part de la Sublime Porte, le Niffangi-Resmi Achmed-Effendi et Ibrahim-Munib Reis-Effendi, toutes hostilités cesseront entre les grandes armées et tous autres corps respectifs détachés, tant par mer que par terre, et il sera incontinent expédié les courriers nécessaires à cette occasion.

Et comme la conclusion de cette paix, faite entre les deux Puissances Souveraines, est confiée aux commandants en chef de leurs armées, le général-feld-maréchal comte Romanzov et le grand visir Mousson-Zadé-Mehemed-Pacha, ces deux commandants, en vertu des pleins pouvoirs dont ils étaient revêtus de la part de leurs Souverains, ont respective-

www.dacoromanica.ro

ment signé et confirmé de leurs scels, en langues russe et italienne ceux du feld-maréchal, et ceux du grand visir en turc et en italien, tous les articles contenus dans le présent traité de paix, comme s'ils avaient été réellement dressés en leur présence.

Fait au camp, près de la ville de Koutschouk-Kaïnardji, le 10 juillet (vieux style), de l'année 1774 [1]).

Signé : NIC. DE REPNIN, NIFFANGI-RESMI ACHMED-EFFENDI, IBRAHIM-MUNIB REIS-EFFENDI.

Confirmé :

Signé : P. DE ROUMANZOW, MOUSSON-ZADÉ MEHEMED-PACHA.

[1]) *Recueil des principaux traités,* par de Martens, t. I-er, p. 507.

www.dacoromanica.ro

Articles séparés du traité de Koutschouk-Kaïnardji.

ARTICLE PREMIER. — Quoique dans l'article 17 du traité de paix aujourd'hui souscrit, il soit indiqué que dans trois mois la flotte impériale russe devra évacuer les îles de l'Archipel; comme dans l'article 24 du même traité il est expliqué que dans un tel éloignement il n'est pas possible de spécifier quel temps sera nécessaire, nous nous sommes accordés à nous en tenir à ce dernier article. En conséquence de quoi nous répétons que ladite flotte impériale russe évacuera l'Archipel le plus tôt possible, sans déterminer pour cela un temps limité; et pour faciliter l'exécution de cette évacuation, la Sublime Porte lui fournira tout ce qui sera besoin pour son voyage, autant que cela dépendra d'elle.

Cet article séparé recevra, ensemble avec tout le traité, la même confirmation, et nous lui donnons la même force et stabilité que s'il etait inscrit mot à mot dans le traité souscrit aujourd'hui: en foi de quoi nous avons signé de notre main et scellé de nos sceaux.

Au camp près de Koutschouk-Kaïnardji, le 10 juillet 1774.

ART. 2.—Il est réglé et établi, par cet article séparé, que la Sublime Porte payera à l'Empire russe, pour les dépenses de la guerre, la somme de quinze mille bourses, ou sept millions et demi de piastres, qui font, en monnaie russe, quatre millions et demi de roubles, en trois ans et en trois termes. Le premier terme de ce payement se fera le 1-er janvier de l'an 1775; le second terme de payement, le 1-er janvier 1776; le troisième payement, le 1-er janvier 1777. Chaque payement de cinq mille bourses sera fait par la Sublime Porte au ministre russe accrédité près la dite Sublime Porte; et si la Cour de Russie voulait outre cela quelque autre sûreté, la Porte Ottomane la satisfera en cela, en quoi elle s'oblige religieusement. Cet article séparé aura sa confirmation, ensemble avec tout le traité signé aujourd'hui, et nous lui donnerons la même force et la même stabilité que s'il était inscrit mot à mot dans le traité

www.dacoromanica.ro

fait aujourd'hui entre les deux Empires respectifs; en foi de quoi nous l'avons signé de notre main et scellé de nos sceaux.

Au camp près de Koutschouk-Kaïnardji, le 10 juillet 1774 [1]).

Par un édit de l'Impératrice de Russie, en date des 19 30 mars 1775, qui fixe un jour d'actions de grâces pour le rétablissement de la paix, on voit que les ratifications ont été échangées à Constantinople le 12/24 janvier 1775, entre le chargé d'affaires de Russie, le colonel Péterson, et le grand visir lui-même,

La Russie pouvait se réjouir par des actions de grâces de sa victoire; car, «les conditions de ce traité, humiliantes pour la Porte, devaient surtout lui être funestes. Elles détachaient de sa souveraineté les Tartares de la Crimée, de Budjiac, du Kouban, que devait gouverner librement leur propre souverain, issu de la race de Djurguyz-Khan. La Russie restituait, il est vrai, toute la Bessarabie et les Principautés de Valachie et de Moldavie, ainsi que les principales îles qu'elle occupait dans l'Archipel ; mais elle s'adjugeait à perpétuité la ville et le territoire d'Asof, plusieurs forts de la Crimée; de plus, la libre navigation dans toutes les mers de la Porte était concédée aux vaisseaux marchands de la puissance russe. Enfin, aux vingt-huit articles patents du traité étaient jointes deux clauses secrètes: par l'une, la Porte s'engageait à payer une somme énorme à titre de frais de guerre; l'autre, sur laquelle on a gardé un silence absolu, se rapportait peut-être à l'acte de partage de la Pologne, déjà réglé entre la Russie, l'Autriche et la Prusse.

«Si, comme il est permis de le croire, on imposa à la Porte l'obligation de garantir ce partage, une telle clause dut être un bien sanglant outrage pour le Divan; mais rien n'autorise à affirmer que l'ambitieuse Catherine ait lancé dès ce temps, et avec une ironie aussi sanglante, le manifeste de ses vues ultérieures sur la Turquie.

«Seulement on sait qu'après toutes les nouvelles stipulations qu'il fallait faire pour expliquer et rendre exécutoire le traité de Koutschouk-Kaïnardji, cette princesse ne regardait que comme trêve et comme un échalon à ses grandes entreprises, la paix, chèrement payée, qu'il procurait aux Ottomans [2]).»

[1]) *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie,* par M. Wilkinson. Traduction française de M. de la Roquette, p. 214.

[2]) *Ephémérides universelles,* mises en ordre et publiées par Édouard Monniers, t. VII, p. 370.

www.dacoromanica.ro

CONVENTION EXPLICATIVE DU TRAITÉ DE KOUTSCHOUK-KAÏNARDJI, ENTRE L'EMPIRE DE RUSSIE ET LA PORTE OTTOMANE, CONCLUE A CONSTANTINOPLE, LE 10 MARS DE L'ANNÉE 1779.

Au nom de Dieu tout-puissant.

Depuis la conclusion du traité de paix éternelle entre l'Empire de toutes les Russies et la Porte Ottomane, fait à Kaïnardji, le 10 juillet 1774, et de l'hégérie 1188, il est survenu sur quelques articles de ce traité, et particulièrement à raison de la transformation des Tartares de la Crimée et autres en une puissance libre, indépendante et soumise à Dieu seul, divers malentendus et contestations, qui sont parvenus au point de priver les sujets respectifs de la jouissance des fruits de la paix, qui sont la bonne harmonie et la sûreté. Pour éteindre et écarter une fois pour toutes des inconvénients aussi désagréables, qui peuvent occasionner entre les deux Empires la discorde et des hostilités, on est convenu mutuellement et amiablement, par le moyen des plénipotentiaires des deux Empires, munis de pleins pouvoirs, d'entamer une nouvelle négociation à Constantinople, dans la pure intention d'éclaircir et d'expliquer les doutes, sans rompre ni altérer le susdit traité de Kaïnardji. A cet effet, Sa Majesté Impériale la Très Auguste et Très Puissante Impératrice et Souveraine de toutes les Russies, de sa part, a choisi et muni de pleins pouvoirs le haut et noble Alexandre Stachieff, son conseiller d'État, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire près la Sublime Porte, chevalier de l'Ordre de Saint-Stanislas de Pologne ; et la Sublime Porte, de son côté, a choisi le très honoré et très estimé Hadji Abdulrezzac Effendi Bahir, ci-devant Reis Effendi, et Difter Emini, et actuellement Nischundgi, lesquels ministres respectifs s'étant dûment légitimés par l'échange de leurs pleins pouvoirs, après les avoir produits, confrontés et trouvés dans la forme requise, ont arrêté, conclu, signé et scellé de leurs cachets la nouvelle convention d'éclaircissements, du contenu suivant :

www.dacoromanica.ro

ARTICLE PREMIER. — L'on confirme par cette nouvelle convention le traité de la paix éternelle de Kaïnardji, conjointement avec ses deux articles séparés, dans toute ses forces et dans tous ses points sans exclusion, chacun selon son sens litéral, comme si le dit traité eût été inséré ici mot par mot dans toute son étendue, à l'exception des articles qu'on a expressément et précisément désignés et éclaircis dans les articles de la présente convention; en conséquence de quoi, la paix, l'amitié, l'harmonie, le bon voisinage entre les deux hauts Empires doivent subsister éternellement, sans aucune altération ni infraction, et les deux Empires s'engagent aussi religieusement que solennellement de veiller chacun de son côté à ce qu'aucun de leurs sujets ne puisse entreprendre, encore moins effectuer, rien qui puisse porter atteinte ou être préjudiciable à cette convention sacrée.

ART. 2. — Pour rendre plus clair et plus précis le sens de l'article 3 du traité de Kaïnardji, l'Empire de Russie, en considération de l'amitié qui règne entre les deux Empires, et pour complaire à la Sublime Porte, consent que les khans des Tartares, après leur élection et leur élévation à cette dignité par le vœu libre et unanime des Tartares, envoient à la Sublime Porte, tant de leur part que de celle des peuples de leur domination, des députés avec des *mahzards*, conçus en termes conformes à l'instrument qu'on vient de fixer pour servir de règle une fois pour toutes, dans lesquels *mahzards* seront exprimés la reconnaissance du Califat suprême de la religion mahométane, en la personne de Sa Hautesse le Grand Seigneur, et la demande de sa bénédiction spirituelle, tant pour le khan que pour la nation tartare, qui aura lieu par l'envoi d'une lettre de bénédiction convenable à la dignité libre et indépendante d'un souverain professant la même religion que les Ottomans. La Cour Impériale de Russie, eu égard à la même amitié et condescendance envers la Porte Ottomane, promet encore de ne s'opposer à rien de ce qui peut être indispensablement nécessaire ou relatif à l'unité de leur religion, et la Sublime Porte Ottomane s'oblige et promet solennellement [1]):

1° De ne porter aucune atteinte, ni gêner en quelque manière que ce soit, sous le prétexte de la connexité et influences spirituelles, le pouvoir civil et politique des khans tartares qui leur appartient en qua-

[1]) La Russie ne se doutait guère, alors, qu'elle venait de semer les germes de la future guerre du Caucase.

www.dacoromanica.ro

lité de souverains qui gouvernent leurs États à l'égard du temporel sans en rendre compte à aucune puissance sur la terre;

2° De donner, sans la moindre difficulté et sans alléguer aucun prétexte de refus, la lettre de bénédiction de Sa Hautesse le Grand Seigneur, en sa qualité de Calife suprême de la religion mahométane, à chacun des khans de Crimée qui sera librement élu et élevé à cette dignité par la nation tartare, à chaque vacance légitime;

3° De ne jamais supprimer ou altérer un seul mot de la forme des lettres de bénédiction, dont la Porte Ottomane est présentement convenue, pour servir de modèle et de règle immuable à l'avenir;

4° La Sublime Porte ayant déjà renoncé, dans le traité de paix de Kaïnardji, à tous ses droits temporels sur les hordes, tribus et races tartares, elle s'engage de nouveau, dans la présente convention, à ne jamais les renouveler sous quelque prétexte que ce soit, mais à reconnaître et considérer ces peuples comme nation libre et indépendante, selon le contenu de l'art. 3 du traité ci-dessus mentionné; lequel article, outre ce qui est énoncé dans celui-ci, doit être regardé comme s'il y était rappelé mot pour mot;

5° Enfin s'il survenait, relativement aux Tartares, quelque cas inopiné et non prévu dans la présente convention, les deux hauts Empires s'engagent à ne prendre aucune mesure quelconque, avant de s'en être entendu amiablement.

ART. 3. — Aussitôt que l'arrangement détaillé ci-dessus, dans le second article, atteindra sa perfection, par l'acte formel et convenu de la part de la Sublime Porte, d'un côté, et du gouvernement des Tartares, de l'autre, relativement à la forme des mahzards de notification de ces derniers et des lettres de bénédiction que Sa Hautesse le Grand Seigneur doit donner à chaque nouvelle élection du khan, ainsi qu'à l'égard des autres cérémonies spirituelles que la nation tartare doit observer et suivre à l'avenir, selon la confession mahométane, relativement à sa connexité de religion avec la Porte Ottomane, en considération du Califat; en ce cas, les déclarations solennelles et de la même teneur, que les soussignés plénipotentiaires des deux côtés ont indépendamment de cela, réglé, signé et scellé de leurs cachets; afin de déterminer plus précisément pour l'avenir la forme et la nature de la liberté et indépendance des Tartares, la Cour Impériale de Russie promet de retirer immédiatement toutes ses troupes, à savoir: de la Crimée et de l'île de Tanan dans le terme de trois mois et vingt jours, à raison de sa

www.dacoromanica.ro

distance plus grande, au plus tard, ou plus tôt s'il se peut, à dater du jour de cette convention, et de ne pas les y réintroduire sous aucun prétexte que ce soit, comme la Sublime Porte s'engage d'observer inviolablement la même chose de sa part.

ART. 4. — Dès que la Sublime Porte sera informée par le gouvernement de Crimée que lesdites troupes auront effectivement passé la ligne de Perecop et qu'elle aura reçu, tant de la part du khan Schahin Ghéraï, que de la nation tartare, des nouveaux députés avec les mahzards dans la forme établie, Sa Hautesse le Grand Seigneur, conformément à la promesse qu'il a donnée préalablement et par écrit à la Cour Impériale de Russie, voudra bien reconnaître Son Altesse Schahin pour khan, et en cette qualité, le munir de lettres de bénédiction dans la forme dont on est convenu; par où seront terminés et finis tous les embarras relativement aux affaires des Tartares, à la satisfaction réciproque des deux Empires.

ART. 5. — La Cour Impériale de Russie, pour prouver à la Sublime Porte qu'elle ne veut pas lui causer des embarras, consent à se désister de la cession qu'on a faite aux Tartares du terrain qui se trouve situé entre le Dniester, le Bug, la frontière de la Pologne et la mer Noire, que la Porte prétend appartenir au territoire d'Oczakov, cependant aux conditions suivantes :

1° Que la Sublime Porte, de son côté, s'entendra et conviendra avec le khan et le gouvernement de la Crimée, attendu que ce terrain leur est approprié par l'art. 3 du traité. La Cour Impériale de Russie promet d'employer de bonne foi et avec zèle ses bons offices pour que le khan et le gouvernement tartare consentent aussi de bon gré à céder ce terrain, et se flatte d'avance de la réussite, pourvu que la Porte leur fasse la première proposition pour ne pas porter atteinte à l'indépendance des Tartares au moment de son établissement.

2° Pour la tranquillité des trois puissances limitrophes de ce terrain, la Sublime Porte s'engage et promet, après en avoir pris une portion suffisante pour former le district d'Oczakov en ligne droite jusqu'à ses États les plus proches, de laisser le reste dudit terrain sous sa propriété tout à faite vide, sans aucune habitation ou autre établissement de quelque nature que ce soit, à l'exception des villages et habitations qui s'y trouvent actuellement, dont la Sublime Porte remettra à la Cour Impériale de Russie la liste, les noms, force et qualité des habitants, avec la promesse de ne pas y permettre quelques nouveaux

www.dacoromanica.ro

établissements ou demeures, ni souffrir des gens sans aveu; à la conservation de ces villages dans leur état actuel, l'envoyé de Russie ne souscrit que *sub spe rati*.

3° Pour éviter toute altercation entre les deux Empires, la Sublime Porte promet, conformément à l'art. 2 du traité, de rendre à la Russie les Cosaques zaporoviens, en cas qu'ils veuillent profiter de l'amnistie que Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies leur accorde; autrement le Gouvernement ottoman s'engage de les retirer en deçà du Danube, le plus loin qu'il se pourra de la mer Noire, dans l'intérieur du pays.

ART. 6. — Pour éviter à l'avenir tout malentendu et contestation à l'égard de la navigation, l'on déclare que la Sublime Porte Ottomane permet un libre passage de la mer Noire dans la mer Blanche (mer Marmara) et de la mer Blanche dans la mer Noire, aux vaisseaux marchands russes, précisément de la forme et de la grandeur qu'emploient, à Constantinople et autres ports et havres ottomans, les autres nations, et particulièrement les Français et les Anglais, comme les deux nations les plus favorisées, et qu'on avait prises pour exemple dans l'article du traité de paix relatif au commerce et à la navigation russes. Selon les vérifications faites, les vaisseaux marchands de ces deux nations, ainsi que des autres qui viennent par la mer Blanche à Constantinople, portent jusqu'à seize mille kilos ou huit mille kantars, qui reviennent à vingt-six mille quatre cents pouds (poids russe); ainsi, pour déterminer une fois pour toutes une certaine forme et grandeur pour les vaisseaux russes, on prend pour règle le gabarit de la plus petite jusqu'à la plus grande proportion, qui est de mille jusqu'à seize mille kilos, ou huit mille kantars; que pour donner encore à cette occasion une preuve de la sincérité de ses sentiments amiables, la Cour Impériale de Russie admet volontiers, et promet d'ordonner à ses sujets, que les vaisseaux qu'ils enverront désormais dans les ports ottomans ne surpassent pas ledit gabarit, ni soient autrement armés et équipés que ceux des deux nations ci-dessus mentionnées, n'employant dans leurs équipages les sujets de la Sublime Porte qu'en cas de nécesité et de l'aveu du Gouvernement ottoman; ce que la Sublime Porte s'oblige d'observer également de son côté envers la Cour Impériale de Russie, ainsi que de garder religieusement et inviolablement tous les autres engagements spécifiés dans l'art. 11 du traité de Kaïnardji, et particulièrement qu'on n'exige pas des sujets russes des droits d'entrée et de sortie, autres

www.dacoromanica.ro

que ceux que payent les deux nations française et anglaise. Pour obvier à tout malentendu dans les objets de commerce entre les deux Empires, on est convenu de part et d'autre de s'en expliquer et d'en former une convention à part, sur la base et conformément au sens des capitulations française et anglaise, en les adaptant au commerce de Russie, autant que sa nature en est susceptible.

ART. 7. — Comme l'art. 16 du traité de paix, relativement aux Principautés de Moldavie et de Valachie, se rapporte aux temps passés, celui d'à présent demande donc quelque changement dans cet article; c'est pourquoi on en est convenu, et la Sublime Porte s'oblige de nouveau :

1° De ne mettre, en quelque manière que ce soit, aucun obstacle ou empêchement à la profession et à l'exercice parfaitement libre de la religion chrétienne, ainsi qu'à la construction de nouvelles églises et à la réparation des anciennes, selon le vrai sens de l'article ci-dessus mentionné du traité ;

2° De restituer, tant aux couvents qu'aux particuliers, les terres et autres possessions qui leur appartenaient aux environs de Brahilow, Choczim et autres lieux, lesquelles terres et possessions présentement portent la dénomination de *rai* ou *rayes,* à dater de l'époque de la conclusion du traité de Belgrade en 1739, selon l'ère chrétienne et de l'hégire 1152, ainsi que de condescendre à l'intercession de la cour Impériale de Russie pour laisser divers particuliers des deux Principautés en possession aussi paisible qu'irrévocable des biens-fonds de leurs ancêtres, situés dans les deux Principautés, qui leur ont été adjugés sur preuves examinées dans le temps que le gouvernement russe y existait;

3° De reconnaître et d'honorer par les égards et distinctions convenables le clergé chrétien de ces deux Principautés ;

4° D'imposer avec modération et humanité le tribut des deux Principautés, qui sera apporté à Constantinople par des députés nationaux que chaque Principauté enverra à la Porte tous les deux ans. De ne pas souffrir qu'aucun Pacha, Gouverneur, ou telle autre personne que ce soit, vexe les deux Principautés, ou en exige quelque autre payement ou impôt, sous quelque dénomination et prétexte que ce soit, tant qu'elles continueront d'acquitter régulièrement le tribut mentionné, une fois réglé et fixé ; en outre, la Sublime Porte s'engage de conserver religieusement dans leur force originale les premiers hatti-chérifs

www.dacoromanica.ro

que Sa Hautesse le Grand Seigneur régnant a donnés à ces deux Principautés lors de leur retour sous sa domination, pour la tranquillité et la sûreté des sujets ;

5° Que chaque Principauté entretiendra à Constantinople un chargé d'affaires chrétien de la communion grecque, lequel la Sublime Porte accueillera avec bonté, et considérera comme jouissant du droit des gens, c'est-à-dire à l'abri de toute violence et avanie;

6° La Cour Impériale de Russie, de son côté, promet de n'employer le droit d'intercession, qui est réservé à son ministre dans le traité de paix, en faveur des deux Principautés, qu'uniquement pour la conservation inviolable des conditions spécifiées dans cet article.

ART. 8. — Au lieu de la restitution que le traité de Kaïnardji assure aux habitants de la Morée, de leurs terres et autres biens, qui se trouvent depuis leur confiscation avoir été appropriés aux mosquées, vacufs et autres fondations pieuses, la Sublime Porte promet d'indemniser les habitants en toute justice et équité, en leur assignant d'autres terres, ou des avantages proportionnés à leurs pertes ; et la Cour Imperiale de Russie y consent volontiers, se reposant sur la promesse et la parole de la Sublime Porte.

ART. 9. — Cette convention, servant d'annexe et d'éclaircissement au traité de paix conclu à Kaïnardji, doit être regardée comme une partie dudit traité, et conserver éternellement la force et la sainteté des engagements y stipulés des deux parts; les plénipotentiaires sont convenus de la consolider par ratifications solennelles, sous la propre signature, tant de Sa Majesté Impériale la Très Auguste et Très Puissante Souveraine de toutes les Russies, que de celle de Sa Hautesse le Sultan ottoman, lesquelles ratifications, dans la forme usitée, doivent être échangées ici, à Constantinople, aussitôt que faire se pourra, et au plus tard quatre mois après la conclusion de cette convention, dont ayant fait deux exemplaires d'un et même contenu, les ministres plénipotentiaires ci-dessus mentionnés, pour plus de sûreté, les ont signés de leurs propres mains, en y apposant leurs cachets ordinaires.

Fait à Constantinople, le 10 mars de l'an 1779 [1]).

Signé : ALEXANDRE STACHIEFF, HADGI ABDULREZZAC, EFFENDI BAHIR.

[1]) ***Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie***, par W. Wilkinson. Traduction de M. de la Roquette, p. 216.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ DÉFINITIF DE PAIX

ENTRE SA MAJESTÉ L'IMPÉRATRICE DE RUSSIE ET LA PORTE OTTOMANE, SIGNÉ A IASSI, LE 29 DÉCEMBRE 1791 (9 JANVIER 1792).

Au nom du Très-Haut.

La Très Puissante Impératrice de toutes les Russies et le Très Puissant Empereur ottoman, désirant rétablir la paix, qui a été rompue par quelques accidents, et terminer la guerre qui a duré jusqu'à présent entre leurs États respectifs, en fondant sur une base solide la paix, l'amitié et la bonne intelligence, Leurs Majestés ont jugé à propos de confier cette œuvre bonne et salutaire au zèle et aux lumières de leurs plénipotentiaires, savoir : de la part de l'Empereur ottoman, S. Exc. Jussuf-Pacha, grand visir de la Sublime Porte ; et de la part de l'Impératrice, S. Exc. le comte Alexandre de Besborodko, conseiller privé actuel et chevalier des Ordres de Russie ; et pour suivre cette négociation, Leurs Majestés ont choisi et muni des pleins pouvoirs nécessaires pour rédiger, conclure et signer le présent traité, les personnes suivantes, savoir : l'Empereur ottoman, les excellents et très savants reïs effendi Eiseid Abdallah Birri ; Orda Cardissi, revêtu de la dignité de ṣtambol-effendi ; Saïd Ibrahim, ismet bey, et Rusnamadzii, Ervel Mahomet, durri-effendi ; et l'Impératrice, Leurs Exc. MM. Alexandre de Stamoïloff, lieutenant général des armées russes, chambellan de Sa Majesté, directeur de la chancellerie du Sénat, chevalier de plusieurs Ordres ; Joseph de Ribas, général major, commandant de la flotte de Racues, chevalier de plusieurs Ordres ; et Sergius de Lascarof, conseiller d'État et chevalier; lesquels, réunis à Iassi, pour conclure une paix durable entre les deux Empires, ont respectivement accepté et arrêté les articles suivants :

ARTICLE PREMIER. — Toutes hostilités et toutes inimitiés cesseront dès aujourd'hui et pour toujours entre Sa Hautesse le Grand Seigneur et Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies, leurs héritiers et successeurs, de même qu'entre leurs Empires et leurs sujets respectifs ;

www.dacoromanica.ro

elles seront ensevelies dans un éternel oubli, et il existera à l'avenir entre eux une paix solide et durable sur terre et sur mer. Il sera établi et entretenu une amitié constante et une harmonie durable, tant qu'on observera avec franchise et sincérité les articles présentement arrêtés du traité de paix, de manière qu'aucune des deux parties ne fasse ou ne tente secrètement ni ouvertement contre l'autre aucune entreprise ou expédition. Par suite du renouvellement d'une amitié si sincère, les deux Hautes Parties contractantes accordent respectivement une amnistie et un pardon général à tous ceux de leurs sujets, sans aucune exception, qui auraient ofensé l'une d'elles, rendant la liberté à ceux de leurs sujets qui se trouvent sur les galères ou dans les prisons, permettant en outre à tous ceux qui ont émigré ou qui ont été bannis, de rentrer dans leurs foyers, et promettant de leur rendre après la paix les biens et les honneurs dont ils avaient joui auparavant, sans leur faire éprouver la moindre insulte, préjudice ou offense, mais au contraire de les recevoir, comme tous leurs compatriotes, sous la protection des lois et des usages du pays.

ART. 2. — Le présent traité de paix confirme et ratifie le traité conclu et signé le 10 juillet 1774, ou de l'hégire l'an 1188, du 14 du mois de zemazielevel ; la convention explicative du 20 zemazielakir, ou du 10 mars 1779 ; le traité du commerce du 20 du mois de redjeb 1197 ou 10 juin 1783 ; et l'acte conclu le 15 seffer 1198, ou 28 décembre 1783, relatif à l'incorporation à la Russie de la Crimée et de l'île de Taman, et qui fixe pour la limite le fleuve de Kuban; et les deux Hautes Puissances s'engagent à observer religieusement et à faire exécuter avec exactitude et fidelité tous les articles de ces traités qui n'ont point été changés par le présent, ou par des traités antérieurs.

ART. 3. — En vertu de l'article 2 des préliminaires, qui établit: Que le Dniester sera pour toujours la limite qui séparera les deux Empires, les deux Hautes Parties contractantes sont respectivement convenues, par le présent, qu'à l'avenir le Dniester servira pour toujours de bornes aux deux Empires, de manière que le territoire situé sur la rive droite de ce fleuve sera rendu à la Sublime Porte, et restera à jamais et incontestablement sous sa domination ; comme au contraire tout le territoire situé sur la rive gauche du même fleuve restera à jamais et incontestablement sous la domination russe.

ART. 4, — En conséquence de la dite clause relative aux limites des deux Empires, et vu l'article 4 des préliminaires, qui établit que toutes

www.dacoromanica.ro

les autres frontières des deux Empires resteront telles qu'elles étaient au commencement de la présente guerre, et que tous les pays qui, durant les hostilités, ont été pris par les troupes russes, avec toutes les fortifications qui s'y trouvent, et dans l'état où elles sont actuellement, seront rendus à la Sublime Porte ; Sa Majesté l'Impératrice lui restitue la Bessarabie, ainsi que les places de Bender, Ackerman, Kilia et Ismaïl, et toutes les villes et villages que renferme cette province.

De plus, Sa Majesté l'Impératrice rend à la Sublime Porte la province de Moldavie, avec ses villes et villages, et tout ce qu'elle renferme, aux conditions suivantes, que la Sublime Porte promet de remplir fidèlement:

1° D'observer et d'exécuter religieusement tout ce qui a été stipulé en faveur des deux provinces de Valachie et de Moldavie, dans le traité de paix conclu l'an de l'hégire 1188, du 14 du mois zemazielevel (10 juillet 1774); dans la convention explicative conclue le 20 zemazielakir 1193 (10 mars 1779), ainsi que dans l'acte du 15 du mois de seffer 1198 (28 décembre 1783), que le grand visir a signés au nom de la Porte;

2 De ne point exiger de ces provinces aucun remboursement de dettes arriérées, de quelque nature qu'elles soient;

3 De ne point exiger de ces pays, pour tout le temps de la guerre, aucunes contributions ou payements; mais au contraire, et en considération des dommages et des dévastations qu'ils ont soufferts pendant ladite guerre, de les libérer pendant deux années, à dater de l'époque de la ratification du présent traité, de toutes charges et impositions quelconques ;

4° De permettre aux familles qui voudraient quitter leur pays et s'établir ailleurs, de sortir librement et d'emporter avec elles leurs biens; et afin qu'elles aient le temps de prévenir leurs parents, sujets de l'Empire ottoman, de vendre leurs biens meubles ou immeubles, selon les lois du pays, à d'autres sujets de l'Empire ottoman et de mettre enfin ordre à leurs affaires, il leur sera accordé un délai de quatorze mois, à dater du jour de l'échange et de la ratification du présent traité.

ART. 5. — Pour prouver la sincérité avec laquelle les deux Hautes Puissances contractantes désirent, non seulement pour le présent, rétablir la paix et la bonne harmonie entre elles, mais la consolider à l'avenir et éloigner tout ce qui pourrait fournir le plus léger prétexte à des différends, la Sublime Porte promet, en renouvelant le firman qu'elle a déjà expédié, de défendre sévèrement au commandant des frontières,

www.dacoromanica.ro

au pacha d'Akhaltziké ou Achiska, d'inquiéter, à partir de ce jour, sous quelque prétexte que ce soit, secrètement ou publiquement, les pays et les habitants qui sont sous la domination du Czar de Tiflis ou de Cartalinie, et de lui ordonner expressément de ne point interrompre les relations d'amitié et de bon voisinage.

ART. 6. — Le deuxième article du présent traité ayant confirmé, entre autres traités précédents, l'acte du 28 décembre 1783, relatif à l'incorporation à l'Empire russe de la Crimée et de l'île de Taman, et qui fixe pour limite des deux Empires le fleuve Kuban, la Sublime Porte promet et s'engage solennellement à employer son autorité et tous ses moyens pour maintenir dans l'ordre les peuplades qui habitent la rive gauche du Kuban et les empêcher de faire des incursions dans l'Empire russe ou de porter préjudice, soit secrètement, soit ouvertement, sous quelque prétexte que ce soit, aux habitans russes de la rive droite. Pour cet effet, la Sublime Porte envera à qui il appartient les ordres les plus exprès, pour défendre, sous les peines les plus sévères, d'enlever des sujets russes et de les conduire en esclavage, et elle fera, après l'échange et la ratification du présent traité, publier sur les lieux mêmes ces défenses. Si après ces dispositions il arrivait que quelque individu de ces peuplades fît des incursions sur le territoire russe, leur dérobât du bétail ou toute autre propriété ou réduisît en esclavage des sujets russes, sur la plainte portée à ce sujet, il sera fait prompte justice, et les objets pillés ou volés seront restitués. Il ne sera fait aucune difficulté relativement aux enquêtes nécessaires pour découvrir ceux qui auront enlevé des sujets russes, et pour la délivrance de ces derniers; de plus, les frais que pourront occasionner ces recherches seront à la charge de la Porte, et les auteurs reconnus de ces délits seront sévèrement punis en présence du commissaire russe qui aura été nommé à cet effet par le commandant des frontières. Si, contre toute attente, la réparation n'avait pas lieu six mois après la date de la plainte, la Sublime Porte s'engage, un mois après la réclamation qu'aura faite le ministre de Russie, à payer tous les frais qui seraient résultés de ces incursions; bien entendu que, malgré ces dédommagements, les peines dont nous avons parlé plus haut contre ceux qui troubleraient le repos et la bonne intelligence qui doit régner entre voisins seront sur-le-champ appliquées.

ART. 7. — Le commerce formant le lien véritable et plus constant de l'harmonie réciproque, la Sublime Porte, pour prouver qu'elle désire

www.dacoromanica.ro

sincèrement qu'il fleurisse autant que possible et se fasse avec sûreté et profit pour les sujets des deux Empires, renouvelle ici l'art. 6 du traité de commerce relatif aux corsaires d'Alger, de Tunis et de Tripoli, et stipule particulièrement que si un sujet russe rencontre un corsaire d'Alger, de Tunis ou de Tripoli, s'il est pris ou si les corsaires s'emparent de son bâtiment ou de marchandises quelconques appartenant à des marchands russes, elle s'engage à employer son crédit auprès de ces régences pour faire rendre la liberté aux sujets russes qui auraient été conduits en esclavage, leur faire restituer leur navire ou leurs marchandises, et à les indemniser complètement; et si l'on apprend, par des rapports certains, que les firmans n'ont point été exécutés par lesdites régences, la Sublime Porte s'engage, sur la réclamation du ministre ou chargé d'affaires russe et dans l'espace de deux mois à compter de la date de sa réclamation, ou plus tôt s'il est possible, de payer le montant de l'indemnité de son trésor impérial.

ART. 8. — Tous les prisonniers de guerre et autres esclaves des deux sexes, quels qu'ils soient, qui se trouvent dans les deux Empires, excepté les chrétiens qui, en Turquie, auraient embrassé la religion mahométane, seront mis en liberté immédiatement après l'échange du présent traité et sans aucune rançon, ainsi que tous les autres chrétiens qui sont tombés en esclavage, et nommément Polonais, Moldaves, Valaques, habitants du Péloponnèse et des îles et Géorgiens, et tous autres chrétiens sans exception et sans rançon. Ces dispositions s'étendront également, après la conclusion du présent traité, à tous les sujets russes qui, par quelque événement que ce soit, tomberaient en esclavage dans l'Empire ottoman; et la Russie promet d'user, à l'égard des sujets de la Porte, de la plus parfaite réciprocité.

ART. 9. — Pour éviter toute espèce de malentendu ou d'erreur, après l'armistice pendant lequel se sont si heureusement terminées les présentes négociations, le grand visir de la Porte Ottomane et le ministre plénipotentiaire de S. M. l'Impératrice feront savoir, immédiatement après la signature du présent traité, à tous les chefs des armées et des flottes des deux Empires que la paix et l'amitié sont rétablies entre les deux Puissances.

ART. 10. — Pour mieux cimenter la paix et l'amitié qui uniront désormais les deux Empires, les Hautes Parties contractantes s'enverront réciproquement des ambassadeurs extraordinaires à une époque dont elles conviendront; ils seront reçus aux frontières avec tous les

www.dacoromanica.ro

honneurs et le cérémonial que les deux Cours accordent aux ambassadeurs des Puissances les plus favorisées sous ce rapport. Les deux souverains se feront, par leurs ambassadeurs respectifs, des présents conformes à leur dignité.

ART. 11. — Après la conclusion de ce traité et après l'échange des ratifications de la part des deux Souverains, les troupes russes et la flotte des Racues procéderont à l'évacuation du territoire ottoman. Mais les obstacles qu'oppose la saison avancée obligeant de différer cette évacuation, les deux Hautes Parties contractantes sont convenues d'en fixer le dernier terme au 15 mai (vieux style) de l'année prochaine 1792, époque à laquelle toutes les troupes de S. M. l'Impératrice se retireront en longeant la rive gauche du Dniester, et toute la flotte de Racues quittera l'embouchure du Danube. Tant que les troupes russes occuperont les pays et les forteresses qui, en vertu du présent traité, seront restituées à la Porte Ottomane, l'administration et l'ordre de choses établis actuellement subsisteront, et la Porte ne s'en mêlera en aucune façon jusqu'au moment de l'entière évacuation ; les troupes russes continueront à recevoir jusque-là tous les vivres, fournitures et objets de nécessité qui leur ont été livrés jusqu'à présent.

ART. 12. — Quinze jours après que les plénipotentiaires respectifs, réunis à Iassi auront signé le présent traité, ou plus tôt s'il est possible, ils en feront l'échange, qui donnera à cette œuvre salutaire toute sa force.

ART. 13. — Le présent traité, heureusement conclu, qui assure aux deux Empires une paix perpétuelle, sera confirmé par la ratification signée solennellement de la propre main de Leurs Majestés le Grand Seigneur et l'Impératrice de Russie; et ces ratifications seront échangées par les plénipotentiaires qui auront signé le traité, dans cinq semaines, ou plus tôt s'il est possible. Tous les plénipotentiaires respectifs ont signé le présent traité, et après y avoir apposé leur sceau, en ont fait un échange réciproque.

Fait à Iassi le 29 décembre 1791 (9 janvier 1792), ou le 15 du mois remadzielevel (djoumadi 1-er) 1206 [1]).

Signé : ALEXANDRE DE SAMOILOW, JOSEPH DE RIBAS, SERGE DE LASCAROF, ABDALLAH BIRRI, ORDA CARDISSI, SAID IBRAHIM, RUSNAMADZII, ERVEL MAHOMET.

[1]) *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie*, par W. Wilkinson. Traduction de M. de la Roquette, page 230.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ DE PAIX

ENTRE SA MAJESTÉ L'EMPEREUR DE TOUTES LES RUSSIES ET LA PORTE OTTOMANE, SIGNÉ A BUCAREST, LE 16/28 MAI 1812.

Au nom de Très-Haut.

Sa Majesté le Sublime et Très Puissant Empereur de toutes les Russies, et Sa Hautesse le Puissant Empereur des Ottomans, animés d'un égal désir de terminer la guerre qui subsiste depuis longtemps entre les deux Empires, et de rétablir une paix permanente et une amitié durable basées sur une bonne harmonie, ont daigné confier cette œuvre sacrée et salutaire aux soins et aux lumières de leurs ministres plénipotentiaires, savoir : du côté de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, à Son Exc. M. Michel, comte Golenitcheff Koutstusof, général d'infanterie, et général en chef de son armée, chevalier des Ordres de Russie, grand-croix de l'Ordre impérial de Marie-Thérèse et de Saint-Jean de Jérusalem ; et du côté de Sa Hautesse l'Empereur ottoman, à l'illustre Achmet Pacha, grand visir et généralissime de ses armées impériales, afin que lesdits plénipotentiaires choisissent à leur tour les personnes chargées de traiter, conclure et signer le présent traité.

En conséquence, ont été choisis, nommés et munis de pleins pouvoirs, savoir: du côté de Sa Majesté Impériale de toutes les Russies, S. Exc. André Italinsky, conseiller privé, chambellan de Sa Majesté, chevalier des Ordres de Saint-Wladimir de seconde classe, de Sainte-Anne de première classe, du Croissant de première classe et de Saint-Jean de Jérusalem; et S. Exc. Jean Sabanief, général major de l'armée russe, chef d'un régiment de la grande armée du Danube, chevalier de l'Ordre de Saint-Wladimir de seconde classe, de Sainte-Anne de première classe, et de Saint-Georges de seconde classe ; et enfin M. Joseph Fonton, conseiller d'État de Sa Majesté Impériale, chevalier des Ordres de Saint-Wladimir de troisième classe et de Sainte-Anne de

www.dacoromanica.ro

seconde classe; et du côté de la Sublime Porte, Leurs Exc. Es-Seyde Mouhamed Ghalib Effendi, Kiaïa-bey mouphti; Zadé Ibrahim Solim Effendi, Kadileskier d'Asie et cadi de l'armée ottomane en Orient; et enfin l'Abdal Hamid Effendi, chancelier des janissaires, lesquels, après s'être réunis et avoir échangé réciproquement leurs pleins pouvoirs, sont convenus des articles suivants:

ARTICLE PREMIER. — Toutes les hostilités et les différends qui ont eu lieu jusqu'ici entre les deux Empires cesseront dès aujourd'hui et pour toujours, sur terre et sur mer, en vertu du présent traité. La paix, l'amitié et la bonne intelligence régneront désormais à perpétuité entre Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies et Sa Hautesse l'Empereur ottoman, entre leurs successeurs et les sujets des deux Empires. Les deux Hautes Parties contractantes, également animées du désir sincère d'écarter tout ce qui pourrait donner lieu à des contestations entre leurs sujets respectifs, rempliront avec la plus scrupuleuse exactitude toutes les dispositions du présent traité, et mettront tout leur zèle à empêcher qu'à l'avenir il ne se fasse rien, ni d'une part ni de l'autre, secrètement ou publiquement, qui soit contraire au susdit traité.

ART. 2. — Les Hautes Parties contractantes, ainsi réconciliées, accordent une amnistie et un pardon général à tous ceux qui, dans le cours de la guerre, ont pris part aux opérations militaires, ou qui, de quelque manière que ce soit, ont agi contre les intérêts de leur Souverain et de leur pays, En conséquence, ils sont dégagés de toute responsabilité, et tous ceux qui rentreront dans leurs foyers jouiront, sous la protection des lois, de la même manière que leurs compatriotes, de tous les droits qui leur étaient acquis auparavant.

ART. 3. — Tous les traités et toutes les conventions qui ont été conclus dans plusieurs négociations de paix antérieures, et qui ont été reconnus par les deux Souverains, sont confirmés et demeurent en vigueur, à l'exception de ceux des articles qui, par l'effet du temps, ont souffert quelque changement. En conséquence, les deux Hautes Parties contractantes promettent d'observer fidèlement et religieusement, non seulement le présent traité, mais tous les traités antérieurs.

ART. 4. — Par le premier article des préliminaires, il est stipulé que le Pruth, depuis l'endroit où il entre en Moldavie, jusqu'à son embouchure dans le Danube, et de là, la rive gauche du Danube jusqu'à Kilia, et à son embouchure dans la Mer Noire, forme la frontière des

www.dacoromanica.ro

deux Empires. Cependant la navigation continuera à être commune aux deux peuples. Les petites îles du Danube, inhabitées jusqu'au commencement de cette guerre, et qui se trouvent d'Ismaïl à Kilia, doivent, étant plus proches de la rive gauche, être sous la domination russe; mais les Hautes Parties contractantes sont convenues qu'elles resteraient désertes, et que désormais il n'y sera construit aucune fortification quelconque; les sujets des deux puissances seront libres d'y pêcher et d'y couper du bois. Les grandes îles situées vis-à-vis Ismaïl et Kilia resteront également désertes, mais seulement à une lieue de distance de la rive gauche du Danube. Cette distance sera précisée dans la suite. Les établissements qui subsistaient avant la guerre, comme le *Vieux Kilia,* ne sont point compris dans cette ligne de démarcation. En vertu des autres dispositions de ce même article, la Sublime Porte Ottomane renonce, en faveur de la Russie, aux pays situés à la rive gauche du Pruth, à toutes les forteresses, villes et habitations qui s'y trouvent, ainsi qu'à la moitié du fleuve Pruth, qui forme la limite des deux Empires. Les bâtiments marchands des deux Puissances pourront entrer dans l'embouchure du Danube, en sortir et naviguer sur toute l'étendue de ce fleuve, mais les vaisseaux de guerre russes ne pourront remonter le Danube que jusqu'à son confluent avec le Pruth.

ART. 5. — Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies abandonne et rend à la Sublime Porte la partie de la Moldavie située sur la rive droite du Pruth, ainsi que la grande et la petite Valachie, avec ses forteresses, dans l'état où elles se trouvent actuellement, et toutes les villes, bourgs, villages et autres établissements, et tout ce que peut renfermer cette province, et les îles du Danube, à l'exception de celles qui sont mentionnées dans l'article précédent.

Les traités et les conventions relatifs aux privilèges de la Moldavie et de la Valachie sont confirmés suivant les principes du cinquième article des préliminaires. Les conventions particulières et les dispositions du quatrième article du traité de Iassi demeurent également en vigueur, savoir: que la Porte n'exigera point d'indemnités pour les revenus qu'elle a perdus; qu'elle ne lèvera aucun impôt pour toute la durée de la guerre, et que les habitants de ces deux Provinces seront, pendant deux années à dater de l'échange des ratifications du présent traité, exempts de toute imposition; enfin, que ceux qui voudraient émigrer obtiendront un délai de quatre mois; et que la Su-

www.dacoromanica.ro

blime Porte agira de manière que les impôts futurs de la Moldavie soient proportionnés à l'étendue actuelle de son territoire.

ART. 6. -- Excepté les limites nouvelles formées par le Pruth, toutes les autres frontières des deux Empires, tant en Asie que dans d'autres pays, demeureront les mêmes qu'elles étaient avant le commencement des hostilités; et la Cour de Russie, en vertu du troisième article des préliminaires, rend à la Sublime Porte Ottomane toutes les forteresses et forts conquis compris dans ces limites, et dans l'état où ils sont actuellement, avec toutes les villes, bourgs, villages, habitations, et tout ce que renferment ces pays.

ART. 7. — Les sujets ottomans qui, par suite de la guerre, sont ou venus ou restés dans les pays cédés présentement à la Russie, pourront, avec leurs familles et toutes leurs propriétés, passer librement dans les États de la Sublime Porte, et s'y fixer sans que personne les en empêche. Ils seront libres de vendre leurs biens à qui bon leur semblera et d'emporter tout ce qu'ils voudront. Cette permission s'étendra également aux habitants des pays cédés qui y possèdent des biens et qui se trouvent actuellement dans les États ottomans, et il leur sera accordé, aux uns et aux autres, pour pouvoir mettre ordre à leurs affaires, un délai de dix-huit mois à dater de l'échange des ratifications du présent traité. De même les Tartares de la horde de Kavoussan qui, durant cette guerre, ont passé de la Bessarabie en Russie, pourront, s'ils le désirent, rentrer dans les États ottomans, toutefois à condition que la Sublime Porte sera obligée de dédommager la Russie des frais que lui ont occasionnés l'émigration et l'établissement de ces Tartares. Pareillement, les chrétiens qui ont des possessions dans les pays cédés à la Russie, ou qui y sont nés, mais qui se trouvent actuellement dans d'autres parties de l'Empire ottoman, pourront, s'ils le désirent, revenir dans lesdits pays cédés, et s'y établir avec leurs familles et leurs biens sans que personne puisse y mettre obstacle; il leur sera également permis de vendre les biens quelconques qu'ils possèdent dans l'Empire ottoman, et d'en faire passer le produit dans les États russes, et ils jouiront pour cela du même délai de dix-huit mois, depuis le jour de l'échange des ratifications du présent traité.

ART. 8. — Quoiqu'il ne soit pas permis de douter que la Sublime Porte, fidèle à son principe, n'ese du clémence et de générosité envers les Serviens (peuple qui lui est soumis et dès longtemps tributaire), on a trouvé équitable, vu la part qu'ils ont prise à cette guerre, de

www.dacoromanica.ro

convenir solennellement d'une clause relative à leur sûreté; en conséquence, et conformément à l'article quatre des préliminaires, la Sublime Porte accorde aux Serviens une entière amnistie, et promet que leur tranquillité ne pourra être troublée à cause des événements passés. Les forteresses construites dans leur pays à l'occasion de cette guerre, et qui n'existaient pas auparavant, seront rasées en tant qu'elles seraient à l'avenir inutiles, et la Sublime Porte prendra, comme ci-devant, possession des autres places fortes, y mettra l'artillerie, les munitions et les garnisons qu'elle jugera à propos; mais pour que ces garnisons n'exercent pas une injuste oppression envers les Serviens, la Sublime Porte, ne consultant que ses sentiments de miséricorde, traitera ce peuple avec toute la modération convenable. En outre la Sublime Porte, à la prière des Serviens, leur accordera les mêmes avantages que ceux dont jouissent ses sujets des îles de l'Archipel et d'autres parties de ses États; elle leur donnera aussi une preuve de sa magnanimité, en leur laissant à eux-mêmes le soin de l'administration intérieure du pays, et en recevant immédiatement d'eux le montant des impôts modérés qu'elle lèvera sur eux, et en prenant à cet effet des mesures de concert avec ce peuple.

ART. 9. — Tous les prisonniers qui se trouvent dans les deux Empires, de tout sexe, de toute nation, et de tout rang, seront échangés d'abord après la ratification du présent traité, et sans la moindre rançon, excepté toutefois les chrétiens qui, dans les États de la Sublime Porte, auraient embrassé de leur plein gré le mahométisme, et les musulmans qui, en Russie, auraient également embrassé volontairement le christianisme. Ces mesures s'étendront à tous les sujets russes qui, après la signature du présent traité, seront tombés en esclavage par quelque événement que ce soit et qui se trouvent dans l'Empire ottoman. La Cour de Russie s'engage à user de réciprocité à l'égard des sujets de la Sublime Porte. Les deux Hautes Parties contractantes ne pourront former de prétentions relativement aux sommes employées pour l'entretien des prisonniers, qui seront pourvus de tout ce qui est nécessaire à la vie jusqu'à leur arrivée aux frontières, où des commissaires respectifs en feront l'échange.

ART. 10. — Toutes les affaires et tous les procès des sujets respectifs des deux Empires qui n'ont pu être terminés par suite de la guerre, ne sont point censés abandonnés, mais seront au contraire traités et jugés après la paix.

www.dacoromanica.ro

Toutes les dettes contractées par les sujets des deux puissances, ainsi que les prétentions du fisc, seront au plus tôt acquittées.

ART. 11. — En conséquence du présent traité de paix conclu entre les deux Hautes Parties, et après l'échange des ratifications, les troupes de terre et les flottes de Sa Majesté l'Empereur de Russie procèderont à l'évacuation des États et des eaux de l'Empire ottoman. Mais cette évacuation ne pouvant s'effectuer aisément, vu les grandes distances et pour d'autres obstacles, les deux Hautes Parties contractantes sont convenues de fixer à trois mois, à dater de l'échange des ratifications, le terme de l'entière évacuation tant de la Moldavie et de la Valachie, que des autres provinces d'Europe et d'Asie, et tandis que les troupes russes quitteront toutes les provinces restituées par ce traité à la Sublime Porte, les flottes et bâtiments de guerre russes se retireront des mers de l'Empire ottoman. Les lieux et places fortes occupés par les Russes continueront jusqu'au moment de l'évacuation à être, comme actuellement, administrés par la Cour de Russie, sans que la Sublime Porte s'en mêle le moins du monde, jusqu'à l'échéance du terme fixé et l'entière évacuation de toutes les troupes, lesquelles seront entretenues et pourvues de tout ce dont elles auront besoin jusqu'au jour de leur départ, sur le même pied qu'elles l'ont été jusqu'à présent.

ART. 12. — Dans le cas où le ministre ou le plénipotentiaire de la Cour de Russie à Constantinople demanderait par écrit. et en vertu de l'art. 7 du traité de lassi, des dédommagements pour ce qui aurait été enlevé à des sujets et commerçants russes par les corsaires des régences d'Alger, de Tunis ou de Tripoli, ou ferait des réclamations relatives aux intérêts garantis par les traités de commerce existants, la Sublime Porte aura soin de veiller à ce que toutes les dispositions desdits traités soient observées et remplies, et d'écarter ainsi toutes les causes de litiges et de plaintes, sans toutefois porter préjudice aux règlements et ordonnances établis. La Cour de Russie observera, relativement aux lois commerciales, la même conduite à l'égard de la Sublime Porte.

ART, 13. — Après la conclusion du présent traité, la Cour de Russie consent à ce que la Sublime Porte offre ses bons offices à ses coreligionnaires, afin que la guerre entre la Russie et la Perse se termine et qu'un accord réciproque assure la paix à ces deux puissances.

ART. 14. — Après l'échange des ratifications du présent traité, les généraux commandant les armées respectives des deux Empires en-

www.dacoromanica.ro

verront au plus tôt à tous les commandants de corps particuliers l'ordre de cesser toutes les hostilités sur terre et sur mer ; et s'il arrivait que néanmoins il s'en commît après la signature du présent traité, elles seront regardées comme non avenues et ne pourront donner lieu à aucun changement à ce traité. En outre, toutes les conquêtes qu'auraient faites dans cet intervalle les troupes des deux Hautes Parties contractantes seront sur-le-champ restituées.

ART. 15. — Après que les plénipotentiaires des deux souverains auront signé ce traité, le premier plénipotentiaire de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies et le grand visir de la Sublime Porte Ottomane le confirmeront, et dix jours après leur signature, ou plus tôt s'il est possible, les actes en seront échangés par ces plénipotentiaires.

ART. 16. — Le présent traité d'une paix perpétuelle sera confirmé et ratifié par Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies et par Sa Hautesse l'Empereur des Ottomans, qui le signeront solennellement de leur propre main, et il sera échangé par leurs plénipotentiaires respectifs dans la ville où le traité a été conclu, et dans l'espace de quatre semaines ou plus tôt s'il est possible.

En vertu de nos pleins pouvoirs, nous avons signé le présent traité de paix en seize articles, qui, après l'échange des ratifications respectives, entrera en pleine vigueur ; nous y avons apposé le sceau de nos armes, et l'avons échangé contre un acte parfaitement semblable signé et scellé par les plénipotentiaires de la Sublime Porte.

Fait à Bucarest le 16/28 mai 1812 [1]).

Signé : ANDRÉ ITALINSKY ; JEAN SABANIEF ; JOSEPH FONTON ; ES-SEYDE MOUHAMED GHALIB ; ZADÉ IBRAHIM SOLIN ; ABDAL HAMID.

[1]) *Tableau historique, géographique et politique et la Moldavie et de la Valachie,* par W. WILKINSON. Traduction de M. de la Roquette, page 242.

L'échange des ratifications du traité de Bucarest a eu lieu le 2 juillet 1812 (vieux style.)

www.dacoromanica.ro

CONVENTION

ENTRE LA RUSSIE ET LA PORTE, DESTINÉE A FIXER LE MODE D'ACCOMPLISSEMENT DE TOUS LES ARTICLES DU TRAITÉ DE BUCAREST QUI N'AVAIENT PAS ÉTÉ EXÉCUTÉS PAR LA PORTE DEPUIS L'ANNÉE 1812, A ASSURER L'ÉTAT DE POSSESSION TERRITORIALE DE LA RUSSIE SUR LES CÔTES DE LA MER NOIRE ET A REMETTRE EN VIGUEUR TOUS LES PRIVILÈGES DONT LA MOLDAVIE, LA VALACHIE ET LA SERVIE DOIVENT JOUIR SOUS L'INFLUENCE TUTÉLAIRE DU CABINET DE PÉTERSBOURG, SIGNÉE A ACKERMANN, LE 25 SEPTEMBRE/7 OCTOBRE 1826 [1]).

I. — *Convention explicative du traité de Bucarest.*

Au nom de Dieu Tout-Puissant,

La Cour Impériale de Russie et la Sublime Porte, animées du désir sincère de mettre un terme aux discussions qui se sont élevées entre elles depuis la conclusion du traité de Bucarest, et voulant consolider les rapports des deux Empires en leur donnant pour base une parfaite harmonie et une entière confiance réciproque, sont convenues d'ouvrir, par le moyen de plénipotentiaires respectifs, une négociation amicale dans la pieuse intention d'écarter de leurs relations nouvelles tout sujet de différend ultérieur, et d'assurer pour l'avenir la pleine exécution du traité de Bucarest, ainsi que les traités et actes qu'il renouvelle ou confirme et dont l'observation peut seule garantir le maintien de la paix si heureusement établie entre la Cour Impériale de Russie et la Sublime Porte Ottomane. En conséquence, Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Rusies et Sa Majesté l'Empereur et Padischah des Ottomans ont nommé pour leurs plénipotentiaires, savoir :

[1]) *Extrait du recueil des principaux traités* de MM. DUPONT et ROUSSET. Imprimé à Gœttingue dans la librairie de Diéterich. 1828. Tome X. année 1822—1826.

www.dacoromanica.ro

Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Russies, les sieurs comte Michel Woronzoff, aide de camp général, général d'infanterie, membre du Conseil de l'Empire, gouverneur général de la Nouvelle-Russie et commissaire plénipotentiaire de la province de Bessarabie, chevalier de l'Ordre de Saint-Alexandre Newsky, chevalier grand-croix de celui de Saint-Georges de 2-e classe, de Saint-Wladimir de 1-re classe, de Sainte-Anne de 1-re classe, enrichie de diamants, et chevalier de plusieurs Ordres étrangers ;

Et Alexandre de Ribeaupierre, conseiller privé et chambellan actuel, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire près la Sublime Porte, chevalier de l'Ordre de Sainte-Anne de 1-re classe, enrichie de diamants, chevalier grand-croix de l'Ordre de Saint-Wladimir de 2-e classe, ainsi que de celui de Léopold d'Autriche de 1-re classe.

Et Sa Hautesse :

Les sieurs Saïd Méhémed Hadji Effendi, contrôleur général d'Anatolie, 1-er plénipotentiaire ;

Et Seïd Ibrahim Iffet Effendi, cadi provisoire de Sophia, avec rang de mollah de Scutari, 2-e plénipotentaire ;

Lesquels, après avoir échangé les copies de leurs pouvoirs trouvés en bonne forme, ont arrêté, conclu et signé les articles suivants :

ARTICLE PREMIER. — Toutes les clauses et stipulations du traité de paix conclu à Bucarest le 16 mai 1817 (17-e jour de la lune de djimaziul-evel de l'an de l'hégire 1227) sont confirmées dans toute leur force et valeur par la présente convention, comme si le traité de Bucarest s'y trouvait inséré mot à mot, les éclaircissements qui font l'objet de la présente convention ne devant servir qu'à déterminer le sens précis et à corroborer la teneur des articles dudit traité.

ART. 2. — L'article 4 du traité de Bucarest ayant stipulé pour les deux grandes îles du Danube situées vis-à-vis d'Ismail et de Kilia, — lesquelles, tout en demeurant propriété de la Porte Ottomane, doivent rester en partie désertes et inhabitées, — un mode de délimitation dont l'exécution a été reconnue impossible, vu les inconvénients qu'entraînent les fréquents débordements du fleuve, et l'expérience ayant démontré en outre la nécessité d'établir une séparation fixe et suffisamment étendue entre les riverains respectifs pour leur ôter tout point de contact et pour faire cesser par là même les différends et les troubles continuels qui en résultent, la Sublime Porte Ottomane voulant donner à la Cour Impériale de Russie une preuve non équivoque de son désir

www.dacoromanica.ro

sincère de cimenter les relations d'amitié et de bon voisinage entre les deux États, s'engage à exécuter et à maintenir l'arrangement qui a été convenu à cet égard à Constantinople entre l'envoyé de Russie et les ministres de la Sublime Porte, dans la conférence tenue le 21 août 1817, conformément aux dispositions énoncées au protocole à cette conférence. En conséquence, les dispositions énoncées dans ce protocole et relatives à l'objet en question sont considérées comme faisant partie intégrante de la présente convention.

ART. 3. — Les traités et actes relatifs aux privilèges dont jouissent la Moldavie et la Valachie ayant été confirmés par une clause expresse de l'article 5 du traité de Bucarest, la Sublime Porte s'engage solennellement à observer lesdits privilèges, traités et actes en toute occasion, avec la fidélité la plus scrupuleuse, et promet de renouveler dans l'espace de six mois après la ratification de la présente convention les hatti-chérifs de 1812 qui ont spécifié en garantie ces mêmes privilèges. En outre, vu les malheurs qu'ont essuyés ces Provinces par suite des derniers événements, vu le choix fait de boyards valaques et moldaves pour être Hospodars des deux Principautés, et vu que la Cour Impériale de Russie a donné son assentiment à cette mesure, il a été reconnu, tant par la Sublime Porte que par la Cour de Russie, que les hatti-chérifs ci-dessus mentionnés de l'année 1812 devaient indispensablement être complétés au moyen des clauses consignées dans l'*Acte séparé* ci-joint, qui a été convenu entre les plénipotentiaires respectifs, et qui est et sera considéré comme faisant partie intégrante de la présente convention.

ART. 4. — Il a été stipulé par l'article 6 du traité de Bucarest que, du côté de l'Asie, la frontière entre les deux Empires serait rétablie comme elle était avant la guerre, et que la Cour Impériale de Russie restituerait à la Sublime Porte Ottomane les forteresses et châteaux situés dans l'intérieur de cette frontière et conquis par ses armes. En conséquence de cette stipulation, et vu que la Cour Impériale de Russie a évacué et restitué immédiatement après la paix celles des forteresses qui avaient été prises seulement pendant la guerre sur les troupes de la Sublime Porte, il est convenu de part et d'autre que désormais les frontières asiatiques entre les deux Empires demeureront telles qu'elles existent aujourd'hui, et qu'un terme de deux ans est fixé afin d'aviser réciproquement aux moyens les plus propres à maintenir la tranquillité et la sûreté des sujets respectifs.

www.dacoromanica.ro

ART. 5. — La Sublime Porte Ottomane, désirant donner à la Cour Impériale de Russie un témoignage éclatant de ses dispositions amicales et de sa scrupuleuse attention à remplir en entier les conditions du traité de Bucarest, mettra immédiatement à exécution toutes les clauses de l'article 8 du traité de Bucarest relatives à la nation servienne, laquelle étant *ab antiquo* sujette et tributaire de la Sublime Porte, devra éprouver en toute occasion les effets de sa clémence et de sa générosité. En conséquence, la Sublime Porte réglera avec les députés de la nation servienne les mesures qui seront jugées les plus convenables pour lui assurer les avantages stipulés en sa faveur, avantages dont la jouissance sera tout à la fois la juste récompense et le meilleur gage de la fidélité dont cette nation a donné les preuves à l'Empire ottoman.—Comme un terme de dix-huit mois est jugé nécessaire pour procéder aux vérifications qu'exige cet objet, conformément à l'acte séparé ci-joint, convenu entre les plénipotentiaires respectifs, lesdites mesures seront réglées et arrêtées de concert avec la députation servienne à Constantinople et consignées en détail dans un firman suprême revêtu du hatti-chérif, lequel sera mis en vigueur dans le plus court délai possible, et au plus tard dans le susdit terme de dix-huit mois, et sera en outre communiqué à la Cour Impériale de Russie et considéré dès lors comme faisant partie intégrante de la présente convention.

ART. 6. — En vertu des stipulations expresses de l'article 10 du traité de Bucarest, toutes les affaires et réclamations des sujets respectifs, lesquelles avaient été suspendues par l'événement de la guerre, devront être reprises et terminées; de même les créances que les sujets respectifs peuvent avoir les uns contre les autres, ainsi que sur le fisc, devront être examinées et réglées en toute justice, et promptement et entièrement liquidées; il est convenu que toutes les affaires et réclamations de sujets russes à l'occasion des pertes qu'ils ont essuyées par les déprédations des pirates barbaresques, les confiscations faites au moment de la rupture entre les deux Cours en 1806, et autres actes de même nature, y compris ceux qui ont eu lieu depuis l'année 1821, donneront lieu à une liquidation et à un dédommagement équitable. A cet effet, il sera nommé de part et d'autre des commissaires qui vérifieront les états des pertes et vérifieront le montant d'un dédommagement. Tous les travaux de ces commissions seront terminés, et la somme à laquelle s'élèvera le dédommagement ci-dessus mentionné sera remise en bloc à la Légation impériale de Russie à Constantinople,

www.dacoromanica.ro

dans un terme de dix-huit mois à dater de la ratification de la présente convention. Il sera aussi observé une égale réciprocité envers les sujets de la Sublime Porte.

ART. 7. — La réparation des dommages causés aux sujets et négociants de la Cour Impériale de Russie par les corsaires des Régences d'Alger, de Tunis et de Tripoli, et la pleine et entière exécution des stipulations du traité de commerce et de l'article 7 du traité de Iassi, étant d'une stricte obligation pour la Sublime Porte en vertu des clauses expresses de l'article 12 du traité de Bucarest, lequel conjointement avec l'article 3 rappelle et confirme toutes les transactions antérieures, la Sublime Porte réitère solennellement la promesse de remplir désormais avec la plus scrupuleuse fidélité tous ses engagements à cet égard. En conséquence: 1° La Sublime Porte mettra tous ses soins à empêcher que les corsaires des régences barbaresques ne puissent, sous quelque prétexte que ce soit, inquiéter le commerce ou la navigation russe, et, en cas de déprédation de leur part, dès qu'elle en sera instruite, elle s'engage itérativement à faire restituer sans nul retard toutes les prises faites par lesdits corsaires, à faire dédommager les sujets russes des pertes qu'ils auraient essuyées, à adresser à cette fin un firman rigoureux aux régences barbaresques, de manière à ce qu'il ne soit plus nécessaire de le réitérer une seconde fois, et, dans le cas où le firman n'aurait pas été exécuté, à payer le montant de l'indemnité, de son trésor impérial, dans le terme de deux mois spécifié à l'article 7 du traité de Iassi à dater du jour de la réclamation qui aura été présentée à cet égard par le ministre de Russie sur la vérification qui aura été faite.

2° La Sublime Porte promet d'observer rigoureusement toutes les conditions dudit traité de commerce, de lever toutes les prohibitions contraires à la teneur expresse de ces stipulations, de ne mettre aucune entrave à la libre navigation des navires marchands sous pavillon russe, dans toutes les mers et eaux de l'Empire ottoman sans aucune exception, en un mot, de faire jouir les marchands, les capitaines et tous les sujets russes, en général, des avantages et prérogatives, comme de l'entière liberté de commerce qui sont formellement stipulés par les traités de commerce existant entre les deux Empires.

3° Conformément à l'article premier du traité de commerce qui stipule en faveur de tous les sujets russes, en général, la liberté de navigation et de commerce dans tous les États de la Sublime Porte, tant

www.dacoromanica.ro

sur terre que sur mer, et partout où la navigation et le commerce peuvent convenir aux sujets russes, et en vertu des clauses des articles 31 et 35 dudit traité, qui assurent le libre passage par le canal de Constantinople des navires marchands russes chargés de vivres ou autres marchandises et productions de la Russie ou d'autres États non soumis à l'Empire ottoman, ainsi que la libre disposition de ces vivres, marchandises et productions, la Sublime Porte promet de n'apporter aucun obstacle ni empêchement à ce que les bâtiments russes chargés de blés et autres vivres, à leur arrivée dans le canal de Constantinople, le cas de besoin échéant, puissent transborder leur cargaison sur d'autres bâtiments, soit russes, soit d'autres nations étrangères, pour être transportés hors des États de la Sublime Porte.

4° La Sublime Porte acceptera les bons offices de la Cour Impériale de Russie à l'effet d'accorder, d'après les exemples précédents, l'entrée de la mer Noire aux bâtiments des puissances amies de l'Empire ottoman qui n'ont pas encore obtenu ce privilège, de manière que le commerce d'importation en Russie par le moyen de ces bâtiments et l'exportation des produits russes à leur bord ne puissent essuyer aucune entrave.

ART. 8. — La présente convention, servant d'éclaircissement et de complément au traité de Bucarest, sera ratifiée par Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Russies et Sa Majesté l'Empereur et Padischah des Ottomans au moyen de ratifications sollennelles munies de leur propre signature suivant l'usage, qui seront échangées par les plénipotentiaires respectifs dans le terme de quatre semaines, ou plus tôt, s'il est possible, à compter du jour de la conclusion de la présente convention.

Fait Ackermann, le 25 septembre/7 octobre 1826.

Signé : Comte Michel WORONZOFF, Alexandre DE RIBEAUPIERRE, SAÏD MÉHÉMED, SEÏD IBRAHIM.

II. — *Acte séparé relatif aux principautés de Moldavie et de Valachie.*

Au nom de Dieu Tout-Puissant,

Les Hospodars de Moldavie et de Valachie étant choisis parmi les Boyards indigènes, leur élévation sera désormais faite dans chacune

www.dacoromanica.ro

de ces provinces d'après le consentement et la volonté de la Sublime Porte, par l'Assemblée générale du Divan, conformément à l'ancien usage du pays.

Les Boyards du Divan de chaque province, comme corps du pays, et avec l'accord général des habitants, feront choix pour la dignité d'Hospodar, d'un des Boyards les plus anciens et les plus capables de la bien remplir, et ils présenteront à la Sublime Porte par une requête (arz-mashat) le candidat élu, lequel, s'il est agréé par la Sublime Porte, sera nommé Hospodar et recevra l'investiture. Si par des raisons graves la nomination du candidat élu ne se trouvait point conforme au désir de la Sublime Porte, dans ce cas, après que ces raisons graves auront été avérées par les deux Cours, il sera permis de recommander auxdits Boyards de procéder à l'élection d'une autre personne convenable.

La durée de l'administration des Hospodars restera toujours fixée, comme par le passé, à sept années complètes et entières, à dater du jour de leur nomination, et ils ne pourront être destitués avant ce terme. Si, pendant la durée de leur administration, ils commettent quelque délit, la Sublime Porte en informerait le ministre de Russie, et lorsque, après vérification faite de part et d'autre, il sera constaté que l'Hospodar s'est effectivement rendu coupable d'un délit, sa destitution sera permise dans ce cas seulement.

Les Hospodars qui auront achevé leur terme de sept années sans avoir donné, soit aux deux Cours, soit au pays, aucun sujet de plainte légitime et grave, seront nommés de nouveau pour sept autres années, si la demande en est faite à la Sublime Porte par les Divans des provinces, et si le consentement général des habitants se manifeste à leur égard.

S'il arrive qu'un des Hospodars abdique avant l'accomplissement du terme de sept ans, pour cause de vieillesse, de maladie ou pour toute autre raison, la Sublime Porte en donnera connaissance à la Cour de Russie, et l'abdication pourra avoir lieu d'après un accord préalable des deux Cours.

Tout Hospodar qui aurait été destitué avant d'avoir fini son terme, ou qui aurait abdiqué, encourra la déchéance de son titre et pourra rentrer dans la classe des Boyards, à condition de rester paisible et tranquille, mais sans pouvoir ni redevenir membre du Divan ni remplir aucune fonction publique, et sans pouvoir être réélu Hospodar.

Les fils des Hospodars destitués ou abdicataires conserveront la

www.dacoromanica.ro

qualité de Boyards, pourront occuper les charges du pays et être élus Hospodars.

En cas de destitution, d'abdication ou de mort d'un Hospodar, et jusqu'à ce qu'il lui soit donné un successeur, l'administration de la Principauté sera confiée à des caïmacams nommés par le Divan de ladite Principauté.

Le hatti-chérif de 1812 ayant ordonné l'abolition des impôts, redevances et réquisitions introduites depuis l'anné 1198 (1783), les Hospodars avec les Boyards des Divans respectifs détermineront et fixeront les impôts et les charges nouvelles de la Moldavie et de la Valachie, en prenant pour base les règlements qui ont été établis à la suite du hatti-chérif de 1812. Les Hospodars ne pourront dans aucun cas manquer au strict accomplissement de cette disposition. Ils auront égard aux représentations du ministre de Sa Majesté Impériale et à celles que leurs consuls leur adresseront d'après ses ordres, tant sur cet objet que sur le maintien des privilèges du pays, et spécialement sur l'observation des clauses et articles insérés dans le présent acte.

Les Hospodars, de concert avec les Divans respectifs, fixeront dans chaque Province le nombre des *Beschlis* d'après celui qui existait avant les troubles de 1821. Ce nombre une fois fixé ne pourra être augmenté sous aucun prétexte, à moins que l'urgente nécessité n'en soit reconnue de part et d'autre, et il est bien entendu que les Bechlis continueront à être formés et organisés comme ils l'étaient avant les troubles de 1821 ; que les agas continueront d'être choisis et nommés d'après le mode suivi avant ladite époque, et qu'enfin les Bechlis et leurs agas ne rempliront jamais que les fonctions pour lesquels ils auront été originairement institués, sans pouvoir se mêler des affaires du pays ni se permettre aucune action.

Les usurpations faites sur le territoire de la Valachie du côté d'Ibraïl, Giurgevo et Coulé, et au delà de l'Olto seront restituées aux propriétaires, et il sera fixé pour ladite restitution un terme dans les firmans y relatifs, lesquels seront adressés à qui il appartient.

Ceux des Boyards moldaves qui, uniquement par suite des derniers troubles, se sont vus forcés de quitter leur patrie, pourront y revenir librement, sans être inquiétés par qui que ce soit, et rentreront dans la pleine et entière jouissance de leurs droits, prérogatives, biens et propriétés comme par le passé.

La Sublime Porte, eu égard aux malheurs qui ont pesé sur les Prin-

www.dacoromanica.ro

cipautés de Moldavie et de Valachie, par suite des derniers troubles, leur accordera deux années d'exemption des tributs et revedances qu'elles sont tenues de lui payer. A l'expiration du terme de l'exemption ci-dessus mentionnée, lesdits tributs et redevances seront acquittés au terme fixé par les hatti-chérifs de 1812 et ne pourront être augmentés dans aucun cas. La Sublime Porte accordera également aux habitants des deux Principautés la liberté de commerce pour toutes les productions de leur sol et de leur industrie, dont ils pourront disposer comme bon leur semblera, sauf les restrictions exigées, d'un côté par les fournitures dues annuellement à la Sublime Porte, dont ces Provinces sont comme les greniers, de l'autre part, par l'approvisionnement du pays.— Toutes les dispositions du hatti-chérif de 1812, relatives à ces fournitures, à leur acquittement régulier et aux prix courants d'après lesquels elles doivent être soldées et dont la fixation appartiendra en cas de litige aux Divans respectifs, seront remises en vigueur et observées à l'avenir avec une scrupuleuse exactitude.

Les Boyards sont tenus d'exécuter les ordres des Hospodars et de rester envers eux dans les bornes d'une parfaite soumission. De leur côté, les Hospodars ne pourront sévir arbitrairement contre les Boyards ni leur faire subir des punitions non méritées ; ils séviront seulement dans le cas où les Boyards commettraient quelque faute avérée, et ces derniers ne subiront de peine qu'après avoir été jugés conformément aux lois et usages du pays.

Les troubles survenus dans les dernières années en Moldavie et en Valachie ayant porté la plus grave atteinte à l'ordre dans les diverses branches de l'administration intérieure, les Hospodars seront tenus de s'occuper sans le moindre délai, avec les Divans respectifs, des mesures nécessaires pour améliorer la situation des Principautés confiées á leurs soins, et ces mesures feront l'objet d'un règlement général pour chaque province, lequel sera mis immédiament à exécution.

Tous les autres droits et privilèges des Principautés de Moldavie et de Valachie et tous les hatti-chérifs qui les concernent, seront maintenus et observés, en tant qu'ils ne seront pas modifiés par le présent acte.

C'est pourquoi, nous soussignés, plénipotentiaires de Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Russies, munis des pleins pouvoirs souverains, de concert avec les plénipotentiaires de la Sublime Porte Ottomane, avons arrêté et réglé à l'égard de la Moldavie et de la Valachie les points ci-dessus, lesquels sont la conséquence de l'article 3

www.dacoromanica.ro

de la convention explicative et confirmative du traité de Bucarest, conçue en huit articles, dans les conférences à Ackermann entre nous et les plénipotentiaires ottomans.

En conséquence, le présent acte a été séparé et rédigé, muni de nos cachets et de nos signatures, et délivré entre les mains des plénipotentiaires de la Sublime Porte.

Fait à Ackermann, le 25 septembre/7 octobre 1826 [1]).

Signé : Comte Michel WORONZOFF, Al. DE RIBEAUPIERRE, SAÏD MÉHÉMED, SAÏD IBRAHIM.

[1]) Extrait du *Recueil des principaux traités*, par MM. DUPONT et ROUSSET, t. X; années 1822-1826.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ D'ANDRINOPLE (1829)

TRAITÉ DE PAIX ENTRE LA RUSSIE ET LA TURQUIE.

Au nom de Dieu Tout-Puissant,

Sa Majesté Impériale le Très Haut et Très Puissant Empercur et Autocrate de toutes les Russies.

Sa Majesté Impériale le Très Haut et Très Puissant Empereur des Ottomans,

Animés d'un égal désir de mettre un terme aux calamités de la guerre, et d'établir sur des bases solides et immuables la paix, l'amitié et la bonne harmonie entre leurs Empires, ont résolu, d'un commun accord, de confier cette œuvre salutaire à leurs plénipotentiaires.

ARTICLE PREMIER. — Toute inimitié et tous différends qui ont existé jusqu'à présent entre les deux Empires cesseront à compter de ce jour, tant sur terre que sur mer, et il y aura à perpétuité paix, amitié et bonne intelligence entre Sa Majesté l'Empercur, Padischah de toutes les Russies et Sa Hautesse le Padischah des Ottomans, leurs héritiers et successeurs au trône, ainsi qu'entre leurs Empires respectifs. Les deux Hautes Parties contractantes porteront toute leur attention à empêcher tout ce qui pourrait faire renaître la mésintelligence entre leurs sujets respectifs ; ils exécuteront scrupuleusement toutes les conditions du présent traité, et veilleront en même temps à ce qu'il ne soit enfreint en aucune façon, soit directement, soit indirectement.

ART. 2. — Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Russies désirant donner à Sa Hautesse l'Empereur et Padischah des Ottomans un gage de ses dispositions amicales, rend à la Sublime Porte la principauté de Moldavie avec toutes les frontières qu'elle avait avant la guerre à laquelle le présent traité a mis fin. Sa Majesté Impériale rendra aussi la principauté de Valachie, le banat de Craïova, la Bulgarie, la Dobrudja, depuis le Danube jusqu'à la mer, ainsi que Silistrie, Hîrșova, Matkia, Isachia, Toulcha, Babadag, Buyardjik, Varna, Pravady et autres villes et villages qu'il contient, toute l'étendue du Balkan, depuis Emineh, Bournou jusqu'à Kosan, et tout le pays depuis le Balkan jusqu'à la mer, avec Selimnea, Iamboli, Aidos, Karnabat, Missenovica, Akhioly,

www.dacoromanica.ro

Bourgas, Sizopoli, Kirkklissi, la ville d'Andrinople, Zule-Bourgas, et toutes les villes, bourgs et villages, et, en général, toutes les places que les Russes ont occupées dans la Roumélie.

ART. 3. — Le Pruth continuera de former la limite des deux Empires depuis le point où cette rivière touche au territoire de la Moldavie jusqu'à sa jonction avec le Danube. De ce point, la ligne suivra le cours du Danube jusqu'à l'embouchure de la Saint-Georges, de sorte que, laissant toutes les îles formées par les divers bras de cette rivière en possession de la Russie, la rive droite restera comme anciennement en possession de la Porte Ottomane. Cependant il est convenu que cette rive droite restera inhabitée depuis le point où le bras de Saint-Georges se sépare de celui de Soulina, à une distance de *deux heures* de la rivière, et qu'aucun établissement d'aucune espèce n'y sera formé, non plus que sur les îles qui resteront au pouvoir de la Cour de Russie, où, à l'exception des quarantaines qui pourront y être établies, il ne sera permis de faire aucun autre établissement ni fortification. Les bâtiments marchands des deux puissances auront la liberté de parcourir le Danube dans tout son cours, et ceux qui porteront pavillon ottoman auront libre entrée dans les embouchures de Kilia et de Soulina, celle de Saint-Georges restant commune aux bâtiments de guerre et bâtiments marchands des deux Puissances contractantes. Mais les navires de guerre russes lorsqu'ils remonteront le Danube, n'iront pas au delà du point de sa jonction avec le Pruth.

ART. 4. — La Géorgie, l'Imirète, la Mingrélie, le Gouriel, et plusieurs autres provinces du Caucase, ayant été depuis longues années et à perpétuité unis à l'empire de Russie, et cet Empire ayant en outre, par le traité conclu avec la Perse à Towsk'nantchai, le 10 février 1828, acquis les Khanats d'Erivan et de Naktchivan, les deux Hautes Parties contractantes ont reconnu la nécessité d'établir entre leurs Etats respectifs tout le long de cette ligne une frontière bien tracée qui puisse prévenir toute discussion future. Elles ont également pris en considération les moyens convenables d'opposer des obstacles insurmontables aux incursions et déprédations que les tribus voisines ont commises jusqu'à ce jour, et qui ont si souvent compromis les relations d'amitié et de bonne affection entre les deux Empires; en conséquence, il a été convenu de considérer dorénavant comme la frontière entre les territoires de la Cour Impériale de Russie et ceux de la Sublime Porte Ottomane en Asie, la ligne qui, suivant la limite actuelle du Gouriel depuis la mer Noire,

www.dacoromanica.ro

remonte jusqu'au bord de l'Imirète, et de là en ligne droite jusqu'au point ou les frontières des pachalichs d'Akhaltzik et de Kars rencontrent celles de la Géorgie, laissant, de cette manière, au nord et au dedans de cette ligne la ville d'Akhaltzik et le fort de Khallnanick à une distance moindre de *deux heures*.

Tous les pays situés au midi et à l'ouest de cette ligne de démarcation, vers les pachalicks de Kars et de Trébizonde, ainsi que la majeure partie du pachalick d'Akhaltzik, resteront à perpétuité sous la domination de la Sublime Porte, tandis que ceux qui sont situés au nord et à l'est de ladite ligne vers la Géorgie, l'Imirète et le Gouriel, ainsi que le littoral de la mer Noire, depuis l'embouchure du Kouban jusqu'au port Saint-Nicolas inclusivement, seront sous la domination de l'Empereur de Russie. En conséquence, la Cour Impériale de Russie abandonne et rend à la Sublime Porte le reste du pachalik d'Akhaltzik, la ville et le pachalik de Kars, la ville et le pachalik de Bayazid, la ville et le pachalik d'Erzeroum, ainsi que les places occupées par les troupes russes qui peuvent être en dehors de la ligne ci-dessus mentionnée.

ART. 5. — Les Principautés de Moldavie et de Valachie s'étant, par une capitulation, placées sous la suzeraineté de la Sublime Porte, et la Russie ayant garanti leur prospérité, il est entendu qu'elles conserveront tous les privilèges et immunités qui leur ont été accordés en vertu de leur capitulation, soit par les traités conclus entre les deux Cours Impériales, soit par les hatti-chérifs promulgués à diverses époques. En conséquence, elles jouiront du libre exercice de leur religion, d'une parfaite sécurité, d'une administration nationale et indépendante, et d'une entière liberté de commerce. Les clauses additionnelles aux stipulations précédentes, jugées nécessaires pour assurer à ces deux Provinces la jouissance de leur droit, seront insérées dans l'acte séparé annexe, qui est et sera considéré comme faisant partie intégrante du présent traité.

ART. 6. — Les circonstances qui se sont présentées depuis la conclusion de la convention d'Ackermann n'ayant pas permis à la Sublime Porte d'entreprendre immédiatement l'exécution des clauses de l'acte séparé relatif à la Servie, et annexé au cinquième article de ladite convention, la Sublime Porte s'engage de la manière la plus solennelle à les exécuter sans le moindre délai et avec la plus scrupuleuse exactitude, et de procéder surtout à la restitution immédiate des six dis-

www.dacoromanica.ro

tricts détachés de la Servie, afin d'assurer pour toujours la tranquillité et le bien être de cette nation fidèle et soumise. Le firman confirmé par le hatti-chérif qui ordonnera l'exécution des clauses ci-dessus sera livré et communiqué à la Cour Impériale de Russie dans l'intervalle d'un mois à compter de la signature du présent traité de paix.

ART. 7. — Les sujets russes jouiront dans toute l'étendue de l'Empire ottoman, tant par terre que par mer, de la liberté pleine et entière de commerce, qui leur est assurée par les traités précédents conclus entre les deux Hautes Parties contractantes. Aucune infraction à cette liberté de commerce ne sera commise, et il ne sera pas permis de l'interrompre dans aucun cas, ni sous aucun prétexte, par une prohibition ou restriction quelconque, ni en conséquence d'aucun règlement ou mesure d'administration ou de législation intérieure. Les sujets, bâtiments et marchandises russes seront à l'abri de toute violence, de toute chicane. Les premiers seront sous la juridiction exclusive et la police des ministres et consuls de Russie. Les bâtiments russes ne seront soumis à aucune visite quelconque de la part des autorités ottomanes, ni à la mer ni dans aucun des ports ou rades appartenant aux possessions de la Sublime Porte. Toutes les marchandises et denrées appartenant à un sujet russe, après avoir payé les droits de douane stipulés par les tarifs, seront librement transportées, déposées à terre dans les magasins du propriétaire ou de son consignataire, ou autrement transportées à bord des bâtiments de toute autre nation quelconque, sans que les sujets russes soient tenus d'en donner avis aux autorités locales, et encore moins de demander leur autorisation. Il est expressément convenu que tous les grains provenant de la Russie jouiront des mêmes privilèges et que le transit libre n'éprouvera jamais, sous aucun prétexte, de difficulté ou d'obstacle. La Sublime Porte s'engage, en outre, à veiller soigneusement à ce que le commerce et la navigation de la mer Noire n'éprouvent pas le moindre obstacle d'une nature quelconque.

Dans ce but, la Sublime Porte reconnaît et déclare le passage du canal de Constantinople et le détroit des Dardanelles entièrement libres et ouverts aux bâtiments russes sous pavillon marchand, chargés ou sur lest, soit qu'ils viennent de la mer Noire pour aller dans la Méditerranée, ou soit que, revenant de la Méditerranée, ils veuillent rentrer dans la mer Noire. Ces bâtiments, pourvu que ce soient des bâtiments marchands, de quelque grandeur qu'ils soient, quel que soit leur

www.dacoromanica.ro

tonnage, ne seront exposés à aucune entrave ou vexation quelconque, comme il a été stipulé ci-dessus. Les deux Cours s'entendront sur les meilleurs moyens à employer pour empêcher tout délai dans l'expédition des acquits de la douane nécessaires. En vertu du même principe, le passage du canal de Constantinople et du détroit des Dardanelles est déclaré libre et ouvert à tous les bâtiments marchands des Puissances en paix avec la Sublime Porte, soit qu'ils se rendent dans les ports russes de la mer Noire ou qu'ils en viennent, soit qu'ils soient chargés ou sur lest, aux mêmes conditions que celles stipulées pour les bâtiments sous pavillon russe. Enfin, la Sublime Porte, reconnaissant le droit de la Cour Impériale de Russie d'obtenir une garantie de cette pleine liberté de commerce et de navigation dans la mer Noire, déclare solennellement que jamais, et sous aucun prétexte quelconque, elle n'y apportera le moindre obstacle; elle promet surtout de ne jamais se permettre, à l'avenir, d'arrêter ou de détenir les bâtiments chargés ou sur leur lest, soit russes, soit appartenant à des nations avec lesquelles la Porte Ottomane ne sera pas en état de guerre déclarée, qui passeraient par le détroit de Constantinople et le détroit des Dardanelles pour se rendre de la mer Noire dans la Méditerranée ou de la Méditerranée aux ports russes de la mer Noire; et si, à ce que Dieu ne plaise, quelqu'une des stipulations contenues dans le présent article était enfreinte, et que la réclamation du ministre russe à ce sujet n'obtînt pas une satisfaction pleine et prompte, la Sublime Porte reconnaît d'avance le droit de la Cour Impériale de Russie de considérer une telle infraction comme un acte d'hostilité, et de faire immédiatement des représailles sur l'Empire Ottoman.

ART. 8. — Les arrangements précédemment stipulés par le sixième article de la convention d'Ackermann, dans le dessein de régler et liquider les droits des sujets et marchands respectifs des deux Empires, relativement à l'indemnité pour les pertes éprouvées à diverses époques depuis la guerre de 1806, n'ayant pas encore été mis à exécution, et le commerce russe ayant, depuis la conclusion de la susdite convention, souffert de nouveaux et considérables dommages en conséquence des mesures adoptées sur la navigation du Bosphore, il est arrêté et convenu que la Sublime Porte, comme réparation pour ces dommages et ces pertes, payera à la Cour Impériale de Russie, dans le délai de dix-huit mois, à des époques qui seront fixées plus tard, la somme de 1500000 ducats de Hollande : de sorte que le payement de

www.dacoromanica.ro

cette somme metra fin à tous les droits ou prétentions réciproques de la part des deux Puissances contractantes au sujet des circonstances ci-dessus mentionnées.

ART. 9. — La prolongation de la guerre, à laquelle le traité de paix actuel met heureusement fin, ayant occasionné à la Cour Impériale de Russie des dépenses considérables, la Sublime Porte reconnaît la nécessité de lui offrir une indemnité proportionnée. A cet effet, et indépendamment de la cession d'une petite portion de territoire en Asie, stipulée par l'article 4, que la Cour de Russie consent à recevoir pour compte de ladite indemnité, la Sublime Porte s'engage à payer à ladite Cour une somme d'argent dont le montant sera réglé de concert.

ART. 10. — La Sublime Porte, en déclarant son adhésion entière aux stipulations du traité conclu à Londres le 24 juin/6 juillet 1827, entre la Russie, la Grande-Bretagne, et la France, adhère également à l'Acte du 10/22 mars 1829, rédigé d'un consentement mutuel entre les mêmes Puissances sur les bases dudit traité, et contenant les mesures de détail relativement à son exécution définitive. Ce traité et cette note concernent la reconnaissance de l'affranchissement de la Grèce.

ART. 11. — Immédiatement après la signature du présent traité de paix entre les deux Empires, et l'échange des ratifications par les deux Souverains, la Sublime Porte prendra toutes les mesures nécessaires pour la prompte et rigoureuse exécution des stipulations qu'il contient, et particulièrement du troisième et du quatrième article, relatif aux limites qui séparent les deux Empires, tant en Europe qu'en Asie, ainsi que des cinquième et sixième articles, relatifs aux Principautés de la Valachie et de la Moldavie, aussi bien que de la Servie ; et, dès l'instant que ces stipulations pourront être considérées comme ayant été exécutées, la Cour Impériale de Russie procédera à l'évacuation du territoire de l'Empire Ottoman conformément aux bases établies par un acte séparé qui fait partie intégrante de ce traité. Jusqu'à la complète évacuation du territoire occupé par les troupes russes, l'administration et l'ordre de choses établi dans le moment actuel, sous l'influence de la Cour de Russie, seront maintenus, et la Sublime Porte ne s'en occupera en aucune manière.

ART. 12. — Immédiatement après la signature du présent traité de paix, des ordres seront donnés aux commandants des troupes respectives, tant sur terre que sur mer, de cesser les hostilités. Celles commises après la signature du présent traité seront considérées comme

www.dacoromanica.ro

n'ayant pas eu lieu et n'amèneront aucun changement dans les stipulations qu'il contient ; de même, tout ce qui aura pu être conquis dans l'intervalle par les troupes de l'une ou de l'autre des Hautes Puissances contractantes, sera rendu sans le moindre délai.

ART. 13. — Les Hautes Puissances contractantes, en rétablissant entre elles les relations d'amitié sincère, accordent un pardon général et une amnistie pleine et entière à tous ceux de leurs sujets, de quelque condition qu'ils soient, qui, pendant le cours de la guerre heureusement terminée aujourd'hui, auront pris part aux opérations militaires ou manifesté, soit par leur conduite, soit par leurs opinions, leur attachement à l'une ou à l'autre des deux parties contractantes. En conséquence, aucun de ces individus ne sera inquiété ou persécuté, soit dans sa personne, soit dans ses biens, pour sa conduite passée ; et, chacun d'eux, recouvrant les propriétés qu'il possédait auparavant, en jouira paisiblement sous la protection des lois, et sera en liberté d'en disposer dans l'espace de dix-huit mois, de se transporter avec sa famille, ses biens, propriétés, etc..., dans le pays quelconque qu'il lui plaira de choisir, sans éprouver aucune entrave ou vexation quelconque.

Il sera, en outre, accordé aux sujets respectifs des deux Puissances établis sur les territoires rendus à la Sublime Porte ou cédés à la Cour Impériale de Russie, le même intervalle de dix-huit mois, à dater de l'échange des ratifications du présent traité de paix, pour disposer, s'ils le jugent convenable, de leurs propriétés acquises, soit avant, soit depuis la guerre, et de se retirer avec leurs capitaux, fortune, propriétés, etc. des États de l'une des Puissances contractantes dans ceux de l'autre.

ART. 14. — Tous les prisonniers de guerre, de quelque nation, condition ou sexe qu'ils soient, qui sont dans les deux Empires, devront immédiatement après l'échange des ratifications du présent traité de paix, être mis en liberté, et rendus sans le moindre payement ou rançon, à l'exception des chrétiens qui. de leur propre volonté, ont embrassé la religion mahométane dans les États de la Sublime Porte, ou des mahométans qui, aussi de leur propre volonté, ont embrassé la religion chrétienne dans les territoires de l'Empire russe.

La même conduite sera observée à l'égard des sujets russes qui, après la signature du présent traité de paix, seront tombés dans la captivité d'une manière quelconque, et seront trouvés dans les États de la Sublime Porte.

La Cour Impériale de Russie promet, de son côté, d'agir de la même

www.dacoromanica.ro

manière envers les sujets de la Sublime Porte. Aucun remboursement ne sera exigé pour les sommes qui ont été employées par les deux Hautes Puissances contractantes pour l'entretien des prisonniers. Chacune d'elles fournira aux prisonniers tout ce qui pourra être nécessaire à leur voyage jusqu'aux frontières, où ils seront échangés par des commissaires nommés de deux côtés.

ART. 15. — Tous les traités, conventions et stipulations arrêtés et conclus à diverses époques, entre la Cour Impériale de Russie et la Porte Ottomane, à l'exception de ceux qui sont annulés par le présent traité de paix, sont confirmés dans toute leur force et effet, et les deux Hautes Parties contractantes s'engagent à les exécuter religieusement et inviolablement.

ART. 16. — Le présent traité de paix sera ratifié par les deux Hautes Cours contractantes, et l'échange des ratifications entre les plénipotentiaires respectifs aura lieu dans l'espace de six semaines ou plus tôt si faire se peut [1].

En foi de quoi ont signé,

Le comte ALEXIS ORLOFF, le comte F. V. PAHLEN.

En vertu de pouvoir,

Signé : DIEBITSCH ZABALKANSKY.

[1] *Annuaire historique universel,* par C.-L. LESUR. Année 1829. *Documents historiques,* p. 94.

www.dacoromanica.ro

NOTE EXPLICATIVE

CONCERNANT L'EXÉCUTION DE CERTAINS ARTICLES DU TRAITÉ D'ANDRINOPLE.

Le § 1-er de cette note règle le payement à la Russie, en dix-huit mois, de la somme de 1,500,000 ducats de Hollande allouée comme indemnité des pertes subies par les sujets et commerçants russes.

La § 2 règle les dates des échéances et le montant des sommes pour chaque payement de l'indemnité ci-dessus,

Le § 3 fixe l'indemnité de guerre à allouer à la Russie à la somme de 10,000,000 de ducats de Hollande.

«§ 4. — Quant à la stipulation contenue dans l'acte séparé concernant les principautés de Moldavie et de Valachie, et en vertu de laquelle les villes turques situées sur la rive gauche du Danube, Turno, Giurgevo, Braïla, etc., avec leur territoire, doivent être réunies à la Valachie, et les fortifications qui ont ci-devant existé sur cette rive ne jamais être rétablies, il a été réglé dans la convention explicative (art. 1-er) que Giurgevo, qui se trouvait encore alors au pouvoir des Turcs, serait évacué, remis aux troupes russes, et que les fortifications en seraient rasées. — L'évacuation devait avoir lieu quinze jours après la signature de la paix (on sait qu'elle a été retardée). Les troupes turques devaient se retirer à Routschouk, sur la rive droite du Danube, vis-à-vis de Giurgevo, et emmener leur artillerie, leurs munitions et leurs propriétés. Il était également permis aux habitants turcs de Giurgevo d'émigrer avec leur fortune.

«§ 5. — Relativement à l'évacuation du territoire ottoman par les troupes russes, notamment article 11 du traité principal, la convention explicative porte (art. 4) : «Aussitôt que le premier payement (100,000 ducats) sur les indemnités stipulées pour les pertes des sujets et commerçants russes aura été acquitté ; aussitôt que l'article 6 du traité concernant la Servie aura été accompli, Giurgevo conséquemment

www.dacoromanica.ro

évacué et remis aux troupes russes, alors sous un mois après l'échange des ratifications, l'armée russe quittera les villes d'Andrinople, Kisklisse, Zule, Burgas, Widin, Juiada et autres endroits, qui seront remis aussitôt aux autorités nommées par la Porte pour les recevoir.»

«§ 6. — Aussitôt l'acquittement du second payement (40⁰),000 ducats), de l'indemnité pour les commerçants russes, c'est-à-dire six mois après l'échange des ratifications, les troupes russes évacueront sous un mois tout le pays depuis le Balkan jusqu'à la mer Noire et au golfe de Burgas, et elles se retireront au delà du Balkan en Bulgarie et en Dobrudja. — Au bout du second terme de six mois, lorsque les 500,000 ducats formant le troisième payement des indemnités auront été acquittés, les troupes russes évacueront toute la Bulgarie avec les villes et les villages, etc., situés sur la Dobrudja, depuis le Danube jusqu'à la mer Noire. Les 500,000 ducats restants seront payés dans les six mois suivants, c'est-à-dire dix-huit mois après l'échange des ratifications. La ville de Silistrie et les Principautés de Moldavie et de Valachie sont exclues de l'évacuation ci-dessus, et seront gardées en dépôt par la Russie jusqu'à l'entier acquittement de la somme que la Porte s'est engagée à payer en indemnité pour les frais de la guerre. Aussitôt ce payement terminé, Silistrie et les Principautés seront évacuées sous deux mois et remises ponctuellement aux autorités de la Porte.

«§ 7. — Quant à l'évacuation des provinces d'Asie qui doivent être rendues à la Porte en vertu de l'article 4 du traité, il a été réglé qu'elle commencerait trois mois après l'échange des ratifications, et cela conformément à une convention particulière que le général comte Paskewitch concluera avec les commandants de la Porte dans ces contrées, de manière que l'évacuation totale des pays qui doivent être rendus à la Porte soit terminée huit mois aprés l'échange des ratifications [1]).»

[1]) *Annuaire historique universel*, pour l'année 1826. *Documents historiques*, p. 98.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ D'ANDRINOPLE *(Suite)*

TRAITÉ SÉPARÉ ENTRE LA RUSSIE ET LA PORTE RELATIF AUX PRINCIPAUTÉS DE MOLDAVIE ET DE VALACHIE.

Au nom de Dieu Tout-Puissant,

Les deux Hautes Puissances contractantes, en confirmant tout ce qui a été stipulé par l'acte séparé de la convention d'Ackermann, relativement au mode d'élection des Hospodars de Moldavie et de Valachie, ont reconnu la nécessité de donner à l'administration de ces Provinces une base plus stable et plus conforme aux véritables intérêts des deux pays. — A cet effet, il a été convenu et réglé définitivement que la durée du gouvernement des Hospodars ne serait plus hornée à sept ans, comme par le passé, mais qu'ils seraient dorénavant investis de cette dignité à vie, sauf les cas d'abdication volontaire ou de destitution pour cause de délits prévus par ladite note séparée.

Les Hospodars régleront librement toutes les affaires intérieures de leurs provinces, en consultant leurs Divans respectifs, sans pouvoir néanmoins porter atteinte aux droits garantis aux deux pays par les traités ou les hatti-chérifs, et ne seront troublés dans leur administration par aucun ordre contraire à ces droits.

La Sublime Porte promet et s'engage à veiller scrupuleusement à ce que les privilèges accordés à la Moldavie et à la Valachie ne soient d'aucune manière enfreints par les commandants limitrophes, de ne souffrir aucune ingérence de leur part dans les affaires de ces deux Provinces, et d'empêcher toute incursion des riverains de la rive droite du Danube sur le territoire valaque ou moldave. Seront considérées comme faisant partie intégrante de ce territoire toutes les îles attenantes à la rive gauche du Danube, et le chenal de ce fleuve formera la limite des deux Principautés depuis son entrée dans l'Empire ottoman jusqu'à son confluent avec le Pruth.

Pour mieux assurer l'inviolabilité du territoire Moldave et Valaque, la Sublime Porte s'engage à ne conserver aucun point fortifié, à ne

www.dacoromanica.ro

tolérer aucun établissement quelconque des sujets musulmans sur la rive gauche du Danube. En conséquence, il est invariablement arrêté que sur toute cette rive, dans la grande et la petite Valachie, et aussi en Moldavie, aucun mahométan ne pourra jamais avoir son domicile et que l'on y admettra les seuls marchands munis de firmans, qui viendront acheter pour leur propre compte dans les Principautés les denrées nécessaires pour la consommation de Constantinople, ou d'autres objets.

Les villes turques situées sur la rive gauche du Danube seront, ainsi que leurs territoires *(rajahs)* restituées à la Valachie pour être désormais réunies à cette Principauté, et les fortifications existant auparavant sur cette rive ne pourront jamais être rétablies. Les musulmans qui possèdent des biens-fonds non usurpés sur des particuliers, soit dans ces mêmes villes, soit sur tout autre point de la rive gauche du Danube, seront tenus de les vendre aux indigènes dans l'espace de dix-huit mois.

Le gouvernement des deux Principautés, jouissant de tous les privilèges d'une administration intérieure indépendante, pourra librement établir des cordons sanitaires et des quarantaines le long du Danube et ailleurs dans le pays où il en sera besoin, sans que les étrangers qui y arrivent, tant musulmans que chrétiens, puissent se dispenser de l'exacte observation des règlements sanitaires. — Pour le service des quarantaines aussi bien que pour veiller à la sûreté des frontières, au maintien du bon ordre dans les villes et campagnes et à l'observation des lois et règlements, le gouvernement de chaque Principauté pourra entretenir un nombre de gardes strictement nécessaire pour ces diverses fonctions. Le nombre et l'entretien de cette milice seront réglés par les Hospodars, de concert avec leurs Divans respectifs, en se basant sur les anciens exemples.

La Sublime Porte, animée du désir sincère de procurer aux deux Principautés tout le bien-être dont elles peuvent jouir, et informée des abus et des vexations qui s'y commettent à l'occasion des diverses fournitures exigées par la consommation de Constantinople, l'approvisionnement des forteresses situées sur le Danube et les besoins de l'arsenal, leur fait un abandon plein et entier de son droit à cet égard. En conséquence, la Valachie et la Moldavie seront pour toujours dispensées de fournir les grains et autres denrées, les moutons et les bois de construction qu'elles étaient tenues de livrer précédemment.

www.dacoromanica.ro

Il ne sera de même requis de ces Provinces, en aucun cas, des ouvriers pour les travaux des forteresses, ni aucune autre corvée de quelque nature que ce soit. Mais, afin de dédommager le trésor impérial des pertes que cet abandon total de ses droits pourrait lui faire éprouver, indépendamment du tribut annuel que les deux Principautés doivent payer à la Sublime Porte, sous les dénominations de *karatsh*, de *idiyé* et de *bekiabyé* (selon la teneur des hatti-chérifs de 1812), la Moldavie et la Valachie payeront chacune annuellement à la Sublime Porte, par forme de compensation, une somme d'argent dont la quotité sera déterminée ultérieurement d'un commun accord. En outre, à chaque renouvellement des Hospodars, par le décès, l'abdication ou la destitution des titulaires, la Principauté où le cas viendrait à échoir sera tenue de payer à la Sublime Porte une somme équivalente au tribut annuel de la province établi par les hatti-chérifs. Ces sommes exceptées, il ne sera jamais exigé du pays ni des Hospodars aucun autre tribut, redevance ou cadeau, sous quelque prétexte que ce puisse être.

En vertu de l'abolition des fournitures ci-dessus spécifiées, les habitants des Principautés jouiront de la pleine liberté de commerce pour toutes les productions de leur sol et de leur industrie (stipulées par l'acte séparé de la convention d'Ackermann) sans aucune restriction, hormis celles que les Hospodars, de concert avec leurs Divans respectifs, jugeront indispensable d'établir, afin d'assurer l'approvisionnement du pays. Ils pourront naviguer librement sur le Danube avec leurs propres bâtiments, munis de passeports de leur gouvernement, et aller commercer dans les autres villes ou ports de la Sublime Porte, sans être molestés par les percepteurs du *karatsh* ni exposés à aucune autre vexation.

De plus, la Sublime Porte, considérant toutes les calamités que la Moldavie et la Valachie ont eu à supporter, et mue par un sentiment d'humanité tout particulier, consent à exempter les habitants de ces Provinces, pour l'espace de deux ans, à compter du jour où les Principautés auront été entièrement évacuées par les troupes russes, du payement des impôts annuels versés dans son trésor.

Enfin, la Sublime Porte, désirant assurer de toutes les manières le bien-être futur des deux Principautés, s'engage solennellement à confirmer les règlements administratifs qui, durant l'occupation de ces deux Provinces par les armées de la Cour Impériale, ont été faits d'après le vœu exprimé pas les assemblées des notables du pays, et qui

www.dacoromanica.ro

devront à l'avenir servir de base pour le régime intérieur des deux Provinces, en tant, bien entendu, que lesdits règlements ne porteraient aucune atteinte aux droits de souveraineté de la Sublime Porte.

C'est pourquoi, nous soussignés, plénipotentiaires de Sa Majesté l'Empereur et Padischah de toutes les Russies, de concert avec les plénipotentiaires de la Sublime Porte Ottomane, avons arrêté et réglé à l'égard de la Moldavie et de la Valachie les points ci-dessus, lesquels sont les conséquences de l'article 5 du traité de paix conclu à Andrinople entre nous et les plénipotentiairés ottomans. En conséquence, le présent acte séparé a été rédigé, muni de ses cachets et de nos signatures, et délivré entre les mains des plénipotentiaires de la Sublime Porte [1]).

Fait à Constantinople le 2/14 septembre 1829.

Signé à l'original: Comte Alexis ORLOFF, comte F.-V. PAHLEN.

Confirmé à l'original par le comte DIEBITCH ZABALKANSKI, général en chef de la deuxième division.

1) *Annuaire historique universel.* Année 1829, par C.-L. LESCUR. *Documents historiques,* p 99.

www.dacoromanica.ro

TRAITÉ DE SAINT-PÉTERSBOURG

(Janvier 1834.)

ART. 2. — Par l'instrument fait séparément à Andrinople relativement aux Principautés de Moldavie et de Valachie, la Sublime Porte a pris l'engagement de reconnaître formellement les règlements faits, pendant que les troupes russes occupaient ces Provinces, par les principaux habitants sur leur administration intérieure; la Sublime Porte ne trouvant rien dans les articles de cette Constitution qui puisse affecter ses droits de souveraineté, consent dès à présent à reconnaître formellement ladite Constitution.

Elle s'engage à publier à cet égard un firman accompagné d'un hatti-chérif, deux mois après l'échange des ratifications, et à donner une copie du même à la mission russe à Constantinople.

Après la reconnaissance formelle de la Constitution, les Hospodars de Valachie et de Moldavie seront nommés, mais pour cette fois-ci, et comme un cas tout particulier, de la manière qui a été convenue il y a quelque temps entre les deux Puissances contractantes, et ils commenceront à gouverner les deux Provinces conformément à la Constitution, laquelle est une suite des stipulations dont il a été parlé plus haut.

Sa Majesté l'Empereur de Russie, voulant donner une nouvelle preuve des égards et de la considération qu'elle a pour Sa Hautesse, et hâter le moment où la Sublime Porte usera des droits que les traités lui assurent sur les deux Provinces, ordonnera à ses troupes, une fois que les Princes auront été nommés, de se retirer des deux Provinces. Ce point aura son exécution deux mois après la nomination des Princes. Et comme une compensation est due, en toute justice, pour les avantages que la Sublime Porte accorde par faveur aux Valaques et aux Moldaves, il est convenu et arrêté que le tribut annuel, que les deux Provinces doivent lui payer d'après les traités, est fixé désormais à six mille bourses (c'est-à-dire à trois millions de piastres turques), et les Princes auront soin que cette somme lui soit payée annuellement à partir du 1er janvier 1835.

www.dacoromanica.ro

Il est convenu entre les deux Cours que le nombre des troupes employées comme garnisons dans l'intérieur des deux Provinces sera fixé d'une manière invariable et au gré de la Sublime Porte, et que celle-ci donnera les drapeaux aux garnisons, et le pavillon aux bâtiments marchands moldo-valaques qui naviguent sur le Danube. . . . . .

7° De ne point non plus exiger d'eux aucune contribution ou autre payement pour tout le temps de la guerre, attendu le grand nombre de pertes et de calamités par eux souffertes pendant sa durée, ni même durant deux ans, á compter du jour de l'échange dudit traité.

8° Lequel temps expiré, la Porte promet d'user de toute l'humanité et de toute la générosité possibles, dans l'imposition des tributs, consistant en argent, et de les recevoir par le canal des commissaires qui seront envoyés tous les cinq ans; et après le payement de ces tributs sur eux imposés, aucun pacha ou gouverneur, ou autre personne quelconque ne pourra, en aucun cas, les molester ni exiger d'eux aucun autre payement ni imposition quelconque, sous quelque nom ou prétexte que ce soit, mais il leur sera permis de jouir des mêmes avantages dont ils ont joui du temps du règne de Mahomet IV, d'heureuse mémoire, père de Sa Hautesse.

9° De permettre encore aux Souverains des deux Principautés de Moldavie et de Valachie d'avoir, chacun pour son compte, auprès de la Sublime Porte, des chargés d'affaires chrétiens de religion grecque représentant le Prince: ces chargés d'affaires auront soin des intérêts desdites Principautés et seront favorablement traités par la Sublime Porte qui les regardera même, malgré leur peu d'importance, comme des hommes jouissant du droit des gens. et par conséquent exempts de toute vexation.

10° La Sublime Porte consent en outre que, suivant les circonstances où se trouveront les deux Principautés, les ministres de la Cour Impériale de Russie puissent parler en leur faveur, et la Sublime Porte promet d'avoir égard à ces représentations conformément à la considération amicale et aux égards que les puissances ont les unes envers les autres.

www.dacoromanica.ro

CONVENTION (sened) DE BALTA LIMAN

(19 avril/1er mai 1849.)

Sa Majesté Impériale le Très Haut et Très Puissant Empereur et Autocrate de toutes les Russies, et Sa Majesté Impériale le Très Haut et Très Puissant Empereur et Padischah des Ottomans, animés d'une égale sollicitude pour le bien-être des Principautés de Moldavie et de Valachie, et fidèles aux engagements antérieurs qui assurent auxdites Principautés le privilège d'une administration distincte et certaines autres immunités locales, ont reconnu qu'à la suite des commotions qui viennent d'agiter ces Provinces, il convenait de prendre, d'un commun accord, des mesures extraordinaires et efficaces pour protéger ces immunités et privilèges, soit contre les bouleversements révolutionnaires et anarchiques, soit contre les abus de pouvoir qui y paralysaient l'exécution des lois et privaient les habitants paisibles des bienfaits du régime dont les deux Principautés doivent jouir, en vertu de traités solennels conclus entre la Russie et la Sublime Porte.

A cet effet, nous soussignés, par l'ordre et l'autorisation expresse de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russies, et S. A. Rechid Pacha, grand vizir, et S. Exc. Aali Pacha, ministre des affaires étrangères de la Sublime Porte Ottomane, par l'ordre et l'autorisation expresse de Sa Majesté le Sultan, après nous être dûment expliqués et concertés ensemble, avons arrêté et conclu les articles suivants:

ARTICLE PREMIER. — Vu les circonstances exceptionnelles amenées par les derniers événements, les deux Cours Impériales sont convenues qu'au lieu de suivre le mode établi par le règlement de 1831 pour l'élection des Hospodars de Moldavie et de Valachie, ces hauts fonctionnaires seront nommés par Sa Majesté le Sultan, d'après un mode spécialement concerté pour cette fois entre les deux Cours, dans le but de confier l'administration de ces deux Provinces aux candidats les plus dignes et jouissant de la meilleure renommée parmi leurs compatriotes. Pour cette fois également, leurs deux Hospodars ne seront

www.dacoromanica.ro

nommés que pour sept ans, les deux Cours se réservant, un an avant l'expiration du terme fixé par la présente convention, de prendre en considération l'état intérieur des Principautés et les services qu'auraient rendus les deux Hospodars, pour aviser d'un commun accord à des déterminations ultérieures.

ART. 2. — Le règlement organique accordé aux Principautés en 1831 continuera à être en vigueur, sauf les changements et les modifications dont l'expérience a prouvé la nécessité, notamment pour ce qui concerne les assemblées ordinaires et extraordinaires des Boyards. Dans le mode de composition et d'élection suivi jusqu'ici, ces réunions ayant donné lieu, plus d'une fois, à des conflits déplorables et même à des actes d'insubordination ouverte, leur convocation restera suspendue, et les deux Cours se réservent de s'entendre au sujet de leur rétablissement sur des bases combinées avec toute la maturité requise, et à l'époque où elles jugeront que cette mesure pourrait être mise à exécution sans inconvénient pour le maintien du repos public dans les Principautés. Leurs fonctions délibératives seront provisoirement confiées à des conseils ou divans *ad hoc*, formés des Boyards les plus notables et les plus dignes de confiance et de quelques membres du haut clergé. Les attributions principales de ces conseils seront l'assiette des impôts et l'examen du budget annuel dans les deux Provinces.

ART. 3. — Afin de procéder avec toute la maturité nécessaire aux améliorations organiques que réclament la situation des Principautés et les abus administratifs qui s'y sont introduits, il sera établi deux comités de révision, l'un à Iassi et l'autre à Bucarest, composés des Boyards les plus recommandables par leur caractère et leurs capacités, auxquels sera déférée la tâche de réviser les règlements existants, et de signaler les modifications, les plus propres à donner à l'administration du pays la régularité et l'ensemble qui lui ont souvent manqué.

Le travail de ces comités sera soumis dans le plus bref délai possible à l'examen du Gouvernement ottoman, qui, après s'être entendu avec la Cour de Russie et avoir ainsi constaté l'approbation mutuelle, accordera auxdites modifications sa sanction définitive, qui sera publiée, moyennant la forme usitée d'un hatti-chérif de Sa Majesté le Sultan.

ART. 4. — Les troubles qui viennent d'agiter si profondément les Principautés ayant démontré la nécessité de prêter à leurs gouvernements l'appui d'une force militaire capable de réprimer promptement tout mouvement insurrectionnel et de faire respecter les autorités éta-

www.dacoromanica.ro

blies, les deux Cours Impériales sont convenues de prolonger la présence d'une certaine partie des troupes russes et ottomanes, qui occupent aujourd'hui le pays, et notamment pour préserver les frontières de Valachie et de Moldavie des accidents du dehors, il a été décidé qu'on y laisserait pour le moment de 25 à 30,000 hommes de chacune des deux parts. Après le rétablissement de la tranquillité desdites frontières, il restera dans les deux pays 10,000 hommes de chaque côté, jusqu'à l'achèvement des travaux d'amélioration organique et la consolidation du repos intérieur des deux Provinces. Ensuite, les troupes des deux Puissances évacueront complètement les Principautés, mais resteront à portée d'y rentrer immédiatement, dans le cas où des circonstances graves survenues dans les Principautés réclameraient de nouveau l'adoption de cette mesure. Indépendamment de cela, on aura soin de compléter, sans retard, la réorganisation de la milice indigène, de manière à ce qu'elle offre par sa discipline et son effectif une garantie suffisante pour le maintien de l'ordre légal.

ART. 5. — Pendant la durée de l'occupation, les deux Cours continueront à faire résider dans les Principautés un commissaire extraordinaire russe et un commissaire extraordinaire ottoman. Ces agents spéciaux seront chargés de diriger la marche des affaires et d'offrir en commun aux Hospodars leurs avis et leurs conseils, toutes les fois qu'ils remarqueront quelques abus graves ou quelque mesure nuisible à la tranquillité du pays. Lesdits commissaires extraordinaires seront munis d'instructions identiques concertées entre les deux Cours, et qui leur traceront leurs devoirs et le degré d'ingérence qu'ils auront à exercer dans les affaires des deux Principautés. Les deux commissaires auront également à s'entendre sur le choix des membres des comités de révision à établir dans les Principautés, ainsi qu'il a été dit dans l'article 3. Ils rendront compte à leurs Cours respectives du travail de ces comités, en y joignant leurs propres observations.

ART. 6. — La durée du présent arrangement est fixé au terme de sept années, à l'expiration duquel les deux Cours se réservent de prendre en considération la situation dans laquelle les Principautés se trouveraient alors, et d'aviser aux mesures ultérieures et les plus propres à assurer, pour un long avenir, le bien-être et la tranquillité de ces deux Provinces.

ART. 7. — Il est entendu que par le présent acte, motivé par des circonstances exceptionnelles, et conclu pour un temps limité, il n'est

www.dacoromanica.ro

dérogé à aucune des stipulations existantes entre les deux Cours, à l'égard des Principautés de Valachie et de Moldavie, et que les traités antérieurs corroborés par l'acte séparé du traité d'Andrinople conservent toute leur force et valeur.

Les sept articles qui précèdent ayant été arrêtés et conclus, notre signature et le sceau de nos armes ont été apposés au présent acte, qui est remis à la Sublime Porte en échange de celui qui nous est remis par Son Altesse le grand visir, et Son Excellence le ministre des affaires étrangères précités.

Fait à Balta Liman le 19 avril/1-er mai et de l'hégire le 8 djemazi-ul-akhir 1265.

Signé : VLADIMIR TITOFF.

Envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de Sa Majesté l'Empereur de Russie près la Sublime Porte.

www.dacoromanica.ro

DOCUMENTE

1° INDIGENATUL ACORDAT GENERALULUI CONTE KISSELEFF.

2° HRISOVUL LUI MATEI BASARABA, DIN 1639.

3° GENEALOGIA ŞI TABLOURILE FAMILIEI BASARABA-BRÎNCOVEANU-BIBESCU.

www.dacoromanica.ro

E. S. D. vice-cancelar către D. Daşkoff.

M. S. Împăratul Rusiei a autorizat pe generalul conte Kisseleff să priimească indigenatul ce i-a fost oferit de Obştească Adunare a Ţării-Romîneşti.

20 Aprilie 1841.

Mi'am făcut o datorie să pui subt ochii Împăratului depeşa voastră din 6 Martie, n. 33, care dă seamă de hotărîrea luată de Obştească Adunare a Ţării-Romîneşti, să ofere contelui Kisseleff indigenatul în Principat, ca semn de recunoştinţă pentru modul în care a împlinit mărinimoasele vederi ale Maiestăţii Sale Împărateşti.

Această solemnă şi spontaneă manifestare a simţimintelor de recunoştinţă ce 'nspiră Romînilor binefacerile augustului protector al patriei lor, acest omagiu public de stimă şi iubire adus acelui-a care a fost depozitarul gîndirilor mărinimoase şi binevoitoare ale Împăratului, erau menite să facă pe Maiestatea Sa să simţă o mulţumire reală.

Mă grăbesc să vă poftesc, Domnule, să anunţaţi Prinţului Ghica că augustul nostru Stăpîn a binevoit a autoriza pe generalul conte Kisseleff să priimească indigenatul ce i-a fost dat. Veţi binevoi tot de o dată să-l rugaţi s'arate Obştei Adunări preţul ce pune Împăratul pe simţimintele ce a arătat cu acest prilej şi care de altmintrelea corăspund în mod aşa de desăvîrşit cu via îngrijire ce n'a încetat de a inspira Maiestăţii Sale soarta Ţării-Romîneşti.

www.dacoromanica.ro

IIRISOVUL LUI MATEI BASARABA

DIN 1639 [1]

În numele Tatălui și al Fiului și al Sîntului Duh, amin.

Noi Iω Matei Basarab cu darul lui Dumnezeu Domnitor și biruitor a toată țara Romînească, încă și unor părți de peste munte a Almașului și Făgărașului Domn iproci, tutulor dimpreună, așijderea și ficăruia cîte unul deosebĭ, cărora se cade a ști și a înțelege de acest lucru, locuitorul țării noastre Romînești dintre amîndoo rîndurile, așa duhovnicilor ca și mirenilor, prea luminaților Domnĭ [2]), prea sfinților Mitropoliți, de Dumnezeu iubiților Episcopĭ, prea cinstiților Arhimandriți, cinstiților Egumenĭ, cu bună mîndrie Protopopĭ și preoți și diaconĭ și a tot cinul bisericesc, așijderea celor de bună rudă boerĭ marĭ, cinstiți și socotiți sfetnicĭ, dregătorĭ, judecătorĭ și a toată mesererea tocmitorĭ ai țărei și tutulor boerilor marĭ și micĭ ai țării noastre, iubiților credincĭoșilor noștri ceștĭ de acum care sunteți de față și care vor fi după aceea în veac, pentru că după obiceiul ce s'a înrădăcinat în toată lumea cu voia și cu învățătura Domnului nostru Isus Christos de rîndul sfintelor mănăstirĭ, fostu-s'au întărit și aicĭ în țara noastră de în zilele vechĭ, și de în descălecata țării obiceiŭ ca acela, facem știre cu acest hrisov al nostru a zidi bunii și de Dumnezeu iubitorii creștinĭ, Domnii și Mitropoliții, Episcopii, boerii și fie-cine de împuternicii locuitorii țării, case Dumnezeești, sfinte Mănăstirĭ, așa prin munți, prin pădurĭ ca și prin orașe întru mulțimea slavei numelui lui Dumnezeu și întru lauda prea-curatei și a tutulor sfinților lui Dumnezeu, și întru *locuința și hrana* acelor carĭ după cuvîntul sfintei Evangelii lumea și ale lumii toate au lăsat și au mers după Dumnezeu, și întru vecĭnica pomană a lor și ertăcĭunea păcatelor și întru *cinstea țării,*

[1]) BOLLEAC, p. 465.

[2]) Adică: urmașilor săi. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

și a le întări cu moșii și averi clătitoare și neclătitoare, care obiceiuri și s'au păzit pînă în aceștĭ ani și vremi de acum mai de pre urmă cînd se întîmplă de stătură a fi Mitropoliți și Domnitorii țării oameni străinĭ noă, nu cu legea sfîntă, ci cu neamul, cu limba și cu năravurile cele rele, adică Grecĭ ; care după ce nu se 'ndurară nicĭ se leneviră în viața biruințelor a ismeni și a pune jos obiceiurile cele bune bătrîne ale țării, pentru care stricăcĭune a obiceiurilor curînd le fu a aduce și țara la risipire desăvîrșită și la pustiire, și pre dînsa pustiind'o, nu se rușinară, nicĭ se temură a atinge năravul lor cel rău și de sfintele Mănăstirĭ Domnești ale țării, ci îndrăsniră a călca obiceiurile Mănăstirilor, și pravilele ctitorilor Domnilor bătrînĭ, ce au fost legĭuit ei de sfintele Mănăstirile lor, a le pune jos și a intra în blestemele lor, și spurcîndu-și mînile lor cu orbitoarea mită, subt hicleană taină, începură a vinde și cărcĭumări sfintele Mănăstirĭ ale țării și lavrele Domnești a le supune metoașe dajnice altor Mănăstirĭ de prin țara Grecească și de la St. Agura, făcîndu-le hrisoave de închinăcĭune fără de știrea sfatului și fără de voia soborului și a nimului din locuitorii țării, ca să le biruiască și să le moștenească în vecĭ ; de care lucru bine venise vremea cuvîntului lui David sfînt Proroc și Împărat a-l zicere și noi cu puținel numai schimbîndu-l : «Doamne, veniră străinii «în moșia noastră și-și spurcară mînile lor cu mite, și îndrăsniră a «vinde și cîrcĭumări sîntele tale și a goni pre moșnenĭ, și în trudele «și osteneliile lor a băga pe străinĭ, fum de rușine și de împutăcĭune «vecinilor noștri;» ci milostivul Dumnezeu nu de tot și pînă în sfîrșit ne prididea străinĭ ca aceia, nicĭ au trecut rugăcĭunile, lacrămile, suspinile acelor părinți duhovnicești goniți de străinĭ de prin locuințele lor în silă fără dreptate, ci iarăși întorcîndu-și mila cea mare Dumnezeească spre această săracă de țară, și pomenind milele lui cele de demult ce au fost făcut cu neamul nostru Basarabesc, cu cei Domnĭ moșnenii țării care a multe Mănăstirĭ și biserică fură ziditorĭ și miluitorĭ, și aceleași mile de demult vrînd a le înnoi iarăși aceluiași neam Basarabesc spre gonirea din țară a străinilor, și spre adunarea moșnenilor țării, adusu-și-au aminte de noi care suntem mai sus zișĭ Iω Matei Basarab și ne-au adus din țărĭ străine de unde eram goniți de străinĭ și pribeagĭ de răul lor, și ne alesă la domnia țării, și ne ridică la scaunul moșilor noștri. Decĭ cînd ne așezarăm cu mila sînției sale a fi biruitor țării și țiitorĭ de steagul împărătesc [1]), atuncĭ adunatu-s'au

[1]) Nu rupe cu Turcia. (N. tr.)

www.dacoromanica.ro

tot soborul țării înaintea noastră și duhovnicesc și mirenesc, cari plecînd genuchile lor toți înaintea noastră cu lăcrămoasă strigare au jeluit și s'au plîns înaintea noastră de strîmbătatea ce au răbdat de la străinĭ, nu numai ai-l-altă țară ci și sîntele Mănăstirĭ cum scrie mai sus. Drept aceea, noi ce suntem mai sus zișĭ Iω Matei Basarab, din înaintea adunării a toată țara cu sfatul și cu voea a tot soborul, așa am tocmit, cum acele sînte lavre Domnești, cari le au închinat acei Domnĭ și Vlădicĭ străinĭ, pentru mită, fără voia și fără de știrea nimului, de le au supus metoașe dajnice altor Mănăstirĭ din țara Grecească, din sfînta Agura, și de pre aiurea, însă Mănăstirile a nume : Tismana, Cozia, Argeșul, Bistrița, Govora, Dealul, Glavacĭocul, Snagovul, Cotmana, Valea, Rîncăcĭovul, Mislea, Bolintinul, Cămpu-Lung, Căldărușani, Brîncovenii, Sadova, Arnota, Gura-Motrului, Potopul, Nucetul, Tînganul, acele toate să fie în pace de călugării străinĭ, cărora li s'au fost dat pentru mitele lor, și să aibă a trăi mănăstirile într'acea slobozie ce au avut mai de înainte pre acea pravilă și tocmeală cum au legĭuit ziditorii și ctitorii lor, și să aibă a fi pe seama țării cum au fost de vecĭ, însă alegînd afară acele Mănăstirĭ măcar Domnești, măcar boerești, cari singurĭ ctitorii le au supus metoașe cine unde au vrut, acelea să fie supuse și stătătoare călugărilor străinĭ, însă după cum vor fi scris și legĭuit ctitorii în cărțile lor de închinăcĭune pre acea tocmeală neschimbată să trăiască ; eară Mănăstirile ce le au coprins călugării străinĭ pre mită, să fie lipsiți de dînsele și să aibă a locui într'însele călugării țării, și să aibă a li se lua și cărțĭ, hrisoave, și orĭ-ce direse vor avea pre dînsele de la cei Domnĭ și Vlădicĭ străinĭ; eară de le vor și ascunde, și le ar scoate în înainte orĭ în ce vreme, nicĭ odinioară crezute, priimite, nicĭ în seamă băgate de niminea să nu fie, ci încă luate de la mîinile lor să fie, și să se spargă ca niște lucrurĭ fără dreptate, și cu strîmbătatea mitei făcute în silă și fără voea soborului țării ; iară cine din Domnĭ, care va alege Dumnezeu după petrecerea noastră, sau din Vlădicĭ, sau din Episcopĭ, sau din boiarĭ și puternicĭ, se va ispiti vre odinioară, pentru mită sau pentru rugăcĭunile și silniciile călugărilor străinĭ, sau cu îndemnarea a cui-va din străinĭ sau din țară a priimi acele cărțĭ sau hrisoave ascunse de dînșĭ ce se ar arăta vre-o dată, și acest hrisov al nostru care este cu sfatul, cu voea a tot soborul țării făcut, va călca și în seamă nu-l va băga și va închina și supune vre-una din mănăstirile țării verĭ din acele ce au fost vîndute și circĭumărite de acei străinĭ, verĭ din care n'au fost,

www.dacoromanica.ro

acel om, Domn fiă, Mitropolit fiă, Episcop fiă, sau orĭ ce boiar mare va fi, orĭ străin, orĭ din țară, acel om din preună cu îndemnătorii lui, să aibă a moșteni blestemul soborului, arhiereilor, igumenilor și a toțĭ preoții țării, care blestem naintea noastră și naintea adunării a toată țara în sfintele odăjdii îmbrăcațĭ și cu făclii aprinse în mînă înfricoșat și groaznic făcutu-l'au, și blestemînd stinsu-s'au făcliile cum este legea blestemului, care blestem într'acest hrisov al nostru arătămu-l și noi, și-l punem în nainte, cum pre om ca acela carele va îndrăsni a sparge această sobornicească legătură din preună cu îndemnătorii lui să-l spargă Domnul Dumnezeu, să-i vie cursa care nu o știe! și vînătoarea ce i-au ascuns să-l cuprinză, și într'acea cursă să cază, să-i fie curtea lui pustie, și întru locașul lui să n'aibă cine locui, să se șteargă numele lui din cartea vieții, și cu drepții să nu se scrie, să pue Dumnezeu pe păcătosul asupra lui și diavolul să stea d'a dreapta lui, cînd se va judeca să iasă osîndit, și rugăciunea lui să fie întru păcat, și să fie zilele lui puține și dregă-toria lui s'o ia altul, să fie fecĭorii lui rămașĭ săracĭ și muierea lui văduvă și să fie goniții din casa lor, datornicii să caute toate cîte sunt ale lor, să jefuiască străinii osteneala lui, osîntitorĭ să n'aibă, nicĭ să fie cine-va a-l milui, să fie fecĭorii lui de peire, într'un neam să se mă-ture pomana lui, să se pomenească strîmbătatea părinților în'naintea lui Dumnezeu și păcatul, mînia să nu se curățească, ce să fie în 'naintea lui Dumnezeu pururea, să cază de vrăjmașii lui în deșert, să gonească vrăjmașul pre sufletul lui și să-l ajungă, și să calce în pămînt viața lui, și vestea lui în țărînă s'o pue, și să se mă-ture de pre pămînt po-mana lui, și la sfîrșeniă să se ia cu păgînii, și în zioa de înfricoșata judecată să nu vază slava lui Dumnezeu, și foc și spuză, și vînt vi-forît să-i fie partea paharului lui împreună cu Iuda și cu Arie ; și acestea să se 'ntîmpleze lui a le nemeri în valea matcei focului cu de trei orĭ anatema a 318 sfinți părinți de la soborul Nichei. Așijderea iarăși împotrivă cine va cinsti și va păzi neclintită această soborni-cească tocmeală dintr'acest hrisov al nostru, și-l va mai întări și cu hrisovul lui, pre acela să-l audă Dumnezeu în zi de grijea lui, să-l spri-jinească numele Dumnezeului lui Iacob, să-i trimită ajutor de la sîntul și din Sion, să-i folosească, să-l blagoslovească Domnul, și să vază tot binele în toate zilele vieții lui, să-i dee Dumnezeu zile lungĭ și bla-goslovenie în veacul veaculuĭ, să se lumineze timpuriu lumina lui, să-i meargă în'nainte dreptatea lui și slava lui Dumnezeu să-l coprinză, să răsare lumina lui la întuneric, și întunericul lui să fie ca o amiază-zi

www.dacoromanica.ro

și să fie Dumnezeul lui cu dînsul pururea, și să se sature cum cugetă sufletul lui; acela la săvîrșenie după moarte să intre în bucuria Domnului Dumnezeului său, și în veac să fie părtaș al bunătății ca acela care ochiŭ n'au văzut, urechĭa n'au auzit, și la inima omului n'au venit, care au gătit Dumnezeu acelora ce iubesc pre dînsul, care Dumnezeu locuește în lumina cea neapropiată, cela ce este blagoslovit în vecĭ amin ; și către mai mare credință a acestui lucru sobornicesc mărturii aducem într'acest hrisov al nostru cinstiții și credincĭoșii sveadnicii Domniei noastre și dregătorii țării duhovnicești și mireanii, chir părintele nostru Arhi-mitropolitul Vlădica Teofil al Țării-Românești, chir Ignatie Episcopul sîntei Episcopii Rîmnicu, chir Stefan Episcopul sîntei Episcopii Buzăului, Pan [1]) Teodosie vel ban [2]), Pan Hrizea vel dvor; Pan Grigorie vel log; Pan Radu vel vist; Pan Preda vel spat; Pan Buzinca vel cluc; Pan Socol vel stol; Pan Radu vel com; Pan Vucină vel peh; Pan Constantin vel Post și Is: singura zisa Domniei mele, și iarăși pentru acea tărie a credinții cu mîna noastră am iscălit și pecetia cea mare a țării noastre a o lega am preporuncit, și am scris eŭ Pîrvul Radulovicĭ. Dată în palatul nostru cel de căpetenie în cetatea de Dumnezeu păzită în București. Luna (fără) 28 zile. Anul de la facerea lumii 7147 [3]), eară de la mîntuirea lumii 1639, eară al Domnii noastre al șaptelea an.

Iω MATEI VOEVOD, cu mila lui Dumnezeu Domn.

Pecetia Domnească există în original, fiind din cele atîrnate.

[1]) Boer, prescurtare din jupan.
[2]) *Idem.*
[3]) Ortodoxii dau 5508 ca dată a facerii lumii.

www.dacoromanica.ro

FAMILIA BASARAB-BRÎNCOVAN-BIBESCU.

ORIGINELE EI

După tradițiune, origina familiei Brîncovan se suc la *Vuick Brancovicĭ*, fratele despotului Serbiei *Lazar Brancovicĭ*.

Acest nume de *Brancovicĭ* fu purtat de sfîntul martîr al Ortodoxiei, Mitropolitul *Sava Brancovĭ*, victimă a zelului protestant și al barbariei ungare. E de presupus că aparținea unei rămurĭ a familiei *Brancovicĭ* sau *Brancovan*.

Prințul *Matei Basaraba* era *Brîncovan*.[1] El se numea *Matei aga den Brîncovenĭ*, cînd se răsculă în contra Turcii.

Pentru a relua lucrurile de mai sus, răscoala lui *Michai-Viteazul* avu drept urmare că, în zioa cînd el fu asasinat prin ordinile Curții austriace, Romînii își putură alege de Domn pe *Radu-Șerban Basarab*, care bătu și ucise pe capul partidei ungare din Transilvania, pe Moise *Szekely*.

Dar, zece anĭ maĭ tîrziu, Turcii numiră 'n locu-i pe *Radu Mihnea*, și in curînd, jugul lor și al Grecilor, făpturele lor, — care se slujeau de puterea Turcilor spre a se 'mbogăți și-a 'mbogăți ale lor mănăstirĭ, — se făcu atît de nesuferit, în cît în 1633, *Matei Brîncovanu* trebui să facă o revoluțiune.

Matei-vodă amintește 'n tot d'auna, în actele sale, pe *„Unchiul Domnii mele, Basarab voevod"* Tatăl său luase decĭ de nevastă pe o soră a lui *Șerban*.

Matei avea un frate, care avu de fiu pe *Preda*, mare vornic, tatăl postelnicului *Papa Brîncovan*, tată însu-și al lui *Constantin-vodă Brîncovan Basarab*, tăiat de Turcĭ în 1714.

Cronica anonimă, cunoscută și sub numele de *Cronica căpitanului Constantin* (MAGAZIN ISTORIC, t. 1-ŭ), zice că *Preda Brîncoveanu* a fost

[1] Vezĭ numeroasele Hrisoave ale acestui Domn.

www.dacoromanica.ro

ucis în răscoala în contra Grecilor care amărî zilele din urmă ale lu *Matei Basaraba.* E o rătăcire; numai *Papa* a fost ucis, și subt *Constantin-Șerban Basaraba.*

Intr'adevĕr la mănăstirea *Brîncovenĭ,* ce era atît de bogată în podoabe și în cărți de preț date de *Matei Basarab,* de *Constantin Șerban Basarab* (copil din florĭ al lui *Radu-Șerban*) și de *Constantin Basarab Brîncovan,* care toți au mărit-o și înfrumusețat-o, se găsesc mormintele al lui *Barbu Brîncovan* († 1694), al lui *Preda* și *Papa Brîncovan,* și al nevestei acestui din urmă.

Iată inscripțiunea ce stă pe mormîntul lui *Preda* și lui *Papa Brîncovan :*

«Aicea zac oasele răposaților întru duhul sînt fericitul jupan *Preda* «vel vornic *Brîncovanu* și ale fiu-său *Papei* postelnicul, cărora li s'a «întîmplat perire întîiŭ *Papei* postelnicu în zilele lui *Constantin Șerban* «voevod, pe vremea ce s'au ridicat dorobanții călărași hoțește asupra «domnului său și a neamului boieresc, atuncea au ucis pe *Papa* postel«nicul fiind leatul, 7163 (1655), iar pe tată-său *Preda* vornic l-au ucis «*Mihnea vodă cel rău* în casele Domnești în Tîrgoviște nefiind vinovat «nimic; și s'a pus această piatră de Dumneaei jupăneasa *Stanca Can«tacuzin,* care a fost jupăneasa *Papei* postelnicului, luna (meașița) «Iunie din leatul 7176 (1668).»

Iată acum inscripțiunea de pe mormîntul *Stanchii Cantacuzino :*

«Subt această marmură zace țărîna jupănesii *Stanchei Cantacuzino,* «fata lui jupan *Constantin* din vechiŭ și împărătesc rod *Cantacuzin* «biv vel postelnic, și a Doamnii *Ilinchi* feti bătrînului *Io Șerban Ba«saraba* voevod, jupăneasa lui jupan *Papei Brîncoveanul* (. . . . [1]) «fecĭorul lui jupan *Preda Brîncoveanul* biv vel vornic și mumă bla«gocestivuluĭ Domn *Ion Constantin B. Basaraba* voevod, carea cu «mare blîndețe și cu multe milostenii și cu nespuse alte bunătățĭ trăind «și împlinind vîrsta ei de anĭ (. . . . .) din care 44 văduvă săracă de «soțul ei (. . . . .) creștinește s'au săvîrșit la anul de la zidirea lumii «7207 și de la spășenie 1699 fevr. 1 întru al un-spre-zecelea an al Domnii «fiului său *Ion Constantin B. B* voevod, carele cu mare cinstę și cu «toate creștinești pomenirĭ și milĭ aicĭ la mănăstirea Brîncovenii, unde «ea însăși la moarte au lăsat, aducînd-o, lîngă soțul ei *Papa* postel«nicul și socru-său *Preda* vornic o au astrucat.»

[1]) Lipsurile care se văd sunt din causă că este piatra ruptă.

www.dacoromanica.ro

TABLOUL GENEALOGIC

AL CASEI BASARABA — BRÎNCOVAN — BIBESCU

DE LA ÎNCUSCRIREA BASARABILOR CU BRÎNCOVENII

Prima dinastie a Domnilor Țării-Romînești datează de la RADU NEGRU, numit și TUGOMIR BASARABA, cuceritor al Țării-Romînești și cap al familii (1290).

RADU ȘERBAN BASARABA, domn de la 1601-1611 . . . . . o soră măritată cu . . . . . Brîncovean

CONSTANTIN ȘERBAN BASARABA, copil din flori Domn : 1601—1611 — | Elena, măritată cu Constantin Cantacozino †

MATEI BASARABA domn 1633—1654 | David Bîncovean

Preda Brîncoavean † .

Drăghici-Traian | (Familia Cantacozino din Moldova zisă și Canta. —

ȘERBAN CANTACOZINO domn 1678—1688 —

Constantin Cantacozino | ȘTEFAN CANTACOZINO domn 1714-1716 | Gheorghe Cantacozino și frații săi

Stanca . . . . . măritată cu . . . . . Papa Brîncovean.

Familia Cantacozino, care se continue chiar azi în Țara Romînească, a produs ramura din Basarabia, ieșită din Nicolae, fratele spătarului Ion Cantacozino. mort în 1809 . . . . —

CONSTANTIN BASARABA BRÎNCOVEAN, însurat cu MARIA, fata lui ANTONIE-VODĂ din Popești (1669—1672). domn 1688—1714, † tăiat la Constantinopol.

(1) Constantin însurat 1706 cu Anita Lupu Balș † tăiat la Constantinop. 1714 | Constantin Basaraba-Brîncovean, † 1757 | Nicolae 1801 — | Emanuel Basaraba-Bîncovean, † 1807 | Elena (al 3-ea copil) măritată cu Cantacozino-Păscan | Maria (al 2-ea copil) măritată cu Băleanu —

(2) Ștefan însurat 1709 cu Bălașa Cantacozino † tăiat la Constantinop. 1714 —

(3) Răducan † tăiat la Constantinop. 1714 —

(4) Matei † tăiat la Constantinop. 1714 —

(1) Stanca măritată 1692 cu Radu, fiul lui ILIAȘ-VODĂ (1616-1627) —

(2) Maria măritată 1692 cu Constantin Duca —

(3) Ilinca măritată 1698 cu Scarlat Mavrocordat —

(5) Ancuța măritată 1704 cu Nicolae Rosetti —

(6) Bălașa măritată 1708 cu Manole Andronic —

(7) Smaranda măritată 1712 cu boerul Bălan —

(4) Safta mărit. 1700 — cu . . Gheorghe Crețulescu | Constantin Crețulescu | Caterina măritată cu Văcărescu | Teodor Văcărescu — | Hariclia măritată cu Ipsilanti — | Smaranda măritată cu Mihai Manu — | Caterina mărit. cu. . —

ELISABETA ȘTIRBEI — | Zoe Ghica —

și adoptă pe . . . . . Caterina Balș, nevasta lui Alexandru Mavrocordat.

ZOE (MAVROCORDATOS) BASARABA-BRÎNCOVEAN, măritată cu . . . . . GHEORGHIE BIBESCU (al 2-ea fiu) *ales de națiune pe viață*, Domn de la 1842 la 1848, însurat a doa oară cu Maria Ghica † 27 Septem. 1859

Ioan Bibescu — | Fratele său Barbu, 1720 | Ștefan | Demetru | Dincă | Nicolae Bibescu colonel — | Ștefan | Demetru însurat cu Elena Argintoianu — | Caterina măritată cu Zimbroski | Demetru — | Elena măritată cu baronul A. de Marenzeller —

Ioan (al 3-ea fiu) † 1879 însurat cu Ana Florescu —

BARBU (1-ul năs.) † 1869 (adoptat de) ȘTIRBEI, domn de la 1849 la 1856, însurat cu Elisabeta Cantacozino † 1876 | Grigore, Gheorghe, Alexandru, Demetru, Fenareta, Alexandrina.

Elisabeta † —

Damian † —

Grigore prin adopțiune Basaraba-Brîncovean, † 15 Oct. 1886 însurat cu Rașela Mussurus —

Nicolae † 1-ă iunie 1890 însurat cu Elena, născută d'Elchingen —

Gheorghie însurat cu Valentina de Riquet, *contesă de Caraman-Chimay*

Alesandru însurat cu Elena, născută Epureanu —

Elisa măritată cu Filipescu † Aug. 1863 —

Caterina † 1866 măritată cu generalul Ioan Florescu —

Zoe † 1858 măritată cu Gheorghie Cantacozino —

Maria măritată cu Odon, conte de Montesquiou Fézensac † mai 1882 —

Elena † 24 Oct. 1883 măritată cu Victor, baron de Courval † Aug. 1891 —

www.dacoromanica.ro

TABLOUL GENEALOGIC

AL FAMILII DOMNITOARE A MAVROCORDAȚILOR

Din care și'a tras neamul Prințesa ZOE, adoptată de Prințul Grigore BASARABA-BRANCOVAN și măritată cu GHEORGHIE DUMITRU BIBESCU, care domnește de la 1842 la 1848

Nicolae MAUROCORDATOS
născut la Chios, în 1599. Însurat cu Roxandra Scarlati. Mort la Constantinopol în 1639.

Alexandru MAUROCORDATOS
născut la Constantinopol în 1636. Însurat cu Sultana, născ. Hrisoscoleu. Mort în 1709. Mare Tîlmaciŭ, negoția pacea de la Carlovicĭ. Priimi de la Împăratul Leopold titlul de Prinț al Imperiului.

Ioan MAUROCORDATOS
Primul Domnitor în Moldova de la 1709

NICOLAE MAUROCORDATOS
născut la Constantinopol în 1674 Primul domnitor grec în Țara-Romînească în 1716. Negocia și încheia Pacea de la Pasarovicĭ. Muri pe Scaun, în 1730, la București. Învățat și autor distins; operile sale în elineasca antică fură publicate la Leipzig cu o traducere latină. Îmmormîntat în mănăstirea din Văcărești, pe care o fundase și o înzestrase bogat.

CONSTANTIN MAUROCORDATOS
născut la București în 1711, mort la Iași, în 4 Decembre 1769. Urmă tatălui săŭ, în 1730, în scaunul Țării-Romînești; domni aci de mai multe orĭ timp de 16 anĭ, și'n Moldova timp de 6 anĭ. Vestit prin reforma ce 'ntroduse în Țara-Romînească și Moldova, prin slobozirea culturei porumbului. Puse să se traducă cărțile bisericești în limba țării.

Sultana MAUROCORDATOS
măritată cu Marele Postelnic Muruzi, tatăl lui Constantin Muruzi, primul Domnitor din acéstă familie.
—

IOAN MAUROCORDATOS
Domn al Moldovei de la 1743 la 1747.

Demetru MAUROCORDATOS
născut și mort în Moldova

ALEXANDRU MAUROCORDATOS
Domn al Moldovei, poreclit Dely Bey, de la 1782 la 1785. Însurat cu Prințesa Maria Calimaki.

Alexandru MAUROCORDATOS
născut și mort la Iași, însurat cu Caterina Balș.

Ralu MAUROCORDATOS
născută în 1785, moartă la Atena în 1860. Măritată cu fiul Domnului Moldovei, Alexandru Maurocordatos, Sy. Constantin.
—

Sultana MAUROCORDATOS
măritată cu Marele Tîlmaciŭ al Înnaltei Porți Otomane, Gheorghie Caragea, tatăl Domnului Țări Romînești, Ioan Caragea.

ALEXANDRU MAUROCORDATOS
Domn, născut la Constantinopol la 1-ŭ iulie 1734, mort la Moscova la 8 februarie 1829. Mare Tîlmaciŭ al Porții în timpul cesiunei Crimeei Rusiei. Domn al Moldovei de la 1787; mult protegiat de Împărăteasa Caterina, găsi scăpare 'n Rusia, trăi și muri la Moscova.

Caterina MAUROCORDATOS
Domnișoară de onoare a Împărătesei Rusiei.

ZOE MAUROCORDATOS
măritată cu GHEORGHIE-DUMITRU BIBESCU
care domnește în Țara Romînească dela 1842 la 1848 *ales de națiune pe viață,*

Demetru MAUROCORCATOS
însurat cu Domnișoara Spiru.
—

Alexandru MAUROCORDATOS
născut la Iași.
—

Maria MAUROCORDATOS
măritată cu Vasile Beldiman.
—

GRIGORE
prin adopțiune BASARABA-BRÎNCOVAN, † Octombre 1886 însurat cu Rașela Musurus,
—

NICOLAE
† iunie 1890 însurat cu Elena, născ. d'Elchingen.
—

GHEORGHE,
însurat cu Valentina de Riquet, *contesă de Caraman-Chimay.*
—

ALEXANDRU
însurat cu Elena, născută Epureanu.
—

ELIZA
măritată cu Filipescu † Aug. 1863.
—

CATERINA
† 1866 măritată cu generalul Ioan Florescu

ZOE
† 1858 măritată cu Gheorghe Cantacozino

www.dacoromanica.ro

Reese din aceste diferite documente că *Brîncovenii* au, prin doo căsătorii, sînge d'al *Basarabilor.*

Bibeștii se coboară prin femei din *Brîncovenĭ*, și prin căsătoria Prințului *Gheorghie D. Bibescu*, sunt drepții moștenitorĭ ai numelui *Brîncovenilor.*

Alegerea din 1843 a consfințit ceea-ce s'ar putea, în Franța, numi legitimitatea [1].

[1] Acéstă notă și traducerea în franțuzește a celor doo inscripțiunĭ de mai sus, sunt de D. Bonifaciu Florescu, profesor la București, și licențiat în litere de la facultatea din *Rennes.*

www.dacoromanica.ro

ERATA

Pagina	linia	în loc de	citește
VII	19	ginerile	ministrul
22	7	cele	celor
26	24	cată	căta
47	24	nule	nulĭ
52	Despre aserțiunea lui Vaillant, că Bălcescu a fost grațiat de Vodă Bibescu, a se vedea t. II. (N. tr.)		
52	19	insuflată	insuflate
60	nota : 1	'vor fi scutiți	va fi scutit
70	nota: 10	ɟost	fost
—	— 12	ɟntr'	într'
74	nota 2 · 7	în fiecare	în fiecare an
82	21	Să	se
92	2	la care	din care
96	13	Doo-zecĭ și cincĭ de mii	Doo sute cincĭ-zecĭ de mii
—	—	pe	din
114	2	lingă	pe lingă
115	15	doi anĭ	noo anĭ
165	4	date	dat
178	5	ce s'a desfășurat	ce a desfășurat
182	5	ațitorĭ	aținătorĭ
213	5	sîrbo-bulgară	sîrbo-bulgare
231	13	supsuă	supusă
244	7	cestiune	cestiunĭ
256	30	serie	scrie
257	16	a vă aține	a te-aține
273	nota 2: 1	Vă facem	Ne facem
274	15	le-a	le-au
312	3	să se simțe	să se simță
355	9	cîtărească	cîntărească

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

PRIMA PARTE

EXPUNERE SUMARĂ A FAPTELOR CE AU PRECEDAT ŞI URMAT TRACTATUL DE LA ADRIANOPOL, DE LA PORNIREA RĂSBOIULUI ÎNTRE ÎNALTA POARTĂ ŞI RUSIA (23 APRILIE 1828) PÎNĂ LA SUIREA PE TRONUL ŢĂRII-ROMÎNEŞTI A LUI BIBESCU (GHEORGHIE DUMITRU, LA 1-ŭ IANUARIE 1843).

CAPITOLUL ÎNTÎIŬ

PRIVIRE ASUPRA CAMPANIILOR DIN 1828 ŞI 1829.

Firmanul de la 20 Decembre 1827. — Rusia răspunde printr'o declaraţiune de răsboiŭ. — La 23 Aprilie 1828 trupele ruseşti trec Prutul, iau Brăila şi Varna, nu isbutesc în contra Silistriei — In 1829, asediu nou al Silistriei. După capitularea cetăţii, mareşalul Diebicĭ păşeşte în contra Constantinopolului, cîştigă victoria de la Slivno, ia Adrianopolul şi impune pacea Sultanului. Tractatul de la Adrianopol, 14 Septembre 1829 1

CAPITOLUL al II-ea

KISSELEFF GUVERNOR GENERAL AL PRINCIPATELOR DUNĂRENE

Principatele înnainte de 1829. — Kisseleff numit guvernor general al Moldo-Romîniei. — Reformele lui. — Lucrărĭ privitoare la regulamentul organic. — La 1-ŭ Mai 1831, regulamentul Ţării-Romîneşti şi cel destinat Moldovii sunt votate de Adunarea obştească extraordinară convocată *ad hoc*. Principalele dispoziţiunĭ ale operei. — Holera.—Energia şi devotamentul lui Kisseleff.—Reinceperea şi sfîrşirea lucrărilor de reorganizare 8

CAPITOLUL al III-ea

SITUAŢIUNEA ÎNNALTEI PORŢI

Pregătirile generalului Kisseleff pentru a merge în ajutorul Constanti-

www.dacoromanica.ro

nopolului amenințat de Ibrahim-Pașa. — Situațiunea Porții. — Pacea e încheiată. — Kisseleff părăsește Principatele. — Părerĭ de rău ce-l însoțesc 17

CAPITOLUL al IV-ea

REORGANIZAREA PRINCIPATELOR DUNĂRENE

Atitudinea Porții în timpul acestei perioade de reorganizare a Principatelor. — Numirea de către Poartă a lui Alexandru Ghica ca Domn al Țării-Romînești, și a lui Mihai Sturza ca Domn al Moldovii. — Mai 1834. — Prințul Ghica e depus în 1842 printr'un firman al Porții. — Numirea unei Căimăcămii însărcinate să guverneze țara pînă la alegerea viitorului Prinț 23

CAPITOLUL al V-ea

PRINȚUL GHEORGHE-DUMITRU BIBESCU

Gheorghe D. Bibescu. — Origina familii sale; studiile sale; începutul carierei sale politice. — Alegerea-i pe viață, ca Domn al Țării-Romînești 33

CAPITOLUL al VI-ea

Istoria după anonimii 45

PARTEA A DOA

CORESPONDINȚĂ DIPLOMATICĂ ȘI DOCUMENTE PRIVITOARE LA DOMNIA LUI BIBESCU, DE LA 1-ŭ IANUARIE 1843 LA 11 IUNIE 1848.

CESTIUNEA SFINTELOR-LOCURĬ

Mănăstirĭ închinate sau bunurĭ mănăstirești în Romînia . . . 57
Memoriu 59
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Nesselrode, București 20 Mai 1843 86
Memorandul A. S. S. Prințului Bibescu către E. S. contele de Nesselrode, București, 20 Mai 1843 89
Memoriul Guvernului din Sîn-Petersburg, 1-ŭ August 1843 . . 93
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Nesselrode, Constantinopol, 20 Septembre 1843 98
Memoriul A. S. S. Prințul Bibescu, despre mănăstirile Principatelor Țării-Romînești și Moldovii închinate Sfintelor-Locurĭ, Constantinopol, 20 Septembre 1843 100

www.dacoromanica.ro

D. Billecoq către D. Guizot, 26 Septembre 1843 108
D. Billecoq către D. Guizot, 26 Septembre 1843 109
D. Guizot către D. Billecoq, 23 Octombre 1843 111
Depeșa E. S. Contelui de Nesselrode către D. Dașkoff, Sîn-Petersburg, 28 Decembre 1843 113
E. S. Generalul Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844 117
Memoriul A. S. S. Prințul Bibescu, Aprilie 1844 118
E. S. Contele de Nesselrode către D. de Dașkoff, Sîn-Petersburg, 18 Mai 1844 121
Memorandul A. S. S Prințul Bibescu către Cabinetul din Sîn-Petersburg, București, 24 Decembre 1844 122
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. Contele de Nesselrode, București, 13/25 Iulie 1845 126
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 25 Noembre 1845 130
Instrușiuni date de A S. S. Prințul Bibescu lui Aristarchi-Bey, 1845 132

CESTIUNEA COMERȚIALĂ

Expunere 147
A. S. S. Prințul Bibescu și Cabinetul din Sîn-Petersburg . . 151
A. S. S. Prințul Bibescu către M. S. Sultanul, București, 1843 . 157
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. Marele-vizir Reșid pașa, București, 1843 158
Firman împărătesc 159
D. Timony către A. S S. Prințul Bibescu, București, 14/28 Decembre 1843 162
E. S. contele de Stürmer către A. S. S. Domnul Țării-Romînești, Constantinopol, 21 Mai 1844 163
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. D. de Titow, București, 11/23 Ianuarie 1845 165
E. S. contele de Nesselrode către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 30 Martie 1845 167
D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 6 Martie 1846 168
D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu, 31 Martie 1846 . . 171

CORESPONDINȚA GENERALĂ DIPLOMATICĂ
(1843—1846)

E. S. contele de Nesselrode către D. Dașkoff, Sîn-Petersburg, 12 Ianuarie 1843 177
D. Billecoq către E. S. D. Guizot, 2 Ianuarie 1843 179
E. S. contele de Nesselrode către D. Dașkoff, Ianuarie 1843 . 180

www.dacoromanica.ro

E. S. contele de Nesselrode către A. S. S. Prințul Bibescu . . 180
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sin-Petersburg, 1843 (28 Ianuarie) 184
A. S. S. Prințul Bibescu al Țării-Românești către A. S. S. Prințul Sturza al Moldovii, București, 2 Martie 1843 187
E. S. contele de Nesselrode către Em. S. Mitropolitul Neofit, Sin-Petersburg, 31 Martie 1843 183
E. S. Generalul Duhamel către A. S. S. Prințul Bibescu, Paris, 24 Aprilie/6 Mai 1843 190
E. S. Generalul Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, 1-ŭ Mai 1843 191
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sin-Petersburg, 7 Iunie 1843 192
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Peterhoff, 14 Iunie 1843 193
A. S. S. Prințul Sturza către A. S. S. Prințul Bibescu, Iulie 1843 199
A. S. R. Prințul Albert al Prusiei către A. S. S. Prințul Bibescu, Berlin, 10 Septembre 1843 200
M. S. Frederic-Wilhelm, regele Prusiei, către A. S. S. Prințul Bibescu, Sans-Souci, 19 Septembre 1843 201
A. S. R. Prințul Albert al Prusiei către A. S. S. Prințul Bibescu, Nizza, 20 Octombre 1844 201
A. S. R. Prințul Albert al Prusiei către A. S. S. Prințul Bibescu, Berlin, 12 Martie 1845 202
A S. R. Prințul Albert al Prusiei către A. S. S. Prințul Bibescu, Berlin, 30 Septembre 1846 203
A. S. R. Prințul Albert al Prusiei către A. S. S. Prințul Bibescu, Berlin, 28 Septembre 1846 203
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, 19 Octombre 1843 204
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, 2 Ian. 1844 206
D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 20 Noembre 1843 207
D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 21 Noembre 1843 208
E. S. Rifaat către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 1-ŭ Decembre 1843 210
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, București, 9 Ianuarie 1844 212
E. S. D. de Titow către D. Daşkoff, Pera, 6/18 Ianuarie 1844 . 214
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, București, 30 Mai 1844 215
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, București, 22 August 1844 216
A. S. S. Prințul Bibescu către A. S. S. Prințul Sturza, 19 Martie 1845 218

www.dacoromanica.ro

E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844 219
D. Philippsborn către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 8 Aprilie 1844 223
E. S. conte Kisseleff către D. Cantacuzino, Sîn-Petersburg, 14 Aprilie 1844 226
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu. Sîn-Petersburg, 1-ü Mai 1844 230
E. S. contele de Nesselrode către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 2 Mai 1844 233
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 17 Iulie 1844 235
Generalul Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, 30 Oct. 1844 237
E. S. contele Kisseleff către Em. S. Mitropolitul Neofit, Sîn-Petersburg, 13 Noembre 1844 238
Consulul general al Franții către A. S. S. Prințul Bibescu, București, 18/30 Octombre 1845 239

POLITICA D-LUI BILLECOQ

Memoriu 243-274
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. D. Guizot, 6 Mai 1846 . . 275
D. de Nion către E. S. D. Guizot. București, 15 Mai 1846 . . . 276
D. de Nion către E. S. D. Guizot, București, 21 Mai 1846 . . 279
D. de Nion către E. S. D. Guizot, București, 3 Iulie 1846 . . . 281
D. de Nion către A. S. S. Prințul Bibescu, București, 13/25 Iunie 1846 287
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. D. Guizot, București, 21 Iunie/3 Iulie 1846 288
D. de Nion către E. S. D. Guizot, București, 14 Octombre 1846 289
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 27 Octombre 1846 295
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 27 Octombre 1846 296
D. Stürmer către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 4 Noembrie 1846 297
A. S. S. Prințul Bibescu către D. Philippsborn, București, 1846 . 298
A. S. Prințul Metternich către D. Timony 299

CORESPONDINȚA GENERALĂ DIPLOMATICĂ

(1847—1848)

Regele Ludovic-Filip către Prințul Bibescu 303
A. S. S. Prințul Bibescu către M. S. Regele Francezilor, București, 8/20 Iulie 304
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 2 Februarie 1847 305

www.dacoromanica.ro

E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, Mai 1847 308
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. Generalul conte Kisseleff, Breaza, 16 August 1847 310
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 6 August 1847 314
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 21 Martie 1848 316
E. S. contele Kisseleff către Em. S. mitropolitul Neofit, Sîn-Petersburg, 20 Iunie 1847 317
E. S. Reșid Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 18 Martie 1848 319
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Sîn-Petersburg, 22 Aprilie 1848 320
E. S. Reșid Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 21 Mai 1848 323
Rifat Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, 30 Mai 1848 323
E. S. Generalul conte Kisseleff către A. S. S. Prințul Bibescu, Pawlovna, 29 Iunie 1848 324
D. C. de Kotzebue către A. S S. Prințul Bibescu, București, 12 Iunie 1848 326
D. C. de Kotzebue către A. S. S. Prințul Bibescu, Galați, 8 Iulie 1848 327
Contele de Nesselrode către A. S. S. Prințul Gheorghe Bibescu, Petersburg, 17 Decembre 1848 328

CESTIUNE PRIVITOARE LA INSTRUCȚIUNEA PUBLICĂ

Expunere 333
A. S. S. Prințul Bibescu către D. D...., profesor la colegiul Ludovic-cel-Mare, București, 14 Mai 1847 335
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. ministrul instrucțiunii publice, București, 9 Octombre 1847 338
Contele de Salvandy către A. S. S. Prințul Bibescu, Paris, 26 Noembre 1847 339
A. S. S. Prințul Bibescu către E. S. contele de Salvandy, București, 7/19 Februarie 1848 341
Lege asupra Instrucțiunii publice, 2 Martie 1847 342

CORESPONDINȚĂ GENERALĂ

(1849—1858)

Notă 348
E. S. Reșid Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, 18 Iunie 1849 349
E. S. Aali-pașa, către A. S. S. Prințul Bibescu Constantinopol, 1/13 Martie 1854 350

www.dacoromanica.ro

E. S. Reșid Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, 31 Decembre 1849 351
E. S. Rifaat Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 28 Februarie 1850 352
E. S. Reșid Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 12/14 Martie 1852 352
(Prințul romîn ales de Poartă ca să aducă o apropiere dorită între Dînsa și Austria)
D. Timony către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 22 Octombre 1853 356
E. S. Riza Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 25 Ianuarie 1854 359
E. S. Fuad Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Maiŭ 1855 . . 360
E. S. Fuad Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Viena, 23 Iunie 1855 361
E. S. Contele Coronini către A. S. S. Prințul Bibescu, Mehadia, 16 August 1856 362
E. S. Contele Coronini către A. S. S. Prințul Bibescu, București, 10 Septembre 1855 363
A. S. S. Prințul Bibescu către D. de Cambyse, Paris, 14 Octombre 1855 364
E. S. Aali Pașa către A S. S. Prințul Bibescu, 23 Decembre 1857 367
Copia unei scrisorĭ însemnate, ne-iscălite, 25 Octombre 1857 . 369
E. S. Seraskierul Omer Pașa către A. S. S. Prințul Bibescu, Constantinopol, 28 Aprilie 1858 373
Concluziune 374-375

PIESE JUSTIFICATIVE

Tractate.—Documente istorice 377-446
Tractatul de la Cucĭuk-Cainargi, din 10/22 Iulie 1774 381
Tractatul de la Iașĭ, din 29 Decembre 1791 (9 Ianuarie 1792) . . 403
Tractatul de la Bucureștĭ, din 16/28 , 1812 . . . 409
Convențiunea deslușitoare încheiată la Ackerman în 25 Septembre (7 Octombre) 1826 416
Tractatul de la Adrianopol din 2/14 Iulie 1829 426
Tractatul de la Sin-Petersburg din Ianuarie 1834 440
Convențiunea de la Balta-Liman, din 19 Aprilie (1-ŭ Mai) 1849 442

DOCUMENTE

Indigenatul acordat generaluluĭ Conte Kisseleff 449
Hrisovul lui Matei Basaraba din 1639 450
Genealogia și tablourile familiei Bassaraba-Brîncovean-Bibescu . 455
Errata 459
Tabla de materii 461

BUCUREȘTĬ.—TIP. CURȚII REGALE F. GÖBL FII, PASAGIUL ROMÎN 12.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro